

JAARVERSLAG & JAARREKENING 2017

MEI 2018

versie 1.0

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	Bestuurlijke samenvatting	4
1.1	Inleiding	5
1.2	Leeswijzer	7
1.3	Samenstelling van het bestuur	9
1.4	Financieel resultaat 2017	11
1.5	Financiële samenvatting	18
Hoofdstuk 2	Programma's	19
Programma 1	Bestuur, ondersteuning en algemene dekkingsmiddelen	20
Programma 2	Openbare orde en veiligheid	26
Programma 3	Beheer openbare ruimte	30
Programma 4	Economische zaken	34
Programma 5	Onderwijs en vrije tijd	38
Programma 6	Inkomensondersteuning	45
Programma 7	Sociaal domein	48
Programma 8	Duurzaamheid en milieu	54
Programma 9	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	58
Hoofdstuk 3	Paragrafen	64
3.1	Paragraaf Bedrijfsvoering	65
3.2	Paragraaf Financiering	71
3.3	Paragraaf Grondbeleid	74
3.4	Paragraaf Lokale heffingen	84
3.5	Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	88
3.6	Paragraaf Verbonden partijen	95
3.7	Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing	109
Hoofdstuk 4	Jaarrekening	123
4.1	Balans per 31 december 2017	124
4.2	Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening	126
4.3	Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	127
4.4	Toelichting op de balans	131
4.5	Reserves en voorzieningen	140
4.6	Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves	148
4.7	Analyses	150
	Programma 1 Bestuur, ondersteuning en algemene dekkingsmiddelen	151
	Programma 2 Openbare orde en veiligheid	156
	Programma 3 Beheer openbare ruimte	157
	Programma 4 Economische zaken	160
	Programma 5 Onderwijs en vrije tijd	161
	Programma 6 Inkomensondersteuning	163
	Programma 7 Sociaal domein	165
	Programma 8 Duurzaamheid en milieu	168
	Programma 9 Ruimtelijke ordening en huisvesting	169
4.8	Incidentele baten en lasten	171
4.9	Onvoorzien	174
4.10	Algemene dekkingsmiddelen	175
4.11	EMU saldo	176
4.12	Vaststellingsbesluit	177
	Controleverklaring	178

Hoofdstuk 5	Bijlagen	181
Hoofdstuk 5.1	Bijlagen verplicht	181
5.1.1	Investeren met gemeenten (IMG)	181
5.1.2	Specifieke uitkeringen (SISA)	182
5.1.3	Taakvelden	185
Hoofdstuk 5.2	Bijlagen niet verplicht	187
5.2.1	Kerngegevens	187
5.2.2	Niet afgesloten investeringen van voorgaande jaren	188
5.2.3	Voortgang investeringen 2017	191
5.2.4	Ontwikkeling van de begroting 2017	195
5.2.5	Gemeentefonds	199
5.2.6	Verantwoording fractieondersteuning	202
5.2.7	Definities beleidsindicatoren	206

Hoofdstuk 1 Bestuurlijke samenvatting

1.1 INLEIDING

Kort samengevat het beeld van de jaarrekening 2017:

- Een beperkt overschot, begroting en realisatie ligt dicht bij elkaar door strakker te begroten;
- Veel prestaties zijn gerealiseerd: 190 van de 198 prestaties;
- Het weerstandsvermogen is uitstekend;
- De Algemene Reserve Vrij Besteedbaar wordt gevoed met de winstnames van de grondexploitatie;
- Sterk toenemende kosten binnen het sociaal domein, met name bij de jeugd.

Met deze programmarekening leggen wij in beleidsmatige en financiële zin verantwoording af over 2017. In feite sluiten we daarmee ook de totale bestuursperiode 2014-2018 af, aangezien in maart 2018 de gemeenteraadsverkiezingen zijn geweest en een nieuw samengestelde raad is aangetreden.

Het bestuursprogramma 2014-2018 vormde de basis voor het beleid gedurende de afgelopen periode en is daarmee ook input voor het jaar 2017 geweest. We kunnen terugkijken op 2017 als een goed jaar. Zowel het bestuursprogramma (jaarschijf t/m 2017) als de begroting 2017 zijn qua uitvoering in grote lijnen volgens plan verlopen. Ook in financiële zin kunnen we tevreden zijn. Net als in 2016, resulteert ook het jaar 2017 in een beperkt overschot. Dat is voor ons een teken dat we steeds beter in control komen.

Tegelijkertijd blijft het besef dat het altijd beter kan; wij blijven daar dan ook naar streven. Daarbij hoort ook het in positie brengen van de raad als kaderstellend en controlerend orgaan. Mede om die reden is in 2017 onze huidige P&C cyclus geëvalueerd (het ontwerp is van 2014). Hierbij is vanuit de raad aangegeven dat de cyclus en de instrumenten op zich voldoen. Wel zijn enkele kleine verbeterpunten aangedragen die wij ingaande 2018 gaan implementeren.

Andere recent gerealiseerde zaken op het gebied van financiën en P&C zijn:

- Actualisatie van de drie verordeningen op het gebied van financiën (financiële verordening, controle verordening en verordening doelmatigheid / doeltreffendheid)
- Afspreken van spelregels voor de inzet van de Algemene Reserve Vrij Besteedbaar
- Uitvoeren onderzoek naar positieve rekeningsaldi (dit heeft een structurele ruimte opgeleverd van € 263.000 die met ingang van 2018 is verwerkt in de begroting)
- Daarnaast is breder gekeken naar de ruimte en knelpunten in de begroting. Besluitvorming over de invulling van de financiële ruimte heeft eind 2017 door de raad plaatsgevonden. Voor de toekomst resteren nog enkele knelpunten waarvoor wij met een oplossingsvoorstel komen in de perspectiefnota.
- Met ingang van 2017 is een grote wijziging van het BBV(begrotingsvoorschriften) doorgevoerd. Die wijziging heeft onder andere tot gevolg gehad dat rente-opbrengsten niet meer aan de algemene reserve worden toegevoegd. Daarmee is een eind gekomen aan de jarenlange, automatische groei van onze reserves. Wij zullen moeten anticiperen op de gevolgen daarvan, aangezien wij voor een aantal zaken steunden op de Algemene Reserve Vrij Besteedbaar. Ook hiervoor komen wij met een oplossingsvoorstel.
- Daarnaast zijn zeer recent alle budgetten doorgelicht. De meeste budgetten zijn inmiddels van een onderbouwing voorzien. In het 2e kwartaal van 2018 is deze actie afgerond, zodat we kunnen spreken van een volledig onderbouwde begroting.

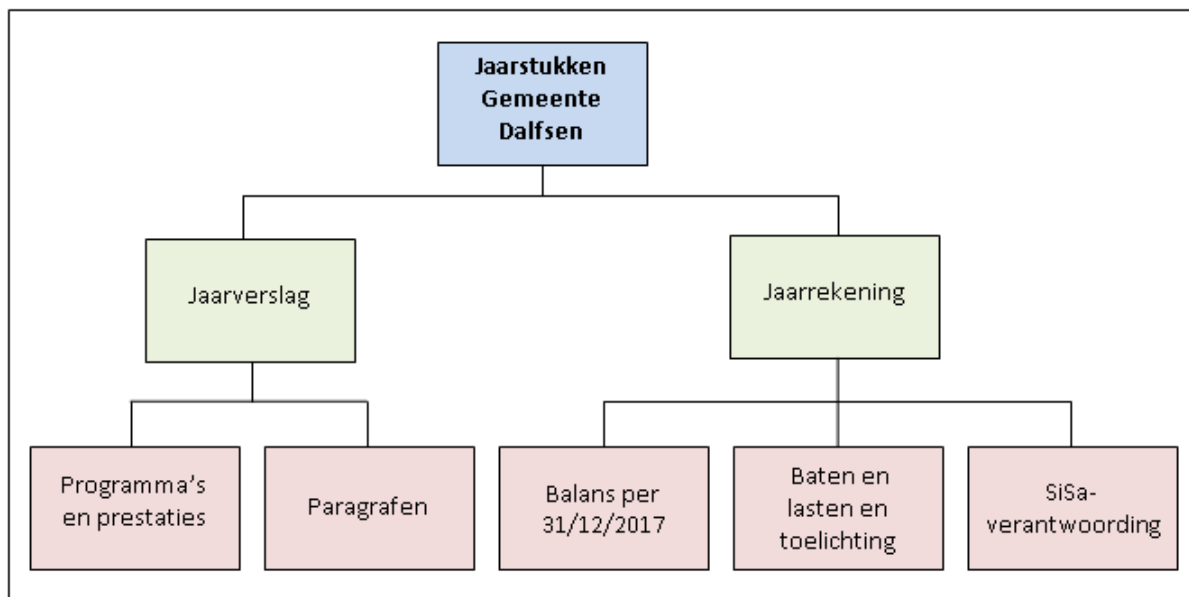
Het belangrijkste is en blijft echter de zaken die we voor de gemeenschap van Dalfsen realiseren. Van de 198 in de begroting opgenomen prestaties, zijn er daadwerkelijk 190 gerealiseerd. Dit betekent een realisatie van 96%. Met betrekking tot 2017 kunnen we wat dat betreft in het bijzonder noemen:

- De herontwikkeling van het Kroonplein is nagenoeg afgerond;
- De uitvoering van het project De Spil gestart; oplevering is voorzien in juli 2018;
- De raad heeft in juni 2017 een besluit genomen over de herinrichting van de Jagtlusterallee;
- Het Waterfront krijgt steeds meer vorm en nadert langzamerhand zijn voltooiing;
- Transformatie Sociaal Domein;
- Duurzaamheidsbeleid is vastgesteld met de focus op duurzame energie, lokale kracht en circulariteit;
- Verbouwing gemeentewerf en de verbouwing huisvesting MO.

Net als vorig jaar zijn wij dan ook de mening toegedaan dat Dalfsen stevig aan de weg timmert. Onze ontwikkelagenda kent diverse grote projecten, die in voorbereiding, uitvoering of in afronding zijn. In veel gevallen is de wijze van realisatie kenmerkend voor Dalfsen: via participatie en financieel sluitend. Wij willen die lijn graag doorzetten naar de toekomst, zodat onze inwoners onze gemeente als woon- en werkomgeving blijven waarderen.

Hoewel het niet onze gewoonte is, willen wij aan het slot van deze inleiding nog melding maken van een 'winstwaarschuwing'. De financiële beheersbaarheid van het sociaal domein en met name het onderdeel jeugd baart ons zorgen. Wij hebben in 2017 snel stijgende kosten gezien, met een structurele doorwerking naar 2018 en verder. Het is zaak een goede analyse op deze ontwikkeling te laten plaatsvinden, zodat de achtergrond en oorzaken hiervan helder zijn en we vervolgens weloverwogen beleidskeuzes kunnen maken. Wij willen één en ander met voorrang uit laten voeren met het oog op de vaststelling van het beleid voor 2019, hetgeen uiteindelijk tot uitdrukking komt in de begroting voor dat jaar. Dit alles met het doel om bij het sociaal domein te blijven voldoen aan onze zorgtaken en tevens te kunnen blijven spreken van 'we doen het voor de middelen die we hebben'.

1.2 LEESWIJZER

Hoofdstuk 1:

De bestuurlijke samenvatting. Hierin wordt op hoofdlijnen het resultaat over 2017 verklaard en de beleidsmatige verantwoording gegeven.

Hoofdstuk 2:

Per programma wordt aangegeven welke prestaties we hebben gerealiseerd en welke niet. Wanneer er nog acties uit de jaarrekening 2016 open stonden dan wordt hier een update over gegeven.

Net als in de 1ste en 2de bestuursrapportage maken we ook bij de jaarrekening gebruik van het stoplichtmodel.

●	prestatie is volledig gerealiseerd. Deze prestaties worden niet nader toegelicht
●	prestatie is niet of gedeeltelijk gerealiseerd. Deze prestaties zijn voorzien van een toelichting.

Aangezien het hier over de finale beoordeling van de realisatie van prestaties over 2017 gaat, is oranje komen te vervallen. Voor een prestatie die in enkele jaren gerealiseerd wordt, komt het voor dat deze nog niet is afgerond, maar voor het jaar 2017 wel gerealiseerd (dus groen) is.

Onder het kopje 'Wat heeft het gekost?' wordt een tabel gepresenteerd met de financiële resultaten over het jaar 2017. In paragraaf 4.7 geven we een uitgebreide verschillenanalyse per programma vergezeld door verschillende financiële tabellen en grafieken. Doordat we werken met afrondingen op 1.000-tallen kunnen zich geringe afrondingsverschillen voordoen.

Hoofdstuk 3:

De paragrafen uit hoofdstuk 3 zijn voorgeschreven in het 'Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies' (BBV). Deze paragrafen bevatten een dwarsdoorsnede door alle programma's van het jaarverslag, waarbij er wordt ingegaan op de relevante beleids- en beheeraspecten. Er wordt aangesloten bij de opzet van de paragrafen in de programmabegroting 2017 - 2020 vanuit de invalshoeken: bedrijfsvoering, financiering, grondbeleid, lokale heffingen, onderhoud kapitaalgoederen, verbonden partijen en weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Hoofdstuk 4:

Dit hoofdstuk bevat de jaarrekening 2017 en bestaat uit de balans, een overzicht baten en lasten, een overzicht van de reserves en voorzieningen, analyses, incidentele baten en lasten, overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld, onvoorzien en algemene dekkingsmiddelen. Dit alles, waar nodig, aangevuld met een toelichting. Het onderdeel jaarrekening is het document waarop de accountant toetst en wordt gecompliceerd door het toevoegen van het vaststellingsbesluit. De controleverklaring van de accountant wordt u separaat toegezonden.

Conform het BBV vindt een vergelijking plaats tussen de begroting en de jaarrekening. Het verschil tussen beide wordt voor een beter inzicht ingedeeld naar de volgende componenten:

- het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten (is verplicht op grond van het BBV);
- reservemutaties;
- gerealiseerd resultaat (is verplicht op grond van het BBV).

Op basis van deze vergelijking komen de verschillen per taakveld naar voren.

Het gerealiseerde resultaat (dus na verrekening met eventuele reserves) is in feite het 'echte' saldo van een programma. Om vooral op hoofdlijnen te rapporteren en een scala aan toelichtingen te voorkomen, is er voor gekozen per taakveld alleen de verschillen groter dan € 25.000 van een verklaring te voorzien.

Hoofdstuk 5:

In het laatste hoofdstuk zijn tenslotte de verplichte bijlagen opgenomen. De bijlagen bestaan onder andere uit Single information Single audit (SiSa), de kerngegevens en Investeren met Gemeenten.

1.3 SAMENSTELLING VAN HET BESTUUR

De gemeenteraad heeft in de gemeente Dalfsen 21 leden. Het college bestaat uit de burgemeester, de heer H.C.P. Noten en drie wethouders, de heer A. Schuurman, de heer J.W. Uitslag en de heer R.W.J. van Leeuwen. De gemeentesecretaris/algemeen directeur, de heer J.H.J. Berends is bij de vergaderingen van B&W aanwezig als secretaris en adviseur.

In 2017 is de samenstelling van het college veranderd. Wethouder Von Martels is in het voorjaar vertrokken als gevolg van zijn verkiezing in de Tweede Kamer. De heer J.W. Uitslag heeft de volledige portefeuille van de heer Von Martels overgenomen. Per 1 december jl. is de heer Agricola burgemeester geworden van de gemeente Dantumadiel. Zijn portefeuille is door de heer Schuurman overgenomen.

Het college vergadert iedere week op dinsdag. Ieder lid van B&W is verantwoordelijk voor een aantal specifieke beleidsterreinen (portefeuilles) van de gemeente.

Portefeuilleverdeling college van B&W

Burgemeester drs. H.C.P. Noten

Kabinet en representatie, dienstverlening algemene bestuurlijke aangelegenheden, openbare orde en veiligheid, rampenbestrijding, bestuurszaken en communicatie, privaatrechtelijke en juridische zaken, personeel en organisatie, strategische beleidsvorming, burgerzaken, internationale aangelegenheden, intergemeentelijke samenwerking, facilitaire zaken, informatievoorziening en automatisering, project Waterfront en Kulturhus De Spil Nieuwleusen (coördinerend in samenwerking met wethouders Van Leeuwen en Uitslag).

Wethouder A. Schuurman (per 1 december 2017 overgenomen van de heer N.L. Agricola)

Economische zaken, agrarische zaken en plattelandsvernieuwing, integraal beheer openbare ruimte, beheer en onderhoud gemeentelijke gebouwen, milieu en duurzaamheid, afvalbeleid, integrale handhaving, ruimtelijke ontwikkeling, volkshuisvesting, monumenten en archeologie.

Wethouder drs. J.W. Uitslag (per 18 april 2017 overgenomen van de heer M.R.H.M. von Martels)

Welzijn, jeugd(hulp), gehandicaptenbeleid, WMO, sport, sportaccommodaties (beheer), cultuur, maatschappelijk werk, volksgezondheid, recreatie en toerisme, onderwijs en educatie, coördinatie beleid kernen, project Ruimte voor de Vecht en Kulturhus De Spil Nieuwleusen.

Wethouder drs. R.W.J. van Leeuwen

Werkgelegenheid en participatie, waterbeleid en waterschap, financiën, planning & control, grondexploitaties, bedrijventerreinen, structuurvisies, energiebedrijven, werkvoorzieningschappen (WEZO/Larcom), Stichting Dalfsen Werkt, verkeer en vervoer, project Waterfront (coördinerend; in samenwerking met burgemeester Noten), project Kulturhus De Spil Nieuwleusen en project Kroonplein.

Samenstelling gemeenteraad

De gemeenteraad van Dalfsen heeft de volgende zetelverdeling:

Zetelverdeling	2014 - 2018
Gemeentebelangen	9
CDA	6
ChristenUnie	3
Partij van de Arbeid	1
D66	1
VVD	1
Totaal	21

Gemeentebelangen

J.G.J. Ramaker, J.G. Ellenbroek, E.J. Hof, G.M.M. Jutten, H.G. Kappert, H.A.J. Kleine Koerkamp, P.B.M. Meijerink, A. Westerman en I.G.J. Snijder-Haarman.

CDA

A.J. Ramerman, A.C. Koetsier, R.H. Kouwen, T.B.M. Logtenberg, W. Massier en J. Schiphorst-Kijk in de Vegte.

Christen Unie

L.M. Nijkamp, H. Lassche-Visscher en A. Nijburg.

PvdA

J.J. Wiltvank

D66

J.T.P.M. Rooijackers

VVD

G.J. Veldhuis

Dit is de meest recente foto, met destijds nog raadslid de heer J. Uitslag en de heer A. Schuurman. De heer W. Massier en de heer A. Westerman ontbreken op de foto.

1.4 FINANCIEEL RESULTAAT 2017

De jaarrekening 2017 sluit met een positief resultaat van € 209.000.

De begroting 2017 is vastgesteld op 3 november 2016 met een positief begrotingssaldo van € 9.000. Door de financiële wijzigingen uit de bestuursrapportages 2017, separate voorstellen en de gemeentefondscirculaires kwam de begroting na wijzigingen uit op € 135.000 negatief.

In de tabel hierna is het financieel verloop in hoofdlijnen weergegeven.

Financieel verloop in hoofdlijnen	2017
Saldo programmabegroting 2017 (incl.	9.000
Gemeentefonds septembercirculaire 2016	88.000
Amendementen bij begroting	-15.000
Activiteitenterrein	-81.000
Communicatiebeleid	-38.000
Leegstand buitengebied	-30.000
1ste bestuursrapportage 2017	-309.000
Gemeentefonds meicirculaire 2017	208.000
Perspectiefnota	339.000
2de bestuursrapportage 2017	-140.000
Gemeentefonds septembercirculaire 2017	-166.000
Verwacht saldo jaarrekening	-135.000

(bedragen in euro's, - = nadeel)

Het verwachte saldo van € 135.000 negatief is door een aantal meevallers in het laatste kwartaal uitgekomen op een positief resultaat van € 209.000. Een voordeel van € 344.000.

Het resultaat van € 209.000 wijkt 0,3% af van het begrotingssaldo van ruim € 69 miljoen.

In de tabel hieronder wordt de toename van € 344.000 verklaard. Daarbij is uitgegaan van de belangrijkste mutaties die invloed op het saldo hebben. Dit betekent dat afwijkingen die via de reserves lopen, niet in het overzicht zijn opgenomen.

Progr.	Belangrijkste verschillen	Bedrag
1	Overhead	246.000
1	OZB woningen en niet-woningen	135.000
1	Gemeentefonds	-67.000
3	Beheer openbare ruimte	-117.000
5	Onderwijs en vrije tijd	-87.000
6	Vergunninghouders	256.000
7	Maatwerkdienstverlening 18-	-379.000
9	Wonen en bouwen	308.000
	Andere afwijkingen in de programma's	49.000
	Totaal	344.000

Hieronder volgt een toelichting op deze posten. Voor een uitgebreidere specificatie en toelichting op de afwijkingen wordt verwezen naar paragraaf 4.7 van de jaarrekening.

Overhead

Voordeel 246.000

Het taakveld overhead bestaat uit verschillende afwijkingen binnen de posten automatisering, huisvesting, kantoorkosten en personeelskosten. Het voordeel is vooral ontstaan door 2 posten. Bij de jaarrekening 2016 is de verplichting van het vakantiegeld over de periode juni tot en met december 2016 opgenomen. Bij de betaling van het vakantiegeld zijn de sociale lasten verantwoord op het taakveld per programma, zodat dit hier een voordeel geeft van € 54.000. Daarnaast is bij de jaarrekening 2016 ook een verplichting van € 350.000 opgenomen voor de afwikkeling van het verlofstuwmeer. In 2017 is € 87.000 hiervoor betaald en € 110.000 als verplichting opgenomen voor de verdere afwikkeling van het verlofstuwmeer. Dit geeft een voordeel van € 153.000.

OZB woningen en niet-woningen

Voordeel 135.000

GBLT geeft in haar jaarrapportage aan dat het voordeel komt, doordat er meer objecten in de heffing zijn betrokken en door de toename van de WOZ-waarde.

Gemeentefonds

Nadeel 67.000

Na de septembercirculaire 2017 zijn voor de jaren 2016 en 2017 een aantal maatstaven definitief vastgesteld

Beheer openbare ruimte

Nadeel 117.000

Het taakveld verkeer en vervoer geeft een nadeel van ongeveer € 60.000. Dit komt door onvoorziene kosten bij het onderhoud van verhardingen en bij de gladheidsbestrijding door een prijsstijging van het zout. Het taakveld openbaar groen en openluchtrecreatie laat ook een nadeel zien van ongeveer € 60.000. Dit wordt veroorzaakt door meer vervanging van de beschoeiingen, stortkosten en ondersteuning bij het groenbeheerplan en de herinrichtingsplannen.

Onderwijs en vrije tijd

Nadeel 87.000

Binnen programma 5 zijn diverse kleinere afwijkingen die het nadeel veroorzaken. Zo zien we een nadeel bij Cultuureducatie omdat zowel voor het vorige als het huidige schooljaarbudgetten zijn betaald. Ook geeft de afloop van de activiteiten uit 2016 een overschrijding binnen het kunst en cultuurbudget.

Vergunninghouders

Voordeel € 256.000

Via het COA en het Rijk (gemeentefonds) ontvangen we een uitkering met betrekking tot de asielinstroom. Deze uitkering is bedoeld voor de integratie van deze doelgroep voor de periode 2017 tot en met 2020. De financiële middelen en bijbehorende prestaties zijn gepland in de periode 2017-2020.

Maatwerkvoorziening 18-

Nadeel € 379.000

We zien dat de vraag naar ondersteuning bij opvoeden en daarmee de vraag naar jeugdhulp stijgt. Een trend die regionaal en landelijk ook zichtbaar is. Bij de tweede bestuursrapportage is daarom ook € 260.000 extra budget toegevoegd. Na twee jaren zien we dat inwoners steeds beter het loket en daarmee de toegang weten te vinden. Daarnaast zijn effecten zichtbaar zoals meer integrale aanpak van problemen die dan vervolgens leiden tot een toename van de inzet van jeugdhulp. In 2017 is een forse korting op het rijksbijdrage doorgevoerd. Deze korting is het gevolg van de invoering van het objectieve verdeelmodel. De gegevens in deze jaarrekening zijn gebaseerd op de laatste kwartaalrapportage van het regionaal service team jeugd (voorheen BVO). In mei verwachten wij de definitieve realisatie van jeugd. Om administratief technische redenen verantwoorden wij op het product PGB 18- ook de kosten van inzet van tijdelijk personeel voor € 213.000 die ten laste van de reserve sociaal domein komt binnen het programma en wordt het nog vrij besteedbare budget bijgehouden.

Thuis in Dalfsen

Voordeel € 70.000

Dit budget hoort bij het projectplan Thuis in Dalfsen 2017-2018. De prestaties worden gerealiseerd in 2018.

Baten omgevingsvergunningen bouwen**Voordeel € 308.000**

Het aantal aanvragen voor omgevingsvergunningen bouwen met hoge bouwkosten is in de periode september t/m december 2017 sterk toegenomen. Oorzaken zijn onder andere:

- Er wordt en gaat volop gebouwd worden in de gemeente met name (project) nieuwbouw woningen in Oosterdalfsen en Nieuwleusen (Ruisvoorn, Snoekbaars en Stekelbaars).
- Er zijn verschillende grote (ver)bouwprojecten in de gemeente aangevraagd zoals o.a. uitbreidingen van winkels met appartementen, twee nieuwe windturbines in Nieuwleusen, een forse uitbreiding van de kaasfabriek in Dalfsen, grote agrarische uitbreidingen van varkensstallen in Lemelerveld.

Het moment van daadwerkelijk indienen van de aanvragen voor vergunningen is afhankelijk van de (bouw)planning en financiering van de projectontwikkelaars / aanvragers / eigenaren van de nieuwbouwkavels en is vooraf niet nauwkeurig in te schatten. De bouwleges leveren hierdoor een voordeel op van € 308.000, dit is inclusief een bedrag van € 8.000 voor aanvang en gereed meldingen van bouwwerkzaamheden.

Andere afwijkingen per saldo**Nadeel € 49.000**

Andere afwijkingen op verschillende programma's.

Investeringsen

Naast de afwijkingen in de programma's zien we ook afwijkingen binnen de investeringen. Voor een uitgebreide toelichting verwijzen we u naar paragraaf 5.2.2 en paragraaf 5.2.3.

	Begroting 2017	Begroting 2017	Realisatie 2017	Vershil	Begroting
	Begrotingsboek	Na wijzigingen		(Na wijz.) -	
	Saldo	Saldo	Saldo	Realisatie	Saldo
Bestuur/onderst/alg.dek.middel	17.838	17.754	18.257		503
Openbare orde en veiligheid	-2.002	-2.012	-2.029		-17
Beheer openbare ruimte	-5.025	-5.197	-5.403		-206
Economische zaken	-71	-92	69		160
Onderwijs en vrije tijd	-4.537	-5.015	-4.702		313
Inkomensondersteuning	-1.308	-2.177	-1.557		620
Sociaal domein	-6.425	-6.518	-6.828		-310
Duurzaamheid en milieu	11	164	228		64
Ruimtelijke ordening en VHV	-1.052	-1.051	4.136		5.187
Saldo van baten en lasten	-2.570	-4.144	2.170		6.315
Stortingen in reserves	0	-237	-5.873		-5.636
Onttrekkingen aan reserves	2.579	4.246	3.912		-334
Resultaat	9	-135	209		344

Bedrag
en x €
1.000

Het jaarrekeningresultaat

Het saldo van baten en lasten komt uit op € 2.170.000 positief. Na de stortingen in- en de onttrekkingen aan de reserves komt het resultaat uit op € 209.000 positief.

De niet volledige gerealiseerde budgetten geven een voordeel van € 430.000. In het vervolg van deze paragraaf wordt een toelichting gegeven. Wanneer alle budgetten in 2017 waren gerealiseerd was het resultaat € 221.000 negatief uitgekomen. Namelijk € 209.000 -/- € 430.000 = € 221.000 negatief.

In paragraaf 4.5 van de jaarrekening kunt u lezen waarvoor de stortingen in- en onttrekkingen aan de reserves zijn ingezet.

Resultaten grondexploitatie

Via het Meerjaren Prognose Grondexploitaties 2018 (MPG 2018) is de raad geïnformeerd over de geactualiseerde grondexploitaties. De marktomstandigheden zijn positief te noemen, ook in Dalfsen is dit zichtbaar.

Marktomstandigheden woningmarkt verbetert

De marktomstandigheden voor de woningmarkt zijn ook in de gemeente Dalfsen positief te noemen. In 2017 zijn er meer gronden uitgegeven dan verwacht. Daarbij valt op dat het tijdspad tussen het tekenen van de verkoopakte en het werkelijke passeren van de grond langer op zich laat wachten dan enkele jaren geleden. De oorzaak hiervan ligt met name in het rond krijgen van de financiering door de kopers.

Interesse in bedrijfslocaties neemt toe

Voor de bedrijfslocaties zien we dat de interesse in bouwgronden toeneemt. Diverse ondernemers hebben zich bij de gemeente gemeld voor aankoop van bouwgrond. Ook zijn al diverse intentieovereenkomsten gesloten voor grondafname in 2018. Wel neemt het omzetten van interesse naar het daadwerkelijk passeren van gronden voor deze categorie meer tijd in beslag. Ook hiervoor geldt dat het rond krijgen van de financiering langer op zich laat wachten.

In 2017 is een (tussentijdse) winst gerealiseerd van € 5,2 mln.

De resultaten vanuit de MPG 2018 laat een positief beeld zien. In 2017 is per saldo een tussentijdse winst gerealiseerd van € 5.202.000. Deze tussentijdse winst wordt met name veroorzaakt door een aanpassing in de regelgeving waardoor winsten eerder genomen moeten worden. In 2017 zijn de grondexploitatie Posthoornweg West & Vechtstraat afgesloten.

Vrijval € 4,5 mln. naar algemene reserve vrij besteedbaar

De resultaten van de grondexploitaties zijn toegevoegd aan de algemene reserve grondexploitaties, hiermee komt de totale reserve op een saldo van € 7.190.000. Op basis van de opgestelde risico-inventarisatie is een risicobuffer van € 2.713.000 benodigd. Door de omvangrijke winstnames in 2017 zijn de grondexploitaties minder in staat op tegenvallers op te vangen op het moment dat de markt tegen zit. Dit risico is vertaald in een algemeen risico POC methode. Dit heeft tot gevolg dat € 4.477.000 vanuit de algemene reserve grondexploitaties kan vrijvallen ten gunste van de algemene reserve vrij besteedbaar.

Voorstel tot vrijval reserve claims

De reserves zijn bij het opstellen van de jaarrekening geanalyseerd. Een aantal claims kunnen vrijvallen, omdat de prestatie voordeliger is gerealiseerd.

De specificatie hiervan is opgenomen onder paragraaf 4.5 Reserves en voorzieningen.

Voorstel tot vrijval van reserve claims	Bedrag
Algemene reserve reeds bestemd	156.000
Totaal voorstel tot vrijval	156.000

Voorstellen tot budgetoverheveling

Onderstaande prestaties zijn in 2017 niet volledig gerealiseerd. Hieronder treft u 2 tabellen aan. De bedragen in het eerste tabel hebben we al geaccordeerd tot budgetoverheveling. Daarom vragen wij u nu om deze te bekrachtigen. De bedragen in de tweede tabel zijn nog niet door ons geaccordeerd, omdat deze niet voldoen aan de voorwaarden in de financiële verordeningen. Deze budgetten zijn namelijk vorig jaar namelijk ook (gedeeltelijk) overgeheveld bij de jaarrekening.

Budgetoverheveling I, voldoet aan de voorwaarden:

	Omschrijving	Programma	Lasten	Baten	Reserve	Saldo
1.	Gemeentelijke website	1	18.000		18.000	-
2.	Verbouwing MO	1	29.000		29.000	
3.	Verkoop openbaar groen	3		96.000	-96.000	-
4.	Schat van Dalfsen	5	25.000		25.000	-
5.	DNA van Dalfsen	5	62.800		62.800	-
6.	Vergunninghouders	6	256.000			256.000
7.	Klijnsmagelden	6	74.000			74.000
8.	Thuis in Dalfsen	7	70.000			70.000
9.	Volksgezondheid (naar 2019)	7	40.000		40.000	-
10.	Warmte actie	8	130.000		130.000	-
11.	Energie neutraal renoveren	8	154.600	154.600		-
12.	Leegstand buitengebied	9	17.000			17.000
	Budgetoverheveling I		876.400	250.600	208.800	417.000

Dekking voor de overheveling voor het saldo van € 417.000 ten laste te brengen van de algemene reserve vrij besteedbaar en € 208.800 te dekken uit de reserves waarop de reeds claim is gelegd.

Nadere toelichting:

1. Gemeentelijke website

neutraal

Lasten € 18.000

Algemene reserve reeds bestemd € 18.000

De werkzaamheden voor de website zijn later gestart en de doorlooptijd is langer dan verwacht. De website is vanaf maart jl. 'open'.

2. Verbouwing maatschappelijke ondersteuning

neutraal

Lasten € 29.000

Algemene reserve reeds bestemd € 29.000

De interne verbouwing fase 2 heeft een kleine vertraging opgelopen. Het project is inmiddels afgerond.

3. Verkoop openbaar groen

neutraal

Baten € 96.000

Reserve herstructurering openbaar groen € 96.000

In de tweede bestuursrapportage is een extra opbrengst geraamd van € 137.500 voor verkoop van groenstroken die in het verleden verhuurd werden. De werkzaamheden t.b.v. de verkoop zijn in volle gang. De opbrengsten komen echter pas binnen nadat de akte is gepasseerd bij de notaris. In 2017 is er bijna € 40.000 ontvangen. De verwachting is dat € 96.000 in de loop van 2018 gerealiseerd wordt.

4. Schat van Dalfsen

neutraal

Lasten € 25.000

Algemene reserve reeds bestemd € 25.000

Het projectplan Schat van Dalfsen wordt uitgevoerd in 2017 en 2018. In 2017 is een groot deel van het plan gerealiseerd. Daarnaast zijn extra opgravingen uitgevoerd met en door de burgers. In 2018 staan de laatste prestaties gepland, zoals het symposium en de expositie in het Drents museum.

5. DNA van Dalfsen

neutraal
Lasten € 62.800

Algemene reserve reeds bestemd € 62.800

Het project DNA van Dalfsen is opgedeeld in drie hoofdonderdelen: a) verhalen verzamelen, b) collecties koppelen aan verhalen, c) verbeeldingen in de 5 kernen. Chronologisch is het project ook in deze volgorde gestart. De kosten voor het ophalen van verhalen zijn in vergelijking tot het collectiebeheer en de verbeeldingen gering waardoor er in 2017 nog weinig kosten zijn gemaakt. Verwachting is dat de kosten met name in 2018, 2019 en 2020 hoog zijn. Financieel is dit project gesplitst in 4 jaren, nl. van 2017 tot en met 2020.

6. Vergunninghouders

Lasten € 256.000

Via het COA en het Rijk (gemeentefonds) ontvangen we een uitkering met betrekking tot de asielinstroom. Deze uitkering is bedoeld voor de integratie van deze doelgroep voor de periode 2017 tot en met 2020. De financiële middelen en bijbehorende prestaties zijn gepland in de periode 2017-2020, dit is de reden waarom het restant budget uit 2017 moet worden overgeheveld naar 2018.

7. Klijnsma gelden

Lasten € 74.000

Het beleid is in december 2017 vastgesteld, waarna acties uitgezet kunnen worden zoals Home Start, communicatie plan en het inrichten van het platform. De gemeenteraad heeft dit plan vastgesteld en het bijbehorende budget toegekend. Het plan en de prestaties na vaststelling in december 2017 waren in 2017 niet meer te realiseren.

8. Thuis in Dalfsen

Lasten € 70.000

Dit budget hoort bij het projectplan Thuis in Dalfsen 2017-2018. De prestaties worden gerealiseerd in 2018.

9. Volksgezondheid

naar 2019 neutraal

Lasten € 40.000

Reserve sociaal domein € 40.000

Zoals ook gemeld in de tweede bestuursrapportage is later gestart met het uitvoeringsprogramma lokaal gezondheidsbeleid dan vooraf voorzien (o.b.v. de nota Kerngezond Dalfsen, gedurende 2017 en 2018). Reden hiervoor is onder meer personele wisseling. De uitvoeringstermijn blijft hetzelfde, waardoor de uitvoering nu loopt van medio 2017 tot medio 2019.

10. Warmte actie

neutraal

Lasten € 130.000

Reserve milieu € 130.000

Eind 2017 is de warmte actie gestart waarbij eigenaren van bestaande woningen subsidie kunnen ontvangen bij het aanschaffen van een duurzame warmte installatie. In 2017 is nog geen subsidie verstrekt. De actie loopt tot juli 2018.

11. Energieneutraal renoveren

neutraal

Lasten € 154.600

Subsidie baten € 154.600

Zoals vermeld in de tweede bestuursrapportage is dit project in het najaar 2017 gestart en loopt deze door tot medio 2019. Het project is later gestart dan verwacht door de late toekenning van de subsidies van derden. Per saldo zullen naar verwachting de lasten en baten budgetneutraal zijn en kan er verschuiving in de jaren plaatsvinden.

12. Leegstand buitengebied**Lasten € 17.000**

In de aanpak leegstand buitengebied zijn een aantal oplossingsrichtingen en acties aangegeven voor 2017 en 2018. Een aantal acties zoals het inzichtelijk maken van vraag en aanbod en het gebiedsgericht en het vereenvoudigen van de functie verandering- en sloopbeleid zijn in 2017 nog niet afgerond.

Budgetoverheveling II, voldoet niet aan de voorwaarden.

	Omschrijving	Programma	Lasten	Baten	Reserve	Saldo
13.	Wijziging BBV	1	40.000		40.000	-
14.	Huisvesting vergunninghouders	6	332.000		332.000	-
15.	Omgevingswet	9	34.000		21.000	13.000
	Budgetoverheveling II		406.000	-	393.000	13.000

Wij stellen voor om deze budgetten over te hevelen naar 2018 en de dekking van het saldo van € 13.000 ten laste te brengen van de algemene reserve vrij besteedbaar en € 393.000 te dekken uit de reserves waarop de claim reeds is gelegd.

toelichting:**13. Wijzigingen BBV****neutraal
Lasten € 40.000****Algemene reserve reeds bestemd € 40.000**

De meest noodzakelijke aanpassingen van het BBV zijn doorgevoerd. Op basis van (eigen) ervaringen, trainingen, externe rapportages (accountant, CBS) etc. worden de overige aanpassingen doorgevoerd in 2018. Hiervoor is iets meer tijd nodig dan aanvankelijk was voorzien.

14. Huisvesting vergunninghouders**neutraal
Lasten € 332.000****Algemene reserve reeds bestemd € 332.000**

In onze taakstelling voor de huisvesting van statushouder lopen we achter. De aankoop van de woning wordt gerealiseerd in 2018.

15. Omgevingswet**€ 13.000
Lasten € 34.000****Algemene reserve reeds bestemd € 21.000**

Door de uitstel van de Omgevingswet is het programma dat hieraan gekoppeld is ook uitgesteld. Met het budget worden twee experimenten uitgevoerd.

Totaal overzicht:

	Omschrijving	Programma	Lasten	Baten	Reserve	Saldo
	Budgetoverheveling I		876.400	250.600	208.800	417.000
	Budgetoverheveling II		406.000	-	393.000	13.000
	Totaal Budgetoverheveling		1.282.400	250.600	601.800	430.000

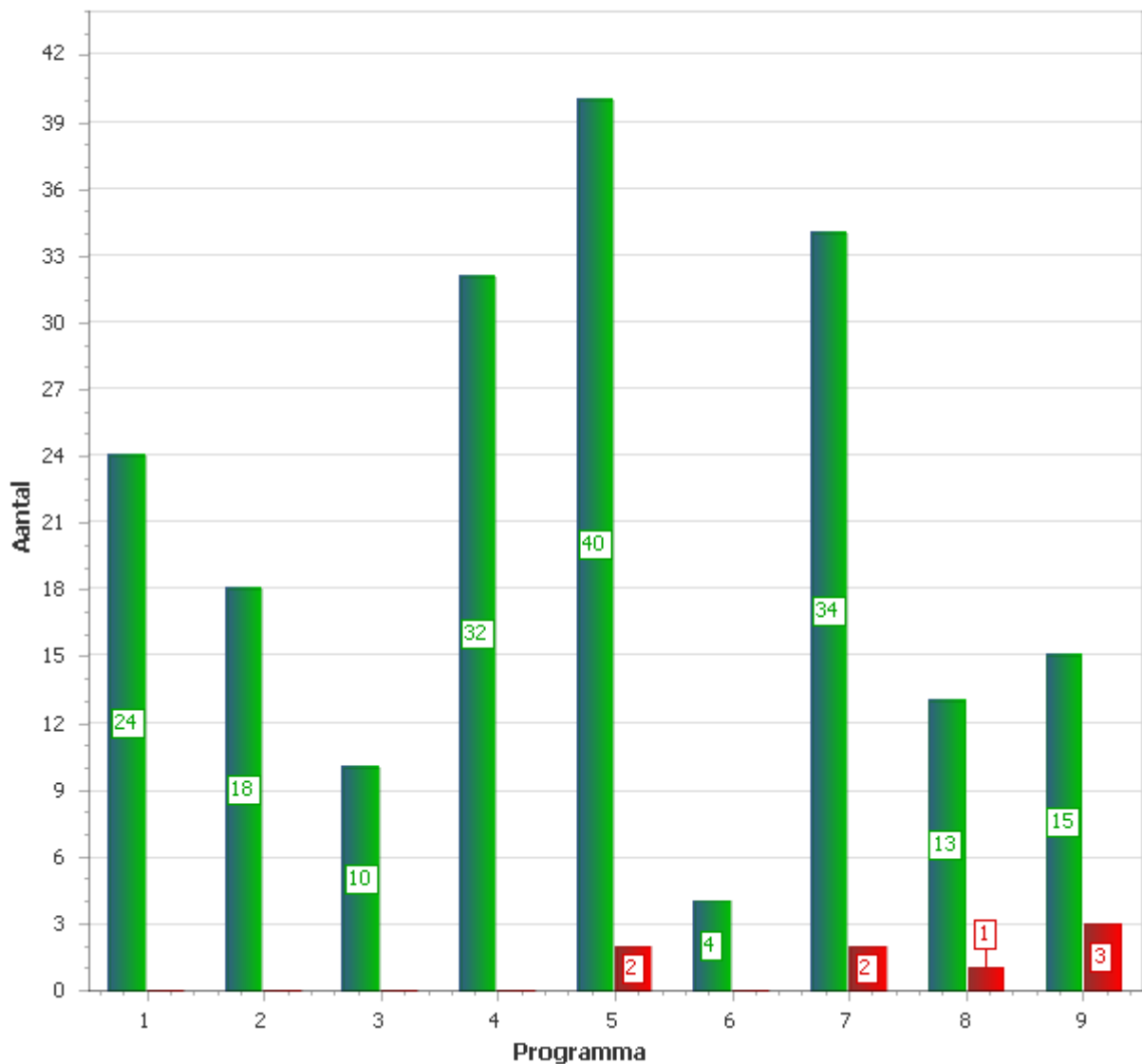
1.5 FINANCIËLE SAMENVATTING

We komen tot het volgende voorstel:

1. Kennis te nemen van het verslag van bevindingen;
2. De jaarrekening 2017 vast te stellen;
3. In het kader van budgetoverheveling:
 - a. Een bedrag van € 876.400 aan lasten en € 250.600 aan baten over te hevelen naar 2018, dit voor € 417.000 te dekken uit de algemene reserve vrij besteedbaar en € 208.800 uit de betreffende reserves waar een claim op is gelegd;
 - b. Een bedrag van € 406.000 aan lasten over te hevelen naar 2018, dit voor € 13.000 te dekken uit de ARVB en € 393.000 uit de algemene reserve reeds bestemd;
4. In het kader van toevoeging aan en onttrekking uit de reserves:
 - a. De algemene reserve grondexploitatie voor € 4.477.000 vrij te laten vallen;
 - b. Resterende claims van € 156.000 uit de algemene reserve reeds vrij te laten vallen;
 - c. Deze middelen toe te voegen aan de algemene reserve vrij besteedbaar;
5. In te stemmen met continuering van investeringen in 2018 conform het overzicht in paragrafen 5.2.2 en 5.2.3;
6. Het rekeningresultaat van € 209.000 toe te voegen aan de algemene reserve vrij besteedbaar;
7. De begroting 2018 conform bijlage te wijzigen.

Hoofdstuk 2 Programma's

Stand prestaties per programma

De conclusie is dat veel prestaties daadwerkelijk in 2017 gerealiseerd zijn binnen de financiële ruimte van de begroting. Een aantal prestaties heeft een meerjarig karakter en loopt door in 2018.

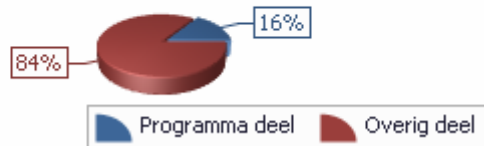
Van de 198 prestaties zijn er 190 gerealiseerd. Dit betekent dus een realisatie van 96%.

Nog niet (volledig) gerealiseerd zijn 8 prestaties. De afwijkingen worden in de programma's toegelicht.

In de programma's gaan wij in op de prestaties.

PROGRAMMA 1 BESTUUR, ONDERSTEUNING EN ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN

Lasten

Omschrijving van het programma

Het programma omvat alle taken van raad en college op het terrein van het openbaar bestuur en de ondersteuning en dienstverlening hierbij door de gemeentelijke organisatie. Tot dit programma behoren ook de algemene dekkingsmiddelen (inkomsten die de gemeente min of meer vrij kan besteden). In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt ingegaan op het gevoerde beleid op het gebied van de ondersteunende taken door de organisatie. De paragrafen Lokale heffingen en Financiering hebben ook een sterke relatie met de taakvelden van dit programma en geven inzicht in het gevoerde beleid op deze terreinen.

Portefeuillehouders en taakvelden van dit programma

Portefeuillehouder	Taakveld
Portefeuillehouder Noten	Bestuur Burgerzaken Overhead (personeel, huisvesting, automatisering)
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Burgerzaken (baten secretarieleges) Overhead (planning en control) Treasury OZB-woningen OZB-niet woningen Belastingen overig Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds Overige baten en lasten Vennootschapsbelasting (VpB) Economische promotie (toeristenbelasting) Resultaat van de rekening van baten en lasten Mutaties reserves

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Formatie*	Fte per 1.000 inwoners	peil-datum: 31 december 2017	Eigen gegevens	6,8	N.b.	N.b.

* Het betreft de formatie van de gemeente Dalfsen, dus exclusief Stichting Dalfsen Werk.

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	peil-datum: 31 december 2017*	Eigen gegevens	6,8	N.b.	N.b.

* Het betreft de bezetting van de gemeente Dalfsen exclusief Stichting Dalfsen Werk.

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	Realisatie 2017	Eigen gegevens	€ 571	N.b.	N.b.

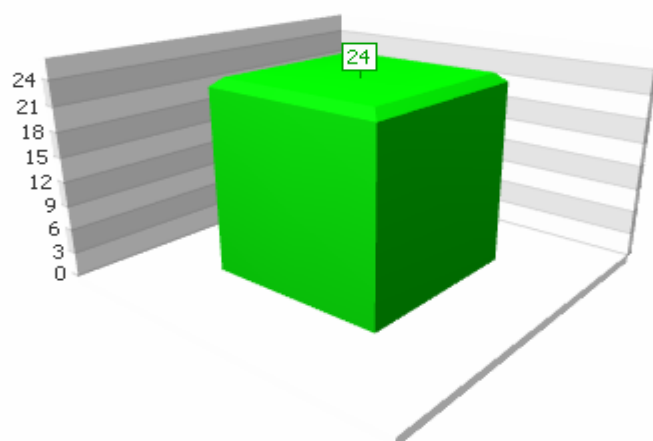
Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten externen	Realisatie 2017	Eigen gegevens	15%*	N.b.	N.b.

* Dit percentage is relatief hoog als gevolg van een verschuiving van middelen vanuit de salarispost naar de post 'personeel van derden'. Dit als gevolg van ziekteverzuim, zwangerschapsverlof, detachering van personeel, ontstane vacatures en hoge werkdruk. Voorts is een deel van de inhuur te relateren aan de extra taken die op de eenheid maatschappelijke ondersteuning zijn afgekomen (dekking uit reserve sociaal domein en de middelen beschikbaar gesteld voor het projectplan re-integratie 2017-2018). Zie paragraaf 4.8. Voor een vergelijking van de formatie met andere gemeenten verwijzen wij u naar het in 2017 uitgevoerde onderzoek door Berenschot. Onderzocht is hoe de kosten en formatie van de gemeente Dalfsen zich verhouden tot die van andere, vergelijkbare gemeenten.

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Overhead	% van totale lasten	Realisatie 2017	Eigen gegevens	12,6%	N.b.	N.b.

Voor de volledigheid merken wij op dat voor deze indicatoren, in tegenstelling tot de andere beleidsindicatoren, geen landelijke bron beschikbaar is. Deze indicatoren zijn uit de eigen gegevens/jaarrekening overgenomen. Om deze reden is de vergelijking tussen de verschillende gemeenten nog niet te maken.

Stand prestaties programma

Prestaties 2017		Voortgang	%	Geld
1.1	Communicatiebeleid			
	In 2017 wordt het pakket Obi4One actief ingezet om social media te monitoren en in te zetten voorwebcare.		100%	
	De inzet van social media maken we tot een vast onderdeel van de communicatiestrategie van verschillende projecten.		100%	
1.2	Een gezond financieel beleid blijven voeren met een digitaal instrumentarium			
	Effecten van de wijzigingen in de uitvoering van taken (denk aan veiligheidsregio, GBLT, RUD, sociaal domein) op de overhead in beeld brengen.		100%	
	Toerekenen van apparaatskosten aan projecten.		100%	
	Wij stellen u op de hoogte van de herijking van het Gemeentefonds middels een notitie bij de Perspectiefnota.		100%	
	Nota Reserves en Voorzieningen in lijn brengen met BBV wijzigingen.		100%	
	Updaten van de drie 'financiële' verordeningen.		100%	
1.3	Informatieveiligheid			
	Uitvoering geven aan het verbeterplan informatiebeveiliging 2017. Dit plan van aanpak beschrijft de concrete verbeteracties in het kader van informatiebeveiliging.		100%	
	Het opstellen van een verbeterplan informatiebeveiliging 2018.		100%	

1.4	Missie en visie "Bij Uitstek Dalfsen"			
	We maken in 2017 een analyse van de huidige missie en visie (tekortkomingen en verwachtingen voor de komende jaren) zodat in 2019 een actualisatie van de missie en visie kan plaatsvinden.		100%	

1.5	Ambtelijke organisatie en samenwerking			
	Doorvoeren van aanpassingen in de organisatiestructuur naar aanleiding van de evaluatie van de organisatieverandering per 1 januari 2015.		100%	

Prestaties voorgaande jaren	Voortgang	%	Geld
------------------------------------	------------------	----------	-------------

1.3	Burgerparticipatie/burgerinitiatieven			
	In het tweede kwartaal van 2016 komen we met concrete voorstellen hoe we het bestaande beleid op het gebied van burgerparticipatie/burgerinitiatieven verder gaan aanvullen en verbeteren.		100%	

Indicatoren 2017

Een gezond financieel beleid blijven voeren met een digitaal instrumentarium

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2017	Stand december 2017
Aantal digitale P & C producten	Eenheid Control & Resultaat	1	3	3

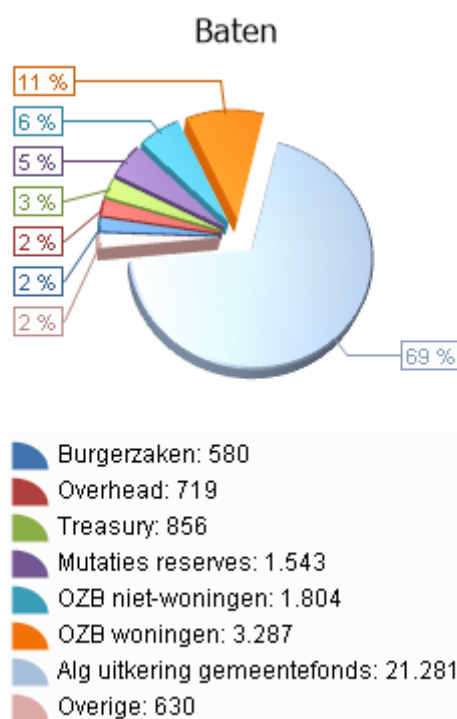
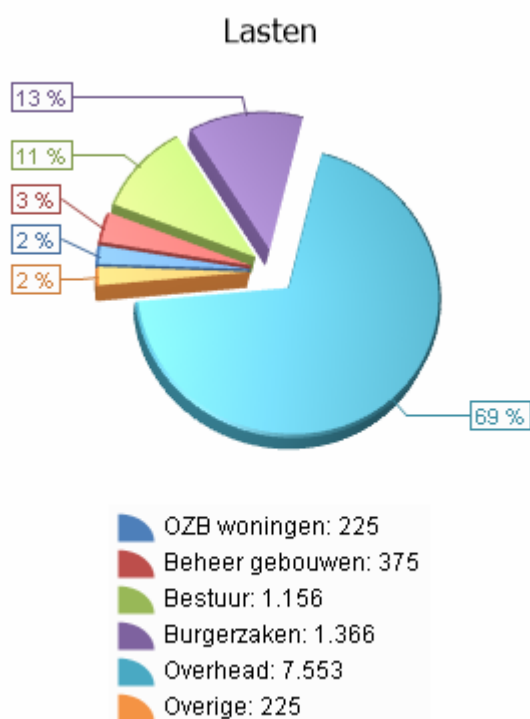
Informatieveiligheid

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2017	Stand december 2017
Voldoen aan BIG (Baseline Informatiehuishouding Gemeenten)	Eigen gegevens	63%	70%	70%
Het DT heeft diverse procedures inzake informatieveiligheid vastgesteld. Hier wordt uitvoering aan gegeven, waardoor weer meer aan de BIG wordt voldaan.				

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

Programmaonderdeel	Rekening Begroting 2017		Begroting 2017	Rekening 2017	Saldo 2017
	2016	Primitief	Na wijzigingen		
Lasten	-8.759	-9.560	-11.164	-10.900	264
Baten	29.269	27.398	28.918	29.157	240
Saldo van lasten en baten	20.510	17.838	17.754	18.257	503
Stortingen in reserves	-729	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	2.322	1.242	1.643	1.543	-99
Resultaat	22.103	19.080	19.396	19.801	404

Onderdeel 1A Bestuur

Bedragen x €1.000

Uitsplitsing naar taakvelden	Begroting 2017		Begroting 2017	Rekening 2017	Saldo 2017
	Primitief	Na wijzigingen	Na wijzigingen		
A. Bestuur					
Bestuur	-1.141	-1.129	-1.098	-1.098	31
Burgerzaken	-702	-746	-786	-786	-40
Saldo van lasten en baten	-1.843	-1.875	-1.884	-1.884	-9
Resultaat	-1.843	-1.875	-1.884	-1.884	-9

Onderdeel 1B Ondersteuning

Bedragen x€ 1.000

Uitsplitsing naar taakvelden	Begroting 2017	Begroting 2017	Rekening	Saldo
B. Ondersteuning	Primitief	Na wijzigingen	2017	2017
Overhead	-6.321	-7.170	-6.834	336
Beheer gebouwen	-56	-84	-126	-42
Saldo van lasten en baten	-6.376	-7.254	-6.960	294
Mutaties reserves	1.242	1.643	1.543	-99
Resultaat	-5.135	-5.612	-5.416	195

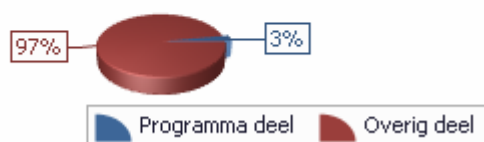
Onderdeel 1C Algemene dekkingsmiddelen

Bedragen x€ 1.000

Uitsplitsing naar taakvelden	Begroting 2017	Begroting 2017	Rekening	Saldo
C. Algemene dekkingsmiddelen	Primitief	Na wijzigingen	2017	2017
Treasury	578	677	751	74
Alg uitkering gemeentefonds	20.641	21.347	21.281	-67
Overige baten en lasten	-84	-64		64
OZB woningen	2.969	2.969	3.062	93
OZB niet-woningen	1.654	1.654	1.696	42
Belastingen overig	157	157	162	6
Economische promotie	143	143	148	5
Saldo van lasten en baten	26.058	26.883	27.101	218
Resultaat	26.058	26.883	27.101	218

PROGRAMMA 2 OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID

Lasten

Omschrijving van het programma

Het programma omvat het integrale veiligheidsbeleid waarin de gemeente een regierol vervult ten opzichte van politie, justitie, ketenpartners en burgers. Samen met deze en andere partners op het gebied van veiligheid wordt aan het integrale veiligheidsbeleid uitvoering gegeven. Dit betreft zowel de sociale veiligheid (bv. jeugdoverlast, huiselijk geweld etc.) als ook de fysieke veiligheid (rampenbestrijding en crisisbeheersing, verkeersveiligheid etc.). Er wordt actief ingespeeld op nieuwe trends en ontwikkelingen in het veiligheidsdomein.

Portefeuillehouders en taakvelden van dit programma

Portefeuillehouder	Taakveld
Portefeuillehouder Noten	Crisisbeheersing en brandweer Openbare orde en veiligheid

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	2016	Bureau Halt	71	137	119

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Harde kern jongeren	Aantal per 10.000 inwoners	2014	KLPD*	0,2	1,3	0,8

*KLPD: Korps landelijke politiediensten

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	2016	CBS	0,2	2,3	1,1

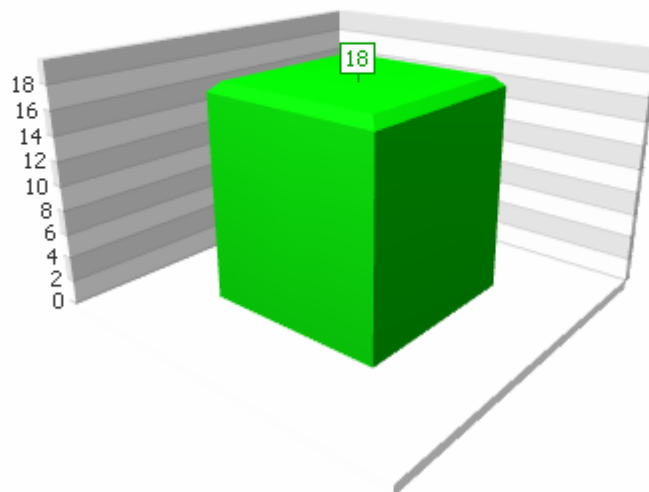
Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2016	CBS	1,1	5,3	3,7

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2016	CBS	1,8	3,3	2,7

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	2016	CBS	1,6	5,6	4,7

Prestaties

Stand prestaties programma

Prestaties 2017		Voortgang	%	Geld
2.1	Doorontwikkelen team bevolkingszorg			
	Wij leveren medewerkers voor de crisisorganisatie.		100%	
	Wij zorgen ervoor dat de interne crisisorganisatie op orde is.		100%	

2.2	Integrale veiligheid		
Geven van concrete tips en adviezen aan burgers om bewustwording te creëren dat ze zelf mede verantwoordelijk zijn voor hun veiligheid en hoe die veiligheid kan worden verbeterd.		100%	
Uitvoering geven aan het jaarlijkse actieplan verkeersveiligheid.		100%	
In samenwerking met politie en VVN (Veilig Verkeer Nederland) zetten wij ons in op meer bewustwording van de verkeersdeelnemers over hun rijgedrag.		100%	
Het huidige alcoholmatigings- en ketenbeleid op basis van de cijfers uit het GGD Gezondheidsonderzoek 2015 (verschijnt in 2016) evalueren en waar nodig bijstellen.		100%	

2.3	Het vergroten van de zelfredzaamheid bij crisissituaties van de inwoners		
Plaatsen van publicaties over risico's waaraan inwoners van de gemeente Dalfsen blootstaan voordat zich een ramp of crisis voordoet en hen daarbij handelingsperspectieven bieden voor het geval zich daadwerkelijk een calamiteit voordoet.		100%	

Prestaties voorgaande jaren	Voortgang	%	Geld
-----------------------------	-----------	---	------

2.1	Integrale veiligheid		
Het huidige alcoholmatigings- en ketenbeleid op basis van de cijfers uit het GGD Gezondheidsonderzoek 2015 evalueren en waar nodig bijstellen.		100%	
Evaluatie hondenbeleid.		100%	

Indicatoren 2017

Het vergroten van de zelfredzaamheid bij crisissituaties van de inwoners

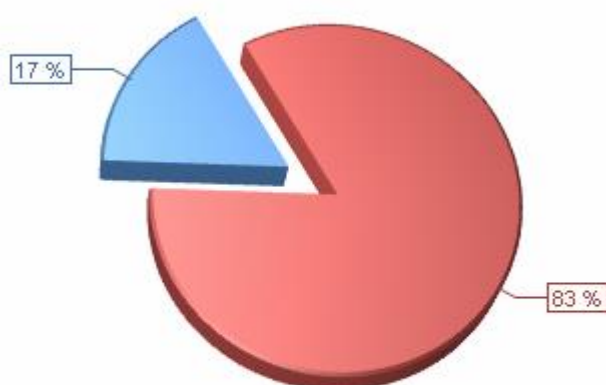
Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2017	Stand december 2017
Aantal publicaties over risico's en bijhorende handelingsperspectieven	Lokale media (KernPunten) en gemeentelijke website	6 (2015)	6	6

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

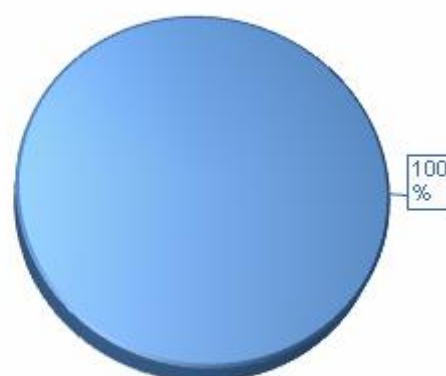
Programmaonderdeel	Rekening Begroting 2017		Begroting 2017	Rekening	Saldo
	2016	Primitief	Na wijzigingen	2017	2017
Lasten	-2.287	-2.028	-2.038	-2.046	-8
Baten	17	26	26	17	-9
Saldo van lasten en baten	-2.270	-2.002	-2.012	-2.029	-17
Stortingen in reserves	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0
Resultaat	-2.270	-2.002	-2.012	-2.029	-17

Lasten

■ Openbare orde en veiligheid: 338
■ Crisisbeheersing en brandweer: 1.707

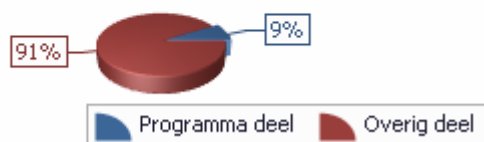
Baten

■ Openbare orde en veiligheid: 17

PROGRAMMA 3 BEHEER OPENBARE RUIMTE

Lasten

Omschrijving van het programma

Het programma omvat het gemeentelijk verkeers- en vervoersbeleid (verkeersveiligheid) en de zorg voor het beheer en de aanleg van alle voorzieningen in de openbare ruimte, zoals wegen, civiele kunstwerken, openbaar groen, speelplaatsen, volkstuinten en openbare verlichting.

Portefeuillehouders en taakvelden van dit programma

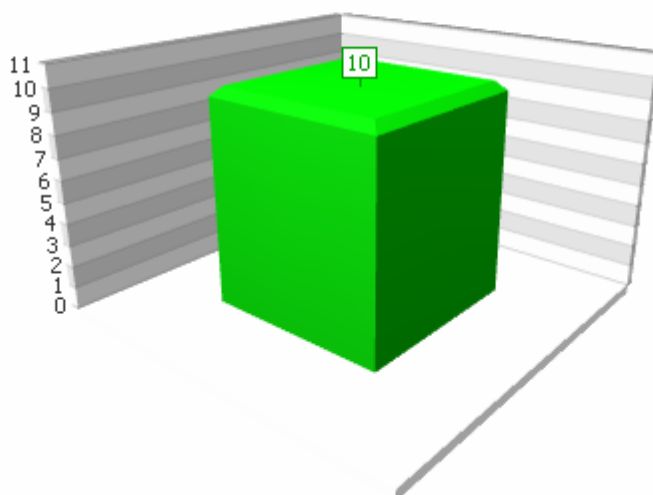
Portefeuillehouder	Taakveld
Portefeuillehouder Schuurman	<ul style="list-style-type: none"> - Openbaar groen en (openlucht) recreatie (o.a. kinderspeelplaatsen en evenemententerreinen). - Recreatieve havens (passantenhaven); - Gemeentelijke gebouwen/accomodaties/terreinen. - Verhardingen (wegen, pleinen, stoepen etc) - Openbare verlichting - Riolering - Watergangen - Infrastructurele kunstwerken (bruggen, duikers etc.)
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Verkeer en vervoer

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Ziekenhuis-opname na verkeersongeval met een motorvoertuig	%	2015	VeiligheidNL	7	8	7

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Ziekenhuis-opname na vervoersongeval met fietser	%	2015	VeiligheidNL	11	9	10

Stand prestaties programma

Prestaties 2017		Voortgang	%	Geld
3.1	Gemeentelijk verkeers- en vervoersbeleid			
	Voorstel varianten en kredietaanvraag voor het herinrichtingsplan Jagtclusterallee.		100%	
	Uitvoering geven aan het uitvoeringsprogramma (2016-2018)		100%	

3.3	Beheer openbare ruimte			
	Uitvoeren maatregelen die nodig zijn om de openbare ruimte op het gewenste niveau te brengen en houden.		100%	

Prestaties voorgaande jaren		Voortgang	%	Geld
3.1	Gemeentelijk verkeers- en vervoersbeleid			
	In Lemelerveld passen we onze eigen wegen aan op de nieuwe aansluitingen N348 van de provincie. Dat doen we met BDU-subsidie van de provincie. Voor de verschillende deelprojecten geldt een eigen planning.		100%	

3.3	Nota Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR)			
	Vaststellen en uitvoeren nota integraal beheer openbare ruimte (IBOR).		100%	

Indicatoren 2017

Verkeersveiligheid

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2017	Stand december 2017
Aantal als veilig ervaren fietsroutes vermeerderen (% veilig)	Eigen gegevens	-	50%	50%
Optimaliseren van 30 km zones, jaarlijks één project (aantal)	Eigen gegevens	-	1	1
Beatrixstraat				
Minder ongevallen (% daling)	Langjarige landelijke cijfers (Viastat) (2002)	-	5%	N.n.b.
Voor een kleine gemeente als Dalfsen schommelt het aantal verkeersongevallen op jaarbasis. In 2015 was er sprake van een toename van het aantal verkeersongevallen van 2%. Een jaar later, in 2016, was het aantal verkeersongevallen gedaald met 22%. Een duidelijke trend is niet zichtbaar. De cijfers over 2017 komen medio september 2018 beschikbaar.				

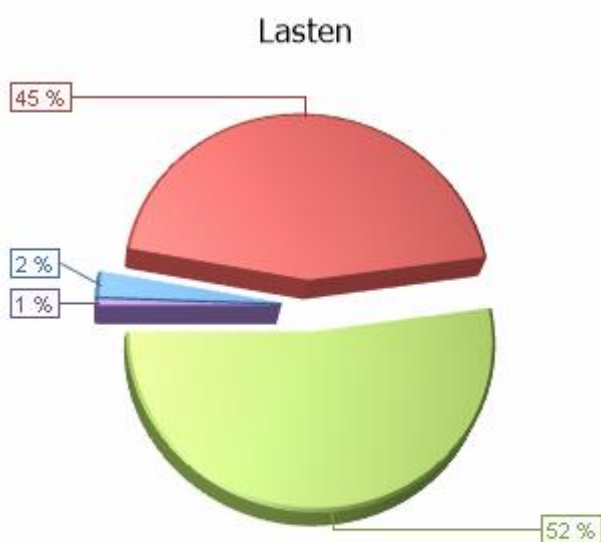
Beheer openbare ruimte

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2017	Stand december 2017
Beheerdisciplines voldoen aan de 90% norm	Beleid/beheerplannen	100%	100%	100%

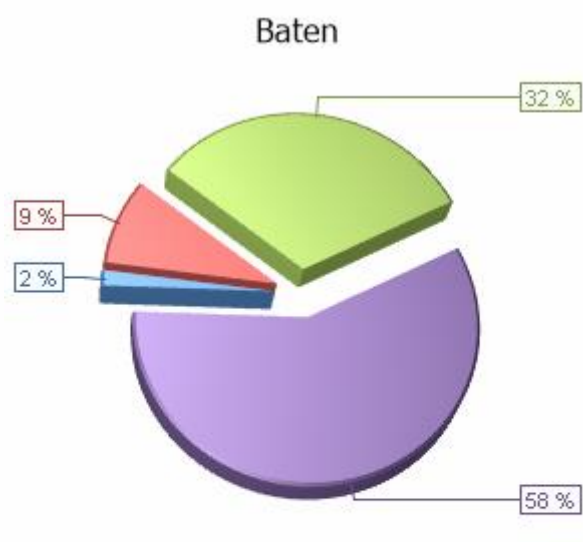
Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

Programmaonderdeel	Rekening Begroting 2017		Begroting 2017	Rekening 2017	Saldo 2017
	2016	Primitief	Na wijzigingen		
Lasten	-6.693	-5.217	-5.707	-5.789	-82
Baten	265	193	510	386	-124
Saldo van lasten en baten	-6.429	-5.025	-5.197	-5.403	-206
Stortingen in reserves	-132	0	-237	-140	97
Onttrekkingen aan reserves	1.269	462	534	527	-8
Resultaat	-5.291	-4.563	-4.900	-5.017	-117

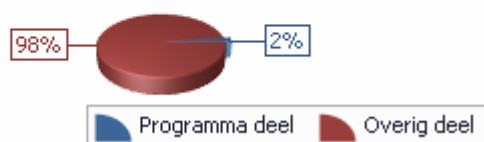
Mutaties reserves: 140
Openbaar groen & openluchtrecre: 2.658
Verkeer en vervoer: 3.097
Overige: 34

Recreatieve havens: 14
Verkeer en vervoer: 79
Openbaar groen & openluchtrecre: 292
Mutaties reserves: 527

PROGRAMMA 4 ECONOMISCHE ZAKEN

Lasten

Omschrijving van het programma

De ambitie van het economische beleid in Dalfsen is het behouden van een vitale economie die inwoners van de gemeente voldoende werkgelegenheid biedt, in aansluiting op hetgeen de regio doet en biedt. Programma 4 omvat alle activiteiten die bijdragen aan bovenstaand doel en heeft betrekking op bedrijfsterreinen, bedrijfsvestigingen en ambulante handel.

Portefeuillehouders en taakvelden van dit programma

Portefeuillehouder	Taakveld
Portefeuillehouder Schuurman	Economische ontwikkeling Fysieke bedrijfsinfrastructuur (winkelgebieden)
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Fysieke bedrijfsinfrastructuur (bouwgrondexploitatie bedrijventerreinen) Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen (baten marktgeden)

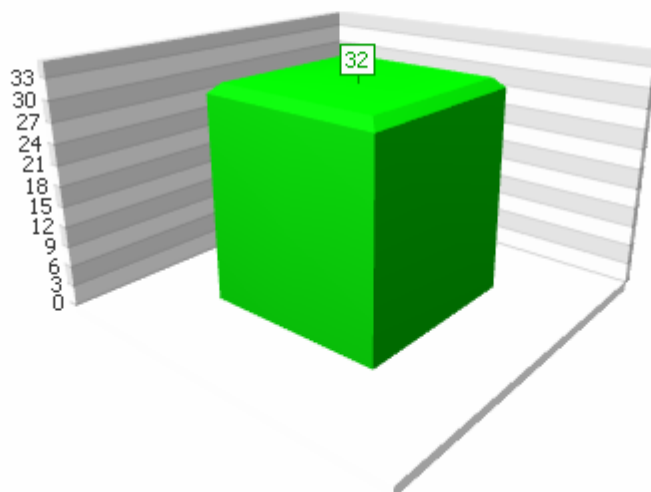
Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Funciemenging	%	2016	LISA*	49,8	52,1	49,2

*LISA: Landelijk Informatiesysteem van Arbeidsplaatsen

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners (15 t/m 64 jaar)	2016	LISA	129,8	134	132,3

Stand prestaties programma

Prestaties 2017		Voortgang	%	Geld
4.1	Een lokale vitale economie			
	Evaluatie herinrichting centrumplan Lemelerveld.		100%	
	Participeren in vaststellen van een centrumvisie Dalfsen.		100%	
	Participeren in ontwikkelen kwaliteit buitengebied via actualiseren VAB beleid.		100%	
	Vaststellen van een nieuwe detailhandelsstructuurvisie.		100%	
	Uitgeven bedrijfskavels.		100%	
	Verder samenwerken Regio Zwolle.		100%	
	Participeren in aanleg van glasvezel in buitengebieden.		100%	
	Participeren in aantakking N348 (noordelijke).		100%	
	Participeren in aantakking N348 (zuidelijke en centrum).		100%	
	Participeren in herinrichting Jagtlusterallee.		100%	
	Participeren in uitbreiden bedrijventerrein 't Febriek - gedeelte Stappenbelt.		100%	

4.2	Ondernemersklimaat			
	Bedrijfsbezoeken door het college van B&W.		100%	
	Vergaderingen ondernemersverenigingen/industriële clubs bijwonen (minimaal één wethouder vaak twee).		100%	
	Bedrijvencontactavond organiseren met innovatieprijs.		100%	

Prestaties voorgaande jaren	Voortgang	%	Geld
------------------------------------	------------------	----------	-------------

4.1	Een lokale vitale economie			
	Vaststellen van een nieuwe detailhandelsstructuurvisie.		100%	

4.3	Vestigingsmogelijkheden voor bedrijven			
	Afronding bestemmingsplanprocedure uitbreiding bedrijventerrein 't Fabriek, deelgebied Stappenbelt inclusief zuidelijke aantakking N348.		100%	

Indicatoren 2017

Een lokale vitale economie

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2017	Stand december 2017
Werkgelegenheid	LISA	9836 (2013)	10.330	12.043*

*Stand 1-4-2017. Er zijn belangrijke wijzigingen doorgevoerd in de jaarlijkse werk enquête en is uitgebreid met een aantal vestigingen die voorheen niet waren opgenomen. Hierdoor geeft het werkgelegenheidsbestand van 2017 een accurater beeld van de provinciale arbeidsmarkt. Nadeel van deze verandering is dat de vergelijkbaarheid tussen verschillende jaren beperkt is. De nieuwe cijfers geven een optimistischer beeld.

WW uitkeringen / Werkzoekenden	C.W.I. (Centrum Werk en Inkomen)	737 (2014)	570	479
--------------------------------	----------------------------------	------------	-----	-----

Uitgifte aantal ha per jaar	Eigen gegevens	0 (start 1-1-2014)	1,6 ha	1,32
-----------------------------	----------------	--------------------	--------	------

Er zijn in totaal 8 intentieovereenkomsten afgesloten (met totaal 3,85 ha).

Ondernemersklimaat

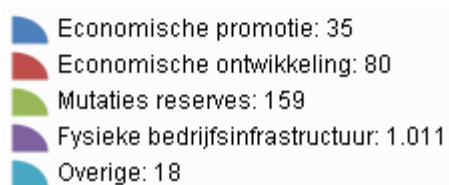
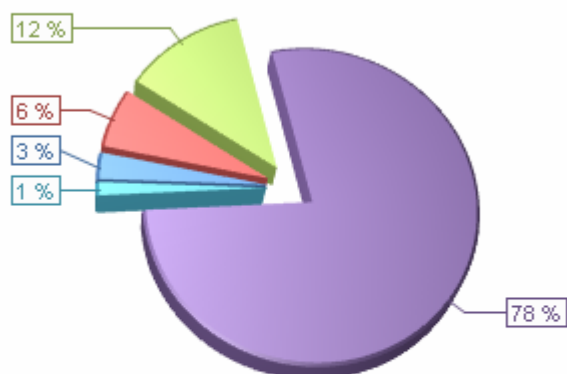
Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2017	Stand december 2017
Aantal bedrijfsbezoeken	Eigen gegevens	18 (2014)	10	10

Wat heeft het gekost?

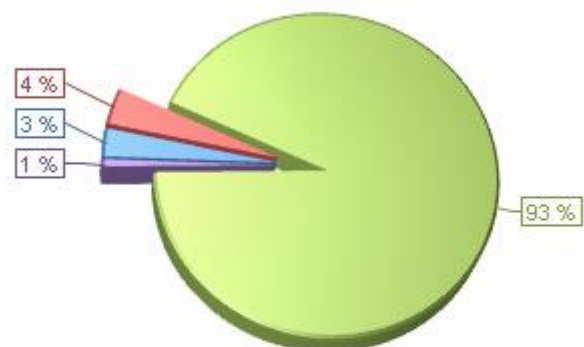
Bedragen x € 1.000

Programmaonderdeel	Rekening Begroting 2017		Begroting 2017	Rekening 2017	Saldo 2017
	2016	Primitief	Na wijzigingen		
Lasten	-604	-1.078	-1.133	-1.144	-11
Baten	565	1.008	1.042	1.213	171
Saldo van lasten en baten	-39	-71	-92	69	160
Stortingen in reserves	0	0	0	-159	-159
Onttrekkingen aan reserves	0	0	35	35	0
Resultaat	-39	-71	-57	-55	2

Lasten

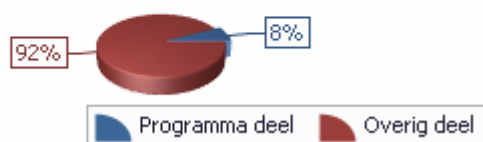

Baten

PROGRAMMA 5 ONDERWIJS EN VRIJE TIJD

Lasten

Omschrijving van het programma

Het programma omvat het lokaal onderwijsbeleid waarbinnen aandacht wordt besteed aan de zorg voor onderwijshuisvesting, leerlingenvervoer, leerplicht, schoolbegeleiding, logopedie en volwasseneneducatie. Ook leefbaarheid en vrije tijd vallen binnen dit programma. Er wordt ingezet op goede voorzieningen in de gemeente wat de leefbaarheid bevordert. Het gaat hierbij niet alleen om fysieke voorzieningen, maar ook de kracht van de samenleving is een belangrijk uitgangspunt. Sport en sportbeleving, cultuur en ook recreatie en toerisme zijn belangrijke pijlers op het gebied van onderwijs en vrije tijd.

Portefeuillehouders en taakvelden van dit programma

Portefeuillehouder	Taakveld
Portefeuillehouder Uitslag	Economische promotie Openbaar basisonderwijs Onderwijshuisvesting Onderwijsbeleid en leerlingzaken Sportbeleid en activering Sportaccommodaties Cultuurpresentatie, -productie en -participatie Recreatie en toerisme Musea Media (bibliotheek) Samenkracht en burgerparticipatie (multifunctionele accommodaties)

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2016	Ingrado	3,17	2,01	1,23

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2016	Ingrado	12,04	26,88	22,32

Toelichting afwijking op basis van onze eigen indicatoren 2017.

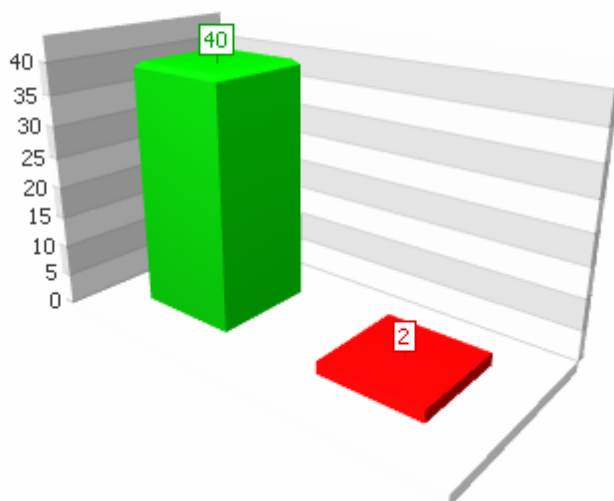
- Beleidsindicatoren gaan over het kalenderjaar 2016 en de eigen indicatoren gaan over het schooljaar 2016/2017.
- Verschillende uitgangspunten namelijk aantal werkprocessen, aantal meldingen wettelijk schoolverzuim en aantal personen.
- Uit onderzoek blijkt dat aantal Ingrado (aantal personen met wettelijk schoolverzuim) niet kloppend is. Dit komt doordat meldingen door scholen ten onrechte niet zijn aangemerkt als wettelijk verzuim. In de toekomst zijn de medewerkers van de gemeente hier scherp op.
- Het daadwerkelijk aantal meldingen wettelijk relatief verzuim ligt tussen de 63 en 93 (tussen de 13,4 en 19,3 per 1.000 leerlingen). Daarmee ligt Dalfsen nog onder het landelijk gemiddelde.

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	2014	DUO*	1	2	1,6

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Niet - sporters	%	2016	Gezondheidsmonitor	49,3	48,7	49,1

*DUO: Dienst Uitvoering Onderwijs

Stand prestaties programma

Prestaties 2017		Voortgang	%	Geld
5.1	Aanpak voortijdig schoolverlaten (VSV)			
	Nadere vormgeving van de verdergaande samenwerking leerplicht/RMC regio IJssel-Vecht.		100%	
	Begin 2017 presenteren wij u een nieuw regionaal meerjarenbeleidsplan leerplicht/RMC.		100%	
	Uitvoering geven aan het programma vervolgaanpak VSV 2.0.		100%	
5.2	Kulturhusconcept WOC campus Nieuwleusen			
	Uitvoering fase 2 kulturhus en sport		100%	
	Uitvoering fase 2 voortgezet onderwijs.		100%	
	Fase 3: realisatie van het kulturhus en een nieuwe sporthal De Schakel gecombineerd met het Agnieten College.		100%	
5.3	Kunst en Cultuur			
	De Historische Kring Dalfsen en Nijluis'n van Vrogger ontwikkelen de Schatkamer van Dalfsen, een schatkamer met de 50 belangrijkste verhalen uit de gemeente met bijbehorende onderwerpen.		100%	
	De gemeentelijke kunstwerken in de openbare ruimte worden adequaat onderhouden op het niveau van 2016.		100%	

5.4	Schat van Dalfsen		
In het voorjaar en zomer van 2017 en 2018 wordt het familiepad in ontwikkeling geplaatst aan de Oosterdalfsersteeg.		100%	
In september ontvangen alle nieuwe bewoners van de wijk Oosterdalfsen een bewonersmagazine.		100%	
In 2017 en 2018 nemen we als gemeente Dalfsen deel aan de nationale archeologiedagen.		100%	
In het voorjaar 2017 vindt de première plaats van de documentaire met als werktitel "Schatplichtig". Alle inwoners van Dalfsen worden uitgenodigd om deze documentaire te komen bekijken in het theater de Stoomfabriek.		100%	
In 2017 wordt een symposium georganiseerd over de betekenis van Schat van Dalfsen in samenwerking met verschillende lokale, regionale en landelijke partners.		25%	
In 2017 en 2018 worden met ondernemers uit de gemeente Dalfsen arrangementen ontwikkeld die aansluiten op de expositie met als werktitel "Pyramids of the North" in het Drents Museum.		100%	

5.5	Harmonisatie peuterspeelzaalwerk en herijking VVE-beleid		
Voor de harmonisatie van peuterspeelzaalwerk wordt een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke (financierings)scenario's. Deze scenario's worden met het veld besproken. Het resultaat is een vernieuwde subsidiesystematiek voor peuteropvang en VVE.		100%	
Het bestaande VVE-beleid wordt inhoudelijk met alle betrokken partijen geëvalueerd en herzien, waarbij vroegsignalering, indicering en toeleiding, kwaliteit van het aanbod, ouderbetrokkenheid, systematische evaluatie en afspraken met het basisonderwijs belangrijke onderwerpen zullen zijn.		100%	

5.6	Bibliotheek		
In 2017 voeren wij een onderzoek uit naar de toekomstbestendigheid van de bibliotheek.		100%	

5.7	Bewegen en sport		
We starten met een evaluatie van de huidige Kadernota bewegen en sport 2013 - 2016 die begin 2017 gelijktijdig met een plan van aanpak voor de sportnota 2017 - 2020 aan de raad wordt voorgelegd.		100%	

Toelichting afwijkingen

5.4	Schat van Dalfsen		
Prestatie:	In 2017 wordt een symposium georganiseerd over de betekenis van Schat van Dalfsen in samenwerking met verschillende lokale, regionale en landelijke partners.		
Toelichting	Door de (ongeplande) publieksofgraving in de zomer en het najaar van 2017 is besloten dit symposium (binnen de projecttermijn) door te schuiven naar 2018, zodat ook de uitkomsten van het (wetenschappelijk) onderzoek meegenomen kunnen worden. Via budgetoverheveling wordt € 25.000 meegenomen naar 2018.		

Prestaties voorgaande jaren		Voortgang	%	Geld
5.3	Cultuurarrangement			
Er is een voortzetting van de bestaande samenwerking in het Vechtdal rondom het cultuurarrangement.			100%	
6.6	Welzijn- en sportaccommodaties			
Afronding werkzaamheden middengebied Nieuwleusen: accommodatie d' Ommerdieck.			75%	
7.4	Voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en peuterspeelzaalwerk			
Landelijke plannen rondom voorschoolse voorzieningen vertalen in lokaal beleid.			100%	

Toelichting afwijkingen

6.6	Welzijn- en sportaccommodaties
Prestatie:	Afronding werkzaamheden middengebied Nieuwleusen: accommodatie d' Ommerdieck.
Toelichting	Volop wordt gewerkt aan nieuwbouw. Afronding vindt in voorjaar 2018 plaats.

Indicatoren 2017

Aanpak voortijdig schoolverlaten (VSV)

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2017	Stand december 2017
Absoluut verzuim (per 1.000 leerlingen)	DUO	5 (2014)	4	3,6
In het schooljaar 2016-2017 zijn er 43 meldingen geweest van het ontbreken van een schoolinschrijving. Na onderzoek bleek dat er bij 17 jongeren daadwerkelijk sprake was van absoluut schoolverzuim. 13 van deze jongeren betroffen statushouders. Dit verklaart gelijk de toename in aantallen, dan wel het relatief hoge cijfers absoluut schoolverzuim. Veelal sluit de inschrijvingsdatum in het basispersoonsregister niet aan bij datum schoolinschrijving. Omgerekend betekent dit een aantal van 3,6 absoluut verzuim per 1000 leerlingen.				
Relatief verzuim (per 1.000 leerlingen)	DUO	30 (2014)	29	28,9
In het schooljaar 2016-2017 zijn er 135 meldingen (28.9 per 1000 leerlingen) van ongeoorloofd schoolverzuim ontvangen van leerlingen in de leeftijd van 5 tot 18 jaar. Volgens een eerdere telling hadden 63 personen wettelijk verzuimd (lees: > 16 uur per vier schoolweken en verzuim zonder vermoedelijk geldige reden). Uit onderzoek blijkt dat dit aantal hoger moet liggen, op maximaal 93 personen. De overige meldingen zijn verzorgd vanuit preventie en hebben veelal betrekking op veelvuldig te laat komen of bovengemiddeld ziekteverzuim van leerlingen.				
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs)	DUO	1% (2014)	0,9%	1,1%
2014 - 2015: 21 (0,78% v/d 2.677 deelnemers); 2015 - 2016: 20 (0,74% v/d 2.705 deelnemers); 2016 - 2017: 31 (1,1% v/d 2.710 deelnemers).				

Kunst en cultuur

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2017	Stand december 2017
Alle 18 basisscholen nemen deel aan het cultuureducatieprogramma en ontwikkelen een plan dat past binnen de gestelde criteria en bij de ontwikkeling van de eigen school.	Eigen gegevens	2017	te formuleren o.b.v. nulmeting	17
17 scholen hebben een cultuureducatieplan ingediend. In dit plan beschrijft de school haar visie op cultuureducatie, de huidige stand van zaken en de ontwikkelingen die de school wil inzetten in de komende vier jaar.				
De week van de amateurkunst wordt jaarlijks uitgevoerd als podium voor de amateurkunst met een vast onderdeel deskundigheidsbevordering	Eigen gegevens	2017	1	1
De week van de amateurkunst heeft plaatsgevonden van 27 mei 2017 t/m 3 juni 2017				
In de periode 2017-2020 wordt er in de vijf kernen in de gemeente een verbeelding gerealiseerd van één van de verhalen uit de Schatkamer van Dalfsen.	Eigen gegevens	2017	1	0
Verbeeldingen volgen in jaren 2018-2019-2020				
Jaarlijks worden er minimaal drie nieuwe initiatieven ondersteund vanuit het innovatiebudget	Eigen gegevens	2017	3	6
Voor het jaar 2017 zijn er in totaal zes nieuwe initiatieven ondersteund vanuit de regeling 'Innovatiebudget kunst- en cultuur'				

Bibliotheek

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2017	Stand december 2017
Aantal vrijwilligers	Bibliotheek	41 (2012)	49	64
Aantal leden van de bibliotheek	Bibliotheek	8.629 (2012)	> 8.629	7.342
Bibliotheeken hebben breed te maken met een daling van het aantal leden, de belangrijkste redenen zijn ontlezing en de toename van het (illegaal) digitaal lezen. Het gemiddeld aantal leden ligt in de gemeente Dalfsen ruim 28% boven het landelijk gemiddelde.				

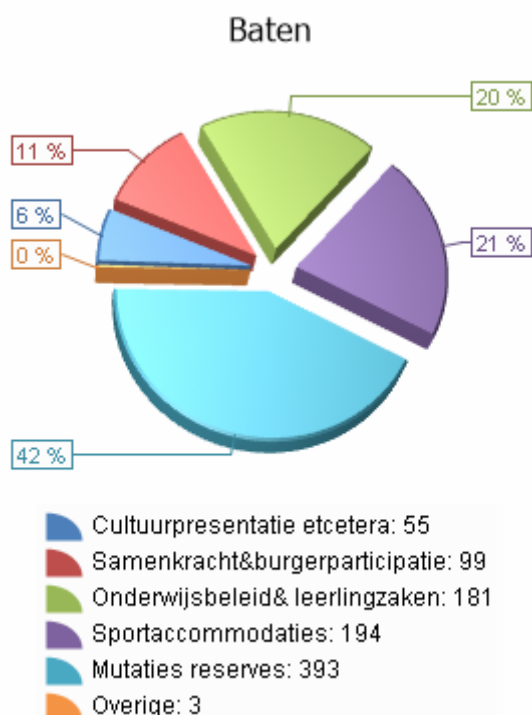
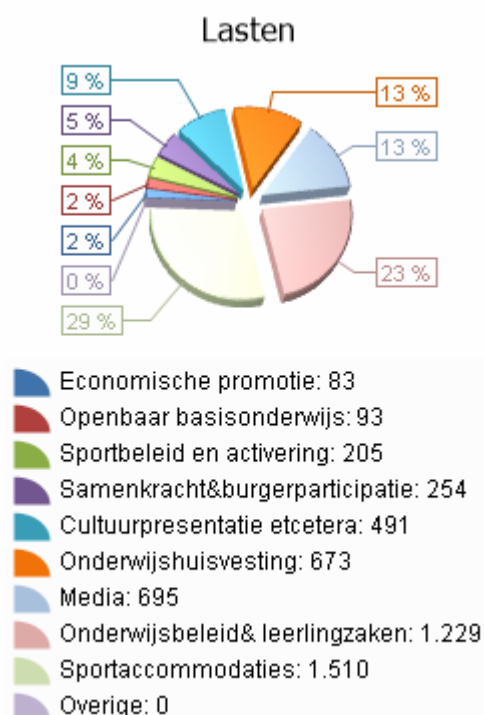
Recreatie en toerisme (vrijtijdseconomie)

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2017	Stand december 2017
Aantal werkzame personen in de sector	LISA/Biro	802 (2012)	950	1.010*
*Toename is vooral binnen de horeca en logiesverstrekking.				
Aantal overnachtingen (dagrecreatie niet meetbaar)	Eigen gegevens	172.000 (2012)	176.000	*172.857
*Stand per 31-12-2016 op basis van concept jaarrekening cijfers 2017 van GBLT.				

Wat heeft het gekost?

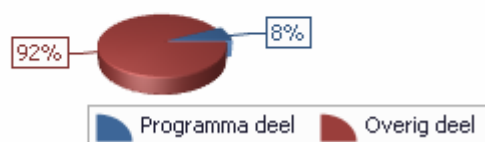
Bedragen x € 1.000

Programmaonderdeel	Rekening Begroting 2017			Rekening 2017	Saldo 2017
	2016	Primitief	Na wijzigingen		
Lasten	-6.113	-4.859	-5.411	-5.234	177
Baten	401	323	396	532	136
Saldo van lasten en baten	-5.711	-4.537	-5.015	-4.702	313
Stortingen in reserves	-69	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	471	263	793	393	-401
Resultaat	-5.309	-4.273	-4.222	-4.309	-87

PROGRAMMA 6 INKOMENSONDERSTEUNING

Lasten

Omschrijving van het programma

Het programma omvat bijstandsverlening, minimabeleid, schuldhulpverlening en vreemdelingen/inburgering nieuwkomers. Allen gericht op inkomensondersteuning.

Portefeuillehouders en taakvelden van dit programma

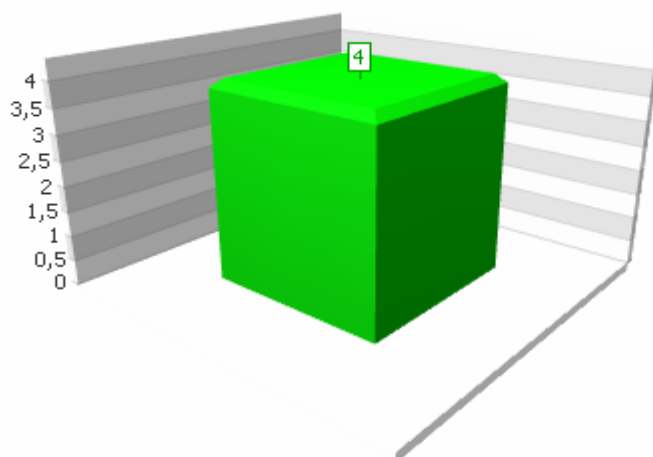
Portefeuillehouder	Taakveld
Portefeuillehouder Uitslag	Samenkracht en burgerparticipatie (vluchtelingen/vergunninghouders) Inkomensregelingen Maatwerkdienstverlening 18+
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Inkomensregelingen (kwijschelding gem. belastingen)

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Bijstandsuitkeringen	Per 1.000 inwoners 18 jaar en ouder	Eerste halfjaar 2017	CBS*	16	41,9	27,5

*CBS: Centraal Bureau voor de Statistiek

Stand prestaties programma

Prestaties 2017		Voortgang	%	Geld
6.1	Huisvesting vergunninghouders			
We gaan een integraal plan opstellen rondom 'huisvesting'. Het te ontwikkelen plan willen we vormgeven met onze partners en inwoners.			100%	

Prestaties voorgaande jaren		Voortgang	%	Geld
6.2	Huisvesting vergunninghouders			
In 2016 worden 60 personen gehuisvest.			100%	

Indicatoren 2017

Huisvesting vergunninghouders

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2017	Stand december 2017
Taakstelling en realisatie te huisvesten vergunninghouders	Eigen gegevens	Registraties diverse organisaties	66	50
De totale taakstelling voor 2017 (39) inclusief de achterstand van 2016 (27) is 66 vergunninghouders. In 2017 hebben we 50 vergunninghouders gehuisvest, hiermee lopen we nog 16 personen achter op onze taakstelling. Samen met de woningstichtingen spannen wij ons optimaal in om de taakstelling te kunnen halen.				

Armoedebelief

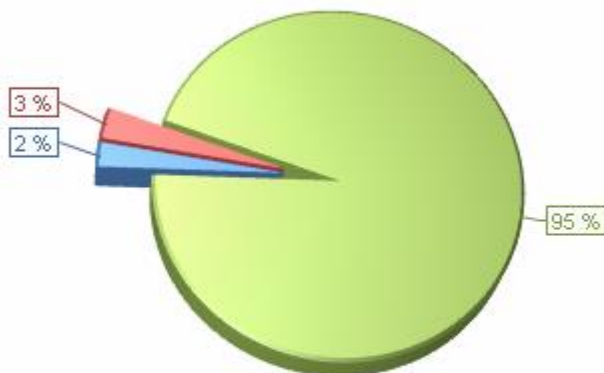
Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2017	Stand december 2017
Aantal schuldhulptrajecten	Registraties diverse organisaties	60 (2015)	65	64

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

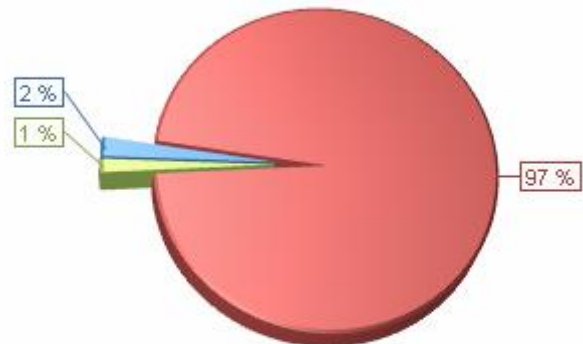
Programmaonderdeel	Rekening Begroting 2017			Rekening 2017	Saldo 2017
	2016	Primitief	Na wijzigingen		
Lasten	-4.674	-4.392	-5.993	-5.237	756
Baten	3.366	3.084	3.816	3.680	-137
Saldo van lasten en baten	-1.308	-1.308	-2.177	-1.557	620
Stortingen in reserves	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	382	50	-332
Resultaat	-1.308	-1.308	-1.795	-1.507	288

Lasten

■ Samenkracht&burgerparticipatie: 118
■ Maatwerkdienstverlening 18+: 150
■ Inkomensregelingen: 4.969

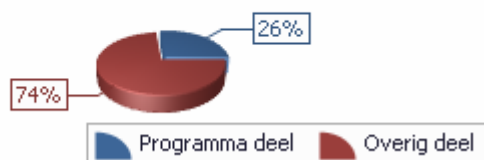
Baten

■ Samenkracht&burgerparticipatie: 71
■ Inkomensregelingen: 3.609
■ Overige: 50

PROGRAMMA 7 SOCIAAL DOMEIN

Lasten

Omschrijving van het programma

Het programma omvat het sociale domein. Wat wetgeving betreft wordt met name gedoeld op de Participatiewet, de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en de Jeugdwet. Ook het jeugd- en jongerenwerk en het welzijnswerk zijn onderdeel van dit programma.

Portefeuillehouders en taakvelden van dit programma

Portefeuillehouder	Taakveld
Portefeuillehouder Uitslag	Samenkracht en burgerparticipatie (o.a. eerstelijnsloket WMO en jeugd) Wijkteams (sociale kernteams) Begeleidende participatie (dagbesteding) Maatwerkvoorzieningen (WMO) Maatwerkdienstverlening 18+ Maatwerkdienstverlening 18- Geëscaleerde zorg 18+ Geëscaleerde zorg 18- Volksgezondheid (CJG)
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds Begeleidende participatie (S.D.W.) Arbeidsparticipatie (reintegratie)

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Banen	Aantal per 1.000 inwoners (15 - 64 jaar)	2016	LISA	639,6	744	667

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Jongeren met delict voor rechter	% 12 t/m 21 jarigen	2015	Verwey Jonker Instituut	0,33	1,45	1,07

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2015	Verwey Jonker Instituut	1,94	6,58	4,32

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	2016	CBS	69	65,8	66,5

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Achterstandsleerlingen	% 4 t/m 12 jarigen	2012	Verwey Jonker Instituut	7,62	11,61	8,94

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	2015	Verwey Jonker Instituut	0,87	1,52	1,22

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Lopende re-integratie voorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners (15 t/m 64 jaar)	Eerste halfjaar 2017	CBS	6,9	27,1	25,2

De indicator blijft achter bij landelijke cijfers. Wij gaan onderzoeken of dit een registratie vraagstuk is.

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	Eerste halfjaar 2017	CBS	7,6	8,8	8,5

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	Tweede halfjaar 2016	CBS	0,5	1	0,9

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	Eerste halfjaar 2017	CBS	nrb	0,4	0,3

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 1.000 inwoners	Eerste halfjaar 2017	CBS - monitor sociaal domein	32	54	49

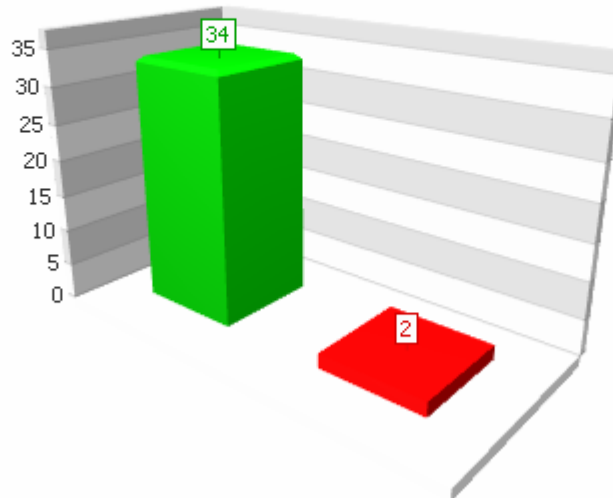
Aanvullende facultatieve indicator:

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Waardering persoonlijke gezondheid	Score (0-10)	2015	KING* Burgerpeiling	7,8	7,6	n.b.

*KING: Kwaliteits Instituut Nederlandse Gemeenten

Prestaties

Stand prestaties programma

Prestaties 2017		Voortgang	%	Geld
7.1	Van Transitie naar Transformatie			
In 2017 wordt het maatwerkbudget ingesteld en gaan we dit budget monitoren en in de halfjaars rapportage uw gemeenteraad hierover informeren. Waar nodig zullen wij voorstellen doen voor beleidsmatige verankering.			100%	
In 2017 worden er drie bijeenkomsten georganiseerd voor de eenheid Maatschappelijke Ondersteuning waarbij er wordt gewerkt aan de invoering van de transformatie.			100%	

7.2	Participatie			
In het Regionaal Werkbedrijf maken we afspraken over de invulling van de werkplekken voor beschut werk.		100%		
In 2017 zullen we via groepsgewijze aanpak dertig personen met een participatieuitkering een re-integratietraject aanbieden.		100%		
In 2017 willen we een kans benutten een bedrijf in onze gemeente te realiseren voor afvalscheiding en –demontage. De opzet is binnen dit bedrijf werkgelegenheid te realiseren voor inwoners met een uitkering.		100%		
Wij gaan met SMON (Stichting Maatschappelijke Opbouw Nieuwleusen) een overeenkomst afsluiten over intensieve trajectbegeleiding en re-integratie van probleemjongeren (voortzetting 1000-jongerenplan).		100%		
Uitvoering van de in 2017 geplande maatregelen zoals opgenomen in het re-integratieplan Participatiewet.		100%		

7.3	WMO en jeugd			
Het beleidskader Wmo "Met elkaar voor elkaar" loopt tot en met 2016. Voor de jeugdhulp is het van belang dat na de decentralisatie een beleidskader opgesteld wordt. In het eerste kwartaal 2017 wordt een nieuw beleidskader Wmo en Jeugdhulp voor de periode 2017- 2021 aan de raad voorgelegd met bijhorende verordening en beleidsregels.		100%		
We onderzoeken waarom mensen stoppen met Wmo voorzieningen. Dit doen we omdat er landelijk signalen zijn dat de eigen bijdrage voor de Wmo leidt tot minder hulpafname.		100%		
Er wordt onderzocht of de cliënten die gebruik hebben gemaakt van de huishoudelijke ondersteuning (HH1) nog steeds de ondersteuning krijgen die ze nodig hebben.		100%		

7.4	Toekomstgericht welzijnsbeleid 2017-2020			
Afstemming met de welzijnspartijen over de uitvoering van de nieuwe welzijnsopdracht.		100%		
Begeleiding rondom de opdracht om als drie organisaties te komen tot één welzijnskoepel.		100%		
In afstemming met de participatieraad een klantenpanel oprichten.		0%		
Het vrijwilligers- en mantelzorgbeleid onderbrengen bij de welzijnskoepel in oprichting.		100%		

7.5	Publieke gezondheid			
In het eerste kwartaal 2017 wordt de beleidsnota "Publieke gezondheid 2017-2020" aan de raad aangeboden. De beleidsnota zal beknopt zijn en de nadruk zal met name liggen op het uitvoeringsprogramma voor deze periode.		100%		

Toelichting afwijkingen

7.4	Toekomstgericht welzijnsbeleid 2017-2020
Prestatie:	In afstemming met de participatieraad een klantenpanel oprichten.
Toelichting	De participatieraad heeft aangegeven dat hij het lastig vindt om direct betrokken te zijn bij een subsidie regeling van de gemeente. Hij heeft daarom besloten geen invulling te geven aan het klantenpanel. Wij gaan uw raad informeren over een alternatieve invulling van het klantenpanel.

Prestaties voorgaande jaren		Voortgang	%	Geld
-----------------------------	--	-----------	---	------

7.1	Wmo begeleiding			
	Evaluëren van gebruik begeleiding in 2015 en ontwikkelingen verwerken in beleid.		100%	
	Het beleidskader Wmo en publieke gezondheid "Met elkaar voor elkaar" loopt tot en met 2016. In 2016 wordt daarom geëvalueerd en een nieuw beleidskader opgesteld voor de periode 2017- 2021.		100%	

7.5	Jeugdzorg			
	Wij maken afspraken met (lokale) partijen die er toe leiden dat vanaf 2016 jaarlijks minimaal 3 nieuwe initiatieven starten die bijdragen aan de transformatie van de jeugdzorg.		75%	

Toelichting afwijkingen

7.5	Jeugdzorg
Prestatie:	Wij maken afspraken met (lokale) partijen die er toe leiden dat vanaf 2016 jaarlijks minimaal 3 nieuwe initiatieven starten die bijdragen aan de transformatie van de jeugdzorg.
Toelichting	Er zijn twee initiatieven gestart, namelijk een pilot in de GGZ zorg waarbij ondersteuning thuis wordt gegeven naast een behandeling en het aansluiten van de jeugdconsulent in de zorgstructuur op school. Verder is Home-Start geregeld in 2017, de start is in januari 2018.

Indicatoren 2017

Participatie

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2017	Stand december 2017
Detachering aantal personen via SDW	Administratie SDW	n.v.t.	15	6
Het aantal loopt net als vorig jaar achter op begroot. De evaluatie van de SDW heeft onder andere aanleiding gegeven te kijken naar de wijze waarop detachering van personen vanuit de Participatie wet kan plaatsvinden via de SDW. Momenteel worden de scenario's uitgewerkt waarna wordt bekeken welke gevolgen dit heeft voor de begrote aantallen.				
Aantal garantiebanen	Eigen gegevens	n.v.t.	10	16

Wmo en jeugd

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2017	Stand december 2017
Cliëntervaring met betrekking tot tevredenheid over kwaliteit van geleverde ondersteuning	Cliëntervaringsonderzoeken Wmo	84%	85%	83%
Jaarlijks komen minimaal 3 nieuwe initiatieven tot stand die bijdragen aan de transformatie opgave jeugdzorg	Subsidieboek	-	3	2

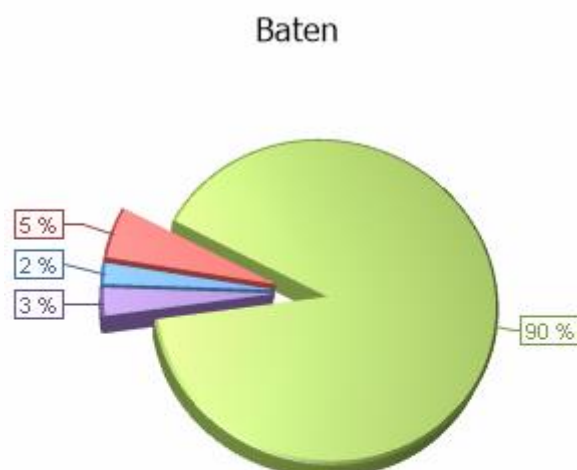
Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

Programmaonderdeel	Rekening Begroting 2017			Rekening 2017	Saldo 2017
	2016	Primitief	Na wijzigingen		
Lasten	-18.107	-17.996	-18.029	-18.330	-301
Baten	12.182	11.571	11.511	11.501	-9
Saldo van lasten en baten	-5.926	-6.425	-6.518	-6.828	-310
Stortingen in reserves	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	93	90	486	631	145
Resultaat	-5.833	-6.335	-6.032	-6.197	-166

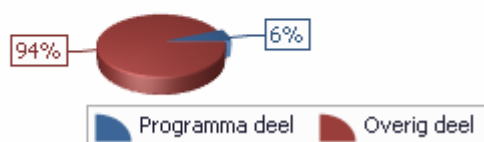
Arbeidsparticipatie: 687
Maatwerkvoorzieningen (WMO): 838
Volksgesondheid: 1.019
Wijkteams: 1.152
Samenkracht&burgerparticipatie: 2.007
Maatwerkdienstverlening 18+: 2.565
Begeleidende participatie: 4.504
Maatwerkdienstverlening 18-: 5.558

Maatwerkdienstverlening 18+: 255
Mutaties reserves: 631
Ov uitkeringen gemeentefonds: 10.910
Overige: 336

PROGRAMMA 8 DUURZAAMHEID EN MILIEU

Lasten

Omschrijving van het programma

Het programma omvat de gemeentelijke activiteiten op het gebied van duurzaamheid, milieu, afvalverwijdering en -verwerking, water, riolering en waterzuivering en de begraafplaatsen.

Portefeuillehouders en taakvelden van dit programma

Portefeuillehouder	Taakveld
Portefeuillehouder Schuurman	Riolering (lasten) Afval (lasten) Milieubeheer (incl. duurzaamheid) Begraafplaatsen en crematoria (lasten)
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Riolering (baten) Riolering (water-/klimaatbeleid en waterschap) Afval (baten) Begraafplaatsen en crematoria (baten)

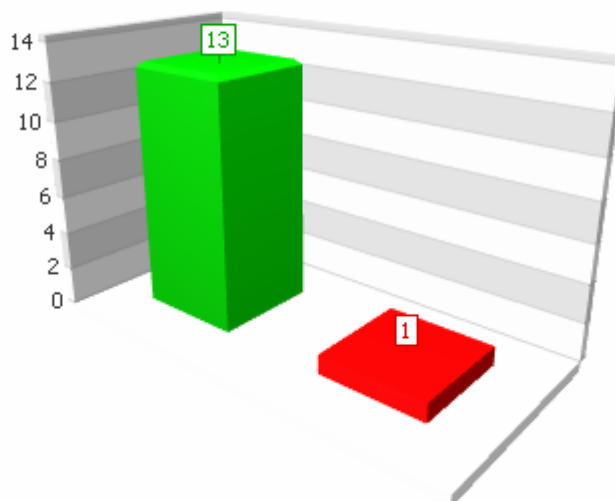
Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Omvang huishoudelijk restafval	kg/inwoner	2016	CBS	57	187	164

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Hernieuwbare elektriciteit	%	2016	RWS klimaat-monitor	24,6	12,6	41,9

Ten opzichte van geheel Nederland (12,6%) scoort Dalfsen (24,6%) juist uitstekend qua hernieuwbare elektriciteit. Vergelijken met gemeenten van gelijke grootte (25.000-50.000 inwoners – 41,8%), scoort Dalfsen lager. Als dit op een kaart wordt weergegeven, zien we dat er enkele gemeenten van vergelijkbare grootte zijn die zeer hoog scoren. Dit zijn juist de gemeenten waar heel veel windmolens staan, zoals Flevoland en het noorden van Noord-Holland. Die trekken het genoemde percentage daarmee uit het verband. De andere vergelijkbare gemeenten in Overijssel, Drenthe, Gelderland etc. scoren juist lager dan Dalfsen.

Stand prestaties programma

Prestaties 2017		Voortgang	%	Geld
8.1	Afvalbeleid			
	Het geven van voorlichting en het organiseren van acties ter ondersteuning van het project omgekeerd inzamelen (bijvoorbeeld luerrecycling).		100%	
8.2	Duurzaamheidsbeleid			
	In 2017 doen wij uw raad voorstellen over het vervolg voor het gemeentelijk duurzaamheidsbeleid.		100%	
	Evaluëren van de paragraaf duurzaamheid in raadsvoorstellen.		100%	
	Het college maakt uiterlijk april 2017 een passend voorstel voor praktische inhoudelijke en eventuele financiële ondersteuning voor de genoemde activiteiten van de duurzame dorpen		100%	
8.3	Waterbeleid en klimaatadaptatie			
	Naar verwachting wordt een nieuw Gemeentelijk Rioleringsplan Dalfsen (GRP) 2016 - 2020 in februari 2017 aangeboden aan uw raad		100%	
	Vanuit het reguliere vervangingsprogramma wordt actief gezocht naar de meekoppelkansen voor klimaatadaptatieve maatregelen.		25%	

Toelichting afwijkingen

8.3	Waterbeleid en klimaatadaptatie
Prestatie:	Vanuit het reguliere vervangingsprogramma wordt actief gezocht naar de meekoppelkansen voor klimaatadaptatieve maatregelen.
Toelichting	Werkzaamheden zijn afhankelijk van externe ontwikkelingen. De voor 2017 geplande meekoppelkansen worden niet meer in 2017 gerealiseerd. De gekoppelde werkzaamheden voor de ontwikkeling 'Plan Kloostertuin' in Lemelerveld en de herontwikkeling 'Kleine Veer' in Dalfsen worden nu voorzien in 2018.

Prestaties voorgaande jaren		Voortgang	%	Geld
8.1	Milieu- en duurzaamheidsbeleid			
Vaststelling 'verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving'.			100%	

Indicatoren 2017

Afvalbeleid

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2017	Stand december 2017
Hergebruik % afval	jaarcijfers ROVA	76% (2014)	75%	86%
Groei afvalscheiding gaat sneller dan verwacht.				
Zwerfafvalcijfer netheid	2-jaarlijkse enquête	7,1 (2015)	7,5	7,1
Enquête nog niet uitgevoerd. Gepland voorjaar 2018.				

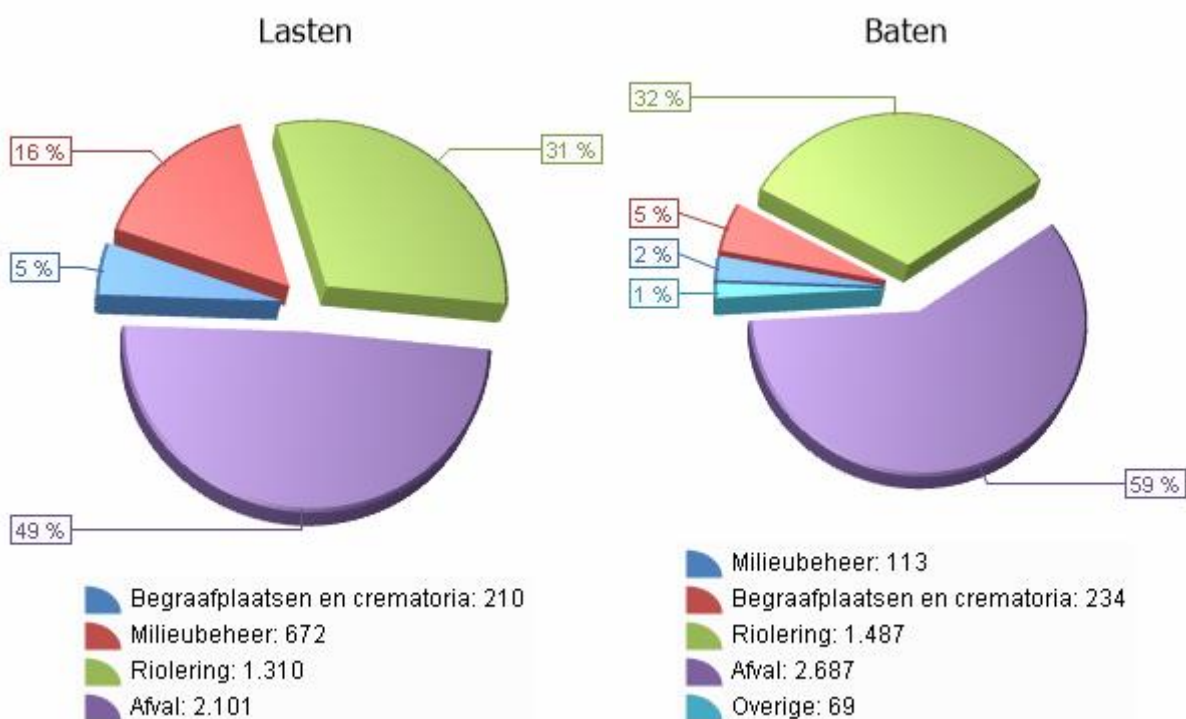
Duurzaamheidsbeleid

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2017	Stand december 2017
Absolute CO2 uitstoot (in kton)	Energie in beeld	188,3 (2009)	167,0	163,0
Er is een tweejaarlijkse CO2-scan. De laatste is van begin 2016, waarbij de data van 2015 zijn gebruikt. De huidige stand is dus peiljaar 2015, er is nog geen actueel getal. Oorzaak is dat data voor CO2-uitstoot bij verkeer ontbreken. Afgaande op de overige data is een lichte daling van de CO2-uitstoot te zien.				
CO2 besparing duurzaamheidsprojecten (in kton)	Eigen gegevens	0,0 (2009)	65,0	25
Dalfsen zit op een totale uitstoot van bijna 163 kton CO2 per jaar. De projecten uit het uitvoeringsplan hadden een berekende potentie om tot een vermindering van 88,6 kton te leiden. Een halvering dus. In de praktijk is de afname in zeven jaar tijd (tot 2016) beperkt gebleven tot 13%. De berekende potentie uit het uitvoeringsplan blijkt zich moeilijk te laten vangen in de werkelijke cijfers. Dat komt deels door de uiteenlopende uitvoeringsjaren, door het niet (ineens) halen van vooraf gestelde doelen en door het hoge aandeel externe partijen die 'het moeten doen'. Afhankelijkheid van landelijke brongegevens (CO2, maar ook woninglabels en energieverbruik) is ook een factor. Vanaf 2018 werken we met een nieuwe methodiek (Dalfser Duurzaamheidsindex)				

Wat heeft het gekost?

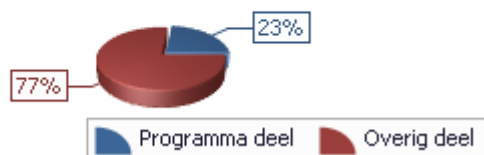
Bedragen x € 1.000

Programmaonderdeel	Rekening Begroting 2017		Begroting 2017	Rekening 2017	Saldo 2017
	2016	Primitief	Na wijzigingen		
Lasten	-5.073	-4.474	-4.281	-4.293	-12
Baten	4.368	4.485	4.445	4.520	76
Saldo van lasten en baten	-706	11	164	228	64
Stortingen in reserves	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	202	300	159	69	-90
Resultaat	-504	311	322	296	-26

PROGRAMMA 9 RUIMTELIJKE ORDENING EN VOLKSHUISVESTING

Lasten

Omschrijving van het programma

De gemeente moet beschikken over een actueel ruimtelijk- en omgevingsbeleid. Hiermee wordt ingespeeld op wettelijke kaders en maatschappelijke ontwikkelingen. Ruimtelijke kwaliteit, duurzaamheid en leefbaarheid zijn belangrijke uitgangspunten. Wij betrekken en stimuleren maatschappelijke partners bij het vormgeven en uitvoeren van ons beleid.

Portefeuillehouders en taakvelden van dit programma

Portefeuillehouder	Taakveld
Portefeuillehouder Schuurman	Cultureel erfgoed Openbaar groen en (openlucht) recreatie Ruimtelijke ordening (incl. externe veiligheid) Wonen en bouwen (o.a. volkshuisvesting en handhaving)
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen) Wonen en bouwen (baten bouw- en omgevingsvergunningen)
Portefeuillehouder Uitslag	Ruimtelijke ordening (Gebiedsbeleid: Ruimte voor de Vecht)

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Gemiddelde WOZ-waarde	Duizend euro	2017	CBS	262	216	224

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2015	ABF - systeem woning voorraad	13,5	6,4	6,4

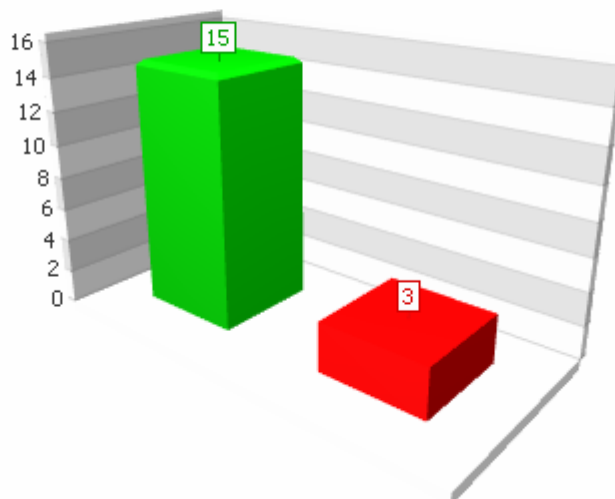
Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Demografische druk	%	2017	CBS	80	69	76,6

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Gemeentelijke Woonlasten éénpersoons-huishoudens	In Euro's	2017	COELO *	586	644	654

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Gemeentelijke Woonlasten meerpersoons-huishoudens	In Euro's	2017	COELO	647	723	738

*COELO: Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden

Stand prestaties programma

Prestaties 2017		Voortgang	%	Geld
9.1	Ruimtelijke ontwikkelingen			
	Vaststellen ambitiesdocument door de gemeenteraad voor invoering Omgevingswet (kaderstelling).		100%	
	Actualiseren van alle bestemmingsplannen voor de kernen zodat door de gemeenteraad 1 bestemmingsplan voor alle kernen kan worden vastgesteld.		100%	
	Een voorstel aan de gemeenteraad over het al dan niet aanpassen van de "Beleidsregels ontwikkelen met kwaliteit in het buitengebied gemeente Dalfsen".		100%	
	Vaststelling door de gemeenteraad van de visie "Dorp aan de Vecht" (centrumvisie Dalfsen).		100%	
	Een voorstel aan de gemeenteraad over een omgevings- en verkeersplan als uitwerking van Kanaalvisie Lemelerveld.		0%	
	Zorgen voor voldoende locaties voor het (tijdelijk) huisvesten van vergunninghouders om daarmee te voldoen aan de taakstelling 2017.		50%	

Toelichting afwijkingen

9.1	Ruimtelijke ontwikkelingen
Prestatie:	Een voorstel aan de gemeenteraad over een omgevings- en verkeersplan als uitwerking van Kanaalvisie Lemelerveld.
Toelichting	In verband met de ontwikkeling van de Welkoop locatie wordt deze prestatie naar 2018 doorgeschoven. Kanaalplan is in april 2018 opiniërend besproken in de raadscommissie en wordt in november ter besluitvorming voorgelegd. Kosten voor het maken van het plan worden gedekt vanuit het budget Gebiedsgericht beleid 2018.
Prestatie:	Zorgen voor voldoende locaties voor het (tijdelijk) huisvesten van vergunninghouders om daarmee te voldoen aan de taakstelling 2017.
Toelichting	In 2017 is het niet gelukt om een woning aan te kopen om hiermee te voldoen aan onze taakstelling huisvesting vergunninghouders. Er was geen geschikte woning beschikbaar in de gemeente Dalfsen. De totale taakstelling voor 2017 (39) inclusief de achterstand van 2016 (27) is 66 vergunninghouders. In 2017 hebben we 50 vergunninghouders gehuisvest, hiermee lopen we nog 16 personen achter op onze taakstelling.

Prestaties voorgaande jaren		Voortgang	%	Geld
9.1	Ruimtelijke ontwikkelingen			
	Actualiseren van de notitie inbreidingslocaties.		100%	
	Start actualisering bestemmingsplannen voor de kernen (vaststelling in 2017).		100%	
9.5	Monumenten en archeologie			
	Actualiseren van de Notitie Evaluatie Archeologiebeleid 2012 met bijbehorende archeologische beleidskaart.		100%	

Indicatoren 2017

Ruimtelijke ontwikkelingen

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2017	Stand december 2017
Twee actuele Structuurvisies voor het totale grondgebied van de gemeente (1 voor de kernen en 1 voor het buitengebied)	Eigen gegevens	2 (2013)	2	2
Percentage van het grondgebied belegd met actuele bestemmingsplannen: buitengebied	Eigen gegevens	100%	100%	100%
Percentage van het grondgebied belegd met actuele bestemmingsplannen: kernen	Eigen gegevens	100%	100%	100%

Volkshuisvesting

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2017	Stand december 2017
Aantal nieuwe verblijfsobjecten met woonfunctie	CBS/eigen gegevens	53 (2016) totaal 11.444	75	67
Totaal = 11.511				
Aantal nieuwe startersleningen	Eigen gegevens	12 (2016) totaal 180	-	10
Totaal = 190				

Gebiedsontwikkeling

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2017	Stand december 2017
Tevredenheid van Dalfsenaren over wonen in het Vechtdal (rapportcijfer)	Vechtdal belevingonderzoek, Vechtdal beleving onderzoek, tweejaarlijks	8,3 (2015)	8,3	8,3
Percentage van de Dalfsenaren die het aantrekkelijk vindt om in het Vechtdal te recreëren	Vechtdal beleving onderzoek, tweejaarlijks	95% (2015)	95%	93%

Landschapsbeleid

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2017	Stand december 2017
Totale hoeveelheid (hectares) landschapselementen onder contract via regeling Groene en Blauwe Diensten	LOP Landschap Overijssel	52,3 ha (2013)	66,2 ha	66,2 ha

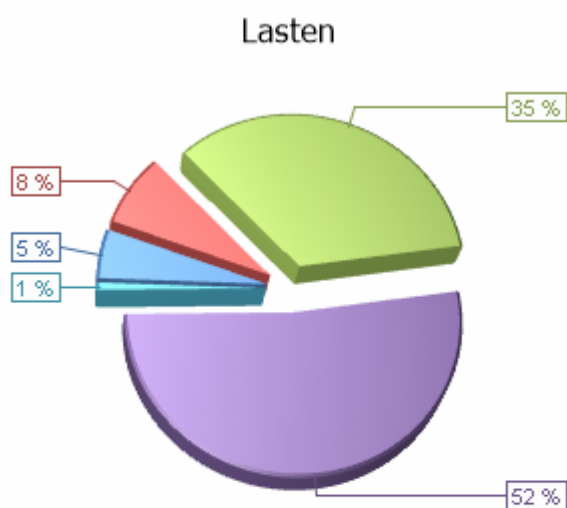
Monumenten en archeologie

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2017	Stand december 2017
Aantal aanvragen monumentensubsidie per jaar	Eigen gegevens	9 (2016)	8	7
Aantal archeologische onderzoeken per jaar	Eigen gegevens	2 (2016)	5	3

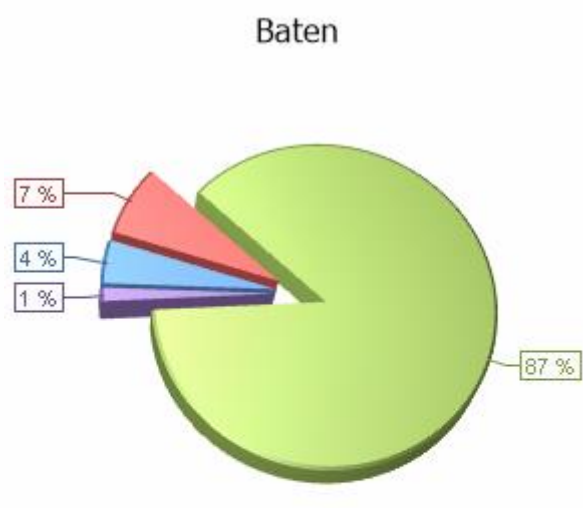
Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

Programmaonderdeel	Rekening Begroting 2017			Rekening 2017	Saldo 2017
	2016	Primitief	Na wijzigingen		
Lasten	-6.925	-8.074	-8.268	-10.502	-2.234
Baten	7.210	7.022	7.217	14.638	7.421
Saldo van lasten en baten	284	-1.052	-1.051	4.136	5.187
Stortingen in reserves	-1.722	0	0	-5.574	-5.574
Onttrekkingen aan reserves	120	223	215	665	450
Resultaat	-1.317	-829	-837	-773	63

Wonen en bouwen:	813
Ruimtelijke ordening:	1.209
Mutaties reserves:	5.574
GREX (niet bedrijventerreinen):	8.360
Overige:	120

Mutaties reserves:	665
Wonen en bouwen:	1.098
GREX (niet bedrijventerreinen):	13.335
Overige:	205

Hoofdstuk 3 Paragrafen

3.1 PARAGRAAF BEDRIJFSVOERING

Algemeen

Bedrijfsvoering is primair ondersteunend en adviserend aan de organisatieonderdelen, het gemeentebestuur, directie en management. Belangrijke thema's binnen de paragraaf Bedrijfsvoering zijn:

- organisatieontwikkeling
- personeelsbeleid
- samenwerking
- inkooporganisatie
- informatievoorziening en automatisering
- geo informatie en documentbeheer
- juridische kwaliteitszorg
- rechtmatigheid

Organisatieontwikkeling

Doorontwikkeling ambtelijke organisatie

Op 1 januari 2015 zijn we gestart met de nieuwe organisatiestructuur. We hebben afgesproken om de organisatiestructuur na 2 jaar in 2017 te evalueren. De evaluatie heeft geleid tot enkele aanpassingen in de organisatiestructuur. Zo is gebleken dat de knip tussen financieel beleid en financieel beheer niet praktisch was. Daarom is financieel beheer en beleid samengevoegd tot één team Financiën. De I (informatie) en O (ontwikkeling) zijn van de eenheid Visie en Strategie overgebracht naar de eenheid Bedrijfsvoering. Handhaving is overgebracht naar Publieksdienstverlening. Daarnaast is in verband met de span of control en de span of attention bij een aantal eenheden voor de eenheidsmanager een hulpstructuur ingericht.

Vanaf 1 juli 2017 zijn we gestart met een concerncontroller met een eigen team Interne Controle. Tot die datum was de functie van manager van de eenheid Control en Resultaat gecombineerd met de functie van concerncontroller.

LEAN werken

LEAN werken resulteert in het verkorten van doorlooptijden, het verminderen van werkdruk en efficiënter werken. Het effect van het Lean maken van processen is op verschillende manieren merkbaar in de organisatie en is gericht op de kwaliteit en kwantiteit van onze producten en diensten. Het Lean werken past binnen de kernwaarden van de organisatie, onder andere doordat we gezamenlijk werken aan het collectieve doel. In 2017 zijn door het LeanTeam vijf processen met de Lean methode verbeterd. Daarnaast is de Omgevingsvisie verkend met behulp van de scrum methode.

Twee medewerkers hebben in 2017 de opleiding tot Lean practitioner met goed gevolg afgerond. Eind 2017 is samen met het Directieteam een training 'Optimaliseren van Lean werken binnen Dalfsen' gestart. Het doel van het Lean werken in Dalfsen is dat alle medewerkers in 2019 continu en structureel aan het verbeteren zijn. Met de workshop herijken we de strategische doelen van Lean werken in Dalfsen, zodat duidelijk is waar onze prioriteiten liggen. Maart 2018 is deze workshop afgerond.

Personeelsbeleid

Ziekteverzuim

Als kengetal heeft de directie vastgesteld dat het ziekteverzuimpercentage onder de vijf procent dient te blijven. Per kwartaal wordt het ziekteverzuim bekeken door het management en waar nodig worden maatregelen genomen. Bijvoorbeeld door de inzet van een verzuimcoach. Het ziekteverzuimpercentage in 2017 was 3,24%.

Individueel Keuze Budget (IKB)

Per 1 januari 2017 is als onderdeel van de nieuwe cao Gemeenten het individueel keuzebudget (IKB) ingevoerd. Het IKB sluit aan bij de wens voor meer keuzevrijheid voor medewerkers en is daarmee een stap vooruit in de modernisering van de arbeidsvoorwaarden.

In het IKB zijn diverse op geld te waarderen arbeidsvoorwaarden omgezet in een budget. De individuele medewerker kan dit budget binnen de kaders naar eigen keuze(moment) besteden aan zelf te kiezen arbeidsvoorwaardelijke doelen, zoals vrije tijd of geld.

Banenafpraak

In de afgelopen jaren hebben diverse medewerkers, die tot de doelgroep behoren, een (tijdelijke) arbeidsplaats of stage binnen de gemeente Dalfsen gevonden. In het najaar van 2017 is gebleken, dat overheidswerkgevers de macrodoelstelling voor 2016 om 6.500 banen te creëren niet hebben gehaald. Het kabinet heeft daarom op 8 september 2017 de Tweede Kamer laten weten de quotumregeling voor de overheidswerkgevers te activeren per 1 januari 2018. De quotumregeling houdt in, dat per individuele werkgever wordt gekeken of er voldoende banen zijn gerealiseerd om aan de verplichting te voldoen. De werkgever moet in 2018 1.93% van het totaal aantal verloonde uren besteden aan arbeidsplaatsen voor mensen uit de doelgroep.

Voor Dalfsen betekent de activering van de quotumregeling dat eind 2018 7.000 uur/3,74 fte banen beschikbaar zijn voor en bezet worden door medewerkers uit de desbetreffende doelgroep.

Medewerkersonderzoek

In 2017 zijn door de verschillende eenheden actieplannen opgesteld om tot verbetering van de aandachtspunten uit het medewerkersonderzoek te komen. Een deel van de acties is uitgevoerd en een deel krijgt een vervolg in 2018. Dit proces wordt vanuit het management gemonitord.

Samenwerking

De samenwerking op het gebied van automatisering, personeels- en salarisadministratie (psa) en inkoop met het Shared Service Centrum (SSC) ONS is voorlopig opgeschort. Reden hiervoor was de package deal en de te hoge kosten op dit moment.

Omdat wij samenwerking belangrijk vinden en voor de middellange termijn noodzakelijk achten hebben wij oriënterende gesprekken gevoerd met het intergemeentelijk samenwerkingsverband Deventer, Olst-Wijhe en Raalte (DOWR). Daarnaast hebben wij de contacten met het SSC ONS warm gehouden. Momenteel maken we gebruik van de kennis van DOWR bij de implementatie van het nieuwe personeels- en salarissysteem YouForce.

Daar waar het SSC in het begin vasthield aan een package deal inkoop, psa en automatisering is deze lijn inmiddels losgelaten. Daarom voeren wij opnieuw oriënterende gesprekken over een eventuele samenwerking op het gebied van inkoop en psa met ONS. Samenwerking op het gebied van automatisering is op korte termijn nog niet mogelijk met het SSC.

Inkoopbeleid

Afgelopen jaar hebben we in kaart gebracht hoe wij kunnen toegroeien naar een professionele inkooporganisatie. De gemeenteraad heeft structureel geld beschikbaar gesteld om vanaf 2018 meer formatie te kunnen inzetten op inkoop. Met het SSC ONS zijn wij in gesprek om vanaf medio 2018 aan te sluiten bij hun inkooporganisatie. Fasegewijs kunnen we dan de gewenste verbeteringen doorvoeren. In de praktijk lopen we steeds vaker aan tegen de praktische uitvoerbaarheid van ons eigen inkoopbeleid. Met name de spelregels met betrekking tot de 25 km grensbepaling leiden in de praktijk tot extra handelingen. Een voorbeeld hiervan is het uitvoeren van marktonderzoek bij elke enkelvoudige onderhandse aanbesteding.

Informatievoorziening en automatisering

Benchmark

Om te kunnen vergelijken hoe de gemeente Dalfsen het doet op het gebied van informatievoorziening en automatisering, is in 2017 voor het eerst meegedaan aan de "ICT-benchmark gemeenten" (ICT = Informatie en Communicatie Technologie). De belangrijkste conclusie uit deze benchmark is dat de kosten per inwoner besteed aan ICT ver onder het gemiddelde liggen. De belangrijkste verklaring voor de lagere ICT-kosten is de onderbezetting op personeel, met name op de informatiseringsfunctie, maar ook voor de automatiseringsfunctie. De opstellers van het rapport (van het bureau M&I/Partners) vragen zich af of Dalfsen op termijn haar ICT taak daardoor wel aankan. Om de ICT toch op niveau te houden is daarom het advies om op dit vlak te gaan samenwerken of fors extra te investeren in de eigen ICT-functie.

I&A Strategie

In opdracht van onze gemeente is M&I/Partners gevraagd een adviesrapport te schrijven over de voor Dalfsen best passende I&A strategie (Informatievoorziening & Automatisering). Gevraagd is zowel de huidige I&A situatie van Dalfsen te beschrijven, alsook aan te geven welke I&A koers Dalfsen het best kan varen, wat die koers vraagt van de gemeentelijke organisatie van Dalfsen en welke vervolgstappen als eerste gezet moeten worden. De belangrijkste aanbevelingen van het rapport zijn om meer aandacht (formatie) en geld te geven aan I&A en het advies om te gaan samenwerken op het gebied van I&A (met de gemeente Zwolle). In 2018 zal de raad gevraagd worden een nieuw bedrijfsinformatieplan vast te stellen.

Werken als één efficiënte overheid

Om efficiënte dienstverlening aan onze burgers en bedrijven te kunnen bieden is het noodzakelijk om aangesloten te zijn op zogenaamde Landelijke Voorzieningen. Hierdoor worden gegevens tussen verschillende overheidsorganisaties en bijvoorbeeld zorgaanbieders slim uitgewisseld. Door aan te sluiten op de "mijn overheid" site is het mogelijk om inwoners digitaal van post te kunnen voorzien. Technisch is de aansluiting op deze site gerealiseerd zodat daar gebruikt van kan worden gemaakt.

Informatiebeveiliging

Elk jaar moeten wij ons verantwoorden over de kwaliteit van de informatieveiligheid van diverse informatiesystemen. In 2017 is dit voor het eerst gebeurd met een nieuwe audit systematiek: de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA). Deze nieuwe systematiek maakt het beantwoorden van de uitvraag over informatieveiligheid gemakkelijker en efficiënter.

Voorheen waren er aparte audits voor de Basisregistratie Personen (BRP), Paspoortuitvoeringsregeling, Digitale persoonsidentificatie (DigiD), Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG), Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) en de Structuur uitvoeringsorganisatie Werk en Inkomen (Suwinet).

De verantwoording van ons college aan uw raad zal in de loop van 2018 plaatsvinden middels een collegeverklaring en een audit-rapport.

Geo-informatie en documentbeheer

Naverkenningronde basisregistraties

In het eerste kwartaal van 2017 heeft een extern bedrijf middels het vergelijken van luchtfoto's een naverkenningronde voor de basisregistratie Adressen & Gebouwen (BAG) en de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) uitgevoerd. Enerzijds om te voldoen aan de wettelijke volledigheidseisen die de basisregistraties met zich meebrengen, anderzijds om illegale dan wel vergunningsvrije bouwwerken in kaart te brengen in het kader van de VTH-taken van de gemeente. Hierbij is samenwerking gezocht met Waterschap Drents-Overijsselse Delta, als bronhouder van bepaalde BGT-objecten binnen de gemeentegrens van Dalfsen, en met het GBLT, voor het in kaart brengen van dakkapellen en andere bouwwerken die van invloed kunnen zijn op de WOZ-waardebepaling.

Kwaliteitszorg

In het laatste kwartaal van 2017 is gestart met de nieuwe methodiek van het ministerie van BZK voor de zelfevaluatie van de BAG en de BGT. Deze zelfevaluatie sluit aan op de ENSIA methodiek en richt zich op de borging van de processen rondom de BAG en de BGT en de tijdigheid, volledigheid en juistheid van de gegevens.

Beeldmateriaal

Als uitbreiding op de loodrechte luchtfoto, is in oktober 2017 een tweejarig contract afgesloten voor het gebruik van panoramafoto's.

Daarnaast hebben we in 2017 zogenaamde Oblique-foto's afgenomen. Dit zijn luchtfoto's genomen in een hoek van 45 graden, welke met name in het buitengebied een toegevoegde waarde leveren voor ruimtelijke ontwikkeling, VTH-taken en de bijhouding van de wettelijk verplichte basisregistraties. Via de interne vieweromgeving zijn deze beelden organisatie breed te raadplegen.

Juridische kwaliteitszorg

(Pre)mediation/informele behandeling

In 2017 is net als in de voorgaande jaren, bij ingekomen bezwaarschriften ingezet op informele behandeling door met behulp van (pre)mediationgesprekken tot een voor alle betrokkenen aanvaardbare oplossing te komen. De concrete resultaten staan verwoord in het jaarverslag van de vaste commissie van advies voor de bezwaarschriften.

Hiernaast is in 2017 verder gewerkt aan een interne 'mediationpool'. De insteek hiervan is, dat de deelnemers als gespreksleider ingezet kunnen in de primaire fase van de besluitvorming. Dus voordat er een bezwaarschrift is ingediend. Hiermee wordt een impuls gegeven aan het (door eigen kracht) bereiken van breder gedragen oplossingen in (potentiële) geschilsituaties. Het is nadrukkelijk niet de bedoeling dat de gesprekken zich uitbreiden naar terreinen waar de gemeente geen partij is of geen bevoegdheden heeft.

Quick scan legal audit

Eind 2016 zijn de uitkomsten van de Legal Quick Scan bekend geworden. Een aantal organisatorische verbeterpunten konden nog direct worden meegenomen bij de evaluatie van de organisatie en zijn in de loop van 2017 in de organisatie doorgevoerd. Een aantal andere punten zijn verwerkt in een actieplan wat de komende jaren verder zal worden uitgewerkt en opgepakt.

Wob-verzoeken

Nadat de afgelopen jaren het aantal Wob-verzoeken behoorlijk was toegenomen, leek er in 2016 een stabilisering in het aantal Wob-verzoeken te hebben plaatsgevonden. Hoewel er geen centrale coördinatie/registratie meer plaatsvindt van inkomende Wob-verzoeken, lijkt er voor 2017 nu sprake te zijn van een daling van het aantal Wob-verzoeken (met name van de bij grotere aantallen gemeenten tegelijkertijd ingediende verzoeken) en van vermoedelijk 'oneigenlijke' Wob-verzoeken.

Wet open overheid

Op 19 april 2016 heeft de Tweede Kamer het Wetsvoorstel open overheid aangenomen. De verwachting was dat dit wetsvoorstel ook op korte termijn in de Eerste Kamer zou worden behandeld. Het wetsvoorstel brengt een groot aantal (extra) registratie- en openbaarmakingsverplichtingen voor gemeenten met zich mee. Deze wet zou op termijn de Wet openbaarheid van bestuur moeten gaan vervangen. Vanwege commotie over de uitvoerbaarheid van deze wet, heeft de Minister van BZK destijds opdracht gegeven voor een impactanalyse van de wet.

Nadat eind 2016 de uitkomsten van een Quick Scan Impactanalyse van deze wet op rijksniveau bekend werden, zijn in de loop van 2017 ook de uitkomsten voor de impact voor decentrale overheden bekend geworden. De impact en kosten lijken zeer fors uit te vallen. Daarom is de Eerste Kamer verzocht om de behandeling van het wetsvoorstel tijdelijk aan te houden.

Omgevingswet

De implementatie van de Omgevingswet in Dalfsen gaat in de tweede helft van 2018 van start. In 2017 stond de voorbereiding op de implementatie centraal. Uw raad heeft de Streefbeelden Omgevingswet vastgesteld, waarmee een inhoudelijke koers is aangegeven voor de invoering van de Omgevingswet. Daarnaast is gewerkt aan zes projectplannen en een programmaplan die samen de leidraad vormen voor de implementatie van de Omgevingswet in Dalfsen. Ook hebben we geïnvesteerd in het informeren en activeren van medewerkers en bestuur, door het organiseren van streefbeeldensessies, scrumsessies, een lunchbijeenkomst, kettinginterviews en een escaperoom.

Rechtmatigheid

Bij rechtmatigheid wordt onderscheid gemaakt tussen juridische rechtmatigheid en de rechtmatigheid in het kader van de accountantscontrole. Het juridische begrip rechtmatigheid heeft betrekking op alle geldende wetten en regels. Rechtmatigheid is dan het handelen in overeenstemming met alle wetten en regels. Bij rechtmatigheid in het kader van de accountantscontrole gaat het om de financiële beheershandelingen en moet worden vastgesteld dat baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Begrotingsafwijkingen en overschrijdingen worden in de regel vooraf door middel van begrotingswijzigingen door de raad geautoriseerd. Hiermee wordt toestemming gevraagd voor het te realiseren beleid en voor de besteding van het benodigde bedrag. Wanneer een wijziging niet meer in het jaar zelf is voorgelegd zijn bestedingen boven het begrotingsbedrag strikt genomen onrechtmatig. Door het vaststellen van de jaarrekening door de raad waarin die uitgaven wel zijn opgenomen, worden de betreffende uitgaven alsnog geautoriseerd.

Lasten overschrijding programma	Begrotingsafwijking	Onrechtmatig, telt niet mee in het oordeel	Onrechtmatig, telt wel mee in het oordeel
Programma 2 (totaal € 8.000)	De overschrijding past binnen het bestaand beleid. Gezien de marginale omvang van de overschrijding wordt deze niet toegelicht.	√	
Programma 3 (totaal € 82.000)	De overschrijdingen passen binnen het bestaand beleid. Oorzaken zijn: <ul style="list-style-type: none">• In verband met de sneeuwval eind 2017 zijn de kosten van gladheidsbestrijding met € 33.000 overschreden.• Incidenteel onderhoud aan wegen € 50.000	√	
Programma 4 (totaal € 11.000)	De overschrijding past binnen het bestaand beleid. Gezien de marginale omvang van de overschrijding wordt deze niet toegelicht.	√	
Programma 7 (totaal € 301.000)	De overschrijding past binnen het bestaand beleid. Het betreft met name de overschrijding op zorgkosten jeugd. Uitvoering van deze regeling ligt bij de BVO. Deze overschrijding is vanwege het open karakter van de regeling niet eerder geconstateerd.	√	
Programma 8 (totaal € 12.000)	De overschrijding past binnen het bestaand beleid. Gezien de marginale omvang van de overschrijding wordt deze niet toegelicht.	√	
Programma 9 (totaal € 2.234.000)	De overschrijding past binnen het bestaand beleid. Het betreft de winstneming op de grondexploitatie. Deze wordt toegevoegd aan de reserve grondexploitaties.	√	

	Rechtmatigheid investeringen		
Overschrijdingen investeringen	Kredietafwijkingen (zie ook de kredietverslagen)	Onrechtmatig, telt <u>niet</u> mee in het oordeel	Onrechtmatig, telt <u>wel</u> mee in het oordeel
Gemeentelijk verkeers- en vervoerplan 2015 € 528	De overschrijding past binnen het bestaand beleid en is in de 2e bestuursrapportage opgenomen en daarmee door de raad vastgesteld.	√	
ICT verv. servers. thin-clients, netwerkcomp. € 2.819	De overschrijding past binnen het bestaand beleid en is in de 2e bestuursrapportage opgenomen en daarmee door de raad vastgesteld.	√	
VW-Krafter 32-VDR-3 € 7.010	De overschrijding past binnen het bestaand beleid en is in de 2e bestuursrapportage opgenomen en daarmee door de raad vastgesteld.	√	
Ford Transit 67-VLK-1 € 4.892	De overschrijding past binnen het bestaand beleid en is in de 2e bestuursrapportage opgenomen en daarmee door de raad vastgesteld.	√	
Draadloos netwerk (wifi) € 3.617	De overschrijding past binnen het bestaand beleid en is in de 2e bestuursrapportage opgenomen en daarmee door de raad vastgesteld.	√	
Iseki tractor begraafplaats Welsum € 9.035	De overschrijding past binnen het bestaand beleid en is in de 2e bestuursrapportage opgenomen en daarmee door de raad vastgesteld.	√	
Schaftwagens langzaam verkeer € 2.435	De overschrijding past binnen het bestaand beleid en is in de 2e bestuursrapportage opgenomen en daarmee door de raad vastgesteld.	√	
Voertuig WSW € 618	De overschrijding past binnen het bestaand beleid en is in de 2e bestuursrapportage opgenomen en daarmee door de raad vastgesteld.	√	
Minigraafmachine € 4.874	De overschrijding past binnen het bestaand beleid en is in de 2e bestuursrapportage opgenomen en daarmee door de raad vastgesteld.	√	
I-burgerzaken € 44.400	De overschrijding past binnen het bestaand beleid. Ten behoeve van de inrichting van I-burgerzaken is voor 2018 een krediet beschikbaar gesteld. In verband met gelijktijdige installatie met andere gemeenten is de implementatie vervroegd naar 2017.	√	
Renovatie openbare verlichting € 293	De overschrijding past binnen het bestaand beleid. Gezien de marginale omvang van de overschrijding wordt deze niet toegelicht.	√	
Herinrichten / opwaarderen woonomgeving € 29.152	De overschrijding past binnen het bestaand beleid. De incidentele afwijking wordt voornamelijk veroorzaakt door nog niet ontvangen baten voor het opwaarderen van de woonlocatie Strenkhaarsweg en het op een ander product boeken van het budget voor inhuur van personeel in verband met ziekte.	√	
Nieuwe ontwikkelingen GRP € 18.894	De overschrijding past binnen het bestaand beleid. Tegenover de investeringen in nieuwe ontwikkelingen GRP staat een onttrekking aan de voorziening riolering.	√	

3.2 PARAGRAAF FINANCIERING

Algemeen

De wet Financiering Decentrale Overheden (Fido) stelt regels voor het financieringsgedrag van decentrale overheden. In het kader van deze wet is in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) een paragraaf "financiering" voorgeschreven, in zowel de begroting als het jaarverslag van de gemeente.

De wet Fido definieert treasury als volgt:

Het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Meer concreet gaat het om financiering van het beleid tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden, het te allen tijde zorgen voor voldoende liquide middelen, waarbij een tijdelijk overschot tegen een zo hoog mogelijk rendement wordt belegd en het daarbij afdekken van vooral rente- en kredietrisico's.

De gemeente verkeert permanent in de situatie van financieringsbehoefte. Dit houdt verband met het stelsel van baten en lasten, waarbij investeringen worden geactiveerd en de lasten in de vorm van afschrijving ten laste van de exploitatie worden gebracht. Deze handelswijze leidt ertoe dat de investeringsuitgaven gedurende de periode van afschrijving gefinancierd moeten worden. Daarnaast ontstaat een financieringsbehoefte door het in de tijd achterlopen van de inkomsten ten opzichte van uitgaven. Voor de financieringsbehoefte worden leningen afgesloten, worden rekening courant kredieten en interne financieringsmiddelen in de vorm van reserves en voorzieningen gebruikt. Door het aantrekken van geld van derden ontstaat een schuldpositie. De gemeente moet de leningen aflossen en betaalt gedurende de looptijd van de lening rente. Gemeenten zijn bij deze financieringswijze gehouden aan twee normen uit de wet Fido: de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Procedures en bevoegdheden zijn uitgewerkt in de Uitvoeringsregels treasury 2017.

Kasgeldlimiet

Gegeven de permanente financieringsbehoefte, kunnen fluctuaties in rentelasten voor de gemeente risico's met zich meebrengen. Om deze risico's zoveel mogelijk te beperken is de kasgeldlimiet ingesteld. De kasgeldlimiet stelt grenzen aan de mate waarin de financieringsbehoefte wordt gedekt met kortlopende leningen (< 1 jaar). Dit is geregeld in de Wet Fido.

De kasgeldlimiet is uitgedrukt in een percentage van de omvang van de begroting. Voor 2017 bedraagt dit percentage 8,5, wat bij ministeriële regeling is vastgesteld. De omvang van de begroting 2017 bedraagt € 57.678.000. De kasgeldlimiet bedraagt dan € 4.903.000.

Per kwartaal wordt gemeten of we binnen de kasgeldlimiet blijven. In januari 2017 zijn vaste financieringsmiddelen aangetrokken ter grootte van € 15 miljoen. Overschrijdingen van de kasgeldlimiet hebben zich in 2017 niet voorgedaan.

Renterisiconorm

Om het risico van renteaanpassing en herfinanciering bij langlopende leningen (> 1 jaar) te beperken is de renterisiconorm ingesteld. Deze norm is bij ministeriële regeling bepaald en houdt in, dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Uit het volgende overzicht blijkt dat we met 2,13% (1.483 t.o.v. 69.556) ruim binnen de renterisiconorm blijven.

Variabelen renterisico(norm) (bedragen x € 1.000)		2017	
		Begroting	Rekening
1	Renteherziening	0	0
2	Aflossingen	1.462	1.483
3	Renterisico (1+2)	1.462	1.483
4	Renterisiconorm	11.536	13.802
5a=(4>3)	Ruimte onder renterisiconorm	10.074	12.428
5b=(4<3)	Overschrijding renterisiconorm		
	Berekening renterisiconorm		
	Totaal	57.678	69.556
	Bij ministeriële regeling vastgesteld %	20%	20%
4	Renterisiconorm	11.536	13.911

Langlopende geldleningen

De leningportefeuille is in 2017 gewijzigd: in januari 2017 heeft een uitbreiding met € 15 miljoen plaatsgevonden. Daarnaast is in 2017 een lening uit 2007 volledig afgelost; die verdwijnt daarmee uit de boeken. Op 31 december 2017 bedraagt de restantschuld van de nog lopende aangegane geldleningen € 20,5 miljoen

NAAM GELDGEVER	LAATSTE AFL.	RENTE %	LENING	AFLOSSING T/M 2016	SCHULDRES- TANT OP 01-01-17	RENTE 2017	AFLOSSING 2017	AFLOSSING T/M 2017	SCHULDRES- TANT OP 31-12-17
B.N.G.	2017	5,13	10.000.000	9.333.333	666.667	34.200	666.667	10.000.000	0
B.N.G.	2023	5,29	1.134.451	816.804	317.646	16.803	45.378	862.182	272.268
B.N.G.	2024	1,838	7.500.000	1.500.000	6.000.000	110.280	750.000	2.250.000	5.250.000
B.N.G.	2042	1,225	10.000.000	0	0	0	0	0	10.000.000
B.N.G.	2042	1,275	5.000.000	0	0	0	0	0	5.000.000
TOTAAL			33.634.451	11.650.138	6.984.313	161.283	1.462.045	13.112.182	20.522.268

Rentebeleid in de gemeente Dalfsen

De mogelijkheden om een eigen rentebeleid te voeren, zijn door de BBV wijziging van 2017 aanmerkelijk kleiner geworden. Dit geldt met name voor de rente over de eigen (interne) financieringsmiddelen. Dit heeft ertoe geleid, dat met ingang van 2017 diverse rentewijzigingen in de begroting zijn doorgevoerd. Dit is gebeurd na afstemming met de werkgroep P&C. Kort samengevat ziet het nieuwe rentebeleid er als volgt uit:

- over het eigen vermogen wordt geen rente meer berekend
- daardoor vindt geen rentebijdriving aan de reserves meer plaats
- de rentekosten bestaan derhalve alleen nog uit externe rentekosten
- bepalend hierbij zijn de te verwachten rentekosten (begroting) of werkelijke rentekosten (jaarrekening)
- deze rentekosten worden omgeslagen over de activa
- daarbij is het op begrotingsbasis toegestaan het rentepercentage te corrigeren met plus of min 0,5%; in de jaarrekening moet worden uitgegaan van het werkelijke percentage.

Hieronder volgt een berekening van de rentekosten volgens het format dat met ingang van 2017 verplicht is voorgeschreven.

Rentetoerekening jaarrekening 2017	(- is nadeel)
De externe rentelasten over korte en lange financiering	-308.294
De externe rentebaten	332.677
Saldo 1: totaal van rentelasten en rentebaten	24.383
De rente die aan de grex moet worden doorberekend (opbrengst)	203.001
Saldo 2: aan taakvelden toe te rekenen externe rente	227.384
Interne rente over eigen vermogen	0
Interne rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	0
Saldo 3: aan taakvelden toe te rekenen externe en interne rente	227.384
Werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (deze is nihil bij een positief saldo van externe en interne rente)	0
Renteresultaat op taakveld treasury	227.384

3.3 PARAGRAAF GRONDBELEID

Algemeen

In deze paragraaf wordt ingegaan op de wijze waarop de gemeente invulling geeft aan haar grondbeleid. In 2015 is de Nota Grondbeleid (2015-2020) vastgesteld. In de nota grondbeleid is opgenomen dat de gemeente een actief grondbeleid voert. Actief grondbeleid houdt in dat actief gestuurd wordt op de ruimtelijke ontwikkelingen binnen de gemeente. Op deze wijze wordt grip gehouden op planvorming, realisatie en uitgifte van gronden. Het aankoopbeleid is gericht op het zelf verwerven van grond voor de realisatie van bedrijventerreinen en woningbouwlocaties. De huidige grondexploitaties worden in eigen beheer uitgevoerd.

Als daar aanleiding toe is wordt op basis van de Wet voorkeursrecht gemeenten het voorkeursrecht gevestigd. Dit betekent dat de eigenaren bij voorgenomen verkoop eerst de grond aan de gemeente moeten aanbieden. Daarnaast wordt gekeken welke mogelijkheden er zijn om gronden die in de toekomst niet worden ingezet voor nieuwe exploitaties of ruilgronden, weer op de markt te zetten en af te stoten.

In 2013 is de Nota Kostenverhaal gemeente Dalfsen deel 1 vastgesteld. In deze nota is het beleid voor de kostentoekening van bovenwijkse voorzieningen aan de verschillende grondexploitaties vastgelegd.

De financiële vertaling van de grondexploitaties is opgenomen in de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG) 2018. In de MPG zijn de financiële doorrekeningen opgenomen van alle lopende grondexploitaties en is inzicht gegeven in het verwachte resultaat en het weerstandsvermogen. In de MPG zijn ook meer details per grondexploitatie opgenomen

Belangrijke beleidsdocumenten:

[Nota Grondbeleid 2015-2020\(2015\)](#)

[Nota Kostenverhaal gemeente Dalfsen \(2013\)](#)

[Structuurvisie kernen \(2010\)](#)

[Structuurvisie buitengebied \(2012\)](#)

Plaats van de grondexploitatie binnen de organisatie/bedrijfsvoering

Er is geen sprake van een gemeentelijk grondbedrijf. De taakgebieden grondbeleid en grondexploitatie vallen onder de eenheid Ruimtelijke Ontwikkeling. De eenheidsmanager is verantwoordelijk voor deze taakgebieden en is ook budgethouder.

Planning en control cyclus en grondexploitaties/informatievoorziening gemeenteraad

In de planning en control cyclus wordt de gemeenteraad jaarlijks drie keer geïnformeerd over de exploitatie van grond in de gemeente Dalfsen. Dat is op de volgende momenten:

- in november via de paragraaf grondbeleid in de programma begroting
- in april via de MPG
- in mei via de paragraaf grondbeleid in de jaarrekening

Bij belangrijke ontwikkelingen zal de raad ook tussentijds worden geïnformeerd.

Resultaten positief door winst name

De marktomstandigheden zijn positief te noemen, ook in Dalfsen is dit zichtbaar. Een aantal ontwikkelingen die betrekking hebben op de uitkomsten uit de MPG zijn hieronder weergegeven:

- Het consumentenvertrouwen stijgt, mede door toenemende mogelijkheden op de arbeidsmarkt.
- Het vertrouwen in de woningmarkt neemt weer toe, dit is te zien in een toename van het aantal verkooptransacties.
- De koopkracht van de consument neemt toe en de economie groeit.
- De historisch lage hypotheekrente maakt het aantrekkelijk om juist nu een verhuisbeweging te maken.
- Door stijgende woningwaardes komen minder mensen met een schuldrest te zitten.

Wel zijn de huidige hypotheekregels strenger geworden, dit maakt het moeilijker om de financiering van een woning rond te krijgen.

De uitgifte van Oosterdalfsen was weer succesvol. Wel zien wij vanuit de uitgifte van de eerste fase dat het tijdspad tussen het tekenen van de verkoopakte en het werkelijke passeren van de grond langer op zich laat wachten. De oorzaak hiervan ligt met name in het voorbereidingstraject die meer tijd in beslag neemt (selectie aannemer en uitwerken tekeningen, definitief akkoord op ontwerp), maar ook de financiers willen meer zekerheid hebben voordat de financiering definitief wordt. Zij willen pas de financiering definitief maken als ook het ontwerp definitief is en de vergunning is verstrekt. Voor de bedrijfslocaties zien we dat de interesse in bouwgronden blijft bestaan. Diverse ondernemers hebben zich bij de gemeente gemeld. Wel neemt het omzetten van interesse naar het daadwerkelijk passeren van gronden ook voor deze categorie meer tijd in beslag.

Voor tussentijdse winstnames werd altijd het voorzichtigheidsprincipe gehanteerd. Binnen de regelgeving is in 2017 aangegeven dat gemeenten naast het voorzichtigheidsprincipe ook meer rekening moeten houden met het realisatieprincipe. Hierdoor zal eerder tussentijdse winst genomen moeten worden. Dit heeft tot gevolg dat 2017 afsluit met een winstname van € 5,2 mln. (2016 : € 1.715.000). Dit is hoger dan wat bij de MPG is voorgesteld, omdat op basis van de regelgeving Dalfsen nog steeds te voorzichtig was in de ramingen. Daarnaast konden niet alle risico's meegewogen worden in de berekening van de tussentijdse winst. Dit resultaat bestaat uit de volgende (tussentijdse) winstname:

Grondexploitatie		Resultaat
Grift III	€	95.000 Tussentijdse winstname
Posthoornweg West	€	18.474 Afgesloten project
Vechtstraat	€	4.909 Afgesloten project
De Gerner Marke	€	1.599.000 Tussentijdse winstname
Waterfront	€	729.000 Tussentijdse winstname
Oosterdalfsen	€	345.000 Tussentijdse winstname
Westerbouwl. Noord	€	1.338.000 Tussentijdse winstname
De Nieuwe Landen	€	575.000 Tussentijdse winstname
De Nieuwe Landen II	€	410.000 Tussentijdse winstname
De Koele	€	224.000 Tussentijdse winstname
Muldersveld II	€	183.000 Tussentijdse winstname
Totaal	€	5.521.383

Afgesloten projecten Bedrijfterr	€	45.285	Afgesloten project
Welsummerveldweg	€	166.188	Winstname
Kiezebrink (grond)	€	-219.997	Verliesname
Oosterbouwlanden (grond)	€	-53.391	Verliesname
Den Hulst uitbreiding	€	-257.163	Verliesname
	€	5.202.305	

Onderstaand overzicht geeft een samenvatting weer van de status per grondexploitaties. Op totaal niveau kan geconcludeerd worden dat de grondexploitaties goed lopen en dat in 2017 veel gronden zijn verkocht. In onderstaand overzicht is een korte toelichting opgenomen op een aantal bijzonderheden van de desbetreffende exploitaties. In de MPG 2018 is per exploitatie een meer gedetailleerde weergave opgenomen.

√ = Loopt conform planning

O = Loopt achter, maar risico beperkt

X = Loop achter, actief monitoren en waar nodig bijsturen is gewenst

Exploitatie	Verkopen	Kosten	Resultaat	Planning	Risico	Bijzonderheden
Grift III	O	√	√	√	O	Lange looptijd, nog veel uit te geven en ontwikkelen gronden. Verkopen gaan langzamer dan verwacht. Wel is er voor 3,85 ha aan intentieovereenkomsten getekend.
Posthoornweg West	√	√	√	√	√	Alle gronden zijn verkocht. De exploitatie zal in 2018 afgesloten worden.
Parallelweg	√	√	√	√	√	De laatste kavel is verkocht en zal in 2018 passeren
De Gerner Marke	√	√	√	√	√	Grondexploitatie zit in de afronding, er hoeven nagenoeg geen kosten gemaakt te worden. Nog een paar kavels moeten worden verkocht
Waterfront	√	√	√	√	√	Ontwikkeling van de kop van het Waterfront moet nog plaatsvinden. Is een beeldbepalend onderdeel in deze exploitatie.
Oosterdalfsen	√	√	√	√	√	Uitgifte van de gronden verlopen voorspoedig. Daadwerkelijke passeren kent wel vertraging. Ondanks deze vertraging zijn de verkopen wel gerealiseerd. De totale lengte van de exploitatie is door de snelle uitgifte korter geworden.

Westerbouwl. Noord	O	√	√	√	√	Een aantal verkopen is over het boekjaar heen geschoven en worden in 2018 gerealiseerd. Wel zal in 2018 een herverkaveling plaatsvinden voor de nog te verkopen kavels.
De Nieuwe Landen	O	√	√	√	√	Verkopen van 2017 zijn niet gehaald, de uitgifte over de jaren is hier op aangepast. Hierdoor kent de exploitatie een langere looptijd.
De Nieuwe Landen II	O	√	√	O	√	Verkopen lopen achter, de uitgifte over de jaren is hier op aangepast. Hierdoor kent de exploitatie een langere looptijd.
De Koppeling	O	√	√	√	√	Verkopen zijn doorgeschoven naar 2018, impact beperkt.
De Koele	O	√	√	√	√	Verkopen lopen achter op planning, gezien de beperkte omvang van deze exploitatie is de impact op het totaal beperkt.
Muldersveld II	O	√	√	√	√	Verkopen lopen achter op planning, gezien de beperkte omvang van deze exploitatie is de impact op het totaal beperkt.
Muldersweg	√	√	√	√	√	Eerste uitgifte zal in 2019 plaats gaan vinden.

Grondexploitaties verder ontwikkeld

In 2017 zijn 139 in plaats van de 124 geraamde kavels verkocht. De verkopen liggen daarmee boven de verwachte verkopen. De verkoopopbrengsten (€ 8,5 mln.) liggen hoger dan begroot (€ 7,6 mln.) en zijn hoger dan vorig jaar. De hogere grondopbrengsten worden grotendeels veroorzaakt door de uitgifte in Oosterdalfsen.

In 2017 is er circa 1,3 ha. bedrijfsterrein verkocht. In de programmering was rekening gehouden met 1,9 ha. De begroting is niet gehaald, maar er zijn wel concrete onderhandelingen en er zijn intentieovereenkomsten (voor circa 3,85 ha) gesloten die in 2018 (deels) leiden tot verkopen. Alle gronden in Posthoornweg west zijn verkocht. Hierdoor is de exploitatie in 2017 afgesloten. De laatste gronden op de Parallelweg zijn in 2018 verkocht. Deze exploitatie zal in 2018 worden gesloten.

In 2015 is er een marktonderzoek gedaan naar de behoefte aan bedrijventerrein in de gemeente Dalfsen. De enquête gaf een behoefte van circa 16,6 ha. aan voor de komende 10 jaar. Ook is in 2015 onderzoek naar de woningmarkt gedaan. Hierbij is gekeken naar de verwachte groei van het aantal huishoudens, de woonbehoefte en de verhuisbehoefte. Op basis van de huidige ontwikkelingen, het aantal dossiers die onderhanden zijn en de concrete gesprekken die lopen met marktpartijen is er geen aanleiding om het onderzoek te herzien en worden de uitkomsten vanuit de marktonderzoeken gehanteerd als basis van de programmering in de grondexploitaties. In 2018 zal weer een woningbouwonderzoek worden verricht. Voor de bedrijventerreinen zijn met omliggende gemeenten afspraken gemaakt om overprogrammering in de regio te verlagen.

Uit de onderzoeken die in samenwerking met de provincie zijn gedaan is geconcludeerd dat voor Dalfsen voor de industrielocaties geen overprogrammering bestaat. Dit is positief en geeft ook aan dat aanpassen van de programmering op dit moment niet noodzakelijk is.

Het BBV schrijft voor dat grondexploitaties met een looptijd van meer dan 10 jaar niet wenselijk zijn. In de programmering is een exploitatie (Westerbouwlonden Noord) opgenomen waarbij de laatste uitgifte is geprognosticeerd in 2027. Dat betekent dat er nog wat afrondende werkzaamheden zullen plaatsvinden in 2028. Omdat het risico beperkt is zijn hier geen aanvullende beheersmaatregelen genomen, behalve dan dat de kosten zijn geïndexeerd. Alle opbrengsten worden binnen de looptijd van 10 jaar gerealiseerd.

BBV wijziging

In 2017 zijn er geen BBV wijzigingen geweest die betrekking hadden op de grondexploitaties. Een van de BBV wijzigingen, welke in 2016 is doorgevoerd, heeft betrekking op de overboeking van de niet in exploitatie genomen gronden naar de MVA. Op basis van de regelgeving kunnen eventuele waardeverminderingen tot en met 2019 worden verwerkt. Op peildatum 1 januari 2018 zijn taxaties verricht van de belangrijkste grondposities, op basis van deze taxaties zijn er op drie kavels afboekingen verwerkt voor een totaal van € 530.000. Daarnaast is voor € 166.000 winst gerealiseerd op een verkoop onder de MVA die betrekking heeft op de grondexploitaties.

De commissie BBV heeft in de notitie grondexploitatie van 2016 een aanbeveling gedaan welke betrekking heeft op de tussentijdse winst name. Hierbij dient een afweging gemaakt te worden tussen het realisatieprincipe en het voorzichtigheidsprincipe. Dalfsen heeft altijd het voorzichtigheidsprincipe voor laten gaan op het realisatieprincipe. In 2017 heeft de commissie meer duidelijkheid gegeven over de toepassing van tussentijdse winst name, waarbij meer nadruk is gelegd op het realisatieprincipe. Dit heeft tot gevolg dat eerder winst genomen zal worden.

Om tussentijdse winst op de grondexploitatie te kunnen nemen moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Dit is mogelijk wanneer het waarschijnlijk is dat de economische voordelen die aan het project zijn verbonden naar de gemeente zullen toevloeien. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Er zijn verschillende complicaties die het nemen van (tussentijdse) resultaten op de grondexploitatie bemoeilijken:

- In de praktijk zijn de nog te maken aanlegkosten niet goed in te schatten door de conjunctuurgevoeligheid van het meerjarige vervaardigingproces.
- Ook zijn de mogelijke opbrengsten zeer conjunctuurgevoelig en zijn niet alle kavels op voorhand al verkocht tegen de gewenste verkoopprijzen.
- Tijdens het meerjarige proces ontstaan er vaak nieuwe inzichten die dwingen tot een andere uitvoering of er treden onvoorziene verrassingen op.
- De aangelegde infrastructuur, zoals wegen en riolering, is voor een deel dienstbaar aan alle percelen waardoor het financieel afsluiten van delen van een locatie problemen oplevert.

De tussentijdse winstname dient te worden bepaald op basis van de verhouding tussen het percentage gerealiseerde kosten en gerealiseerde opbrengsten. Het percentage gerealiseerde kosten x het percentage gerealiseerde opbrengsten x de verwachte winst op startwaarde in euro's is in principe de winst die genomen moet worden.

Voor 2017 is er voor gekozen om de methode van tussentijdse winstname aan te passen aan de POC methode (percentage-of-completion methode). Wel zijn uit voorzichtigheid de winsten verminderd met de project specifieke risico's. Op deze manier blijft er een buffer over in de grondexploitaties om tegenslagen op te kunnen vangen. De tussentijdse winstname op basis van de oude methode zou een winstname van circa € 1,6 mln. opgeleverd hebben.

Risicomanagement

De jaarlijkse herzieningen van de grondexploitaties zijn onderdeel van de risicobeheersing. Jaarlijks worden de exploitaties herzien en worden de inschattingen van toekomstige kosten en opbrengsten beoordeeld, en waar nodig aangepast. Voorzienbare risico's worden verwerkt in de desbetreffende grondexploitatie. Als de risico's inzichtelijk zijn kan er worden gekeken naar hoe de risico's kunnen worden beheerst.

Risicobeheersing bestaat uit het nemen van maatregelen op basis van een beoordeling. Bij het beheersen van risico's worden meestal vier keuzes genoemd:

- Vermijden van het risico. Het doel daarbij is om het risico weg te nemen.
- Verminderen van het risico. In dat geval wordt geprobeerd de kans of het effect van risico's zoveel mogelijk te beperken.
- Overdragen of delen van een risico. In dat geval wordt geprobeerd het risico (gedeeltelijk) uit te sluiten door dit over te dragen aan een derde partij of te delen met een derde partij.
- Accepteren van een risico. Dit kan bijvoorbeeld zijn door in financiële zin alvast een voorziening te treffen voor als het risico optreedt.

Onvoorzienbare risico's

Onvoorzienbare risico's zoals het hoger uitvallen van de ramingen voor het bouw- en woonrijp maken, worden zoveel mogelijk opgevangen binnen de grondexploitatie. Naast deze tegenvallers van de al geraamde kosten kan het ook voorkomen dat zich specifieke projectrisico's voordoen. Bijvoorbeeld verplichtingen in contracten met ontwikkelaars of grondeigenaren, locatietekenen, vervuiling en planschade. Per project wordt er geïnventariseerd of er sprake is van risico's. Deze worden zoveel mogelijk gekwantificeerd.

Er zijn ook onvoorzienbare risico's die samenhangen met de zogenaamde marktrisico's. Bijvoorbeeld renterisico's, verwervingsrisico's en afzetrisico's. Deze worden gezien als generieke risico's, die op alle grondexploitaties van toepassing zijn en invloed op elkaar hebben. Deze eventuele tegenvallers die niet uit de grondexploitatie kunnen worden gedekt, moeten worden opgevangen door de algemene reserve grondexploitaties.

Proces

Om de risico's binnen de grondexploitaties te kwantificeren wordt een planmatig/cyclisch risicomodel toegepast. Dit risicomodel kenmerkt zich door het financieel vertalen van een situatie, waarbij er sprake is van een (geringe) verslechtering van de economische situatie of stagnatie op de vastgoedmarkt. Periodiek worden de risico's van de beheersmaatregelen in kaart gebracht en geëvalueerd. Eind 2017 heeft deze voor het laatst plaatsgevonden. De geconstateerde risico's zijn gekwantificeerd op basis van kans x impact. Vervolgens zijn de beheersmaatregelen bij de risico's geformuleerd. Door de risico's periodiek intern te bespreken blijven ze onder de aandacht en kan er als dat nodig is actie worden ondernomen. Op deze manier wordt er actief gestuurd op projecten met een hoog risico.

In het onderstaande overzicht zijn de totale risico's per complex opgenomen (kans x impact). Op het moment dat complexen winstgevend zijn kan een deel van het risico worden opgevangen door de verwachte winsten. Voor het risicoprofiel wordt 25% van de verwachte winst in mindering gebracht op het risico.

Complex	25% van het verwachte resultaat	Risico	Risicoprofiel Herziening	Risico jaarrekening 2016	Risicoprofiel jaarrekening 2016
BT Grift III	143.000	968.000	825.000	1.178.000	792.000
BT Parallelweg	-	-	-	-	-
Subtotaal bedrijventerreinen	143.000	968.000	825.000	1.178.000	792.000
De Gerner Marke	81.000	57.000	-	218.000	-
Waterfront	116.000	15.000	-	15.000	-
Oosterdalfsen	292.000	140.000	-	400.000	-
Westerbouwlonden Noord	1.120.000	365.000	-	295.000	-
De Nieuwe Landen	48.000	60.000	12.000	24.000	-
De Nieuwe Landen II	480.000	105.000	-	270.000	-
De Koppeling	24.000	-	-	-	-
De Koele	35.000	-	-	50.000	-
Muldersveld II	14.000	-	-	20.000	-
Muldersweg	26.000	80.000	54.000	10.000	-
Subtotaal woningbouwlocaties	2.210.000	822.000	66.000	1.302.000	-
1% rentestijging		383.000	383.000	625.000	625.000
Kostenstijging		920.000	920.000	571.000	571.000
Risico POC methode			519.000		
Subtotaal exploitatieoverstijgend	-	1.303.000	1.822.000	1.196.000	1.196.000
Totaal	2.353.000	3.093.000	2.713.000	3.676.000	1.988.000

In bovenstaande tabel is te zien dat met name risico's worden gelopen in de Grift III. Deze risico's hebben betrekking op de omvang (nog circa 13 ha te verkopen) en looptijd van de grondexploitatie.

In de risico inschatting is een risico opgenomen voor stijgende rente. Voor de rente is 0,2% ingerekend in de grondexploitaties (1% - 0,8%). Voor het risico op een aanvullende rentestijging van 1% is een risicobuffer opgenomen.

Door de omvangrijke winstnames in 2017 zijn de grondexploitaties minder in staat om tegenvallers op te vangen op het moment dat de markt tegen zit. Dit risico is vertaald in een algemeen risico POC methode, waarbij het totale risico is geclassificeerd op totaal € 519.000.

De overige risico's hebben voornamelijk betrekking op het risico op extra stijgingen van de kosten (meer dan voorzien). De verwachting is dat de geprognosticeerde stijging van verkoopprijzen wel kan worden doorgevoerd. Het risico bedrag is aangepast in verband met de verwachting dat kosten sneller stijgen dan verwacht. Dit risico is deels meegenomen in het risicoprofiel, maar kan in eerste instantie worden opgevangen in het resultaat van de desbetreffende grondexploitatie.

Op basis van bovengenoemde wordt een totaal risico van circa € 2,7 mln. gelopen. Bij de inschatting van de risico's is er rekening mee gehouden dat niet alle risico's zich gelijktijdig voordoen. De gemeente moet voor het totale risico voldoende buffers hebben om deze op te vangen. Dit wordt bij het weerstandsvermogen nader toegelicht.

Algemene reserve grondbedrijf (weerstandsvermogen)

In de vorige paragraaf is weergegeven dat grondexploitaties risico's met zich meebrengen. Deze mogelijke risico's worden gedekt door een buffer; de algemene reserve grondexploitaties.

Om de omvang van de algemene reserve grondexploitaties (weerstandsvermogen) te bepalen werd in het verleden een statische methode gehanteerd. De methode hing af van de boekwaardes, de nog te maken kosten en de verwachte winst. In de nota reserves en voorzieningen (2015 - 2018) is een gewijzigde methode opgenomen. Het benodigde weerstandsvermogen wordt bepaald aan de hand van geïnventariseerde risico's (zie vorige paragraaf). Hierbij wordt er rekening mee gehouden dat bij winstgevendende exploitaties de eerste 25% van de winst kan worden ingezet om de risico's van deze exploitatie op te vangen.

Op basis van risicoafweging is een algemene reserve grondexploitaties van € 2,7 miljoen genoeg voor het afdekken van de risico's. De algemene reserve grondexploitaties bedraagt ultimo 2017 € 7,2 miljoen (inclusief de verwerking van de winst en verliesnames). Dat betekent dat de reserve voldoende is om de risico's te dekken. Op basis van de huidige risico inschatting kan er een bedrag van € 4,5 miljoen vrijvallen. Bij de jaarrekening 2017 zal hier een voorstel voor worden gedaan.

Volgens deze gegevens kan het volgende verloop worden weergegeven voor de benodigde bijdrage vanuit/aan de algemene reserve vrij besteedbaar.

	2014	2015	2016	2017
Netto berekende risico/benodigde stand reserve	2.559.705	1.869.000	1.988.000	2.713.000
Stand algemene reserve grondexploitaties	1.580.636	3.989.829	3.589.486	7.190.000
Bijdrage reserve vrij besteedbaar	-979.069	2.120.829	1.601.486	4.477.000

Parameters

Voor de actualisatie van de grondexploitaties wordt gebruik gemaakt van verschillende parameters. In deze paragraaf zal meer inzicht worden gegeven in de gehanteerde parameters.

Programmering

In het najaar van 2015 zijn er onderzoeken naar de bedrijventerreinen en woningmarkt gedaan. Deze onderzoeken waren de basis voor de programmering in de MPG. Onderzoeken naar marktomstandigheden worden één keer in de twee à drie jaar verricht, tenzij de markt tussentijds zo wijzigt dat aanvullend onderzoek wenselijk is. Op basis van de huidige ontwikkelingen is het niet nodig om nieuwe onderzoeken te verrichten. De marktomstandigheden trekken aan, dit is ook zichtbaar in het aantal woningbouw kavels die in 2017 zijn verkocht (139 t.o.v. 124 geraamd). Voor de industrielocaties blijft de realisatie achter (1,3 ha gerealiseerd t.o.v. 1,9 ha geraamd). Wel zijn er voor 3,85 ha intentieovereenkomsten afgesloten. De gemeenten in West Overijssel hebben in 2017 de Bestuursovereenkomst programmeren bedrijventerreinen West Overijssel 2017 - 2020 getekend. Met deze bestuursovereenkomst wordt er balans gecreëerd in de bedrijventerreinen. Wel blijft er mogelijkheid bestaan voor lokale initiatieven. Het totale aanbod van gemeente Dalfsen voor de komende 10 jaar bedraagt 17.7 ha. De vraagtoerekening van de provincie bedraagt 25 ha. Hierdoor blijft er voldoende ruimte bestaan voor ontwikkeling binnen de gemeente.

Kosten/opbrengstenstijging

Voor de MPG 2018 zijn deze parameters uitvoerig beoordeeld. Op basis van deze beoordeling zijn de volgende parameters gehanteerd bij het actualiseren van de grondexploitaties in de MPG 2018. De vastgestelde parameters zijn nog steeds van toepassing, gelet op de huidige inflatiecijfers en de lichte stijging van de verkoopprijzen van woningen.

Voor grondexploitaties met een looptijd langer dan 10 jaar wordt vanaf jaar 11 geen opbrengstenstijging meer ingerekend.

<i>Parameters</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020-2026</i>	<i>2027 e.v.</i>
<i>Kostenstijging</i>	0,0%	2,0%	2,0%	2,0%
<i>Opbrengstenstijging</i>	0,0%	1,5%	2,0%	0,0%

Rentetoerekening

Het BBV schrijft voor dat de rentetoerekening aansluit bij de fiscale grondslagen. Dat betekent dat alleen de daadwerkelijke rente toegerekend kan worden en dat er geen rente over het eigen vermogen mag worden toegerekend. Het rentepercentage dat gehanteerd wordt voor de doorrekeningen is bepaald op 1%. Het gemiddelde percentage aan betaalde rente ligt op 2,24%. Aangezien deze in de verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen toegerekend dient te worden, daalt dit percentage en komt het uit op 0,84%. Bij de werkelijke toerekening moet het werkelijke percentage (op dit moment 0,84%) worden toegerekend. In de doorrekeningen wordt uitgegaan van het percentage van 1%. Met deze 1% wordt een kleine risicobuffer ingebouwd die stijgende rente op kan vangen.

Disconteringsvoet

De disconteringsvoet is het rekenpercentage dat gebruikt wordt om de toekomstige contante waarde van kasstromen te kunnen bepalen. Dit is het percentage waartegen de eindwaarden contant worden gemaakt naar startwaarde. Dit moet aansluiten op het meerjarig streefpercentage van Europese Banken voor inflatie. In de doorrekeningen van de grondexploitaties is rekening gehouden met een disconteringsvoet van 2%.

Grondprijzen

De grondprijzen worden jaarlijks aangepast aan de huidige marktomstandigheden. De verkoopprijzen voor de woningbouw- en bedrijvenlocaties worden door ons vastgesteld. Voor 2018 heeft het college nieuwe prijzen vastgesteld (collegebesluit 2881). In overleg met de raad wordt er op dit moment nog geen prijsdifferentiatie toegepast op de verkoopprijzen. Wel hebben wij de toezegging aan de raad gedaan om prijsdifferentiatie in 2018 te onderzoeken. Hiervoor zal in het najaar (ten behoeve van de vaststelling van de grondprijzen 2019) een voorstel aan de raad worden gedaan. Op de prijzen wordt een jaarlijkse prijsindexatie toegepast.

Acutaliteit grondexploitaties

Alle grondexploitaties zijn per 1-1-2017 geactualiseerd en door de gemeenteraad vastgesteld door het vaststellen van het MPG 2018.

In onderstaand overzicht is de prognose weergegeven van de balansposten en de verwachte resultaten zoals deze voortkomen uit het MPG 2018.

Het verwachte geconsolideerde resultaat op startwaarde bedraagt € 9,5 mln. (MPG 2017: € 15,4 miljoen). De belangrijkste oorzaak van de daling van het resultaat is de tussentijdse winst name van € 5,5 mln. Voor de MPG 2018 zijn de civieltechnische ramingen geactualiseerd zodat ook voor deze kosten weer een actuele inschatting is gemaakt. Deze kosten hebben een sterke toename ten opzicht van vorig jaar.

	Boekwaarde 31-12-2017	Verwacht resultaat op startwaarde	Verwacht resultaat op eindwaarde	Nog te maken kosten	Nog te realiseren opbrengsten	Rente *
Grift III	6.052.372	572.833	712.217	1.630.397	8.694.517	-299.532
Parallelweg	50.184	291	303	64.588	115.284	-209
De Gerner Marke	711.025	325.441	345.346	94.643	1.153.518	-2.504
Waterfront	-752.936	464.024	492.406	1.108.293	830.000	17.763
Oosterdalfsen	4.285.109	1.167.774	1.423.394	5.353.895	11.067.220	-4.822
Westerbouwl. Noord	9.379.793	4.476.169	5.565.327	5.053.087	20.347.415	-349.207
De Nieuwe Landen	577.598	190.637	206.340	512.957	1.301.152	-4.258
De Nieuwe Landen II	2.368.316	1.919.837	2.340.080	1.442.226	6.159.125	-8.503
De Koele	11.563	138.210	143.782	92.168	245.735	1.778
Muldersveld II	155.935	56.317	58.587	37.400	252.700	-779
De Koppeling	62.727	96.651	100.547	91.483	255.684	-927
Muldersweg	751.778	102.980	125.521	453.185	1.373.686	-43.201
	23.653.463	9.511.162	11.513.851	15.934.319	51.796.036	-694.402

Bepaling van de verwachte eindwaarde (A+ D - E - F = C). De verwachte startwaarde betreft de verwachte eindwaarde contant gemaakt naar 1-1-2018 tegen 2% rente.

* - bedrag is betaalde rente, + bedrag is ontvangen rente

3.4 PARAGRAAF LOKALE HEFFINGEN

Algemeen

In de gemeente Dalfsen is het beleid rond de lokale heffingen gebaseerd op de uitgangspunten van het bestuursprogramma 2014 – 2018.

In het bestuursprogramma is ten aanzien van het financiële beleid het volgende opgenomen:

"De gemeentelijke financiën zijn in de afgelopen jaren gevoeliger voor fluctuaties geworden, onder meer door de economische onvoorspelbaarheid. Het volume zal door de decentralisaties in de komende jaren aanzienlijk toenemen. Dit kan ook inhouden dat ons risicoprofiel toeneemt. Een sluitende en reële meerjarenbegroting is voor ons het uitgangspunt. Dalfsen blijft daarom een verstandig en gezond financieel beleid voeren. De lasten moeten in verhouding staan tot de kwaliteit van gemeentelijke diensten en voorzieningen".

Voor zover bepaalde zaken niet in het document zijn benoemd, wordt de ingezette beleidslijn gecontinueerd.

Deze uitgangspunten zijn:

- de jaarlijkse trendmatige stijging van de tarieven dient als correctie op de inflatie en is in meerjarenperspectief voor 2017 vastgesteld op 1%;
- er is een tariefsdifferentiatie tussen woningen en niet woningen bij de OZB;
- de kwijtscheldingsmogelijkheden voor de burger worden optimaal benut;
- er wordt een actief informatiebeleid nagestreefd;
- leges en tarieven dienen zoveel mogelijk kostendekkend te zijn.

GBLT

Per 1 januari 2016 heeft de gemeente Dalfsen zich aangesloten bij de gemeenschappelijke regeling Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus -Tricijn (GBLT). GBLT heeft de uitvoering van de wet WOZ en het heffen en innen van gemeentelijke belastingen overgenomen van de gemeente Dalfsen. Daarnaast voert GBLT ook de kwijtschelding uit voor zowel de gemeente als waterschap. In de paragraaf verbonden partijen vindt u meer informatie over het GBLT als verbonden partij.

Kwijtscheldingsbeleid

In de gemeente Dalfsen is het mogelijk om volledige dan wel gedeeltelijke kwijtschelding te verkrijgen voor de OZB, hondenbelasting, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Voor de afvalstoffenheffing geldt dat kwijtschelding slechts mogelijk is voor het vastrecht. Bij de hondenbelasting is alleen de belasting voor een eerste hond kwijtschelding mogelijk. In 2017 is door GBLT de gewijzigde systematiek voor de rioolheffing ingevoerd. Voor de belasting gebruikersdeel per jaar, bij een hoeveelheid afgevoerd afvalwater van 0 m³ tot en met 500 m³, kan kwijtschelding worden verleend.

In totaliteit is er in 2017 een bedrag van afgerond € 32.500 aan kwijtschelding verleend op basis van het huidige kwijtscheldingsbeleid.

Bij de beoordeling van de verzoeken om kwijtschelding hanteert GBLT de zogenaamde 100% norm. Inwoners die twee jaar of langer zijn aangewezen op een bijstandsuitkering krijgen automatisch kwijtschelding. Op basis van melding door de gemeente verleent ook GBLT aan deze mensen automatisch kwijtschelding.

Kostendekkende tarieven

De "grote belastingen", zoals afvalstoffenheffing en rioolheffing, zijn hierbij het meest in het oog springend. Jaarlijks wordt aan de hand van de kosten een becijfering gemaakt van de hoogte van de benodigde opbrengsten. Bij beide belastingen worden grote tariefschommelingen afgevlakt door te werken met een egalisatiereserve. Voor "kleine belastingen" als de diverse legessoorten mogen maximaal kostendekkende tarieven worden gevraagd.

Wet Waardering Onroerende Zaken

Met ingang van 2007 dient de WOZ-waarde jaarlijks opnieuw bepaald te worden. Om dit te kunnen doen, worden er procesmatig object- en marktgegevens bijgehouden en verwerkt. Vanaf 2016 worden de werkzaamheden voor de uitvoering van de Wet WOZ verzorgd door het GBLT.

De WOZ-waarden van de woningen zijn in 2017 gemiddeld met 4,2% gestegen.

Zoals bekend wordt de uitvoering van de Wet WOZ bij de gemeente gecontroleerd door de Waarderingskamer. In het rapport van bevindingen wordt de weergave van de inspectie weergegeven. Het eindoordeel bestaat uit een viertal oordeelcategorieën te weten:

1. De uitvoering verloopt goed
2. De uitvoering verloopt naar behoren
3. De uitvoering kan worden verbeterd
4. De uitvoering moet dringend verbeterd worden.

Het algemene oordeel luidde dat de uitvoering van de Wet WOZ voor de gemeente Dalfsen 'goed' was tijdens de inspectie van augustus 2015. Op basis van het onderzoek van 12 januari 2017, heeft de Waarderingskamer haar oordeel bijgesteld. Het algemene oordeel luidt dat de uitvoering van de Wet WOZ 'voldoende' verloopt. Het recente onderzoek naar de kwaliteit van de taxaties van 19 december 2017 heeft aan dit oordeel niets veranderd.

Het rapport van bevindingen van de Waarderingskamer is nog niet beschikbaar. Volgens GBLT zit de kritische noot van de Waarderingskamer in het gegevensbeheer.

Overzicht kostendekkendheid

Afvalstoffenheffing

Voor 2017 waren de ledigingstarieven gelijk aan die van 2016. Het vastrecht is verhoogd van € 110 naar € 120, conform het raadsvoorstel 'Omgekeerd inzamelen 1e en 2e fase', september 2014.

Hondenbelasting

De opbrengst van de hondenbelasting komt ten goede aan de algemene middelen. In 2017 is rekening gehouden met de trendmatige tariefsverhoging van 1%. Het tarief in 2017 bedroeg voor een eerste hond € 48,35 en voor iedere hond boven het aantal van één binnen hetzelfde huishouden € 63,65. De belasting voor honden, gehouden in kennels die zijn geregistreerd bij de Raad van beheer op kynologisch gebied in Nederland, bedroegen € 257,55 per kennel per belastingjaar.

Leges

Voor 2017 is een trendmatige aanpassing van 1% doorgevoerd.

Onroerende zaakbelastingen (OZB)

Voor 2017 is rekening gehouden met een trendmatige verhoging van 1% en met areaaluitbreiding door nieuwbouw.

Precariobelasting

De tarieven voor de precariobelasting zijn in 2017 verhoogd met 1%.

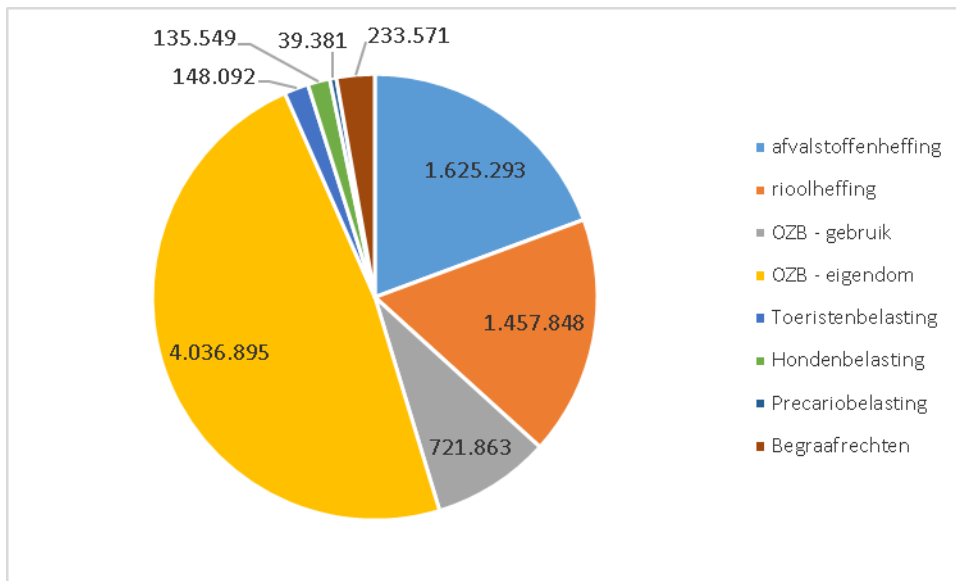
Rioolheffing

Conform het raadsvoorstel 'Wijziging grondslag rioolheffing 2017', september 2016, is per 1 januari 2017 voor de rioolheffing een gewijzigde systematiek ingevoerd. In plaats van alleen een eigenarenheffing wordt nu zowel de eigenaar als de gebruiker belast. Het eigenarendeel per perceel is € 69,95, voor de eigenaren van garageboxen geldt een apart tarief van € 20,00. Het gebruikersdeel bij een waterverbruik van 0 m³ tot en met 500 m³ is € 68,75. Het grootverbruik, meer dan 500 m³, wordt belast via een staffel. Waarbij de opbrengst uit het grootverbruik, te faseren in drie jaar, in 2019 4,5% bedraagt van de totale opbrengst.

Toeristenbelasting

Voor 2017 is het tarief per overnachting gehandhaafd op € 0,85.

Onderstaand het overzicht met de belastingopbrengsten 2017

Overzicht kostendekkendheid

Mate van kostendekkendheid

Voor de lokale heffingen geldt als wettelijke norm dat deze, op **begrotingsbasis**, niet boven het niveau van kostendekkendheid uit mogen komen. In onderstaande opstelling, op basis van de **jaarrekening**, het overzicht van de mate van kostendekkendheid van de volgende heffingen:

	Lasten	Baten	% kosten dekkendheid
1. Leges titel 1 (w.o. rijbewijzen en reisdocumenten)	698.000	564.000	80,7
2. Leges titel 2 (omgevingsvergunning bouwen)	895.000	1.095.000	122,4
3. Lijkbezorging (begraafplaatsen)	235.000	234.000	99,4
4. Riolering	1.487.000	1.487.000	100,0
5. Huishoudelijk afval	2.687.000	2.687.000	100,0

Ad.1 Rijbewijzen en Reisdocumenten

De tarieven voor de rijbewijzen en reisdocumenten worden door het Rijk vastgesteld. Dit betekent dat de gemeente beperkt invloed heeft om te streven naar een volledige mate van kostendekkendheid.

Ad. 2 Omgevingsvergunning (bouwen)

De baten, leges voor bouwvergunningen, zijn hoger dan verwacht door een oplevende economie en daardoor aantrekkende bouw.

Ad. 3 Begraafplaatsen

Ondanks het feit dat de begraafplaatsen een parkachtig karakter hebben, wordt een hoge mate van kostendekkendheid gerealiseerd.

Ad. 4 Riolering

De lasten met betrekking tot het product riolering bedragen € 759.000 (incl. BTW en overhead). Daarnaast is er een bedrag van € 728.000 toegevoegd aan de spaarvoorziening riolering, zodat in de toekomst investeringen hieruit gerealiseerd kunnen worden. De totale lasten komen hiermee uit op € 1.487.000. De opbrengsten uit de rioolheffing bedragen € 1.458.000 en overige baten zijn € 29.000. Hiermee komt de kostendekkendheid uit op 100%.

Ad. 5 Huishoudelijk afval

De lasten met betrekking tot het product afvalverwijdering/verwerking bedragen € 2.687.000 (incl.BTW en overhead). De opbrengsten bedragen eveneens € 2.687.000 en bestaan voornamelijk uit opbrengsten plastic inzameling en opbrengsten afvalstoffenheffing (vastrecht en afrekening aanbiedingen containers /milieupas). In het totaalbedrag zit een bedrag van € 497.000 begrepen dat betrekking heeft op een onttrekking aan de voorziening. Jaarlijks wordt beoordeeld of er sprake is van een toevoeging of onttrekking aan de voorziening om zo de tarieven niet te sterk te laten schommelen van jaar op jaar. Hiermee komt de kostendekkendheid op 100%.

3.5 PARAGRAAF ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

Algemeen

Een omvangrijk deel van de begroting is binnen de diverse programma's bestemd voor het onderhoud van kapitaalgoederen in de openbare ruimte. Het is van belang dat hierover een zorgvuldig beheer wordt gevoerd, want het is juist de kwaliteit van de openbare ruimte die door de inwoners vaak intensief wordt beleefd.

De gewenste kwaliteit van de openbare ruimte wordt vastgelegd in beleidsplannen. De vaststelling hiervan is voorbehouden aan de raad en wordt door het college uitgewerkt in de diverse beheersplannen.

In deze paragraaf worden voor de kapitaalgoederen wegen, infrastructurele kunstwerken, openbare verlichting, riolering, water openbaar groen en gebouwen achtereenvolgens aangegeven:

- a. Het beleidskader;
- b. Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren;
- c. Financiële consequenties beleidsdoel.

Voordat we daarmee starten, volgt eerst een samenvattend overzicht van de actualiteit van onze plannen en de verwerking daarvan in deze begroting.

Beleidsplan	Betreft periode (vaststelling)*	Financieel verwerkt in begroting
Groenstructuurplan	2017-2024 (2017)	Ja
Beleidsplan openbare verlichting	2013-2017 (2013)	Ja
Nota wegenbeheer	2017-2020 (2016)	Ja
Nota onverharde wegen	2009-2013 (2009)	Ja
Gemeentelijk Verkeer- en Vervoersplan (GVVP)	2016-2026 (2016)	Ja
Uitvoeringsprogramma GVVP	2016-2018 (2016)	Ja
Beleidsplan onderhoud gemeentelijke gebouwen	2013-2017 (2012)	Ja
Verbreed gemeentelijk rioleringsplan	2017-2020 (2017)	Ja
Grondwaterbeleidsplan	2007-2016 (2007)	Ja
Landschapsontwikkelingsplan (LOP)	2010-2020 (2010)	Ja

Beheerplan	Betreft periode (vaststelling)*	Financieel verwerkt in begroting
Meerjaren onderhoudsplan verkeersbruggen en duikers	2017-2020 (2017)	Ja
Beheerplan Civiele Kunstwerken	2018-2022 (2017)	Ja
Berm- en slootbeheersplan	(1998)	Ja
Speelplaatsenbeheersplan	2014-2018 (2014)	Ja
Rioolbeheerplan	2015-2018 (2014)	Ja

*) De looptijd van een aantal plannen is inmiddels verstreken. Hieruit vloeien geen consequenties voort.

De 'oude' plannen zijn nog toepasbaar en worden (waar nodig) binnen afzienbare tijd geactualiseerd.

Wegen

Het beleidskader

De gemeente heeft als wegbeheerder de zorgplicht voor de wegen. Een achterstand in het onderhoud kan de veiligheid van de weggebruikers in gevaar brengen en leiden tot klachten en het aansprakelijk stellen van de wegbeheerder voor schades.

De onderhoudstoestand van wegen wordt beoordeeld aan de hand van de criteria voor rationeel wegbeheer van de CROW. Als norm geldt het zogenoemde kwaliteitsniveau R die kan worden vertaald naar beeldkwaliteitsniveau B (voldoende - functioneel). De (beeld)kwaliteit van de openbare ruimte wordt voor wegen onderverdeeld naar vier thema's: veiligheid, duurzaamheid, comfort en aanzien.

In 2017 is het beleidsplan integraal beheer openbare ruimte vastgesteld. Met de vaststelling van het beleidsplan en onderliggend wegenbeheerplan is gekozen voor een scenario waarbij het percentage verharding dat een onvoldoende scoort voor het thema duurzaamheid en voor het thema veiligheid = 4%. Bij de behandeling van de begroting 2018-2021 is de prestatie voor het thema duurzaamheid, net zoals de thema's aanzien en comfort losgelaten.

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

De omvang van het gemeentelijke wegennet bedraagt ongeveer 2,87 miljoen vierkante meter verharding van asfalt, beton en elementenverharding en 55 km onverharde wegen.

De kwaliteit van het verharde wegennet per beleidsthema (percentage slecht) ziet er als volgt uit:

	2010	2012	2014	2016
Duurzaamheid	3	4	5	4
Veiligheid	6	5	4	4

Financiële consequenties beleidsdoel

x € 1.000	Rekening 2016	Rekening 2017
Groot onderhoud	704	741

De totale lasten van de wegen vallen onder programma 3 beheer openbare ruimte taakveld verkeer en vervoer. Het taakveld omvat naast wegen, verkeersregelingen, verkeersmaatregelen, straatreiniging, openbare verlichting, gladheidsbestrijding, bruggen ook diverse projectbudgetten.

De totale lasten van verharde en onverharde wegen exclusief de voornoemde onderdelen zijn:

x € 1.000	Rekening 2016	Rekening 2017
Programma verkeer en vervoer	2.805	1.952

Infrastructurele kunstwerken (verkeersbruggen en duikers)

Het beleidskader

Het beleid voor het uit te voeren onderhoud aan de infrastructurele kunstwerken is opgenomen in het nieuwe "beheerplan civiele kunstwerken". Dit beheerplan is als bijlage opgenomen in het lbor = "Integraal beheerplan openbare ruimte" Het lbor is vastgesteld in de raadsvergadering van 25 september 2017.

Kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren

Het areaal bestaat uit 60 objecten, onderverdeeld in 10 verkeersbruggen, 15 duikerbruggen, 20 fietsbruggen, 6 voetgangersbruggen, 3 tunnels, 5 kademuren en 1 overkluizing. Daarnaast heeft de gemeente 530 duikers in eigendom en beheer.

De kunstwerken worden onderhouden op niveau Redelijk met een bijbehorende prioriteit 3.

Financiële consequenties

De totale lasten van de kunstwerken vallen onder het product Wegen, straten en pleinen.

x € 1.000	Rekening 2016	Rekening 2017
Kunstwerken (verkeersbruggen en duikers)	74	20

In 2016 is eenmalig budget toegevoegd voor het uitvoeren van groot onderhoud aan enkele bruggen en duikers.

Openbare verlichting

Het beleidskader

Het beleidsplan "Licht in de Openbare Ruimte" is op 24 oktober 2016 vastgesteld voor de jaren 2017 t/m 2020 <http://dalfsen.verlichtinginbeeld.nl>. Er is vastgelegd waarom, waar en hoe openbare verlichting wordt toegepast evenals het kwaliteitsniveau en de financiële middelen.

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

Het openbare verlichtingsareaal in onze gemeente bestaat uit (afgerond): 5.800 lichtmasten, 6.000 armaturen en 6.100 lampen. Jaarlijks verbruikt de openbare verlichtingsinstallatie ca. 920.000 kWh elektrische energie. De beeldkwaliteitsnorm van de openbare verlichting sluit aan op de beeldkwaliteitsnormen voor de wegen en het openbaar groen (volgens de systematiek van het CROW). Naast de beeldkwaliteit worden ook nog kwaliteitsnormen gehanteerd voor de verlichtingskwaliteit, installatiekwaliteit, energetische kwaliteit en de interne proceskwaliteit. De onderhoudstoestand wordt beoordeeld conform de beeldkwaliteitscatalogus openbare ruimte van het CROW. Voor centrumgebieden geldt het beeldkwaliteitsniveau A en voor de overige functiegebieden geldt een beeldkwaliteitsniveau B.

Financiële consequenties

Voor de openbare verlichting worden kosten gemaakt. Deze kosten worden verdeeld volgens de landelijke kengetallensystematiek van de NSVV (Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde). De afgelopen jaren is er sprake geweest van een budget, waarmee invulling gegeven kan worden aan de beleidskaders.

Er wordt onderscheid gemaakt in drie kostensoorten:

1. Energiekosten: netwerkkosten, kosten levering en de energiebelasting.
2. Onderhoud en Beheer: onderhoud aan de masten en lampen, schades en manuren van de medewerkers van de gemeente.
3. Investeringskosten: kosten voor renovaties die zijn opgenomen in het investeringsplan.

De drie kostensoorten voor openbare verlichting zijn in de gemeente Dalfsen als volgt:

Exploitatie exclusief investeringen(energie, dagelijks beheer en onderhoud)

x € 1.000	Rekening 2016	Rekening 2017
Openbare verlichting	224	186

Het verschil tussen 2016 en 2017 wordt voornamelijk veroorzaakt door de apparaatskosten die in 2017 niet meer in het bedrag zijn opgenomen.

Voor de renovaties van de installaties heeft de gemeenteraad uitvoeringskredieten beschikbaar gesteld door middel van het investeringsplan. Volgens het vastgestelde investeringsplan 2017 – 2020 ziet het overzicht voor vervanging er in de komende jaren als volgt uit:

Investerings (groot onderhoud binnen de exploitatie)

x € 1.000	Rekening 2016	Rekening 2017
Openbare verlichting	70	120

De afwijking tussen 2016 en 2017 komt doordat het budget van 2016 met € 43.000 is ingezet in 2015. Dit is in de tweede bestuursrapportage 2015 gerapporteerd.

Bovenstaande kosten hebben betrekking op de aanwezige verlichtingspunten. Dat wil zeggen, de kosten van de aanleg van verlichtingspunten in nieuwe woonwijken en industrieterreinen zijn hierin niet opgenomen. De kosten voor de aanleg van openbare verlichting in nieuwe woonwijken en industrieterreinen worden opgenomen en verantwoord in de grondexploitatie.

Riolering

Het beleidskader

Het onderhoud en beheer van het gemeentelijk rioleringsstelsel vindt plaats op basis van het in 2011 vastgestelde verbreed Gemeentelijke Rioleringsplan (vGRP). De verplichting voor het hebben van dit plan is vastgelegd in de Wet Milieubeheer (Wm). Het plan geeft aan hoe wij invulling geven aan onze wettelijke zorgplichten voor het inzamelen en transporteren van afvalwater, hemelwater en grondwater.

Doelstellingen hierbij zijn onder andere:

- Het inzamelen van het geproduceerde afvalwater en overtollige hemel- en grondwater naar een geschikt lozingspunt.
- Het (afval)watersysteem en het beheer hiervan moeten doelmatig, duurzaam en robuust zijn.
- Het afvalwatersysteem moet natuurlijke systemen (o.a. oppervlaktewater en bodem) niet verstoren in hun functioneren.
- Overlast en schade moeten worden voorkomen en hinder moet worden beperkt tot een acceptabel niveau.
- Het nastreven van continuïteit van (afval)watersysteem en zijn beheer.

Het beleidskader van de riolering wordt gevormd door het gemeentelijke rioleringsplan 2011-2015, dat de basis vormt voor de te nemen maatregelen. Het gemeentelijk rioleringsplan is in 2017 geactualiseerd.

Kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren

De gemeentelijke riolering bestaat uit twee typen stelsels. Het vrijverval stelsel omvat ca. 92 km gemengd riool, 33 km vuilwater riool, 22 km hemelwaterriool en 14 km infiltratieriool met in totaal ruim 3.600 inspectieputten. Het mechanische stelsel omvat ca. 67 km drukriolering met 34 rioolgemalen en 397 pompen.

Jaarlijks vindt inspectie plaats van 1/10^e deel van het vrijverval stelsel om het onderhoudsniveau te monitoren en de te nemen maatregelen te bepalen. Het stelsel is in goede staat en er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

Financiële consequenties

In het vGRP is de huidige situatie omschreven, is de ambitie met het gewenste onderhoudsniveau vastgesteld en zijn de bijbehorende maatregelen en middelen bepaald. Het totaalpakket vormt de grondslag voor het kostendekkende tarief van de rioolheffing. Er wordt voor de riolering met een voorziening voor toekomstige investeringen, gewerkt.

De totale lasten van de riolering vallen onder het product riolering.

Exploitatie exclusief overhead, btw, groot onderhoud en investeringen

x € 1.000	Rekening 2016	Rekening 2017
Riolering en waterzuivering	646	550

Bedrag is exclusief de onttrekking aan de voorziening.

Groot onderhoud en nieuwe ontwikkelingen

x € 1.000	Rekening 2016	Rekening 2017
Maatregelen uitvoering GRP	35	7
Nieuwe ontwikkelingen GRP	22	24

Bedrag is exclusief de onttrekking aan de voorziening.

Voorziening riolering:

x € 1.000	Rekening 2016	Rekening 2017
Saldo van toevoeging en onttrekking	617	728

Water

Het beleidskader

Het gaat hier met name om het beheer van watergangen met een schouwplicht. Andere watergangen zijn functioneel onderdeel van wegen of openbaar groen en worden vanuit de betreffende budgetten gedekt. De beheerkosten worden gemaakt voor het maaien en onderhouden van watergangen (met name in het buitengebied) en het afvoeren of verwerken van het maaisel.

Het beleidskader wordt gevormd door;

- de Waterwet;
- de Keur van het waterschap Drents Overijsselse Delta, (keur WDOD zuid);
- de Legger van het waterschap Drents Overijsselse Delta (Legger gebied voormalig Groot Salland);
- de Flora en faunawet;
- Wet milieubeheer (Wm).

Kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren

Jaarlijks vindt onderhoud plaats aan de watergangen met een schouwplicht en wordt het schouwafval opgeruimd waarvoor een ontvangstplicht bestaat.

De omvang van de servicewatergangen (watergangen met schouwplicht) die in samenwerking met aanliggende eigenaren worden onderhouden, omvatten 86 km aan lengte. Voor 110 km aan watergangen geldt een schouwplicht en wordt het schouwafval opgeruimd.

Financiële consequenties

De afgelopen jaren is er sprake geweest van een budget waarmee invulling gegeven kan worden aan de beleidskaders. De totale lasten van de watergangen:

x € 1.000	Rekening 2016	Rekening 2017
Watergangen	103	118

Het verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door de tegenvallende aanbesteding Onderhoud Watergangen en de noodzakelijke duiker inspectie als voorbereiding op het beheerplan Civiele Kunstwerken. Daarnaast zijn de apparaatskosten wel opgenomen in 2016 en niet in 2017, waardoor het verschil groter is dan dat de afwijking nu laat zien.

Openbaar groen

Het beleidskader

Het onderhoud en de inrichting van het openbaar groen vindt plaats conform het Groenstructuurplan gemeente Dalfsen (GSP) 2013-2017. In het GSP worden de kwaliteiten van de groene openbare ruimte in de vijf kernen beschreven, gewaarborgd en versterkt.

Tevens zijn visies ontwikkeld voor de beleidsthema's bomen, snippergroen, omvorming in relatie tot bezuinigingen en wateropvang, speelplaatsen en honden. De zonering in beeldkwaliteit, richtlijnen voor de verschillende beheervormen en groeninrichting en de bedrijfsvoeringsvraagstukken zijn tevens vastgelegd. Het plan wordt afgesloten met een financiële vertaling van de uitvoeringsprojecten.

Eind 2017 hebben we besloten om het GSP 2013-2017 ook van toepassing te verklaren voor 2018 e.v. totdat er een geactualiseerd GSP door uw raad wordt vastgesteld.

Kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren

Het openbaar groen in de gemeente Dalfsen omvat in totaal ± 134 ha. (exclusief watergangen)
Het totale bomenbestand binnen de kom beslaat ruim 13.500 stuks. De beeldkwaliteit die (over het algemeen) gehanteerd wordt is onderhoudsniveau A in winkelgebieden en onderhoudsniveau B voor de overige gebieden binnen en buiten de bebouwde kom.

Financiële consequenties

Er wordt onderscheid gemaakt in twee kostensoorten:

1. Onderhoud en beheer aan de groene (en blauwe) buitenruimte (bomen, bosplantsoen, heesters, gras) en hondentoiletten.
2. Investeringskosten: de uitvoeringsprojecten uit het GSP worden betaald uit de reserve herstructurering openbaar groen. Deze reserve wordt gevoed door de verkoop van openbare groenstroken.

De afgelopen jaren is er sprake geweest van een budget waarmee invulling gegeven kan worden aan de beleidskaders. De kosten voor openbaar groen zijn in de gemeente Dalfsen als volgt. Door aanpassingen in het kader van de BBV is hier een forse afname van de toegerekende lasten aan openbaar groen zichtbaar:

Exploitatiekosten exclusief investeringen (dagelijks beheer en onderhoud)

x € 1.000	Rekening 2016	Rekening 2017
Openbaar groen	1.924	1.229

Voor de uitvoeringsprojecten heeft de gemeenteraad uitvoeringskredieten beschikbaar gesteld bij het vaststellen van het GSP en het investeringsplan. Wanneer de verkoop van openbaar groenstroken stagneert en de reserve niet meer wordt aangevuld, dan worden de uitvoeringsprojecten uitgesteld. Het verschil in de realisatie uitvoering GSP 2017 ten opzichte van 2016 wordt veroorzaakt door de nog niet afgewikkelde grondverkoop in 2017.

In 2017 is extra ingezet op het verkopen van groen stroken. Doordat de kosten wel gemaakt zijn, maar de inkomsten nog niet ontvangen ontstaat een nadeel op investeringen. In 2018 verwachten wij dit in te lopen.

Investerings (groot onderhoud binnen de exploitatie)

x € 1.000	Rekening 2016	Rekening 2017
Uitvoering GSP	66	-30

De kosten voor de aanleg van openbaar groen in nieuwe woonwijken en bedrijventerreinen zijn opgenomen en verantwoord in de grondexploitaties.

Gebouwen

Het beleidskader

De wijze waarop de gemeentelijke gebouwen worden onderhouden en in stand worden gehouden, is vastgelegd in het beleidsplan Onderhoud Gemeentelijke Gebouwen 2013 - 2017. Dit beleidsplan is vastgesteld in de raadsvergadering van 26 november 2012. Het nieuwe beheerplan Onderhoud gemeentelijke gebouwen wordt in het eerste half jaar van 2018 aangeboden aan de raad.

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

De gemeente heeft 25 kleinere en grote gebouwen in eigendom. Gezamenlijke deler is dat alle gebouwen worden gebruikt voor maatschappelijke doeleinden. Alle gebouwen bij elkaar hebben een bruto vloeroppervlakte van ruim 21.000 m² en vertegenwoordigen een WOZ-waarde van in totaal ruim 22 miljoen euro.

In het beleidsplan zijn onderstaande eisen voor de kwaliteit en duurzaamheid periode 2013–2017 opgenomen:

- Gemeentehuis te Dalfsen en 't Olde Gemientehuis te Nieuwleusen in stand houden in een hoge kwaliteit;
- Alle andere gebouwen in stand houden in een kwaliteit boven het gemiddelde;
- Gebouwen die binnen afzienbare tijd worden gesloopt in stand houden in een kwaliteit onder het gemiddelde tot laag;
- Gebouwen die ook in de (midden)lange termijn in stand blijven verder verduurzamen;
- Duurzame aspecten betrekken bij de inkoop en aanbestedingen van beheer- en onderhoudsprojecten.

Financiële consequenties

De benodigde middelen voor de uitvoering van werkzaamheden worden ten laste gebracht van de jaarbegroting (contracten, abonnementen, klachtenonderhoud) of worden onttrokken aan de voorziening groot onderhoud gebouwen (meerjarenonderhoud en eenmalige uitgaven).

De voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen wordt gevoed vanuit de jaarlijkse dotaties voor diverse gebouwen. Deze jaarlijkse dotatie is gebaseerd op een onderhoudsplanning van vijf jaar. De stand van de voorziening groot onderhoud gebouwen per 31 december 2017 was afgerond € 152.000.

De gemeente heeft geen gebouwen voor onderwijs in eigendom. Voor de onderwijsgebouwen geldt een afzonderlijke vergelijkbare systematiek.

Verzekeringsbeleid

Van de gemeentelijke kapitaalgoederen zijn de gebouwen, inclusief die voor het onderwijs, verzekerd op basis van een uitgebreide gevarenpolis (brand, storm, inbraak e.d.) op VNG voorwaarden en kent een eigen risico van € 1.000 voor zowel onderwijsgebouwen als overige gebouwen.

Deze twee beurspolissen zijn in oktober 2014 samen Europees aanbesteed. Beide polissen hebben een looptijd van drie jaar (01-01-2015 tot 01-01-2018). Er is voor 2018 gebruik gemaakt van de geboden verlengingsmogelijkheid. Gedurende 2018 zullen deze beide polissen opnieuw worden aanbesteed, indien nodig Europees.

Alle gebouwen zijn in november 2009 voor het laatst getaxeerd. De geldigheidsduur van deze taxaties is inmiddels verlopen. In 2018 worden alle gebouwen opnieuw getaxeerd.

3.6 PARAGRAAF VERBONDEN PARTIJEN

Algemeen

Op grond van artikel 9, lid 2f van het BBV dient de programmabegroting een paragraaf Verbonden Partijen te bevatten. Volgens artikel 15 BBV dient deze paragraaf ten minste te bevatten:

- De visie op verbonden partijen in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting
- De beleidsvoornemens over verbonden partijen
- De lijst van verbonden partijen.

Het begrip verbonden partij is vastgelegd in het BBV en is als volgt gedefinieerd:

"Een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarbij de gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft".

Van een financieel belang is sprake als aan de verbonden partij een bedrag ter beschikking is gesteld dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Van een bestuurlijk belang is sprake bij zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

In deze paragraaf treft u een overzicht aan van de verbonden partijen. De verbonden partijen worden in deze paragraaf opgesplitst in:

- Publiekrechtelijke verbonden partijen
- Privaatrechtelijke verbonden partijen
 - Coöperaties/vennootschappen
 - Stichtingen/verenigingen
 - Overige

Gelet op het feit dat de raad op 21 maart 2016 de kadernota verbonden partijen heeft vastgesteld, beperkt deze paragraaf zich nu tot het geven van een totaalbeeld van de verbonden partijen en de financiële aspecten ervan.

N.B.

De financiële ratio's voor de publiekrechtelijke verbonden partijen hebben betrekking op de jaren 2015 t/m 2017. De financiële ratio's met betrekking tot de privaatrechtelijke verbonden partijen (vennootschappen) hebben betrekking op de jaren 2014 t/m 2016. Dit gelet op het feit dat wij van deze partijen enkel de jaarstukken ontvangen.

Besloten Vennootschap

CBL Vennootschap B. V.					
Naam		2014	2015	2016	2017
Financiële gegevens					
Eigen vermogen		\$ 9.810.000	\$ 9.500.000	\$ 830.000	€ 145.000
Vreemd vermogen		\$ 106.600	\$ 445.000	\$ 155.000	€ 8.000
Resultaat		-/- \$ 66.700	-/- \$ 66.700	-/- \$ 270.000	-/- € 20.000
Gemeentelijke bijdrage					
Bron	jaarrekening				
Beleidsvoornemens	Het initieel vermogen in het CBL Escrow Fonds was bij oprichting van het fonds in 2009, \$ 275 mln. Eind juni 2016 is het CBL Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag is volledig uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang in de vennootschap. Ondanks dat het CBL Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.				
Ontwikkelingen	Eind juni 2016 is het CBL Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag afgerond \$ 19,1 mln is door JP Morgan in de verhouding 50% - 50% uitbetaald aan RWE en de vennootschap. Op het moment vindt, onder inhouding van \$ 1 mln. en 15% dividendbelasting, doorbetaling.				
Risico's	Met de liquidatie van het CBL Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.81 BW.				

Naam Vordering Enexis B. V.				
Financiële gegevens	2014	2015	2016	2017
Eigen vermogen	€ 66 mln	€ 12,2 mln	€ 23.997	€ 16.500
Vreemd vermogen	€ 862,1 mln	€ 850 mln	€ 356.261.455	€ 356.500.000
Resultaat	-/- € 16,6 mln	-/- € 22.200	-/- € 16.900	-/- € 15.000
Gemeentelijke bijdrage				
Bron	jaarrekening			
Beleidsvoornemens	Op dit moment resteert alleen nog de lening van de 4e tranche. De 4e tranche mag niet vervroegd worden afgelost. Afhankelijk van het resultaat van een aantal financiële ratio's zou de 4e tranche eventueel geconverteerd kunnen worden in eigen vermogen. Naar verwachting zal de vennootschap eind 2019/begin 2020 geliquideerd kunnen worden.			
Ontwikkelingen	n.v.t.			
Risico's	De aandeelhouders lopen zeer beheerst geachte risico's op Enexis voor de niet - tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis en voor het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.			

Naam Verkoop Vennootschap B. V.				
Financiële gegevens	2014	2015	2016	2017
Eigen vermogen	€ 363,3 mln	€ 84,8 mln	€ 1,4 mln	€ 153.250
Vreemd vermogen	€ 79,9 mln	€ 30,1 mln	€ 37.323	€ 20.000
Resultaat	€ 17,2 mln	€ 48,9 mln	-/- € 430.000	€ 1.025.000
Gemeentelijke bijdrage				
Bron	jaarrekening			
Beleidsvoornemens	Het initieel vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, € 800 mln. Eind juni 2016 is het General Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag is volledig uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang in de vennootschap. Ondanks dat het General Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.			
Ontwikkelingen	Het vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, € 800 mln. In april 2011 is het eerste deel en in september 2015 het tweede deel van de General Escrow minus gemelde claims door RWE vrijgevallen en aan de aanhouders uitgekeerd. Eind juni 2016 zijn RWE en Verkoop Vennootschap BV tot een compromis gekomen voor de afwikkeling van alle (fiscale) claims, te weten € 29.768.308. Het restbedrag in het General Escrow Fonds van € 83.090.962,93 is door JP Morgan uitbetaald aan de vennootschap. Op het moment van schrijven vindt doorbetaling plaats aan de aandeelhouders naar rato van het belang in Verkoop Vennootschap B.V. (€ 35.895 voor Dalfsen).			

Risico's	Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Het financiële risico is na de liquidatie van het General Escrow Fonds relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.
----------	---

Naam		CSV Amsterdam B. V.			
Financiële gegevens		2014	2015	2016	2017
Eigen vermogen		€ 8.000	€ 42.000 -/-	€ 3.200.000	€ 870.000
Vreemd vermogen		€ 36.000	€ 50.000	€ 162.000	€ 60.000
Resultaat		-/- € 43.800.000	-/- € 51.000	€ 3.300.000	€ 2.229.404
Gemeentelijke bijdrage					
Bron	jaarrekening				
Beleidsvoornemens	De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims worden afgewikkeld. Eventuele claims kunnen door Waterland tot 5 jaar na completion (mei 2019) worden ingediend. Na afwikkeling van deze eventuele claims van Waterland zal de escrow-rekening kunnen worden opgeheven en het restant op deze rekening kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang. Naar verwachting zal de vennootschap eind 2019/begin 2020 kunnen worden geliquideerd.				
Ontwikkelingen	N.v.t.				
Risico's	Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van Waterland als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de verkopende aandeelhouders zijn afgegeven en tot het maximale bedrag van € 13,5 mln. op de escrow-rekening. Momenteel is er een bedrag van € 5.464.217,- uitbetaald aan Waterland ten laste van de escrow-rekening, en is er een bedrag van € 3.406.063 terugbetaald door Waterland in verband met belastingteruggave. De terugbetaling is niet verrekend met de escrow, waardoor het risico nu is afgenomen tot een maximum van € 8.035.783,- en voor het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.				

Naam		Publiek Belang Elektriciteitsproductie B. V.			
Financiële gegevens		2014	2015	2016	2017
Eigen vermogen		€ 1.600.000	€ 1.600.000	€ 1.600.000	€ 1.615.000
Vreemd vermogen		€ 108.000	€ 118.000	€ 45.000	€ 10.500
Resultaat		-/- € 18.000	-/- € 18.000	€ 65.000	-/- € 22.000
Gemeentelijke bijdrage					
Bron		jaarrekening			
Beleidsvoornemens	Ondanks dat het General Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.				
Ontwikkelingen	N.v.t.				
Risico's	Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 1.496.822) (art 2.:81 BW). Dit risico is voor Dalfsen gelet op het aandelenbelang 0,0432%.				

Gemeenschap. regeling-bedrijfsvoeringsorganisatie

Naam		Bedrijfsvoeringsorganisatie jeugdzorg regio IJsselland			
Financiële gegevens		2014	2015	2016	2017
Eigen vermogen					
Vreemd vermogen					
Resultaat					
Gemeentelijke bijdrage		n.v.t.	€ 56.765	€ 61.415	€ 65.975
Bron					
Beleidsvoornemens	Zowel de samenwerkende gemeenten als de BVO hebben in 2017 op basis van de vastgestelde uitgangspunten voor nieuw beleid, naast de reguliere uitvoering van de jeugdhulp, uitvoering gegeven aan het ontwikkelen en implementeren van een nieuw inkoop- en financieringsmodel. De effecten van dit model zijn merkbaar in de gehele ondersteuningsstructuur voor jeugdhulp. De contracten voor 2018 (e.v.) met jeugdhulpaanbieders zijn tijdig afgesloten en de invoering van het nieuwe model is per 1 januari 2018 gerealiseerd.				
Ontwikkelingen	In 2017 heeft besluitvorming plaats gevonden over aanpassing van de Gemeenschappelijke Regeling op de gewijzigde uitvoeringsstructuur en naamgeving van de bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO) IJsselland per 1 januari 2018. De GR en de beleidsontwikkeling wordt ondersteund door het Service team Jeugdhulp IJsselland (STJ). De Gemeenschappelijke Regeling is nog steeds in de vorm van een BVO.				

Risico's	De ontwikkeling van een nieuw inkoop- en financieringsmodel heeft in 2017 een groot beroep gedaan op medewerkers van de BVO, medewerkers van de gemeenten en jeugdhulp aanbieders. Ook in 2018 vraagt de nieuwe werkwijze nog de nodige aandacht en door ontwikkeling. Dit kan tot gevolg hebben dat de huidige gemeentelijke bijdrage in de komende jaren niet volstaat.
----------	---

Gemeenschap. regeling-centrumregeling

Naam		Gemeenschappelijke regeling sociale recherche IJssel - Vechtstreek			
Financiële gegevens		2014	2015	2016	2017
Eigen vermogen					
Vreemd vermogen					
Resultaat					
Gemeentelijke bijdrage		€ 23.476	€ 25.522	€ 27.342	€ 29.971
Bron					
Beleidsvoornemens	De Sociale Recherche verricht op verzoek van de aangesloten gemeenten onderzoek naar fraude binnen de sociale zekerheidsregelingen.				
Ontwikkelingen	Het rechtmatigheidstoezicht op naleving van de Wmo krijgt steeds meer de aandacht, zowel binnen gemeenten als binnen de Sociale Recherche. Tot 2017 werd met name onderzoek verricht naar de Participatiewet. Een aantal gemeente, waaronder Dalfsen, heeft inmiddels ook het toezicht op de rechtmatigheid van de Wmo belegd bij de Sociale Recherche.				
Risico's	De inschatting is dat er van risico's zowel bestuurlijk als financieel geen sprake is.				

Gemeenschap. regeling-openbaar lichaam

Naam		Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio IJsselland			
Financiële gegevens		2014	2015	2016	2017
Eigen vermogen		€ 1.356.266	€ 2.117.710	€ 2.450.264	€ 3.024.881
Vreemd vermogen		€ 43.114.866	nn	€ 27.847.619	€ 33.320.672
Resultaat		€ 3.663.648	€ 2.033.930	€ 2.036.750	€ 555.550
Gemeentelijke bijdrage		€ 1.624.722	€ 1.672.059	€ 1.679.986	€ 1.697.227
Bron	cijfers obv voorlopige jaarrekening VRIJ				

Beleidsvoornemens	<p>Het ambitieniveau van het beleidsplan voor de periode 2015-2018 is om uiterlijk in 2018 de rol als betrouwbare partner te versterken en in de regio leidend te zijn in de samenwerking bij branden, incidenten en crises tussen hulpverleningsdiensten, gemeenten en andere partners. De medewerkers zetten hun professionaliteit in om samen met inwoners, bedrijven en instellingen te werken aan een realistisch niveau van risicobeperking en zelfredzaam handelen voor, tijdens en na een calamiteit. Het huidige beleidsplan loopt tot en met 2018. Echter: In haar vergadering van 27 september 2017 heeft het AB van de veiligheidsregio besloten het beleidsplan met één jaar te verlengen (t/m 2019). Reden hiervoor is om in 2018 actief het gesprek aan te kunnen gaan met de gemeenteraden, om deze meer in positie te brengen in relatie tot de Veiligheidsregio. De raad zal dus in het najaar van 2018 actief worden betrokken bij de totstandkoming van de meerjarenbeleidskaders vanaf 2020.</p>
Ontwikkelingen	<p>Voorafgaand aan de begroting 2017 is de verdeelmethodiek herzien. Door het algemeen bestuur is op 23 maart 2016 namelijk gekozen voor een combinatiemodel voor de verdeling van de kosten. De kosten zijn vanaf 2017 voor 75% verdeeld op basis van de historische kosten en voor 25% op basis van een meer geobjectiverde methodiek, te weten het gemeentefonds. Na drie jaar, dus in 2019, wordt de verdeelmethodiek opnieuw geëvalueerd waarbij in principe het gekozen combinatiemodel gehandhaafd blijft. Er wordt alleen gekeken of het geobjectiverde aandeel van het gemeentefonds in de verdeelmethodiek kan worden vergroot. Voorafgaand aan de evaluatie wordt door het algemeen bestuur op basis van de ontwikkelingen op dat moment besloten hoe de evaluatie exact vorm zal krijgen.</p>
Risico's	<p>Door de Veiligheidsregio is een risicoprofiel opgesteld om de risico's van de organisatie in kaart te brengen. Deze zijn in een rapportage vastgelegd. De tien risico's met de meeste invloed op de hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit zijn: Grootschalige/langdurige inzet, stijgende rentepercentages, fiscale controles, stijgende pensioenpremies, datalek, transitie meldkamer, besluiten van het Veiligheidsberaad met financiële of personele gevolgen, marktontwikkelingen oefentrajecten, hogere prijs (dan beschikbaar) tankautospuiten bij de aanbesteding en complexiteit Europese aanbestedingen. Op basis van alle risico's met bijbehorende inschatting is een analyse gemaakt van de benodigde weerstandsvermogen voor Veiligheidsregio IJsselland. Met behulp van een zogenaamde Monte-Carlo (MC)-simulatie is het verband tussen risico en aan te houden weerstandsvermogen bepaald. Uit de rapportage van risicomanagement blijkt dat, op basis van een zekerheidspercentage van 90%, het weerstandsvermogen 1,18 miljoen euro zou moeten bedragen. De benodigde weerstandscapaciteit ligt in de lijn der verwachting op basis van de bedragen die andere veiligheidsregio's hanteren. Veiligheidsregio IJsselland heeft op 31-12-2016 een weerstandsvermogen van één miljoen euro, dat geeft een betrouwbaarheid van 85%. Dit betekent dat de veiligheidsregio bij een dergelijke weerstandscapaciteit naar verwachting eenmaal in de zes à zeven jaar niet in staat zal zijn zonder aanvullende financiering een positief eigen vermogen te behouden. Op basis van het huidige risicoprofiel is de beschikbare weerstandscapaciteit als onvoldoende te beschouwen. Het is echter wel raadzaam definitieve uitspraken pas te doen wanneer enige ervaring is opgedaan met de gevolgde werkwijze in het benoemen en inschatten van risico's. De benoemde risico's kunnen langdurige financiële gevolgen hebben. De eventuele financiële gevolgen kunnen voor een beperkte periode worden gedekt. In die periode moet een structurele oplossing worden gevonden. De gemeente kan worden aangesproken op een eventueel exploitatietekort, zie bovenstaand percentage.</p>

Gemeenschappelijke regeling GGD IJsselland				
Naam	2014	2015	2016	2017
Financiële gegevens				
Eigen vermogen	€ 1.863.000	€ 766.000	€ 1.469.000	€ 1.167.000
Vreemd vermogen	€ 6.315.000	€ 5.947.000	€ 10.177.000	€ 5.733.000
Resultaat	€ 418.000	€ 0	€ 79.000	€ 211.000
Gemeentelijke bijdrage	€ 758.000	€ 786.000	€ 839.000	€ 995.172
Bron	jaarrekening			
Beleidsvoornemens	GGD IJsselland: voor een gezonde samenleving (Missie december 2016). Gezondheid wordt gezien als het vermogen van mensen om zich aan te passen en eigen regie te voeren in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven. Gezondheid is een belangrijke voorwaarde om te kunnen meedoen in de maatschappij. GGD IJsselland werkt aan een gezonde samenleving: vitale inwoners in een gezonde leefomgeving. Dit doen we door het uitvoeren van onderzoek, het signaleren van gezondheidsrisico's, het adviseren van gemeenten en inwoners, het bevorderen van gezond gedrag en het bieden van een vangnet voor mensen die (tijdelijk) niet zelfredzaam zijn. Zo vergroten we gelijke kansen op een gezond leven. We werken voor én met de elf gemeenten in IJsselland en samen met diverse organisaties: voor een gezonde samenleving. GGD IJsselland werkt voor ruim 523 duizend inwoners. GGD IJsselland is daarnaast onderdeel van een samenhangend aanbod van publieke gezondheid in Nederland en voert taken uit zoals deze in de wet Publieke gezondheid aan gemeenten zijn opgedragen.			
Ontwikkelingen	Het bestuur van GGD IJsselland heeft in december 2017 de bestuursagenda 'Samenspel in Publieke gezondheid' vastgesteld, dat een vervolg is van het eerder ingezette beleid. In 2019 wordt met een nieuw bestuur het lange termijn beleid bepaald. De dienstverlening Jeugdgezondheidszorg wordt vanaf 2018 voor 11 gemeenten uitgevoerd voor jeugd van 0-18 jaar.			
Risico's	Elke gemeente geeft een bijdrage per inwoner voor de basisproducten die voor alle gemeenten gezamenlijk worden uitgevoerd (inwonerbijdrage). GGD IJsselland voert een actief financieel risicobeleid. De weerstandscapaciteit wordt geëvalueerd op basis van een financiële risico-inventarisatie. Aanvullende producten worden gefinancierd door de gemeenten die deze afnemen. Voor de risico's voor incidenteel aanvullende taken (maatwerk en projecten) is een aparte voorziening getroffen. Risico's voor aanvullende producten kunnen niet ten laste komen van alle gemeenten in de Gemeenschappelijke regeling. Indien de weerstandscapaciteit niet voldoet, kunnen gemeenten – naar rato van het inwonertal - worden aangesproken op een eventueel exploitatietekort. Op basis van de meerjarenraming van GGD IJsselland is het risico voor de gemeente Dalfsen klein.			

Naam Regionale Uitvoeringsdienst IJsselland (RUD)				
Financiële gegevens	2014	2015	2016	2017
Eigen vermogen				
Vreemd vermogen				
Resultaat				
Gemeentelijke bijdrage	€ 23.476	€ 41.131	€ 73.535	€ 110.618
Bron	Jaarrekening 2017 (verwacht april 2018)			
Beleidsvoornemens	De RUD kent geen bevoegdheid om beleid vast te stellen. Beleidsvorming is een taak voor alle individuele deelnemers. Na de omvorming tot een gemeenschappelijke regeling blijft deze bevoegdheid bij de gemeente, wel is in de wet aangegeven dat dit beleid binnen de gemeenschappelijke regeling uniform moet zijn.			
Ontwikkelingen	In het najaar 2015 is de wet VTH aangenomen. Het gevolg is o.a. dat provincies en gemeenten moeten aansluiten bij een omgevingsdienst voor bij AMvB bepaalde taken (basistaken milieu). Een omgevingsdienst dient een openbaar lichaam te zijn volgens de Wet gemeenschappelijke regelingen. Voor de netwerk-RUD, zoals deze in IJsselland in werking was, gold een overgangsregeling tot 1 januari 2018. Dit betekende voor de RUD IJsselland dat zij haar juridische basis als netwerk, verankerd in de bestuursovereenkomst van 2012, moest wijzigen binnen de kaders van de wet. In 2016/2017 heeft daarom een grootschalig transitieproces plaatsgevonden van de netwerkstructuur naar de RUD als gemeenschappelijke regeling. In december 2016 is de gemeenschappelijk regeling Omgevingsdienst IJsselland door alle deelnemers ondertekend en op 1 januari 2018 is de Omgevingsdienst operationeel gestart.			
Risico's	De netwerk-RUD en ook de nieuwe Omgevingsdienst functioneren alleen goed als er voldoende (gelijkgestemde) ambitie en actieve deelname is, voldoende mandaat voor regionale aansturing en coördinatie, niet alleen gericht op de eigen opgaven maar op de regionale opgaven. Per 1 januari 2018 is de netwerk-RUD omgevormd tot een gemeenschappelijke regeling (zie 'ontwikkelingen'). Begin 2017 is door de RUD een kadernota en meerjarenbegroting opgesteld voor de Omgevingsdienst. Tevens is in 2017 een organisatie- en formatieplan opgesteld waaruit de organisatorische- en personele consequenties naar voren komen. Voor de gemeente Dalfsen betekent dit een inbreng van 4,2 fte aan werkvoorraad, wat wordt gedekt door overdracht van capaciteit en middelen. De Omgevingsdienst heeft meerkosten ten gevolg, dit is mede inherent aan een nieuwe organisatie met overhead (huisvesting, bedrijfsvoering etc.). Aan de inrichting van de nieuwe gemeenschappelijke regeling ligt de wet VTH als basis. Deze wet gaat uit van specialistische kennis in de Omgevingsdienst. De nieuwe Omgevingswet 2022 geeft de gemeente meer beleidsvrijheid om integrale afwegingen te kunnen maken over de fysieke leefomgeving, echter de uitvoering (en de experts) zijn dan op afstand geplaatst waardoor mogelijk een spanningsveld ontstaat. De nieuwe Omgevingsdienst zal hier in nauw overleg met de gemeenten in optrekken.			

Naam Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus - Tricijn (GBLT)				
Financiële gegevens	2014	2015	2016	2017
Eigen vermogen	n.v.t.	€ 1.464.000	€ 988.000	€ 580.000
Vreemd vermogen	n.v.t.	€ 9.836.000	€ 9.495.000	€ 6.476.000
Resultaat	n.v.t.	€ 75.000	€ 2.024.000	€ 1.415.797
Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	€ 382.000	€ 400.333
Bron	jaarrekening GBLT			

Beleidsvoornemens	Kwaliteit van dienstverlening is aangewezen als ontwikkelstrategie voor GBLT. Het algemeen bestuur heeft dat benoemd en verwoord in de kadernota 2017. In 2017 is een aanloop genomen om die ambitie vorm te geven, o.a. door het aantrekken van gekwalificeerde medewerkers en inzet van speciale software. Het aantrekken van de medewerkers is gebeurd voor de processen van waarderen, business control en informatie. In 2017 zijn geen nieuwe gemeenten toegetreden.
Ontwikkelingen	In 2017 is de professionalisering voorbereid van het klantencontactcentrum om de klantervaring te verbeteren. Zo is in 2017 het proces van kwijtschelding beoordeeld en aangepast. De aanpassingen in het proces zijn positief ontvangen door zowel de vrijwilligersorganisaties die aanvragers ondersteunen bij het invullen van de aanvraag als intern bij onze eigen organisatie. De waardering voor de WOZ wijzigt van waardering op m ³ naar waardering op m ² . Uiterlijk in 2022 moet de WOZ waarde bepaald te zijn op basis van oppervlakte. Het proces om te komen tot deze waardering is in 2017 opgepakt. Door aanpassing van de privacyregels van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) per 25 mei 2018 moeten er afspraken gemaakt worden tussen de gemeente en GBLT over uitwisseling van gegevens. Binnen de kaders van de nieuwe wetgeving wordt gezocht naar een praktische en werkbare oplossing om uitwisseling van gegevens zo soepel mogelijk te laten verlopen. De insteek is om in het eerste kwartaal van 2018 een regeling door het AB van GBLT te laten vaststellen. In de AB vergadering van 22 november 2017 heeft het AB de nota risicomangement vastgesteld. De eerste stappen vanuit deze nota is het in beeld brengen van de belangrijkste risico's en daarover rapporteren richting het bestuur via de bestuursrapportages en het jaarrapport.
Risico's	Het grootste risico betreft een tijdige en volledige oplegging en afdracht aan de gemeente van de diverse gemeentelijke belastingen door GBLT. In de dienstverlening overeenkomst zijn afspraken gemaakt over tijdstip van oplegging en afdracht van de belastingen. In de tussentijdse rapportages wordt de voortgang gemonitord en zo nodig actie ondernomen. Door de na vaststelling van de nota risicomangement de uitvoering op te pakken, is er (op termijn) sprake van een proactieve en integrale beheersing van de risico's, waardoor er geen onaangename verrassingen ontstaan. GBLT werkt in opdracht van en voor rekening en risico van de deelnemende overheden. Dat betekent dat de begrotingsresultaten worden verrekend met de deelnemers. Het betekent ook dat GBLT geen weerstandsvermogen heeft om tegenvallende resultaten op te vangen. GBLT kent wel een bestemmingsreserve om onverwachte schommelingen in het uit te betalen bedrag in verband met proceskostenvergoedingen WOZ, die onder andere worden geclaimd door de NCPN bureaus, op te vangen en te egaliseren.

Naamloze Vennootschap

Naam	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)			
Financiële gegevens	2014	2015	2016	2017
Eigen vermogen	€ 3.582 mln	€ 4.163 mln	€ 4.486 mln	€ 4.953 mln
Vreemd vermogen	€ 149.891 mln	€ 145.317 mln	€ 149.483 mln	€ 135.041 mln
Resultaat	€ 126 mln	€ 226 mln	€ 369 mln	€ 393 mln
Gemeentelijke bijdrage				
Bron				
Beleidsvoornemens	BNG Bank is de bank voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.			

Ontwikkelingen	2017 was een goed jaar voor BNG. Voor de klanten zijn in lijn met het overheidsbeleid nieuwe producten ontwikkeld op het gebied van duurzaamheid en exportfinanciering. Daarnaast zijn de belangrijkste financiële doelstellingen gerealiseerd. De winst en de solvabiliteitsratio's zijn gestegen. Aan de aandeelhouders wordt voorgesteld om het dividendpercentage te verhogen van 25% naar 37,5%.
Risico's	Voor de gemeente bestaat net als bij deelname in andere vennootschappen formeel het risico van het verliezen van het geïnvesteerde kapitaal. Dit risico wordt als verwaarloosbaar gekwantificeerd. Daarnaast is het belangrijkste risico op dit moment lagere dividenduitkeringen dan voorzien.

Naam		Vitens N. V.			
Financiële gegevens		2014	2015	2016	2017
Eigen vermogen		€ 421,1 mln	€ 471,7 mln	€ 489,1 mln	€ 524,5
Vreemd vermogen		€ 1.292,5 mln	€ 1.714,4 mln	€ 1.738,3 mln	€ 1.722,5
Resultaat		€ 77,6 mln	€ 67,4 mln	€ 48,5	€ 46,5
Gemeentelijke bijdrage					
Bron					
Beleidsvoornemens	Vitens wil een bijdrage leveren aan het verlagen van de maatschappelijke kosten en dit is verankerd in de continuïteitsdoelstelling en strategie van Vitens. Het beleid is gebaseerd op een drietal lijnen: zo laag en stabiel mogelijke tarieven, continuïteit van de onderneming (solvabiliteit > 25%) en dividend (minimaal 40% en maximaal 75% van het netto resultaat)De doelstelling, die in de AvA van 14 juni 2012 is vastgesteld om de solvabiliteit op een minimumniveau van 30% te laten uitkomen geldt nog steeds. In het financiële beleid is het versterken van de solvabiliteit als eerste prioriteit opgenomen.				
Ontwikkelingen	Voor het dividend is in het Vitens jaarplan 2015 t/m 2018 uitgegaan van de minimale uitkering van 40%, zodat het eigen vermogen (solvabiliteit) de komende jaren wordt versterkt. De verwachting is dat de solvabiliteit in 2017 uitkomt op 30,4% en het dividend per aandeel in 2017 op € 3,22 tegen € 3,36 over 2016 (bron Financieel Jaarplan 2018-202 van november 2017). Als gevolg van wettelijke ontwikkelingen (komst regeling Weighted Average Cost of Capital: WACC) wordt een beperking opgelegd aan de hoogte van het bedrijfsresultaat van o.a. drinkwaterbedrijven. Wanneer het bedrijfsresultaat het maximaal toegestane overschrijdt, zal dit het jaar volgend op de jaarrekening via tariefsverlaging moeten worden teruggegeven aan de klanten van het bedrijf. Hierdoor zal er na 2017 sprake zijn van een lagere dividenduitkering vanwege de daling van het toegestane WACC percentage.				
Risico's	Voor de gemeente Dalfsen bestaat formeel het risico van het verliezen van het geïnvesteerd kapitaal. Dit risico kan als verwaarloosbaar worden gekwantificeerd. Daarnaast is het belangrijkste risico het uitkeren van lagere dividenduitkeringen, dan waar de gemeente rekening meehoudt. Het dividend wordt gerelateerd aan het netto resultaat. Het bedrag aan dividend dat wordt uitgekeerd bedraagt minimaal 40% en maximaal 75% van het netto resultaat. Het dividend over 2016 wat in 2017 is ontvangen en verantwoord bedroeg € 116.746 terwijl rekening was gehouden met een dividend € 102.000. Tevens is er nog een achtergestelde lening met een looptijd van 15 jaar waar de gemeente jaarlijks rente over ontvangt. In geval van faillissement bestaat het risico dat de gemeente deze lening niet terug ontvangt. Dit risico wordt als zeer laag geschat.				

Naam		Wadinko N. V.			
Financiële gegevens		2014	2015	2016	2017
Eigen vermogen		€ 54 mln	€ 65,2 mln	€ 65,6 mln	€ 66,6 mln
Vreemd vermogen		€ 1,3 mln	€ 1,6 mln	€ 1,4 mln	€ 1,5 mln
Resultaat		€ 7 mln	€ 6 mln	€ 1,5 mln	€ 1,5 mln
Gemeentelijke bijdrage					n.v.t.
Bron	Wadinko 28-09-2017 brief mbt begroting 2018.				
Beleidsvoornemens	<p>Door de aandeelhouders is besloten om: -De activiteiten voort te zetten in lijn met het huidige beleid. -De maximale initiële investering per participatie te verhogen naar € 5 miljoen. -In de periode 2016 - 2021 jaarlijks € 1.194.500 dividend uit te keren (voor Dalfsen is dit € 38.000) -In 2021 de activiteiten van Wadinko te evalueren.</p>				
Ontwikkelingen	N.v.t.				
Risico's	Het aandeel van de gemeente Dalfsen is beperkt. Dalfsen bezit 75 van de totaal 2.389 geplaatste aandelen (3,14%). Gelet op het financiële belang dat de gemeente heeft (€ 7.500) in combinatie met de zeggenschap (3,14%) is het risico van deze deelname verwaarloosbaar.				

Naam		Enexis Holding N. V.			
Financiële gegevens		2014	2015	2016	2017
Eigen vermogen		€ 3.517 mln	€ 3.607 mln	€ 3.704 mln	€ 3.808 mln
Vreemd vermogen		€ 2.900 mln	€ 2.591 mln	€ 3.580 mln	€ 3.860 mln
Resultaat		€ 265,5 mln	€ 223 mln	€ 207 mln	€ 207 mln
Gemeentelijke bijdrage					
Bron	jaarverslag 2017 Enexis				
Beleidsvoornemens	Met de aandeelhouders is overeengekomen dat het uit te keren dividend over de planperiode van het Strategisch Plan maximaal 50% van de nettowinst zal bedragen, waarbij een minimumniveau van jaarlijks € 100 miljoen wordt nagestreefd. Dit percentage zal verlaagd worden als deze uitkering ertoe leidt dat het bedrijf binnen vijf jaar haar A-rating-profiel kan verliezen.				
Ontwikkelingen	n.v.t.				
Risico's	Voor de gemeente Dalfsen bestaat formeel het risico van het verliezen van het geïnvesteerd kapitaal. Dit risico kan als verwaarloosbaar worden gekwantificeerd. Daarnaast is een risico is het achterblijven van de geraamde dividendinkomsten. Het risico is echter gemitigeerd middels een overeengekomen garantiedividend.				

Naam		N. V. ROVA Gemeenten			
Financiële gegevens		2014	2015	2016	2017
Eigen vermogen		€ 28.000.000	€ 31.000.000	€ 36.000.000	
Vreemd vermogen		€ 50.000.000	€ 51.000.000	€ 50.000.000	
Resultaat		€ 5.600.000	€ 6.800.000	€ 9.100.000	€ 4.130.000
Gemeentelijke bijdrage					
Bron	obv begroting 2018				
Beleidsvoornemens	ROVA is op koers met betrekking tot de ontwikkelvisie 2010-2020 welke in december 2010 is vastgesteld in de AvA. De uitdagingen voor de komende periode zijn: -Verder ontwikkelen van de gesloten kringlopen voor de huishoudelijke afvalstoffen die worden ingezameld. -Samen met de gemeenten verkennen hoe de openbare ruimte nog efficiënter kan worden beheerd en daarin differentiatie aangebracht kan worden rekening houdend met de wensen en eigen inbreng van inwoners. -Doorontwikkelingen van het gemeentelijk afvalbeleid (realisatie VANG-doelen).-Ondersteunen bij de implementatie van de Participatiewet door bijvoorbeeld het bieden van leerwerktrajecten.-Vergroten van bewustwording door voorlichting en educatie om draagvlak en betrokkenheid te creëren bij de inwoners.				
Ontwikkelingen	n.v.t.				
Risico's	Bij een tegenvallende exploitatie lagere dividenduitkering dan begroot.Stijging van de tarieven voor de diensten van ROVA.De geldlening betreft een achtergestelde lening ten opzichte van bancaire financiers, zodat ROVA in geval van ontbinding, surséance van betaling of faillissement pas verplicht is aflossing te voldoen nadat de op dat moment bestaande schulden van ROVA aan haar bancaire financiers zijn betaald.				

Stichting

Naam		Stichting Dalfsen Werkt			
Financiële gegevens		2014	2015	2016	2017
Eigen vermogen		n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	
Vreemd vermogen		n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	
Resultaat		n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	
Gemeentelijke bijdrage		n.v.t.	€ 1.884.215	€ 3.645.261	€ 3.476.494
Bron					
Beleidsvoornemens	De stichting stelt geen beleid vast.				
Ontwikkelingen	In 2017 is een evaluatierapport opgeleverd over het functioneren van de stichting. De aanbevelingen zijn overgenomen en op basis daarvan heeft in 2017 verder onderzoek plaatsgevonden. In 2018 zullen naar verwachting met name in het proces rondom de detachering van re-integratie kandidaten, wijzigingen worden doorgevoerd.				

Risico's	De gemeente Dalfsen heeft de SDW opgericht om de functie te vervullen van werkgever voor personeel met een (vast) WSW dienstverband of tijdelijk dienstverband (in het kader van re-integratie vanuit de Participatiewet). Omdat de stichting volledig afhankelijk is van de bijdragen van de gemeente Dalfsen komen alle risico's voor rekening van de gemeente. Hierbij moet met name gedacht worden aan verminderde loonwaarde bij het detacheren, waarbij bij bijvoorbeeld ziekte geen vergoeding door de gemeente wordt ontvangen. De reguliere bijdragen zijn opgenomen in de begroting. Het risico van hogere kosten wordt als laag ingeschat.
----------	---

Naam Stichting Administratiekantoor Dataland				
Financiële gegevens	2014	2015	2016	2017
Eigen vermogen	€ 728.000	€ 950.000	€ 850.000	nmb
Vreemd vermogen	€ 590.000	€ 485.000	€ 607.000	nmb
Resultaat	€ 200.000	€ 221.000	-/- € 102.000	nmb
Gemeentelijke bijdrage				nvt
Bron				
Beleidsvoornemens	DataLand ondersteunt in 2017 de gemeentelijke informatiehuishouding op het gebied van de gemeentelijke geo-, WOZ- en vastgoedinformatie door: <ul style="list-style-type: none"> ·Actieve kwaliteitsbewaking; ·Vertegenwoordiging van het gemeentelijk belang; ·Organisatie en coördinatie van het Gemeentelijk Geoberaad (i.s.m. VNG); een landelijk ambtelijk en bestuurlijk podium voor gemeentelijke standpunten op het terrein van de ruimtelijke informatie. 			
Ontwikkelingen	Dataland geeft een stem in het nationale-politiek-bestuurlijke veld waar momenteel grote ontwikkelingen aan de orde zijn; o.a. invoering van het stelsel basisregistraties en de ontwikkeling van de Omgevingswet. In de Certificaathoudersvergadering van 2017 is besloten om deze financiële uitkering (gemiddeld € 150,- p/jaar voor Dalfsen) te investeren in doorontwikkeling van het Gemeentelijk-Geo-Beraad (kennisplatform) en niet meer uit te keren aan de certificaathouders.			
Risico's	Het financieel risico is laag en beperkt zich tot het in certificaten geïnvesteerde bedrag. Het betreft een eenmalige storting. Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden. Verstrekking van gegevens aan afnemers vindt plaats tegen verstrekingskosten. Deze inkomsten worden door DataLand gebruikt om de drieledige taken van de organisatie – een stichting zonder winstoogmerk – uit te voeren. Het eventuele overschot aan inkomsten wordt daarnaast aan certificaathoudende gemeenten uitgekeerd.			

3.7 PARAGRAAF WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING

Algemeen

Het beleidsdocument 'Risicomanagement en weerstandsvermogen gemeente Dalfsen' is op 1 april 2014 door uw raad vastgesteld. Dit document bevat de kaders ten aanzien van de reikwijdte en toepassing van risicomanagement binnen de gemeente Dalfsen en is daarmee de basis voor deze paragraaf.

In het beleidsdocument is de definitie van een risico als volgt verwoord:
"De kans op het optreden van een gebeurtenis met een negatief gevolg voor de organisatie".

Uit deze definitie volgt dat een risico de volgende drie elementen bevat:

1) Een kans op het optreden van een gebeurtenis ($p < 1$)

Het gaat hier dus om een mogelijke gebeurtenis. Als iets 100% zeker is, is het geen risico meer.

2) Negatief gevolg

De negatieve gevolgen van een risico kunnen zowel financieel als niet financieel van aard zijn. We richten ons echter hoofdzakelijk op het in kaart brengen van de financiële gevolgen die de gebeurtenissen met zich meebrengen. Risico's die mogelijk leiden tot aantasting van het imago van de gemeente dan wel andere niet-financiële gevolgen te weeg kunnen brengen, worden niet gekwantificeerd.

3) Een betrokkene, voor wiens rekening de negatieve gevolgen komen

De betrokkene is hierbij de gemeente Dalfsen als organisatie.

Risicomanagementproces

Risicomanagement is het cyclische proces dat bestaat uit verschillende stappen met als doel de gevolgen van de risico's te voorkomen en de kans erop te verkleinen. Voor de totstandkoming van deze paragraaf is het volgende proces doorlopen. Allereerst is gemeentebreed een risico-inventarisatie uitgevoerd. Vervolgens zijn de risico's gekwantificeerd door de kans en het gevolg in te schatten. Hierbij is gebruikt gemaakt van 'referentiebeelden'. Voor de beoordeling van de kans dat een risico zich voordoet, zijn de volgende vijf klassen met de referentiebeelden gehanteerd:

Klasse	Referentiebeelden	Kwantitatief
1	< of 1 keer per 10 jaar	(10%)
2	1 keer per 5-10 jaar	(30%)
3	1 keer per 2-5 jaar	(50%)
4	1 keer per 1-2 jaar	(70%)
5	1 keer per jaar of >	(90%)

Geldgevolg

Hiervoor hanteren we vijf klassen met de volgende indeling:

Klasse	Geldgevolg	
0	Geen geldgevolgen	
1	$x < € 26.500$	(< 0,05% van begroting)
2	$€ 26.500 < x > € 106.000$	(0,05 - 0,2% van begroting)
3	$€ 106.000 < x > € 265.000$	(0,2 - 0,5% van begroting)
4	$€ 265.000 < x > € 530.000$	(0,5 - 1% van begroting)
5	$x > € 530.000$	(> 1% van begroting)

Vervolgens is per risico de risicoscore bepaald. Dit is gedaan door van elk risico de bepaalde klassen van kans en gevolg te vermenigvuldigen volgens de formule:

Risicoscore = klasse kans x klasse geldgevolg

De maximale risicoscore is: $5 \times 5 = 25$. Dit levert een 'bruto-risico' op, namelijk: de omvang van het risico exclusief het effect van de beheersmaatregel.

Gelijktijdig met het in beeld brengen van de risico's zijn ook de beheersmaatregelen in beeld gebracht. Een beheersmaatregel is gericht op het voorkomen of reduceren van een risico danwel het beperken van de impact op de organisatie. Dit levert netto-risico's op: namelijk de omvang van het risico inclusief het effect van de beheersmaatregel. In onderstaande tabel is een top 10 van de netto-risico's opgenomen. Op basis van de netto-risico's wordt de doorvertaling naar het weerstandsvermogen gemaakt.

N.B. Het beleid en de risico's die samenhangen met de grondexploitatie zijn afzonderlijk benoemd in de paragraaf Grondbeleid.

Risico	Risico Score
Open-einde-regelingen sociaal domein	15
Exploitatierisico bij verbonden partijen	12
Naheffing door belastingdienst	12
Ontwikkeling gemeentefonds	12
Datalekken en/of niet (juiste) naleving van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (m.i.v. 25 mei 2018)	10
Kosten voormalig personeel en aanspraak wachtgeldduikering wethouders	10
Project Kulturhus De Spil (voorheen WOC Campus)	10
Procedurefouten bij inkoop en aanbestedingen	8
Claims en aansprakelijkheidstellingen	6
Eenzijdige tariefsaanpassing door contractpartijen	6

Open-einde-regelingen sociaal domein

We kennen als gemeente diverse open-einde-regelingen binnen het sociaal domein, namelijk de regelingen die vallen onder de jeugdwet, Wmo 2015, participatiewet (WWB). Het risico bestaat voor deze regelingen dat er een groter beroep op de regelingen wordt gedaan en dat het budget daardoor ontoereikend is.

Beheersmaatregelen

1. Er wordt ingezet op preventie en vroegsignalering met als doel problemen te voorkomen of vroeg te signaleren zodat er een eenvoudiger oplossing volstaat.
2. Wanneer een inwoner met een (zorg)vraag bij de gemeente komt dan wordt samen met de inwoner bepaald op welke wijze de vraag passend en duurzaam kan worden opgelost.
3. Participatie wordt zoveel mogelijk bevorderd.
4. De gemeente kan indien er sprake is van bijstandstekorten een beroep doen op een vangnetregeling om grote tekorten te compenseren. Om daar aanspraak op te maken moet het tekort op het bijstandsbudget groter zijn dan 5% of 30 euro per inwoner.
5. De raad heeft de mogelijkheid om een budgetplafond in te stellen met als gevolg dat wachtlijsten ontstaan voor bepaalde voorzieningen. Dit is echter een uiterst onwenselijke situatie in die gevallen dat zorg geboden moet worden.

Oorzaak:

Als gemeente beperkte grip op de toestroom naar voorzieningen, maar financieel wel verantwoordelijk. Nieuwkomers/ stathouders doen een beroep op verschillende regelingen.

Gevolg:

Het budget is ontoereikend om de lasten op te vangen met mogelijke overschrijding van het budget als gevolg.

Exploitatierisico bij verbonden partijen

Verbonden partijen vertegenwoordigen een financieel en een bestuurlijk belang. De grootste risico's loopt de gemeente bij de gemeenschappelijke regelingen.

Beheersmaatregelen

1. De verbonden partijen rapporteren periodiek over de risico's in de planning & control documenten. Door de beleidsmedewerker concerncontrol wordt hier toezicht op gehouden.
2. Door een aantal gemeenschappelijke regelingen wordt eigen weerstandsvermogen aangehouden zodat zij zelf deze risico's kunnen opvangen en/of tijdig kunnen bijsturen.

Oorzaak:

Binnen de verbonden partijen kan sprake zijn van deel-verantwoordelijkheid voor de exploitatie.

Gevolg:

Wij kunnen geconfronteerd worden met een exploitatietekort van een verbonden partij dat wij moeten aanzuiveren.

Naheffing door belastingdienst

Mogelijke naheffing in het kader van BTW, BTW Compensatiefonds, Werkkostenregeling (WKR) en Vennootschapsbelasting (VPB) bij het niet goed toepassen van de regelgeving.

Beheersmaatregelen

1. Om de fiscale positie in de organisatie te versterken zijn extra middelen aangevraagd en toegekend in 2017 (uitbreiding fte). Deze middelen worden in eerste instantie in 2018 ingezet ten behoeve van inhuur expertise op het gebied van fiscaliteit. In samenspraak met deze fiscaal specialist wordt in 2018 beoordeeld op welke wijze het toegekende budget het beste structureel ingezet kan worden.
2. De financieel adviseurs hebben een training fiscaliteit gevolgd.
3. In het sjabloon voor B&W-voorstellen wordt extra aandacht gevraagd voor fiscale gevolgen.
4. De interne controle op processen fiscaliteit is uitgebreid en zal in 2018 nog verder worden uitgebreid.

Oorzaak:

De fiscale componenten zijn nog niet optimaal geborgd in onze organisatie.

Gevolg:

De belastingdienst kan bij een boekencontrole over meerdere jaren een naheffing opleggen en eventueel ook boetes.

Ontwikkeling gemeentefonds

De gemeente is grotendeels afhankelijk van de algemene uitkering. Bij het vaststellen van de perspectiefnota 2018-2021 is de stelpost voor het opvangen van tegenvallers bij de algemene uitkering ingezet voor structurele uitgaven.

Beheersmaatregelen

1. Bij de periodieke circulaire van het ministerie worden de ontwikkelingen van het gemeentefonds nauwlettend gevolgd en de begroting wordt hierop aangepast.
2. Loon- en prijsontwikkelingen die binnen de algemene uitkering zijn te traceren, worden afzonderlijk als een stelpost in de begroting opgenomen. Hiermee kunnen toekomstige loon- en prijsstijgingen worden opgevangen.

Oorzaak:

- Bestaande verdelingsmaatstaven ontwikkelen zich anders dan geraamd.
- De verdeling door het Rijk wordt herzien.
- Het Rijk bezuinigt op het Gemeentefonds.

Gevolg:

Gelet op de omvang van het gemeentefonds kunnen wijzigingen door het Rijk direct forse financiële impact hebben op de gemeentelijke financiën.

Datalekken en/of niet (juiste) naleving van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (m.i.v. 25 mei 2018)

In de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) is geregeld dat persoonsgegevens beveiligd moeten worden om datalekken te voorkomen. De gemeente is verplicht elk ernstig datalek actief te melden bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Vanaf 25 mei 2018 is de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) van toepassing en geldt de Wbp niet meer. De AVG leidt tot meer verplichtingen bij het verwerken van persoonsgegevens. De Autoriteit Persoonsgegevens kan forse boetes opleggen indien de regels uit de AVG worden overtreden.

Beheersmaatregel

1: De ICT omgeving is dusdanig ingericht en voorzien van een firewall om onbevoegde toegang te voorkomen.

2. Er zijn procedures en richtlijnen vastgesteld omtrent informatiebeveiliging.

3. Bij de implementatie van de Algemene Verordening Gegevensbescherming wordt de gemeente ondersteund door een externe partij met expertise op dit terrein.

2: Er is en wordt specifieke aandacht besteed aan de bewustwording mbt informatieveiligheid en het omgaan met privacy gevoelige gegevens onder het personeel.

Oorzaak:

- Aanvallen van buitenaf via ransome, malware en hackers.
- Binnen de gemeente wordt dagelijks een groot aantal privacygevoelige gegevens verwerkt met het risico op het ontstaan van een datalek.

Gevolg:

Er kunnen forse boetes worden opgelegd en de gemeente kan aansprakelijk worden gesteld. Voor de burger kan identiteitsfraude grote financiële en maatschappelijke problemen opleveren.

Kosten voormalig personeel en aanspraak wachtgelduitkering wethouders

Het is in de afgelopen jaren incidenteel voorgekomen dat een vaststellingsovereenkomst is opgesteld met daarin een financiële component.

Daarnaast lopen we het risico dat wethouders aanspraak maken op een wachtgelduitkering (maximaal 36 maanden).

Beheersmaatregel

- Bij de werving- en selectie van personeel is vanaf schaal 10 een assessment een verplicht onderdeel van de procedure.
- Er wordt toegezien op de juiste toepassing van de 'goed gepraat' gesprekscyclus.
- Voor wat betreft de wachtgelduitkeringen zijn geen beheersmaatregelen getroffen.

Oorzaak:

- De gemeente is zelf risicodragend voor WW uitkeringen.
- Het beëindigen van een dienstverband door een arbeidsconflict.
- Voor de aanspraken op een wachtgelduitkering zijn wij eigen risicodragend.

Gevolg:

Bij een vaststellingsovereenkomst wordt een financiële compensatie overeengekomen.

Een wachtgelduitkering leidt tot een financiële verplichting voor de gemeente waar in de begroting geen rekening mee is gehouden.

Project Kulturhus De Spil (voorheen WOC Campus)

Grote projecten, zoals Kulturhus De Spil in Nieuwleusen, met veelal langdurige en forse gevolgen voor de gemeentelijke begroting worden ter hand genomen. De realisatie kan leiden tot budgetoverschrijding.

Beheersmaatregelen

1. Er is een stuurgroep in het leven geroepen die vergadert maandelijks via de GOTIK-methode (Geld, Organisatie, Tijd, Informatie, Kwaliteit). De risico's worden in beeld gebracht m.b.v. de RISMAN methode.
2. Er is een projectmanagementbureau ingeschakeld die het traject van aanbesteding heeft geregeld. Dit bureau heeft eveneens de volgende taken: budgetbewaking, directievoering en toezicht.
3. Er is door het projectmanagementbureau een 'projectkwaliteitsplan uitvoering' opgesteld die op basis van de GOTIK-methode de bouwfase bewaakt.
4. De gemeenteraad heeft een monitoringscommissie ingesteld en deze vergadert periodiek.
5. De toekomstige exploitatie is in beeld gebracht en aan de raad verstrekt voorafgaand aan het besluit voor het go/nogo-besluit voor de realisatie en bouwfase.
6. Er is een CV opgericht waarin gemeente en de beheersstichting deelnemen, die periodiek met elkaar om tafel zitten om ook de financiële stukken/situatie van de CV te beoordelen om zodoende meer (bestuurlijke) grip te houden.
7. Er is binnen door het raad beschikbaar gestelde budget een post onvoorzien opgenomen van € 400.000.

Oorzaak:

Uitloop van de planning als gevolg van gewijzigde constructieberekeningen, weersomstandigheden en aantrekkende markt (beschikbaar personeel aannemers).
Wijzigingen in de bouw, aangedragen vanuit de toekomstige gebruikers, kan leiden tot meerwerk.

Gevolg:

Uitloop van de planning of wijzigingen in de bouw kunnen leiden tot overschrijding van het beschikbare budget.

Procedurefouten bij inkoop en aanbestedingen

Het gaat met name over de zogenaamde 2b diensten zoals het inhuren van personeel. Binnen de gemeente zijn een groot aantal functionarissen betrokken bij de inkoop en aanbesteding.

Beheersmaatregelen

1. Eind 2017 is door een externe partij een adviesrapport opgesteld hoe we in Dalfsen komen tot een professionele inkooporganisatie. Door de gemeenteraad zijn reeds middelen toegekend waardoor hieraan invulling kan worden gegeven.
De komende jaren zullen in het teken staan van een stapsgewijze professionalisering van de inkoopfunctie.
2. Europese aanbestedingen worden met deskundige begeleiding gedaan.
3. Jaarlijks vindt er een analyse plaats met betrekking tot inkopen boven de EU drempelwaarden door de medewerker Verbijzonderde Interne Controle (VIC).
4. In het controleprotocol is opgenomen dat alleen EU aanbestedingen meewegen in de fouttolerantie van de accountant.

Oorzaak:

- De inkoopfunctie is nog niet optimaal geborgd en versnipperd in de organisatie.
- Per 1 juli 2016 is de aanbestedingswet gewijzigd waardoor meer inkopen onder het strengere EU regime vallen.

Gevolg:

- Bij een gerechtelijke procedure kan de gemeente worden veroordeeld tot het vergoeden van de financiële schade.
- Gevolgde procedures kunnen door aanbestedende partijen worden afgekeurd of achteraf kan blijken dat aanbesteding niet op een rechtmatige wijze heeft plaatsgevonden.

Claims en aansprakelijkheidstellingen

De gemeente loopt bij de uitvoering van haar publieke taak risico's op claims door derden zoals aansprakelijkheidsstellingen en gerechtelijke procedures. Met name in de openbare ruimte is sprake van dit risico.

Beheersmaatregelen

De gemeente is verzekerd voor dergelijke aansprakelijkheidsstellingen. Wel geldt er binnen de aansprakelijkheidsverzekering een eigen risico van € 2.500. Vooral veel materiele schades blijven onder dit bedrag. Indien er sprake is van veel toegekende aansprakelijkheidsstellingen kunnen de kosten oplopen. Dit heeft tevens invloed op de aangeboden premiestelling.

Oorzaak:

Er kunnen zich situaties voordoen waarbij sprake is van (financiële) schade waarvoor de gemeente in beginsel aansprakelijk is.

Gevolg:

De gemeente kan worden verplicht tot het vergoeden van de financiële schade van de tegenpartij, daarnaast is er ook imagoschade.

Eenzijdige tariefsaanpassing door contractpartijen

Voor de bedrijfsvoering van de organisatie zijn wij afhankelijk van een aantal externe partijen waarbij eenmaal gemaakte keuzes kunnen leiden tot een ongewenste machtspositie.

Beheersmaatregel

In nieuw af te sluiten overeenkomsten een afdwingbare clausule opnemen.

Oorzaak:

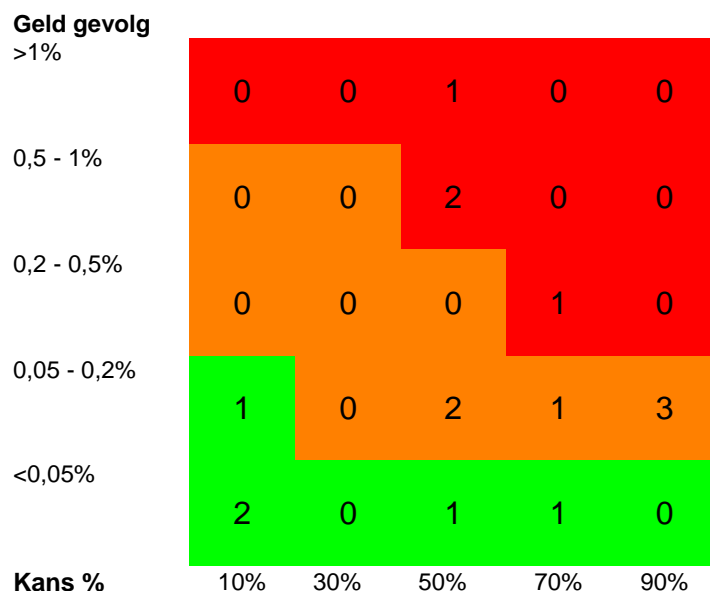
Eenzijdige tariefsaanpassing door contractpartijen.

Gevolg:

- Kapitaalvernietiging van o.a. software en implementatie.
- Verhoging van tarieven en het voeren van gerechtelijke procedures waarbij de lasten hoger uitvallen dan voorzien.

Risicokaart

De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg. Het geeft ook een beeld van de verhoudingen tussen de risico's, van laag, midden en hoog. Per risicoscore wordt aangegeven hoeveel risico's zich in het betreffende vak bevinden.

Een risico dat zich in het groene gebied bevindt, vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de organisatie. Een risico dat een score heeft in het oranje gebied, vraagt om extra aandacht van het college. Het risico vormt dan nog geen reëel gevaar voor de continuïteit van de organisatie, maar naarmate de tijd vordert, kan het risico wel een bedreiging gaan vormen. Het is daarom van belang tijdig beheersmaatregelen te nemen. Een risico met een risicoscore in het rode gebied, vereist directe aandacht om te voorkomen dat de continuïteit van de organisatie wordt bedreigd. Preventieve en reducerende beheersmaatregelen kunnen de kans respectievelijk het gevolg terugbrengen naar een acceptabel niveau.

Risico's, zeker wanneer die door de organisatie zelf niet kunnen worden beïnvloed, dienen concernbreed periodiek gemonitord te worden. De financiële gevolgen van een (opgetreden) risico worden opgevangen met het weerstandsvermogen.

Beschikbare weerstandcapaciteit

De beschikbare weerstandcapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden, waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten die onverwacht en substantieel zijn te dekken. Het gaat om die elementen waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandcapaciteit.

Incidentele weerstandcapaciteit

Incidentele weerstandcapaciteit is het vermogen om calamiteiten eenmalig op te vangen. Het zijn de direct aan te wenden middelen voor financiële tegenvallers. Alleen reserves die alternatief aanwendbaar zijn worden meegenomen. Specifieke bestemmingsreserves rekenen we niet mee, omdat een onttrekking uit deze reserves direct van invloed is op de dekking van kosten in de exploitatie. Stille reserves worden eveneens niet meegenomen. Niet duidelijk is in hoeverre stille reserves op korte termijn liquide te maken zijn. In onderstaande tabel staan reserve bedragen waar geen claim op rust.

Vrij besteedbaar	
Algemene reserve	5.500.000
Algemene reserve vrij besteedbaar	3.599.000
Reserve Milieu	10.000
Reserve herstructurering openbaar groen	196.000
Reserve sociaal domein	963.000
Reserve volkshuisvesting	598.000
Totaal	10.866.000

N.B. De risico's die worden gelopen binnen de grondexploitaties zijn beschreven in de paragraaf grondbeleid. De algemene reserve grondexploitatie is de buffer voor het opvangen deze risico's. Deze reserve wordt berekend en onderbouwd op basis van de risico's die worden gelopen binnen de grondexploitaties en is om deze reden in bovenstaande tabel niet opgenomen. Voor het risicomangement en weerstandsvermogen van het grondbeleid verwijzen wij u naar de paragraaf grondbeleid.

Ter vergelijking: in de jaarrekening 2016 was de vrij besteedbare incidentele weerstandscapaciteit exclusief de algemene reserve grondbedrijf € 10.394.000

Structurele weerstandscapaciteit

Structurele weerstandscapaciteit betreft de middelen die eventueel aangeboord kunnen worden om tegenvallers op te vangen. De structurele weerstandscapaciteit betreft de mogelijkheid om vanuit een verhoging van belastingen en leges structurele risico's op te vangen.

De onbenutte belastingcapaciteit wordt berekend door de maximale tarieven (artikel 12) te vergelijken met de gehanteerde tarieven. Het Ministerie publiceert de artikel 12 tarieven jaarlijks bij de mei circulaire van het gemeentefonds. De riool- en afvalstoffenheffing is in Dalfsen 100% kostendekkend en wordt niet meegenomen in de berekening. Het saldo van deze voorzieningen dient namelijk terug te vloeien naar de burger.

De berekening van de onbenutte belastingcapaciteit is als volgt:

Soort	WOZ-waarde jul-17	Tarief Dalfsen	Tarief art. 12 status	Vershil in tarief	Onbenutte capaciteit
eigenaar woning	2.913.000.000	0,1125	0,1952	0,0827	2.409.000
eigenaar niet-woning	691.000.000	0,1637	0,1952	0,0315	218.000
gebruiker niet-woning	600.500.000	0,1394	0,1952	0,0558	335.000
Totaal					2.962.000

Bij het berekenen van de onbenutte belastingcapaciteit zijn wij volledigheidshalve uitgegaan van de landelijke ontwikkelingen voor woningen en niet-woningen, zoals deze geschetst zijn in de mei circulaire 2017. Het tarief artikel 12 status is afkomstig uit de mei circulaire 2017.

Het totale verwachte weerstandsvermogen 2017 ziet er als volgt uit:

Incidentele weerstandscapaciteit	10.866.000
Structurele weerstandscapaciteit	2.692.000
Totaal weerstandsvermogen	13.558.000

Benodigde weerstandcapaciteit

Het netto-risico op basis van de geïnventariseerde risico's bedraagt € 4.065.000. Er wordt overeenkomstig het beleid gerekend met een zekerheidspercentage van 90%. Dit betekent dat € 3.658.000 wordt opgenomen als benodigde weerstandcapaciteit.

Op basis van onderstaande tabel wordt de waardering van de ratio's gedaan.

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Indien de beschikbare weerstandcapaciteit gedeeld wordt door de benodigde weerstandcapaciteit uit de risicosimulatie ontstaat de ratio weerstandsvermogen.

Ratio weerstandsvermogen	2017	2016	2015
Benodigde weerstandcapaciteit	3.658.000	3.735.000	4.140.000
Beschikbare weerstandcapaciteit	13.558.000	16.727.000	18.141.000
- waarvan incidenteel	10.866.000	13.983.000	15.972.000
- waarvan structureel	2.692.000	2.743.684	2.169.000
Benodigd versus beschikbaar (ratio weerstandsvermogen)	3,7	4,5	4,38

De gemeente Dalfsen behaalt met een ratio van 3,7 waarderingscijfer A. Dit betekent dat de gemeente in ruime mate in staat is om tegenvallers op te vangen zonder dat dit de continuïteit van de organisatie in gevaar brengt. De norm voor ons is gesteld op een score van 2 (uitstekend).

Uit bovenstaande tabel blijkt dat ratio ten opzichte van 2015/2016 is gedaald als gevolg van een daling van de beschikbare incidentele weerstandcapaciteit. Zoals aangegeven is in de beschikbare incidentele weerstandcapaciteit 2017 de algemene reserve grondbedrijf niet meegenomen. Ter vergelijking: in de jaarrekening 2016 was de vrij besteedbare incidentele weerstandcapaciteit exclusief de algemene reserve grondbedrijf € 10.394.000 (ten opzichte van € 10.866.000 in 2017). Uitgaande van dezelfde systematiek als voorgaande jaren zou de ratio weerstandsvermogen met 4,9 iets hoger zijn door de grote winstnames binnen de grondexploitatie.

Wijzigingen in de top 10 risico's ten opzichte van de jaarrekening 2016:

- Het gerapporteerde risico 'budget jeugdzorg' in de jaarrekening 2016 is breder getrokken en aangepast in het risico 'open einde regelingen sociaal domein'. Hieronder valt o.a. ook het in de jaarrekening 2016 afzonderlijk gerapporteerde risico 'budget bijzondere bijstand'.
- Het risico tegenvallers grondexploitatie is zoals toegelicht niet meegewogen gelet op het feit dat hiertegenover de algemene reserve grondexploitatie als buffer staat. Deze reserve wordt berekend en onderbouwd op basis van de risico's welke worden gelopen binnen de grondexploitaties.
- Het risico 'kwaliteitsniveau wegen daalt onder het gewenste niveau' is breder getrokken en als volgt weergegeven: 'claims en aansprakelijkheidstellingen'. Dit kan bijvoorbeeld onder andere het gevolg zijn van bijv. de daling van het kwaliteitsniveau wegen.
- Als nieuw risico is opgenomen: 'kosten voormalig personeel en aanspraak wachtgelduitkeringen wethouders'.

Financiële kengetallen

Door middel van deze kengetallen en hun beoordeling ontstaat er een beter beeld van de financiële positie van de gemeente.

De volgende zes financiële kengetallen worden onderkend:

1. Netto schuldquote
2. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
3. Solvabiliteitsratio
4. Structurele exploitatieruimte
5. Grondexploitatie
6. Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

Financiële kengetallen	rek 2016	rek 2017	begr 2018
Netto schuld quote	23%	20%	23%
Netto schuld quote gecorrigeerd	12%	10%	13%
Solvabiliteitsratio	62%	59%	59%
Grondexploitatie	42%	36%	26%
Structurele exploitatieruimte	-0,17%	5,81%	0,39%
Belastingcapaciteit	85%	89%	89%

Hieronder treft u voor de jaarrekening 2017 per genoemd kengetal een uitleg aan, inclusief de berekening en beoordeling.

1. Netto schuldquote (gecorrigeerd)

Definitie:

De netto schuldquote geeft de verhouding weer tussen het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. In het verlengde hiervan kennen we ook de zogenoemde "Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen". Bij deze specifieke quote wordt er gekeken naar het effect van door de gemeente verstrekte leningen op de schuldenlast van de gemeente.

bedragen x € 1.000		rek 2016	rek 2017	begr 2018
Vaste schulden	+	6.984	20.522	19.127
Netto vlottende schuld	+	10.178	3.606	3.000
Overlopende passiva	+	4.352	3.945	3.000
Financiële activa	-	0	0	
Uitzettingen	-	5.803	12.152	5.000
Liquide middelen	-	335	255	4.833
Overlopende activa	-	1.959	2.277	1.500
Totale baten		57.641	65.644	59.544
Netto schuldquote		23%	20%	23%

bedragen x € 1.000		rek 2016	rek 2017	begr 2018
Vaste schulden	+	8.446	20.522	19.127
Netto vlottende schuld	+	10.178	3.606	3.000
Overlopende passiva	+	4.352	3.945	3.000
Financiële activa	-	8.085	6.953	6.275
Uitzettingen	-	5.803	12.152	5.000
Liquide middelen	-	335	255	4.833
Overlopende activa	-	1.959	2.277	1.500
Totale baten		57.641	65.644	59.544
Netto schuldquote gecorrigeerd		12%	10%	13%

Beoordeling:

De verhouding tussen schulden en baten is goed.

2. Solvabiliteitsratio

Definitie:

De mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Dit wordt uitgedrukt in het percentage Eigen Vermogen ten opzichte van het balanstotaal. In het bedrijfsleven is dit een veelgebruikte ratio en daar wordt een minimum norm gehanteerd tussen 25% en 40% voor een solvabele vermogenspositie.

bedragen x € 1.000	rek 2016	rek 2017	begr 2018
Eigen vermogen	48.474	50.644	44.637
Balanstotaal	77.777	86.208	76.101
Solvabiliteitsratio	62%	59%	59%

Beoordeling:

Het solvabiliteitsratio van 58% laat zien dat de gemeente Dalfsen een zeer solvabele vermogenspositie heeft en verhoudingsgewijs dus meer eigen vermogen dan vreemd vermogen bezit. Wel zien we dat het eigen vermogen afneemt door grote investeringen.

3. Kengetal grondexploitatie

Definitie:

De boekwaarde van de voorraden grond zijn van belang, want deze waarden moeten meerjarig worden terugverdiend bij de verkoop. De ratio wordt berekend door de niet in exploitatie gronden op te tellen bij de bouwgrond in exploitatie. Vervolgens wordt dit totaalbedrag gedeeld door de totale baten van de programmabegroting of jaarrekening.

bedragen x € 1.000	rek 2016	rek 2017	begr 2018
Niet in exploitatie genomen bouwgronden	0	0	0
Bouwgronden in exploitatie	24.037	23.653	15.735
Totale baten	57.641	65.644	59.544
Kengetal Grex	42%	36%	26%

Beoordeling:

Dit kengetal laat zien wat de verhouding tussen de totale baten en de terug te verdienen bedragen aan bouwgronden is. De verwachting is dat de komende jaren de voorraden gronden zullen afnemen en daarmee de ratio nog verder zal dalen.

4. Structurele exploitatie ruimte

Definitie:

Om een flexibele begroting te kunnen bewerkstelligen is het zinvol de structurele baten hoger te laten zijn dan de structurele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage.

bedragen x € 1.000	rek 2016	rek 2017	begr 2018
Structurele lasten	57.370	56.322	61.103
Structurele baten	55.940	58.181	59.544
Structurele toevoegingen aan reserves	804	0	20
Structurele onttrekkingen aan reserves	2.137	1.955	1.810
Totale baten	57.641	65.644	59.544
Structurele exploitatieruimte	-0,17%	5,81%	0,39%

Beoordeling:

De structurele exploitatieruimte is positief. Dat betekent dat we structureel minder uitgeven dan we ontvangen. Dit heeft vooral te maken doordat door de nieuwe regelgeving in de BBV geen rente meer wordt toegevoegd aan de reserves.

5. Belastingcapaciteit

Definitie:

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo/ Waarstaatjegemeente publiceert jaarlijks deze gegevens.

bedragen x € 1	rek 2016	rek 2017	begr 2018
OZB last gezin gemiddelde WOZ waarde	275	278	298
Rioolheffing gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	132	139	140
Afvalstoffenheffing voor gezin	230	230	215
Totale woonlasten voor gezin bij gem. WOZ waarde	637	647	653
Woonlasten landelijk gemiddelde T-1	751	723	730
Woonlasten tov landelijk gemiddelde jaar ervoor	85%	89%	89%

Beoordeling:

De informatie van Waarstaatjegemeente.nl sluit niet aan bij de jaarrekening 2016. Dit geeft een vertekend beeld op de gemiddelde woonlasten. Voor 2017 kunnen we stellen dat de gemiddelde woonlast voor een "gemiddeld" gezin in Dalfsen ruim 10% lager ligt dan het landelijke gemiddelde. De burger van Dalfsen profiteert dus mee van de gezonde financiële situatie van de gemeente Dalfsen.

Samenvatting risicoprofiel

De gemeente Dalfsen behaalt met een ratio van 3,7 waarderingscijfer A. Dit betekent dat de gemeente in ruime mate in staat is om tegenvallers op te vangen zonder dat dit de continuïteit van de organisatie in gevaar brengt. De norm voor ons is gesteld op een score van 2 (uitstekend). In vergelijking met andere gemeenten scoren wij zeer hoog.

De kengetallen laten zien dat onze schuldenpositie en solvabiliteitsratio zeer goed te noemen zijn. Dit geeft aan dat de gemeente financieel weerbaar is. Ten aanzien van de grondexploitaties zien we een zeker risico als gevolg van een behoorlijk forse grondpositie, echter door de strakke regie op de grondexploitaties en de jaarlijkse bijstelling verwachten we geen probleem ten aanzien van dit onderwerp. Daarnaast zien we een negatief percentage als het gaat op de structurele exploitatieruimte. Dit betekent dat de structurele baten niet toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Hiertegenover staat echter een goede reservepositie.

Bovenstaande in samenhang bezien kan worden geconcludeerd dat er sprake is van een solide financiële positie.

Hoofdstuk 4 Jaarrekening

4.1 BALANS PER 31 DECEMBER 2017

ACTIVA	Ultimo 2017	Ultimo 2016
Vaste activa		
<i>Immateriële vaste activa</i>	241.156	207.153
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden	241.156	207.153
<i>Materiële vaste activa</i>	40.534.189	37.204.353
- Investerings met een economisch nut	37.099.046	33.922.159
- Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	343.851	319.440
- Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut	3.091.292	2.962.754
<i>Financiële vaste activa</i>	7.094.977	8.226.986
- Kapitaalverstrekkings aan:		
- Deelnemingen	141.888	141.888
- Gemeenschappelijke regelingen	-	-
- Leningen aan:		
- Woningbouwcorporaties	2.795.304	3.194.630
- Deelnemingen	1.388.879	1.557.113
- Openbare lichamen	-	-
- Overige langlopende leningen u/g	2.768.906	3.333.354
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden	-	-
Totaal vaste activa	47.870.322	45.638.492
Vlottende activa		
<i>Voorraden</i>	23.653.468	24.041.076
- Grond- en hulpstoffen:		
- Onderhanden werk, waaronder gronden in exploitatie	23.653.468	24.037.245
- Gereed product en handelsgoederen	-	3.831
<i>Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar</i>	12.151.830	5.803.235
- Vorderingen op openbare lichamen	3.265.431	3.299.493
- Uitzettingen in de Rijks schatkist	6.742.734	1.049.486
- Overige vorderingen	2.143.665	1.454.256
<i>Liquide middelen</i>	255.306	335.182
- Kassaldi	-	-
- Bank- en girosaldi	255.306	335.182
<i>Overlopende activa</i>	2.276.858	1.958.527
Totaal vlottende activa	38.337.462	32.138.020
Totaal generaal	86.207.784	77.776.512
Verliescompensatie vpb	475.262	204.111

PASSIVA	Ultimo 2017	Ultimo 2016
Vaste passiva		
<i>Eigen vermogen</i>	50.644.458	48.473.960
-Algemene reserves	9.099.197	8.749.619
-Bestemmingsreserves		
-overige bestemmingsreserves	41.335.878	39.491.325
-Nog te bestemmen resultaat	209.383	233.017
<i>Voorzieningen</i>	7.490.165	7.788.877
<i>Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer</i>	20.522.268	6.984.313
-Onderhandse leningen van:		
-binnenlandse banken en overige financiële instellingen	20.522.268	6.984.313
Totaal vaste passiva	78.656.893	63.247.150
Vlottende passiva		
<i>Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar</i>	3.605.863	10.177.782
- Kasgeldlening	-	8.000.000
- Bank- en giroaldi	-	-
- Overige schulden	3.605.863	2.177.782
<i>Overlopende passiva</i>	3.945.028	4.351.580
Totaal vlottende passiva	7.550.891	14.529.362
Totaal-generaal	86.207.784	77.776.511
Waarborgen en garanties	44.140.138	46.287.486

4.2 OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN IN DE JAARREKENING

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2017			Begroting 2017			Realisatie 2017			Verschil Begroting		
	Primitief			(Na wijzigingen)						(Na wijz.) - Realisatie		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bestuur/onderst/alg.dek.middel												
Exclusief overhead	-2.656	26.816	24.159	-3.381	28.305	24.924	-3.348	28.439	25.091	34	133	167
Overhead	-6.904	583	-6.321	-7.783	613	-7.170	-7.553	719	-6.834	230	106	336
Openbare orde en veiligheid	-2.028	26	-2.002	-2.038	26	-2.012	-2.046	17	-2.029	-8	-9	-17
Beheer openbare ruimte	-5.217	193	-5.025	-5.707	510	-5.197	-5.789	386	-5.403	-82	-124	-206
Economische zaken	-1.078	1.008	-71	-1.133	1.042	-92	-1.144	1.213	69	-11	171	160
Onderwijs en vrije tijd	-4.859	323	-4.537	-5.411	396	-5.015	-5.234	532	-4.702	177	136	313
Inkomensondersteuning	-4.392	3.084	-1.308	-5.993	3.816	-2.177	-5.237	3.680	-1.557	756	-137	620
Sociaal domein	-17.996	11.571	-6.425	-18.029	11.511	-6.518	-18.330	11.501	-6.828	-301	-9	-310
Duurzaamheid en milieu	-4.474	4.485	11	-4.281	4.445	164	-4.293	4.520	228	-12	76	64
Ruimtelijke ordening en VHV	-8.074	7.022	-1.052	-8.268	7.217	-1.051	-10.502	14.638	4.136	-2.234	7.421	5.187
Saldo van baten en lasten	-57.678	55.109	-2.570	-62.024	57.880	-4.144	-63.473	65.644	2.170	-1.449	7.764	6.315
Stortingen in reserves	0	0	0	-237	0	-237	-5.873	0	-5.873	-5.636	0	-5.636
Onttrekkingen aan reserves	0	2.579	2.579	0	4.246	4.246	0	3.912	3.912	0	-334	-334
Resultaat	-57.678	57.688	9	-62.261	62.126	-135	-69.347	69.556	209	-7.086	7.430	344

*De gerealiseerde lasten van overhead zijn apart verantwoord in het overzicht van baten en lasten in programma Bestuur/ondersteuning/algemene dekkingsmiddelen conform de richtlijnen van de Commissie BBV. De algemene dekkingsmiddelen kunt u vinden in paragraaf 4.10. Vennootschapsbelasting (VPB) is € 0.

4.3 GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Inleiding

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (reorganisaties) dient wel een verplichting gevormd te worden.

Stelselwijziging 2017

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is in 2017 gewijzigd waardoor de volgende stelselwijzigingen doorgevoerd dienen te worden.

Activering activa maatschappelijk nut

Alle investeringen in maatschappelijk nut vanaf 1-1-2017 moeten worden geactiveerd, ook als er sprake is van dekking via subsidie of interne dekking (o.a. reserves). Dit houdt in dat waar tot en met 2016 gereserveerde bedragen direct als dekking op de investering werden geboekt, vanaf 2017 de gereserveerde bedragen gebruikt moeten/mogen worden voor dekking van de kapitaallasten. In de jaarrekening heeft dit geleid tot een aparte rubriek activa met maatschappelijk nut voor 2017 en een rubriek activa met maatschappelijk nut vanaf 2017. Op beide categorieën wordt conform de nota waardering en afschrijving afgeschreven. Daarnaast kan waar beschikbaar een jaarlijkse dekking vanuit een reserve worden ingezet ter dekking van de kapitaallasten

Deze stelselwijziging heeft geen impact op de balanswaarden per 1-1-2017 of de vermogenspositie van de gemeente.

Schattingswijziging 2017

Vanaf het boekjaar 2017 worden de tussentijdse winstnemingen op de grondexploitaties bepaald op basis van de methode van percentage of completion (POC). Met deze methode wordt op basis van de realisatie binnen de grondexploitaties tussentijdse winstnemingen gerealiseerd. De winstname wordt bepaald op basis van de verhouding tussen het percentage gerealiseerde kosten en gerealiseerde opbrengsten. Het percentage gerealiseerde kosten x het percentage gerealiseerde opbrengsten x de verwachte winst op startwaarde in euro's is in principe de winst die genomen moet worden.

Balans

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijging- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden maximaal in 5 jaar afgeschreven. Op voorbereidingskosten voor toekomstige grondexploitaties wordt niet afgeschreven, deze kosten worden in een toekomstige grondexploitatie ingebracht. De maximale termijn waarbij deze kosten als voorbereidingskosten verantwoord mogen worden is op basis van het BBV gesteld op 5 jaar.

Onder de immateriële vaste activa ook de bijdrages aan activa in eigendom van derden verantwoord. Dergelijke geactiveerde bijdragen zijn gewaardeerd op het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak

Vaste activa

Het BBV maakt onderscheid tussen investeringen met uitsluitend maatschappelijk nut in de openbare ruimte en investeringen met een (beperkt) economisch nut. Investeringen die op enigerlei wijze kunnen leiden tot of bijdragen aan het verwerven van inkomsten zijn investeringen met economisch nut. De vraag of de investering geheel kan worden terugverdiend is niet relevant voor de classificatie. In 2017 (29 mei 2017) is de financiële verordening van de gemeente Dalfsen opnieuw vastgesteld. Hierin zijn nadere uitgangspunten en kaders gesteld met betrekking tot activering en waardering. Onder andere is hierin vastgesteld het activeringsbeleid en de te hanteren afschrijvingstermijnen van de diverse activa. Slijtende investeringen worden voor het eerst afgeschreven in het boekjaar nadat de investering voor het grootste deel is afgerond. Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Materiële vaste activa met economisch nut

Investeringsbijdragen met economisch nut, inclusief investeringen met economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijging- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden. Dergelijke afwaarderingen worden teruggenomen als ze niet langer noodzakelijk blijken.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

Gronden en terreinen	n.v.t.
Woonruimten	40
Bedrijfsgebouwen	20-40
Vervoermiddelen	6-10
Machines, apparaten en installaties	5-10
Overige materiële vaste activa w.o. Inventarissen	5-25
Automatisering	3-5

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Overeenkomstig de financiële verordening, worden infrastructurele werken in de openbare ruimte als volgt afgeschreven:

Wegen, straten, pleinen, trottoirs	10-25
Openbare verlichting	10-25
Groen en plantsoenen	10-25

De ondergrond van deze werken wordt daarbij als integraal onderdeel van het werk beschouwd (en dus ook afgeschreven). Tot en met het boekjaar 2016 kon op dergelijke activa (resultaatafhankelijk) extra afgeschreven worden. Die boekwaarden moeten dus nadrukkelijk als nog te dekken investeringsrestanten worden gezien. Eén van de wijzigingen van het BBV is dat met ingang van 2017 alle investeringen met een maatschappelijk nut geactiveerd en over de verwachte levensduur afgeschreven moeten worden. Vanaf 2017 is er dus geen versnelde afschrijving meer mogelijk.

Financiële vaste activa

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ("kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden.

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Vlottende activa

Vorraden

Onderhanden werk

De als "onderhanden werken" opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken), alsmede een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten. Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Hiervoor wordt conform de BBV de POC (percentages of completion) methode gehanteerd. Dit houdt in dat op basis van de voortgang van de grondexploitatie tussentijdse winsten genomen moeten worden. Zolang daarvan geen sprake is worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

Gereed product en handelsgoederen

Gereed product en handelsgoederen worden gewaardeerd tegen de kostprijs.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten.

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vorzieningen

Vorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is echter op de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd.

De onderhoudsegalisatievoorzieningen stelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf "onderhoud kapitaalgoederen" die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid ter zake nader uiteengezet.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente typische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Onder de overlopende passiva zijn de van overheidslichamen (vooruit) ontvangen voorschotbedragen voor een specifiek bestedingsdoel opgenomen.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen.

4.4 TOELICHTING OP DE BALANS

Immateriële vaste activa

	2017	2016
Kosten afsluiten geldleningen/saldo agio en disagio	-	-
Kosten onderzoek en ontwikkeling	158.717	121.543
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	82.439	85.610
Totaal	241.156	207.153

Verloop van de boekwaarde van de overige investeringen met economisch nut:

	Boekwaarde 1-1-2017	Investe- ringen	Desinveste- ringen	Afschrij- vingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2017
Kosten afsluiten geldleningen	-	-	-	-	-	-
Kosten onderzoek en ontwikkeling	121.543	30.872	-	-	6.302	158.717
Bijdrage in activa van derden	85.610	-	-	-3.171	-	82.439
Totaal	207.153	30.872	-	-3.171	6.302	241.156

De kosten voor onderzoek en ontwikkeling hebben betrekking op de voorbereidingskosten voor de grondexploitaties. In 2016 zijn voorbereidingskosten gemaakt voor de toekomstige exploitaties van Stappenbelt, het Kleine Veer, Gruthuske en Hoonhorst. Deze kosten werden voorheen geboekt op de NIEGG locaties als bijkomende kosten. Op basis van de BBV wijzigingen dienen deze kosten apart geassocieerd te worden. Mochten de plannen binnen 5 jaar doorgang vinden dan zullen deze kosten overgeboekt worden naar de exploitaties (gelijk met de boekwaarde van de gronden). De verwachting is dat deze voorbereidingskosten binnen 5 jaar overgebracht kunnen worden naar een grondexploitatie.

Materiële vaste activa

	2017	2016
Investeringen met een economisch nut	37.099.046	33.922.159
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	343.851	319.440
Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	3.091.292	2.962.754
Totaal	40.534.189	37.204.353

Investeringen met een economisch nut

	2017	2016
Gronden en terreinen	8.066.763	7.898.152
Woonruimte en bedrijfsgebouwen	25.096.879	21.683.104
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	54.957	61.396
Vervoermiddelen	941.451	826.756
Machines, apparaten en installaties	2.837.760	3.300.895
Overige materiële vaste activa	101.236	151.855
Totaal	37.099.046	33.922.159

Verloop van de boekwaarde van de overige investeringen met economisch nut:

	Boekwaarde 1-1-2017	Investe- ringen	Desinveste- ringen	Afschrij- vingen	Verlies/Winst	Boekwaarde 31-12-2017
Gronden en terreinen	7.898.152	1.092.910	-393.748		-530.551	8.066.763
Woonruimte en gebouwen	21.683.104	4.285.741		-871.966		25.096.879
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	61.396			-6.439		54.957
Vervoermiddelen	826.756	275.945		-161.251		941.451
Machines, apparaten en installaties	3.300.895	395.055		-858.191		2.837.760
Overige materiële vaste activa	151.855			-50.619		101.236
Totaal	33.922.159	6.049.651	-393.748	-1.948.466	-530.551	37.099.046

Onder woonruimte en gebouwen is de cichoreifabriek de grootste investering, voor de machines, apparaten en installaties betreft dit de ICT vervangingen.

In de bijlage 5.2.2 en 5.2.3 wordt inzicht gegeven in de realisatie van de investeringsbudgetten. Voor eventuele overschrijdingen is een toelichting gegeven. Al deze overschrijdingen passen binnen bestaand beleid en worden voornamelijk veroorzaakt door het toerekenen van uren.

Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

	2017	2016
Lijkbezorging	343.851	0
Investerings in riolering	-	-
Totaal	343.851	0

Verloop van de boekwaarde van investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven :

	Boekwaarde 1-1-2017	Investe- ringen	Desinveste- ringen	Afschrij- vingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2017
Begraafrechten	319.440	44.035		-19.623		343.851
Riolering	-					-
Totaal	319.440	44.035	-	-19.623	-	343.851

Investerings met een maatschappelijk nut

	2017	2016
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken tot 2017	2.686.413	2.928.593
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken vanaf 2017	390.833	0
Overige materiële vaste activa	14.046	34.161
Totaal	3.091.292	2.962.754

Verloop van de boekwaarde van investeringen met een maatschappelijk nut:

	Boekwaarde 1-1-2017	Investe- ringen	Desinveste- ringen	Afschrij- vingen	Bijdragen uit reserves	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2017
Grond-, weg- en water- bouwkundige werken tot 2017	2.928.593			-242.180			2.686.413
Grond-, weg- en water- bouwkundige werken vanaf 2017	-	457.683				-66.850	390.833
Overige materiële vaste activa	34.161			-20.115			14.046
Totaal	2.962.754	457.683	-	-262.295	-	-66.850	3.091.292

Financiële vaste activa

	Boekwaarde 1-1-2017	Investe- ringen	Desinves- teringen	Aflossingen/ afschrijvingen	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2017
Kapitaalverstrekingen aan:						
deelnemingen	141.888	-	-	-	-	141.888
gemeenschappelijke regelingen	-					-
Leningen aan:						
woningbouwcorporaties	3.194.630			-399.327		2.795.304
deelnemingen	1.557.113			-168.234		1.388.879
openbare lichamen	-					-
Overige langlopende leningen	3.333.354	121.383		-685.831		2.768.906
Bijdragen aan activa in eigendom van derden						
Totaal	8.226.987	121.383		-1.253.392		7.094.978

Specificatie aandelen en deelnemingen:

	2017	2016
Vitens N.V.	8.508	8.508
Enexis Holding NV	8.166	8.166
Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV	1	1
CBL vennootschap BV	9	9
CSV Amsterdam B.V.	9	9
Vordering op Enexis BV	9	9
Verkoop vennootschap BV	9	9
ROVA NV	40.840	40.840
BNG NV	84.337	84.337
	141.888	141.888

Specificatie gemeenschappelijke regelingen:

	2017	2016
	-	-

Specificatie leningen aan woningcorporaties:

	2017	2016
Woonstichting Vechthorst	2.795.304	3.194.630
	2.795.304	3.194.630

Specificatie leningen aan deelnemingen:

	2017	2016
Niet opeisbare lening Enexis	-	-
Achtergestelde lening Vitens	608.926	761.160
Enexis	151.198	151.198
Lening verkoop vennootschap BV (RWE)	49.720	49.720
Voorziening Lening verkoop vennootschap BV (RWE)	-49.720	-49.720
Achtergestelde lening Larcom	1	1
Overbrugging lening Larcom	-	16.000
Achtergestelde 8% ROVA-lening	628.233	628.233
Staatslening 1959	522	522
	1.388.880	1.557.114

Specificatie overige langlopende leningen:

	2017	2016
Duurzaamheidslening	165.546,95	201.240
VROM starterslening	1.837.056,97	1.715.674
De Schakel	-	629.548
Veiligheidsregio IJsselland	626.743,94	647.334
Bruggenplein	139.558,00	139.558
	2.768.906	3.333.354

Voorraden

	2017	2016
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	23.653.468	24.037.245
Gereed product en handelsgoederen	-	3.831
Totale voorraden	23.653.468	24.041.076

Van de bouwgronden in exploitatie kan van het verloop in 2016 het volgende overzicht worden weergegeven:

Grondexploitatie:	Boekwaarde	Investe- ringen	Inkomsten	Winst uitname	Verlies	Balans waarde
	1-1-2017					31-12-2017
<u>Woningbouw</u>						
De Gerner Marke	-97.627	24.359	-814.707	1.599.000	-	711.025
Vechtstraat	9.224	868	-15.000	4.909	-	-
Waterfront	-1.248.945	507.557	-740.548	729.000	-	-752.936
Oosterdalfsen	5.808.145	1.303.766	-3.171.802	345.000	-	4.285.109
Westerbouwl. Noord	9.306.520	224.636	-1.489.362	1.338.000	-	9.379.794
De Nieuwe Landen	436.303	19.318	-453.023	575.000	-	577.598
De Nieuwe Landen II	2.534.783	259.271	-835.737	410.000	-	2.368.318
De Koppeling	33.869	28.858	-	-	-	62.727
De Koele Hoonhorst	-107.722	21.269	-125.985	224.000	-	11.563
Muldersveld II	-28.951	2.131	-245	183.000	-	155.936
Muldersweg	724.333	27.819	-373	-	-	751.778
<u>Bedrijventerreinen</u>						
De Griff III	6.500.504	141.459	-684.590	95.000	-	6.052.372
Posthoornweg West	235.984	7.544	-262.001	18.473	-	-
Parallelweg	-69.174	126.147	-6.788	-	-	50.184
Overige percelen	-	117	-45.402	45.285	-	-
Totaal	24.037.245	2.695.117	-8.645.563	5.566.667,34	-	23.653.468

Bij de MPG 2018 zijn alle grondexploitaties herzien en ter goedkeuring aan de raad voorgelegd. Zie voor een verdere uitwerking en toelichting in de paragraaf grondbeleid.

Voor verdere informatie over de grondexploitatie wordt verwezen naar de toelichting op de programma's 4 en 9. (Economische zaken en Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting).

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

	2017	Voorziening oninbaarheid	2017	2016
Vorderingen op openbare lichamen	3.265.431	-	3.265.431	3.299.493
Debiteuren algemeen	1.601.439	-	1.601.439	850.247
Debiteuren belastingen	20.820	-	20.820	51.740
Uitzettingen in de Rijks schatkist	6.742.734	-	6.742.734	1.049.486
Vorderingen sociaal domein	1.122.443	-601.038	521.405	552.269
	12.752.868	-601.038	12.151.830	5.803.235
<u>Vorderingen op openbare lichamen:</u>			2017	2016
Rijksoverheid			204.893	164.939
Belastingdienst (incl. vordering BCF)			2.948.248	2.722.487
Provincie			67.530	264.842
Overige openbare lichamen			44.760	147.225
			3.265.431	3.299.493

Door het aangaan van twee langlopende leningen in 2017, worden gelden in de schatkist uitgezet.

Liquide middelen

	2017	2016
Kassaldi	-	-
Banksaldi	255.306	335.182
	255.306	335.182

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)

(1)	Drempelbedrag	432,585			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	206	264	208	221
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	226	169	224	211
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	57.678			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kl	57.678			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat dr	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	432,585			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schat	18.577	23.747	19.154	20.369
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	90	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijk	206	264	208	221

De toevoegingen en onttrekkingen betreft de kasstroom binnen de overlopende activa gedurende het jaar. Dit betreft o.a. de belastingen en betalingen binnen sociaal domein/participatie

Overlopende activa

	2017	2016
Vooruitbetaalde bedragen	258.634	205.980
Nog te ontvangen bedragen	2.013.698	1.748.021
Overige	4.525	4.525
	2.276.858	1.958.527

De specificatie van de overlopende activa luidt als volgt:

	Saldo 1-1-2017	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo 31-12-2017
Overlopende activa	1.958.527	18.475.935	-18.157.604	2.276.858
	1.958.527	18.475.935	-18.157.604	2.276.858
Specificatie overlopende activa:				
Europese overheidslichamen	-	-	-	-
Rijk	226.562	274.485	-226.562	274.485
overige Nederlandse overheidslichamen	276.430	2.509.716	-2.143.000	643.146
overige overlopende activa	1.455.535	15.691.734	-15.788.042	1.359.227
	1.958.527	18.475.935	-18.157.604	2.276.858

Eigen vermogen

	2017	2016
Algemene reserve	9.099.197	8.749.619
Geblokkeerde bestemmingsreserves	13.516.174	14.399.339
Overige bestemmingsreserves	27.819.705	25.091.986
Gerealiseerd resultaat	209.383	233.017
	50.644.458	48.473.960

De algemene reserve bestaat uit de algemene reserve en de algemene reserve vrij besteedbaar. Tot en met 2016 werd de algemene reserve reeds bestemd ook onder het saldo van de algemene reserves gepresenteerd. Deze moet gepresenteerd worden onder de overige bestemmingsreserves. Het totaal is gelijk maar de verdeling wordt anders gepresenteerd. De toelichting op de reserves is opgenomen in hoofdstuk 4.5.

Voorzieningen

	1-1-2017	Toevoeging	Aanwending	Vrijval	31-12-2017
Voorzieningen voor verplichtingen, etc	2.124.174	11.024	263.869	18.877	1.852.452
Bovenwijkse voorzieningen	2.000.000		35.794		1.964.206
Onderhoudsegalisatie voorzieningen	202.329	107.174	156.909		152.594
Egalisatievoorziening riolering	2.405.948	728.415			3.134.363
Egalisatievoorziening reiniging	806.425		496.876		309.549
Door derden bekleemde middelen met een	250.000		153.242	19.758	77.000
Totaal voorzieningen	7.788.877	846.613	1.106.690	38.635	7.490.165

Voorziening voor verplichtingen

De voorziening wordt gevormd op basis van de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA). Toevoegingen zijn verricht op basis van actuariële berekeningen, de aanwendingen hebben betrekking op werkelijke uitbetalingen. Voor de berekening van de APPA voorziening zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De Prognosetafel GBM/GBV 2010-2015 met een leeftijdsterugtelting m/v 5/1 of v/m 3/3
- De door de Nederlandsche Bank (DNB) gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2017 (1,648%)
- De voorziening van de lopende pensioenen is per 31-12-2016 herberekend met de rekenrente van 2%

Bovenwijkse voorzieningen

De voorziening is gevormd op basis van het raadsbesluit bij de jaarrekening 2012. De voorziening is gevormd voor het realiseren van bovenwijkse voorzieningen. Aan alle nog te realiseren voorzieningen liggen actuele plannen ten grondslag. Vanaf 2017 worden voor de realisatie gelden onttrokken.

Onderhoudsvoorziening

De voorziening is gevormd voor egalisatie van onderhoudskosten. Aan alle voorzieningen liggen actuele plannen ten grondslag, ter onderbouwing van de omvang van de voorziening. De toevoegingen aan de voorzieningen zijn verricht op basis van de berekening in het Beleidsplan onderhoud gemeentelijke gebouwen periode 2013 - 2017. De aanwending gebeurt op basis van werkelijke kosten.

Egalisatievoorziening riolering

De voorziening is gevormd voor egalisatie van de onderhoudskosten en vervangingsinvesteringen op de riolering. Via de rioolheffingen worden heffingen ontvangen, overschotten en tekorten op de riolering worden toegevoegd of onttrokken aan de voorziening. In 2017 is een nieuw beheerplan vastgesteld voor de jaren 2017-2020.

Egalisatievoorziening reiniging

De voorziening is gevormd voor egalisatie van de afvalstoffenheffing. Overschotten en tekorten op de reiniging worden toegevoegd of onttrokken aan de voorziening.

Specifieke aanwendingsrichting

De voorziening bestaat uit bevorderende maatregelen voor mobiliteit en ter voorkoming van wachtgeld.

Vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar

	2017	2016
Onderhandse leningen:		
binnenlandse banken en overige financiële instellingen	20.522.268	6.984.313
	20.522.268	6.984.313

De specificatie luidt als volgt:

	Saldo 1-1-2017	Vermeer- deringen	Aflossingen	Extra Aflossingen	Saldo 31-12-2017
Onderhandse leningen	6.984.313	15.000.000	1.462.045		20.522.268
	6.984.313	15.000.000	1.462.045	-	20.522.268

De totale rentelast voor het jaar 2017 met betrekking tot de vaste schulden bedraagt € 308.294

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De schulden korter dan 1 jaar kunnen als volgt gespecificeerd worden:

	2017	2016
Bank- en girosaldi	-	-
Kasgeldleningen	-	8.000.000
Crediteuren	3.605.863	2.177.782
	3.605.863	10.177.782
<i>Crediteuren:</i>		
Rijksoverheid	812.489	406.591
Overige Nederlandse overheidslichamen	1.978.109	190.152
Overige crediteuren	815.265	1.581.039
	3.605.863	2.177.782

Overlopende passiva

	Saldo 1-1-2017	Toevoegingen	Ontrekkingsen	Saldo 31-12-2017
<i>De specificatie van de overlopende passiva luidt als volgt:</i>				
Vooruitontvangen bedragen	1.272.121	361.555	-529.337	1.104.339
Nog te betalen bedragen	3.073.800	2.835.042	-3.073.800	2.835.043
Overige passiva	5.659	4.238	-4.250	5.647
Overlopende passiva	4.351.580	3.200.834	-3.607.387	3.945.028
	Saldo 1-1-2017	Ontvangsten	Bestedingen	Saldo 31-12-2017
Verloop vooruitontvangen bedragen				
Europese overheidslichamen	-	-	-	-
Rijk	-	21.777	-	21.777
BDU	876.390	-	-196.059	680.331
Overige Nederlandse overheidslichamen	84.350	303.753	-21.897	366.206
Overige vooruitontvangen bedragen	311.381	36.025	-311.381	36.025
Vooruitontvangen bedragen	1.272.121	361.555	-529.338	1.104.339

Informatie niet aan jaarrekeningpost gerelateerd**Waarborgen en garanties**

Het in de balans opgenomen bedrag voor verstrekte waarborgen aan natuurlijke en rechtspersonen kan als volgt, naar de aard van de geldlening, gespecificeerd worden:

Geldnemer	Aard/Omschrijving	Restant begin jaar obv percentage	Restant eind jaar obv 100%	Percentage borgstelling	Borgstelling 31-12-2017
Stichtingen/instellingen	Gewaarborgde geldleningen	31.285.415	29.142.140	100	29.142.140
		13.815.473	27.918.940	50	13.959.470
Particulieren	Hypotheekgarantie	1.186.598	1.038.528	100	1.038.528
		46.287.486	58.099.608		44.140.138

In 2017 hebben geen borgbetalingen plaatsgevonden.

Aangegane verplichtingen en vorderingen

Wij vermelden de volgende meerjarige verplichtingen en vorderingen die hun oorzaak voor de balansdatum hebben, maar daarna zullen worden geëffectueerd

Omschrijving	Verplichting per jaar	Ingang datum	Eind datum	Verlenging
Vervoer 1	€ 330.000	1-1-2015	31-7-2018	Verlengd tot 1-8-19
Vervoer 2	€ 40.000	1-1-2015	31-7-2018	Verlengd tot 1-8-19
Vervoer 2	€ 150.000	1-1-2017	1-8-2019	max. 1 jaar
Personeel 1	€ 20.000	1-10-2014	30-9-2017	verlengd tot 1-10-2018
Personeel 2	€ 475.000	1-1-2015	1-1-2018	Uiterlijk 1-1-2019
Restauratieve voorzieningen 1	€ 110.000	1-9-2013	31-8-2016	max. 2 x 1 jaar
Restauratieve voorzieningen 2	€ 215.000	1-3-2015	1-3-2016	jaarlijks tot uiterlijk 1-3-2022
Inspecties 1	€ 100.000	7-8-2014	7-8-2016	verlengd tot 7-8-2018
Inspecties 2	€ 40.000	1-1-2016	1-1-2018	max. tot 31-12-2019
Wegen	€ 35.000	15-10-2017	14-10-2019	max. 2 x 1 jaar
Energie	€ 180.000	4-7-2014	31-12-2017	max. 1 jaar
Brandstoffen	€ 70.000	1-7-2017	1-7-2019	max. 2 x 1 jaar
Metingen	€ 70.000	1-1-2015	31-12-2015	3 jaar
Terugkoop verplichting gebouwen Brandweer van de Veiligheidsregio i.c.m. lening, verplichting eind 2017	€ 626.744		ultimo 2018	
Huurverplichting Trefkoele	€ 140.000		31-8-2024	
Huurverplichting Goldkampstraat	€ 42.500		1-7-2021	

Wet Normering Topinkomens (WNT)

WNT-verantwoording 2017 Gemeente Dalfsen

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op gemeente Dalfsen. Het voor de gemeente Dalfsen toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2017 € 181.000.

Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen teven de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

bedragen x € 1	J. Leegwater	J.H.J. Berends
Functiegegevens	Griffier	Secretaris-directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Deeltijdfactor in fte	1	1
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	80.092	107.232
Beloningen betaalbaar op termijn	10.668	16.193
<i>Subtotaal</i>	<i>90.760</i>	<i>123.425</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	181.000	181.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	90.760	123.425
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2016		
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Deeltijdfactor 2016 in fte	1	1
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	67.758	101.426
Beloningen betaalbaar op termijn	9.032	13.525
Totale bezoldiging 2016	76.790	114.952

4.5 RESERVES EN VOORZIENINGEN

Reserves

	2017	2016
Algemene reserve	9.099.200	8.749.600
Geblokkeerde bestemmingsreserves	13.516.200	14.399.300
Overige bestemmingsreserves	27.819.700	25.092.000
Reserves	50.435.100	48.240.900
Voorzienen	7.490.200	7.788.900
Reserves en voorzieningen	57.925.300	56.029.800

Algemeen

In onderstaande tabel ziet u het verloop van de reserves over het jaar 2017.

Het totaal van de kolommen 'bij' en 'aanwending' komen overeen met hoofdstuk 4.2 Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening. Dit betreffen de toevoegingen en onttrekkingen die ook via de baten en lasten lopen.

De derde en vierde kolom betreft de onderlinge verschuiving tussen de reserves. Zodra de gemeenteraad met een besluit op een deel van de algemene reserve vrij besteedbaar beslag heeft gelegd voor het doen van uitgaven, gaat dat deel over naar de algemene reserve reeds bestemd. Dit is conform de nota reserves & voorziening.

Het verschil tussen de derde en vierde kolom is € 233.017. Dit is het rekeningresultaat van 2016 dat ten gunste van de reserves is gebracht.

	Stand 1-1-2017	Verhoging binnen reserve	Verlaging binnen reserve	Bij	Aanwending	Vrijval	Stand 31-12-2017
Algemene reserves							
Algemene reserve	5.500.000	-	-	-	-	-	5.500.000
Algemene reserve vrij besteedbaar	3.249.619	1.968.976	1.223.129	-	396.269	-	3.599.197
Totaal algemene reserves	8.749.619	1.968.976	1.223.129	-	396.269	-	9.099.197
Geblokkeerde bestemmingsreserves							
Reserve gemeentehuis meubilair	89.200	-	-	-	44.600	-	44.600
Reserve gemeentelijke huisvesting	9.067.200	-	-	-	283.350	-	8.783.850
Reserve gemeentehuis installaties	891.555	-	-	-	445.778	-	445.778
Reserve kunstgrasvelden	750.986	-	-	-	85.473	-	665.513
Reserve Pand Rabobank	570.000	-	-	-	15.000	-	555.000
Reserve Installaties Rabobank	280.000	-	-	-	35.000	-	245.000
Reserve Pand Cichoreifabriek	1.143.643	-	-	-	28.591	-	1.115.052
Reserve Install. Cichoreifabriek	523.750	-	-	-	52.375	-	471.375
Res.brandweerkazerne Nieuwleusen	1.083.005	-	40.505	-	17.375	-	1.025.125
Reserve KL gebiedsbeleid	-	164.881	-	-	-	-	164.881
Totaal geblokkeerde bestemmingsreserves	14.399.339	164.881	40.505	-	1.007.542	-	13.516.174
Bestemmingsreserves							
Algemene reserve reeds bestemd	3.347.462	229.129	258.850	-	488.619	-	2.829.122
Reserve grote projecten	10.027.114	984.000	-	-	50.000	-	10.971.114
Reserve milieu	499.916	-	-	-	68.772	-	431.144
Reserve preferente aandelen Vitens NV	761.160	-	-	-	152.234	-	608.926
Reserve herstructurering openbaar groen	327.538	-	-	140.442	82.000	-	385.980
Reserve sociaal domein	1.364.797	-	-	-	381.451	-	983.346
Reserve sociaal domein reeds bestemd	344.975	-	-	-	174.368	-	170.607
Reserve volkshuisvesting overdracht woningbedrijf	3.026.131	-	199.663	-	199.663	-	2.626.804
Reserve volkshuisvesting	1.803.407	199.663	-	-	380.664	-	1.622.406
Totaal bestemmingsreserves	21.502.499	1.422.792	458.513	140.442	1.977.771	-	20.629.449
Grondexploitatie reserve							
Algemene reserve grondexploitatie	3.589.486	-	1.601.486	5.732.855	530.600	-	7.190.255
Totaal reserve grondexploitatie	3.589.486	-	1.601.486	5.732.855	530.600	-	7.190.255
Totaal reserves	48.240.943	3.556.650	3.323.633	5.873.298	3.912.183	-	50.435.075

Algemene reserves

Algemene reserve

Doel	Reserve voor het afdekken van risico's, uitsluitend in te zetten als daarvoor geen andere (reserve)middelen meer beschikbaar zijn.
Stortingen	Geen, tenzij de reserve onder het afgesproken minimum terecht komt.
Beschikkingen	Overeenkomstig de doelstelling.

De algemene reserve is in 2017 niet gewijzigd.

Algemene reserve vrij besteedbaar

<u>Doel</u>	Reserve voor het doen van onvoorziene of incidentele uitgaven, alsmede voor saldi van de jaarrekening.
<u>Stortingen</u>	Rekeningsaldi en rente over reserves conform de uitgangspunten opgenomen in paragraaf 3.2 van de nota reserves en voorzieningen. Ook bedragen die vrijvallen uit de 'algemene reserve reeds bestemd' of bestemmingsreserves, worden toegevoegd aan de 'algemene reserve vrij besteedbaar'.
<u>Beschikkingen</u>	Overeenkomstig de doelstelling, alsmede het afdekken van eventuele tekorten bij de jaarrekening.

De algemene reserve vrij besteedbaar is in 2017 gewijzigd zoals in de nota Reserves en Voorzieningen (hierna nota) is beschreven met de volgende bedragen:

Stand 31-12-2016	3.249.600	besluit
PD burgerzaken	-20.500	27-2-2017 raad
Resultaten grondexploitatie 2016	1.601.500	26-6-2017 raad
Resultaat jaarrekening 2016 (concept)	233.000	26-6-2017 raad
Verzoek budgetoverheveling naar 2017	-212.300	26-6-2017 raad
Vrijval vanuit reserves tgv ARVB bij jaarrek.	134.500	26-6-2017 raad
Kulturhus De Spil bouw en aanvullende kosten	-994.000	26-6-2017 raad
Claim Investeringsplan jaarschijf 2021	-110.000	26-6-2017 raad, 9-11-2017 prog.begr.
verbouwing MO	-282.600	18-12-2017 raad, amendement
Stand 31-12-2017	3.599.200	

Geblokkeerde bestemmingsreserves

Doel	Dekking van de kapitaallasten.
Stortingen	Geen stortingen, omdat de rente toevoegingen per 2017 is beëindigd.
Beschikkingen	Overeenkomstig het doel van de reserve: ter dekking van de kapitaallasten.

De geblokkeerde bestemmingsreserves zijn in 2017 gewijzigd zoals in de nota is beschreven. De reserve kapitaallasten gebiedsbeleid is op grond van de BBV wijzigingen gevormd bij de jaarrekening. De investeringen in 2017 voor de wandelpromenade en de fontein moeten worden geactiveerd.

Stand 31-12-2016	14.399.300	besluit
Reserve gemeentehuis meubilair	-44.600	conform primaire begroting
Reserve gemeentelijke huisvesting	-283.300	conform primaire begroting
Reserve gemeentehuis installaties	-445.800	conform primaire begroting
Reserve kunstgrasvelden	-85.500	conform primaire begroting
Reserve Pand Rabobank	-15.000	conform primaire begroting
Reserve Installaties Rabobank	-35.000	conform primaire begroting
Reserve Pand Cichoreifabriek	-28.600	conform primaire begroting
Reserve Install. Cichoreifabriek	-52.300	conform primaire begroting
Res.brandweerkazerne Nieuwleusen	-17.400	conform primaire begroting
Res.brandweerkazerne Nieuwleusen vrijval	-40.500	26-6-2017 raad
Reserve gebiedsbeleid	164.900	voorstel jaarrekening 2017, BBV
Stand 31-12-2017	13.516.200	

Bestemmingsreserves

Algemene reserve reeds bestemd

Doel	Reserve voor het afwikkelen van diverse claims (beslagleggingen).
Stortingen	Overheveling uit de 'algemene reserve vrij besteedbaar' of vanuit bestemmingsreserves.
Beschikkingen	Overeenkomstig de doelstelling. Bedragen die vrijvallen uit deze reserve, worden toegevoegd aan de 'algemene reserve vrij besteedbaar'.

De algemene reserve reeds bestemd is in 2017 gewijzigd zoals in de nota is beschreven met de volgende bedragen:

Stand 31-12-2016	3.347.500	besluit
Dividend WMO is vervallen	-43.800	conform primaire begroting
Update www	-26.800	conform primaire begroting
Doorontwikkeling Lias	-20.000	26-6-2017 raad
Verbetertraject debiteuren	-20.000	26-6-2017 raad
Lean /procesoptimalisatie	-7.100	conform primaire begroting
Planvorming N-wegen	-56.200	conform primaire begroting
Actualisatie groenstructuurplan	-22.900	conform primaire begroting
Schat van Dalfsen	-74.300	conform primaire begroting
Cultuurbeleid / DNA van Dalfsen	-42.100	conform primaire begroting
Sport en bewegen inv. voorg. jaren	-9.800	niet afgesloten investering
Huisvesting vergunninghouders	-8.000	conform primaire begroting
Consultatiebureau	-75.200	conform primaire begroting
Gebiedsbeleid algemeen	-55.700	conform primaire begroting
Archeologisch onderzoek	-26.700	26-6-2017 raad
Vrijval naar ARVB	-94.000	26-6-2017 raad
Overheveling Gebiedsbeleid naar res. KL	-164.900	voorstel jaarrekening 2017, BBV
Overheveling van ARVB door claims	229.100	diverse raadsbesluiten
Stand 31-12-2017	2.829.100	

Reserve grote projecten

Doel	Reserve voor het realiseren van Kulturhus de Spil.
Stortingen	Conform de doelstelling van de reserve.
Beschikkingen	Conform de doelstelling van de reserve.

De reserve is in 2017 gewijzigd met de volgende bedragen:

Stand 31-12-2016	10.027.100	besluit
Kulturhus De Spil claim vanuit ARVB	994.000	26-6-2017 raad
Opstarten stichting	-50.000	conform primaire begroting
Stand 31-12-2017	10.971.100	

Reserve milieu

Doel	Dekking voor uitgaven op het gebied van milieu.
Stortingen	Geen structurele stortingen.
Beschikkingen	Conform de doelstelling van de reserve.

De reserve is in 2017 gewijzigd met het volgende bedrag:

Stand 31-12-2016	500.000	besluit
Milieubeleid 2017	-68.800	conform beleid
Stand 31-12-2017	431.200	

Reserve preferente aandelen Vitens NV

Doel	Genereren van structurele opbrengsten ter dekking van de exploitatie.
Stortingen	Niet van toepassing.
Beschikkingen	Jaarlijks € 152.234 ter dekking van de exploitatie (t/m 2021).

De reserve is in 2017 gewijzigd met het volgende bedrag:

Stand 31-12-2016	761.100	besluit
Aflossing lening t.g.v. exploitatie	-152.200	conform primaire begroting
Stand 31-12-2017	608.900	

Reserve herstructurering openbaar groen

Doel	Renovatie en herstructurering openbaar groen
Stortingen	Opbrengsten van snippergroen
Beschikkingen	Uit te voeren projecten in het kader van het groenstructuurplan. Door de gemeenteraad vast te stellen bij het jaarlijkse investeringsplan.

De reserve is in 2017 gewijzigd met het volgende bedrag:

Stand 31-12-2016	327.500	besluit
Stortingen snippergroen	140.400	26-6-2017 en 30-10-2017 raad
Uitvoering groenstructuurplan	-56.600	conform primaire begroting
Groenstructuurplan	-25.400	conform primaire begroting
Stand 31-12-2017	385.900	

Reserve sociaal domein

Doel	Tijdelijke extra kosten om de mogelijke nadelige gevolgen voor cliënten tijdelijk op te vangen.
Stortingen	Niet van toepassing.
Beschikkingen	Conform de doelstelling van de reserve.

De reserve is in 2017 gewijzigd met de volgende bedragen:

Stand 31-12-2016	1.364.800	besluit
Eigen bijdrage huishoudelijke hulp	-30.600	conform primaire begroting
Preventieve gezondheidszorg	-40.000	conform primaire begroting
Laaggeletterdheid	-47.400	conform primaire begroting
Welzijnskoepels	-49.800	conform primaire begroting
Tijdelijke extra kosten	-213.700	conform primaire begroting
Stand 31-12-2017	983.300	

Reserve sociaal domein reeds bestemd

Doel	Dekking voor uitgaven binnen participatie- en re-integratie trajecten
Stortingen	Niet van toepassing.
Beschikkingen	Conform de doelstelling van de reserve.

De reserve is in 2017 gewijzigd met het volgende bedrag:

Stand 31-12-2016	345.000	besluit
Participatie- en re-integratie trajecten	-174.400	conform beleid
Stand 31-12-2017	170.600	

Reserve volkshuisvesting overdracht woningbedrijf

Doel	'Papieren reserve'. Tegenover deze reserve staat het restant van de geldlening aan de Woonstichting Vechthorst.
Stortingen	Geen
Beschikkingen	Bij de jaarlijkse aflossing van de geldlening (€ 400.000) door de Woonstichting wordt dit bedrag overgeheveld naar de 'reserve volkshuisvesting en openbare ruimte' (50%) en de exploitatie (50%). De door de Woonstichting betaalde rente komt ook ten gunste van de exploitatie.

De reserve is in 2017 gewijzigd met de volgende bedragen:

Stand 31-12-2016	3.026.200	besluit
Aflossing helft naar reserve volkshuisvest.	-199.700	conform primaire begroting
Aflossing helft naar exploitatie	-199.700	conform primaire begroting
Stand 31-12-2017	2.626.800	

Reserve volkshuisvesting

Doel	Bestemd voor zaken die nauw verband houden met volkshuisvesting in brede zin.
Stortingen	Bij de jaarlijkse aflossing van de geldleningen door de Woonstichting vindt overboeking plaats vanuit de 'reserve volkshuisvesting overdracht woningbedrijf'. Dit is conform de oude reserve volkshuisvesting.
Beschikkingen	Door de gemeenteraad aan te wijzen investeringen overeenkomstig de doelstelling van de reserve.

De reserve is in 2017 gewijzigd met de volgende bedragen:

Stand 31-12-2016	1.803.400	besluit
Speelplaatsen	-15.000	26-6-2017 raad
Bestemmingsplannen	-32.500	conform primaire begroting
Opwaarderen woonomgeving	-200.000	conform primaire begroting
Openbaren verlichting	-120.000	conform primaire begroting
Dorpsplein Oudleusen	-13.200	26-6-2017 raad
Overheveling vanuit reserve volkshuisv.woningb.	199.700	conform primaire begroting
Stand 31-12-2017	1.622.400	

Grondexploitatie

Doel	Buffer voor het opvangen van risico's welke gelopen worden binnen de grondexploitaties.
Stortingen	De winst bij het afsluiten van winstgevend complexen. Daarnaast stortingen vanuit de 'algemene reserve vrij besteedbaar' om de reserve op het gewenste niveau te houden.
Beschikkingen	Afdekken van verliezen in het kader van de grondexploitatie.

De reserve is in 2017 gewijzigd met de volgende bedragen:

Stand 31-12-2016	3.589.500	besluit
Vrijval naar ARVB jaarrekening 2016	-1.601.500	26-6-2017 raad
Resultaten grondexploitatie 2017	5.732.855	conform beleid
Resultaten grondexploitatie 2017	-530.600	conform beleid
Stand 31-12-2017	7.190.255	

Voorstel tot vrijval reserve

Alle reserves zijn bij het opstellen van de jaarrekening geanalyseerd. Een aantal claims kunnen vrijvallen, omdat de prestatie voordeliger is gerealiseerd. Dit bedrag wordt toegevoegd aan de algemene reserve vrij besteedbaar.

Onderwerp	Bedrag
Algemene reserve reeds bestemd	
sportstimulering jeugd/kadernota bewegen en sport	5.000
Onkosten kunstcommissie	2.700
Gebiedsgerichte projecten 2017	59.400
Consultatiebureau niet besteed	14.800
planvorming N wegen	3.800
Lean proces	2.900
Groenstructuurplan actualisatie	2.100
PD burgerzaken	9.100
Gebiedsbeleid tlv exploitatie 2021	55.000
Kleine afrondingen	1.200
Totaal voorstel vrijval	156.000

Voorzieningen

	Stand 1-1-2017	Bij	Aanwending	Vrijval	Stand 31-12-2017
Voorzieningen					
Voorziening riolering	2.405.948	728.415			3.134.363
Voorziening reiniging	806.425		496.876		309.549
Voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen	202.329	107.174	156.909		152.594
Voorziening (gewezen) wethouders	2.124.174	11.024	263.869	18.877	1.852.452
Voorziening door derden bekleemde middelen	250.000		153.242	19.758	77.000
Voorziening Bovenwijken aansluiting N348	2.000.000		35.794		1.964.206
Totaal voorzieningen	7.788.877	846.613	1.106.690	38.635	7.490.165

De toelichting op het verloop van de voorzieningen kunt u vinden onder paragraaf 4.4. toelichting op de balans.

4.6 TOEVOEGINGEN EN ONTTREKKINGEN AAN DE RESERVES

Structurele reserve mutaties	2016	2017	2017	2017
<i>LASTEN</i>				
	werkelijk	begroot	werkelijk	verschil
Programma 1				
Besp. rente Alg Res vaste buffer 4 milj.	220.000			-
Besp. rente Alg Res vrij beschikbaar	852.397			-
Afschrijving Gemeentehuis Bouw	374.022			-
Afschrijving Gemeentehuis Installaties	53.493			-
Afschrijving Gemeentehuis Meubilair	5.352			-
Afschrijving Brandweerkazerne/Werf	44.675			-
Verlagen rente Grex (ivm BBV wijzigingen) tlv reserve	-821.212			
Programma 5				
Besp. rente voormalige Rabobank	36.000			-
Kunstgras bespaarde rente reserves	33.458			-
Programma 9				
Bespaarde rente grondexploitatie	159.593			-
Verlagen rente Grex (ivm BBV wijzigingen) tlv reserve	-153.755			-
Totaal lasten	804.023	-	-	-
<i>BATEN</i>				
Programma 1				
Kapitaallasten Gemeentehuis Bouw	657.372	283.350	283.350	-
Kapitaallasten Gemeentehuis Installaties	499.271	445.778	445.778	0
Kapitaallasten Gemeentehuis meubilair	49.952	44.600	44.600	0
Vervallen dividend WMO	48.750	43.750	43.750	-
Aflossing geldlening Vitens	152.234	152.000	152.234	-234
Vechthorst geldlening	199.663	200.000	199.663	337
Rente toevoeging exploitatie vaste buffer	220.000	0	0	-
Programma 3				
Herwaardering opw. Woonomgeving		215.000	215.000	-
Renovatie verlichting		120.000	120.000	-
Uitvoering groenstructuurplan		82.000	104.925	-22.925
Kapitaallasten Brandweerkazerne/Werf	38.920	17.375	17.375	0
Programma 5				
Kunstcommissie	-	2.700	-	2.700
Kunstgras Heidepark	30.110	22.140	22.140	-
Kunstgras Middengebied	40.437	29.733	29.733	-0
Kunstgras Gerner	48.384	33.600	33.600	-
Kapitaallasten voormalige Rabobank	86.000	50.000	50.000	-
Kapitaallasten Cichorei		80.966	80.966	-
Programma 8				
KL energielening	0			
Loonkosten milieu	54.283			

Programma 9				
Best. Plan kernen 50% volksh.	10.932	32.500	32.500	-
Bijdrage tlv res grondexploitatie 2016	984			-
Projecten gebiedsgerichte ontwikkeling		100.000	55.735	44.265
Totaal baten	2.137.292	1.955.492	1.931.349	24.143

Totaal overzicht reservemutaties	2016	2017	2017	2017
<i>LASTEN (* 1.000)</i>	<i>werkelijk</i>	<i>begroot</i>	<i>werkelijk</i>	<i>verschil</i>
Totaal Structurele reserve mutaties	804	0	0	0
Totaal Incidentele bedragen investeringen	-	-	-	-
Totaal incidentele bedragen grondexploitatie	1.716	-	5.733	-5.188
Totaal Incidentele bedragen exploitatie	132	237	140	97
Totaal Structureel en incidenteel	2.652	237	5.873	-5.091
Stortingen in de reserves zie hoofdstuk 4.2	2.651	237	5.873	-5.091
Verschil	1	0	0	
<i>BATEN (*1.000)</i>				
Totaal Structurele reserve mutaties	2.137	1.955	1.931	24
Totaal Incidentele bedragen investeringen	1.484	319	96	223
Totaal incidentele bedragen grex	-	0	531	-531
Totaal Incidentele bedragen exploitatie	859	1.972	1.355	618
Totaal Structureel en incidenteel	4.480	4.246	3.912	334
Onttrekkingen aan reserves zie hoofdstuk 4.2	4.478	4.246	3.912	334
Verschil	2	0	0	0

4.7 Analyses

Leeswijzer van de analyses

In de begroting en de jaarrekening 2017 wordt voor het eerst gewerkt met taakvelden. Bij het rapporteren over de financiële afwijkingen binnen deze jaarrekening hebben wij een aantal keuzes gemaakt die de leesbaarheid van deze analyses bevorderen. Deze keuzes zijn:

- Personele lasten (betreffende vast en tijdelijk personeel, inhuur derden en detachingsvergoedingen) worden centraal geanalyseerd. Door dit centraal te positioneren laten wij in één analyse zien hoe wij met de inzet van ons personeel uitgekomen zijn. De analyse vindt u in programma 1 onder Totaal salariskosten.
- Een programma bestaat uit meerdere taakvelden. Als deze taakvelden een afwijking van meer dan € 25.000 laten zien, wordt deze toegelicht. Nu de binnen deze taakvelden voorkomende apparaatslasten centraal worden geanalyseerd en toegelicht, kunt u cijfermatig geen directe aansluiting vinden tussen de toelichting van de analyses binnen het taakveld en de totale afwijking binnen het taakveld.

Voordat ingegaan wordt op de analyses, gaan we eerst in op de administratieve verwerking van budgetten die ten laste van een reserve worden gebracht. Hier wordt soms twee maal een zelfde uitleg gegeven.

Met behulp van onderstaande tabel leggen we uit waarom.

	begroot 2017	werkelijk 2017	verschil 2017
Programmaonderdeel	100	40	60
Onttrekking /storting reserve	-100	-40	-60
Resultaat	0	0	0

Wij hebben hierbij gedacht (begroot) € 100 uit te geven en dit te dekken door een onttrekking uit de reserve. Er is in werkelijkheid echter maar € 40 uitgegeven (minder dus is een voordeel). De onttrekking uit de reserve is dus ook maar € 40 en geen € 100. Dit is ook minder (dus hier een nadeel) per saldo is het neutraal.

In de tabel staat bij het verschil 2017 één keer 60 als voordeel en één keer 60 als nadeel. In de analyses ziet u dit terug.

Verder worden de afwijkingen toegelicht op basis van de grootste afwijkingen. De totale afwijking komt niet altijd exact overeen met de toegelichte afwijking. Het verschil tussen de toegelichte- en totale afwijking is niet groot en kan worden uitgelegd als overige afwijking.

Programma 1 Bestuur, ondersteuning en algemene dekkingsmiddelen

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2017			Begroting 2017			Realisatie 2017			Verschil Begroting		
	Primitief			(Na wijzigingen)						(Na wijz.) - Realisatie		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bestuur	-1.197	56	-1.141	-1.177	48	-1.129	-1.156	58	-1.098	20	10	31
Burgerzaken	-1.179	477	-702	-1.278	532	-746	-1.366	580	-786	-88	48	-40
Beheer gebouwen	-302	246	-56	-360	276	-84	-375	249	-126	-15	-27	-42
Overhead	-6.904	583	-6.321	-7.783	613	-7.170	-7.553	719	-6.834	230	106	336
Treasury	-51	628	578	-148	825	677	-105	856	751	43	32	74
Alg uitkering gemeentefonds	510	20.131	20.641		21.347	21.347		21.281	21.281		-67	-67
Overige baten en lasten	-84		-84	-64		-64				64		64
OZB woningen	-228	3.197	2.969	-228	3.197	2.969	-225	3.287	3.062	3	90	93
OZB niet-woningen	-118	1.772	1.654	-118	1.772	1.654	-107	1.804	1.696	11	32	42
Belastingen overig	-9	165	157	-9	165	157	-13	175	162	-4	10	6
Economische promotie		143	143		143	143		148	148		5	5
Saldo van baten en lasten	-9.560	27.398	17.838	-11.164	28.918	17.754	-10.900	29.157	18.257	264	240	503
Stortingen in reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	1.242	1.242	0	1.643	1.643	0	1.543	1.543	0	-99	-99
Resultaat	-9.560	28.640	19.080	-11.164	30.560	19.396	-10.900	30.701	19.801	264	140	404

Bestuur	31.000 V
----------------	-----------------

Het taakveld Bestuur laat een voordeel zien van € 31.000 en is als volgt te verklaren:

Bestuurlijke samenwerking

In 2017 is een bedrag van € 12.000 ontvangen van de VNG betreffende de compensabele BTW over het jaar 2017. Hiermee is in de begroting geen rekening gehouden. Dit levert een incidenteel voordeel op.

Burgemeester & Wethouders

Jaarlijks wordt beoordeeld hoe hoog de voorziening pensioen wethouders moet zijn. We houden in de begroting rekening met een dotatie van € 100.000. Dat blijkt dit jaar niet nodig te zijn op basis van de werkelijke rekenrente (wordt pas bekend in het 4e kwartaal) en de sterftetabel. Er valt per 31 december 2017 € 108.000 vrij ten gunste van de exploitatie.

Een nadeel van € 9.000 is ontstaan doordat wij externe expertise hebben ingehuurd als gevolg van de uitwerking van de aanbevelingen van de accountant over wijzigingen in de pensioenen voor politieke ambtsdragers en een kleine overschrijding van het opleidingsbudget.

Daarnaast is in 2017 een nadeel opgetreden van € 40.000 op de salariskosten door een nacalculatie over 2016.

Accountantscontrole

In de tweede bestuursrapportage 2017 is gerapporteerd over de urenbesteding van de accountant over 2016 en de te maken meerkosten voor 2017. Dit heeft geresulteerd in een nabetaling over 2016 en een afwijkende budgetafpraak met BDO voor 2017.

Burgerzaken	-40.000 N
--------------------	------------------

Het taakveld Burgerzaken laat een nadeel zien van € 40.000 en is als volgt te verklaren:

Akten

In 2017 laat deze post een overschrijding zien van € 16.000. Dit is voornamelijk veroorzaakt doordat de vergoedingen voor de Buitengewoon Ambtenaren van de Burgerlijke Stand te laag geraamd zijn in verhouding tot het aantal te voltrekken huwelijken. Bij de 2e bestuursrapportage is dit budget achteraf gezien ten onrechte afgeraamd met € 10.000.

Vastgoed informatievoorziening

In 2017 heeft een extern bedrijf middels het vergelijken van luchtfoto's een naverkenningronde voor de basisregistratie Adressen & Gebouwen (BAG) en de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) uitgevoerd. Hierbij is samenwerking gezocht met Waterschap Drents-Overijsselse Delta en met het GBLT, voor het in kaart brengen van dakkapellen en andere bouwwerken die van invloed kunnen zijn op de WOZ-waardebepaling. Dit heeft geleid tot incidenteel hogere kosten van € 10.000.

Apparaatskosten Publiekdienstverlening Burgerzaken

In 2017 is het automatiseringsbudget met € 26.000 overschreden. Dit bedrag is te verklaren doordat door de eerdere implementatie van iBurgerzaken we te maken hebben met incidentele dubbele kosten van € 20.000. Voor het overige geldt dat we hier te maken hebben met prijsverhoging van de kant van leveranciers welke niet in de begroting waren verwerkt.

Beheer gebouwen	-42.000 N
------------------------	------------------

Het taakveld Beheer gebouwen laat een nadeel zien van € 42.000 en is als volgt te verklaren:

Voor zowel het Politiebureau als Kindercentrum De Driehoek zijn minder inkomsten gerealiseerd dan geraamd. De politie is halverwege het jaar vertrokken als huurder van het Politiebureau en in Kindercentrum De Driehoek staat een lokaal leeg.

Overhead	336.000 V
-----------------	------------------

Het taakveld Overhead laat een voordeel zien van € 336.000 en is als volgt te verklaren:

Algemene personeelskosten

Binnen de post algemene personeelskosten hebben we op enkele onderdelen te maken met incidentele voor- en nadelen. We hebben een voordeel in verband met een vrijval in de voorziening mobiliteit. Daar staan nadelen tegenover die betrekking hebben op een overschrijding van het opleidingsbudget en de kosten die we hebben moeten maken voor juridische ondersteuning bij ontslagzaken en de kosten voor een ww-uitkering.

Omdat we eigen risico drager zijn voor de WGA en Ziektewet is de premie ten laste gebracht van de post personeelsvoorzieningen.

Arbovoorzieningen personeel

In 2017 stonden de herhalingslessen voor de BHV (onderdeel brand) op de planning. Door vertraging in het inkoop- en aanbestedingsproces vindt uitvoering en facturering hiervan in 2018 plaats. Voor de buitendienstmedewerkers is in augustus 2017 gestart met een vaccinatieprogramma voor Hepatitis en DTP. Dit traject loopt gedurende de periode van één jaar, facturatie vindt plaats na afloop in 2018. Beide zaken leveren daardoor een voordeel op.

Werving en selectie personeel

Bij de tweede bestuursrapportage is incidenteel € 20.000 bijgeraamd voor verwachte assessmentkosten. In de praktijk hebben we meer vacatures intern ingevuld. Hierdoor waren er

minder assessments nodig en hebben we te maken met een afname van publicaties via externe kanalen zoals het Binnenlands Bestuur.

Kantoorkosten algemeen

Door het afsluiten van een nieuw contract en een daaraan gekoppelde gefaseerde inkoop van mobiele telefonie hebben wij in 2017 ook maar een deel van de kosten voor mobiele telefonie betaald. Dit levert een incidenteel voordeel op.

Door de stijging van het aantal medewerkers en de komst van de politie wordt er meer gebruik gemaakt van het bedrijfsrestaurant waardoor we een hogere omzet hebben kunnen genereren.

Automatisering

Afgelopen jaar hebben we tijdelijk extra personeel op het team Automatisering ingezet en daarom minder gebruik gemaakt van de diensten van derden. De kosten voor het gebruik van licenties hebben we doorberekend aan Staphorst en Zwartewaterland. Dit heeft geleid tot een voordeel.

Verbouwing eenheid Maatschappelijke Ondersteuning

De verbouwing fase 2 eenheid MO heeft lichte vertraging opgelopen. De afronding van het project stond al gepland voor begin 2018. Wij stellen u voor om het restant budget van € 29.000 over te hevelen naar 2018.

Waterschade

In de zomervakantie is een waterslang in het bedrijfsrestaurant geknapt. Dit heeft geleid tot een aanzienlijke schade. Uit het expertiserapport van Lengkeek Expertise blijkt dat de totale geleden schade door de verzekeringsmaatschappij zal worden vergoed. Dit is inclusief BTW en de door ons gedeclareerde extra gemaakte uren van onze eigen medewerkers. Deze loonkosten zijn verantwoord op de algemene post salarissen, waardoor hier dit voordeel ontstaat.

Apparaatskosten overhead

De afwijkingen op de totale salariskosten 2017 zijn apart in programma 1 in beeld gebracht. Hier wordt de afwijking op het taakveld overhead toegelicht.

Voor het taakveld overhead heeft het voordeel betrekking op onder andere de salariskosten, inhuur personeel derden, ontvangen vergoedingen uitgeleend personeel, de uitbetaling van het vakantiegeld over de periode juni-december 2016, de afwikkeling van het verlofstuwmeer 2016 en 2017 en de inzet van de stelposten ziekte/zwangerschaps/ouderschaps gelden. De afwikkeling van het verlofstuwmeer en uitbetaling vakantiegeld levert het grootste voordeel op. Dit komt omdat het budget is begroot op dit taakveld, terwijl de kosten zijn verantwoord in de diverse programma's/taakvelden.

Automatiseringskosten/abonnementen/advieskosten

Binnen het taakveld overhead is er sprake van een nadeel van € 44.000 dat betrekking heeft op automatiseringskosten en abonnementen voor de afdeling Maatschappelijke Ondersteuning. Het beschikbare budget hiervoor staat echter begroot in programma 6, Inkomensregelingen (€ 50.000). In 2018 zal dit met elkaar in overeenstemming worden gebracht.

Ook is er een nadeel ontstaan van € 39.000 voor diverse advieskosten, zoals het onderzoek naar de formatie/bezetting in de gemeente Dalfsen en de kosten van de ENSIA audit.

Update Website Dalfsen

Het programma van eisen voor de nieuwe website is afgerond en we hebben de website aanbesteed. Daarmee is een grote stap gezet om te komen tot een toptakenwebsite, die naar verwachting in het eerste kwartaal van 2018 conform planning wordt opgeleverd. Van het beschikbare budget van € 45.000 is een bedrag van € 18.000 nog niet besteed. Daarom wordt verzocht het bedrag van € 18.000 over te hevelen naar 2018 (zie ook voortgang investeringen 2017).

Treasury	74.000 V
----------	----------

Het taakveld Treasury laat een voordeel zien van € 74.000 en is als volgt te verklaren:

De toerekening van rentekosten aan de grondexploitatie is op een hoger percentage uitgekomen. In de 2e bestuursrapportage is uitgegaan van 0,67%, terwijl dit in werkelijkheid 0,84% is geworden. De bijstelling houdt verband met het effect van de in 2017 opgenomen geldleningen. Dit geeft in de

jaarrekening een voordeel van € 42.000. Daarnaast is bij het onderdeel verstrekte geldleningen € 31.000 meer aan rente ontvangen. Dit heeft betrekking op startersleningen via het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn).

Alg uitkering gemeentefonds	-67.000 N
------------------------------------	------------------

Het taakveld Algemene Uitkering gemeentefonds laat een nadeel zien van € 67.000 en is als volgt te verklaren:

Gemeentefonds 2017:

In februari 2018 is nog een specificatie ontvangen. Een aantal maatstaven is hierin vastgesteld. Bij de decembercirculaire werd uitgegaan van een afwijking van € 3.000, maar deze is dus iets hoger geworden.

Gemeentefonds voorgaande jaren:

Jaarlijks wordt € 100.000 begroot als afronding van voorgaande jaren voor de definitieve vaststelling van verschillende maatstaven. Deze is in 2017 met € 84.000 verhoogd als gevolg van een hogere uitkering voor de asielinstream in 2016 en verlaagd met € 62.000 i.v.m. de daling van de uitkeringsfactor. Deze bijstellingen zijn ook daadwerkelijk gerealiseerd.

De bijstelling op basis van het definitief vaststellen van maatstaven is blijven steken op € 43.000 waardoor een nadeel van € 58.000 is ontstaan.

Overige baten en lasten	-71.000 N
--------------------------------	------------------

Het taakveld Overige baten en lasten laat een nadeel zien van € 71.000 en is als volgt te verklaren:

Algemene baten en lasten

Dit betreft de post onvoorzien; het budget hiervoor is afgerond € 84.000. Hierop is voor € 20.000 een beroep gedaan (Blauwe Bogen en Stichting Hoog Overijssel; ieder € 10.000). In de jaarrekening is daardoor een overschot ontstaan van € 64.000.

Begrotingssaldo 2017

Zoals in paragraaf 2.4 is toegelicht werd na de laatste begrotingswijziging een negatief saldo van € 135.000 verwacht. Het resultaat is vloeit voort uit het totaal van baten en lasten, maar dat wordt niet als begrotingswijziging op dit taakveld geboekt.

Mutaties reserves	-99.000 N
--------------------------	------------------

De afwijkingen zijn (in de meeste gevallen) per taakveld inhoudelijk toegelicht.

Het taakveld Mutaties reserves laat een nadeel zien van € 99.000 en is als volgt te verklaren:

Update website van Dalfts en (zie ook voortgang investeringen 2017)	€ 18.000
PB Burgerzaken	€ 9.000
Wijzigingen binnen de BBV	€ 40.000
Verbouwing van Maatschappelijke Ondersteuning	€ 29.000
Overige afwijkingen	€ 3.000

De budgetten website van Dalfts en, wijzigingen BBV en de verbouwing van MO worden voorgesteld tot budgetoverheveling naar 2018.

OZB woningen	93.000 V
---------------------	-----------------

Het taakveld OZB woningen laat een voordeel zien van € 93.000 en is als volgt te verklaren:

Op basis van de concept jaarrapportage 2017 van GBLT is er sprake van een meeropbrengst van € 90.000. Daarnaast is er sprake van lagere kosten ad. € 3.000 i.v.m. compensabele BTW. Dit wordt door GBLT verklaard doordat er meer objecten in de heffing zijn betrokken en door een toename van de WOZ waarde. Bij onze tweede bestuursrapportage werd een voordeel van € 93.000 aangekondigd. Besloten werd deze meeropbrengst nog niet te verwerken in onze begroting daarom leidt het nu tot een voordeel (zie ook taakveld OZB niet woningen).

OZB niet-woningen	42.000 V
--------------------------	-----------------

Het taakveld OZB niet-woningen laat een voordeel zien van € 42.000 en is als volgt te verklaren:

Volgens de concept jaarrapportage 2017 van GBLT is er voor de OZB niet-woningen eigenaren sprake van een meeropbrengst van € 52.000. Door GBLT wordt dit verklaard doordat er meer objecten in de heffing zijn betrokken en door een toename van de WOZ waarde. Daarnaast blijkt dat er geen rekening is gehouden met leegstand. Dit heeft een lagere opbrengst tot gevolg van € 20.000. Per saldo is er sprake van een hogere opbrengst van € 32.000. Daarnaast is er sprake van lagere kosten ad. € 10.000 i.v.m. compensabele BTW.

Bedragen x € 1.000	Begroting Dalfsen	Afwijking van de begroting bij 2e Berap (niet verwerkt)	Afwijking van de begroting obv concept jaar rapportage GBLT
OZB niet woningen eigenaren	1.030	+ 47	+ 52
OZB niet woningen gebruiker	742	- 43	- 20
Totaal	1.772	+ 4	+ 32

Totale salariskosten	142.000 V
-----------------------------	------------------

In programma 1 analyseren wij de afwijking op de totale salariskosten. Hier worden de salarislasten van het vaste- en tijdelijke personeel en de gedetacheerden in meegenomen. In de volgende programma's wordt naar deze totaal analyse verwezen.

Vast en tijdelijk personeel en detacheringen 2017	
Begroot	14.275.000
Werkelijk	14.286.000
Afwijking totaal salariskosten 2017	-11.000
Incidenteel voordeel verlofstuwmeer	153.000
Voordeel totale personeelskosten 2017	142.000

Op de totale begroting van de salariskosten is de afwijking uitgekomen op € 142.000. Dit is een afwijking 0,1%. Hiervan is € 153.000 aan te merken als een incidenteel voordeel. Het nadeel exclusief de verplichting voor het verlofstuwmeer is € 11.000, dus ten opzichte van de begroting nagenoeg nihil. Bij de jaarrekening 2016 hebben we € 350.000 als een verplichting opgenomen voor een stuwmeer aan verlof en overuren. In 2017 zijn afspraken gemaakt over het (boven) wettelijk verlof en de plus- min uren van de medewerkers. Dit heeft geresulteerd in het uitbetalen van overuren € 87.000 aan enkele medewerkers. Ook is € 110.000 is overgeheveld naar 2018 voor de verdere afwikkeling van het verlofstuwmeer van de plus- en min uren. Totaal geeft dit een incidenteel voordeel van € 153.000

Programma 2 Openbare orde en veiligheid

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2017			Begroting 2017			Realisatie 2017			Verschil Begroting		
	Primitief			(Na wijzigingen)						(Na wijz.) - Realisatie		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Crisisbeheersing en brandweer	-1.711		-1.711	-1.706		-1.706	-1.707		-1.707	-2		-2
Openbare orde en veiligheid	-318	26	-292	-333	26	-307	-338	17	-322	-6	-9	-15
Saldo van baten en lasten	-2.028	26	-2.002	-2.038	26	-2.012	-2.046	17	-2.029	-8	-9	-17
Storting in reserves		0			0			0			0	
Onttrekkingen aan reserves	0			0			0			0		
Resultaat	-2.028	26	-2.002	-2.038	26	-2.012	-2.046	17	-2.029	-8	-9	-17

Er zijn geen financiële mutaties te verklaren op programma 2.

Programma 3 Beheer openbare ruimte

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2017			Begroting 2017			Realisatie 2017			Verschil Begroting		
	Primitief			(Na wijzigingen)						(Na wijz.) - Realisatie		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Verkeer en vervoer	-2.898	73	-2.825	-2.941	73	-2.868	-3.097	79	-3.018	-157	6	-150
Recreatieve havens	-35	9	-26	-35	9	-26	-34	14	-20	1	5	6
Openbaar groen & openluchtrecreatie	-2.285	111	-2.174	-2.731	428	-2.304	-2.658	292	-2.365	74	-135	-62
Saldo van baten en lasten	-5.217	193	-5.025	-5.707	510	-5.197	-5.789	386	-5.403	-82	-124	-206
Stortingen in reserves	0	0	0	-237	0	-237	-140	0	-140	97	0	97
Onttrekkingen aan reserves	0	462	462	0	534	534	0	527	527	0	-8	-8
Resultaat	-5.217	654	-4.563	-5.944	1.044	-4.900	-5.929	913	-5.017	14	-131	-117

Verkeer en vervoer	-150.000 N
---------------------------	-------------------

Het taakveld Verkeer en vervoer laat een nadeel zien van € 150.000 en dat is als volgt te verklaren:

Verharde wegen en groot onderhoud

De incidentele afwijking wordt voornamelijk veroorzaakt door onderschatting van onvoorziene kosten bij het onderhoud van verhardingen.

Herinrichting opwaarderen woonomgeving

De incidentele afwijking wordt voornamelijk veroorzaakt door nog niet ontvangen baten voor het opwaarderen van de woonlocatie Strenkhaarsweg en het op een ander product boeken van het budget voor inhuur van personeel in verband met ziekte.

Onverharde wegen

De incidentele afwijking wordt voornamelijk veroorzaakt door een onvoorziene sanering van een onverharde weg naar aanleiding van een melding van asbest.

Gladheidsbestrijding

De afwijking wordt voornamelijk veroorzaakt door zoutinkoop (na aanbesteding door samenstelling en prijsstijgingen), bijna een verdubbeling ten opzichte van het begrote bedrag (€ 20.000) en de hogere onderhoudskosten.

Openbaar groen & openluchtrecr	-62.000 N
---	------------------

Het taakveld Openbaar groen & openluchtrecreatie laat een nadeel zien van € 62.000 en dat als volgt te verklaren:

Watergangen

De afwijking wordt voornamelijk veroorzaakt door de tegenvallende aanbesteding Onderhoud watergangen en de noodzakelijke duiker inspectie als voorbereiding op het beheerplan Civiele Kunstwerken.

Openbaar groen

We hebben het budget voor openbaar groen overschreden. Dit wordt veroorzaakt door:

* Vervanging van de beschoeiingen (extra budget in 2016, deels in 2017 uitgevoerd	€ 22.000
* Hogere uitgaven op bedrijfskleding	€ 5.000
* Hogere storkosten	€ 10.000
* Hogere kosten ondersteuning groenbeheerplan en herinrichtingsplannen	€ 30.000

Huisvesting wijkteam Nieuwleusen

Het budget voor de huisvesting van het wijkteam Nieuwleusen is overschreden. Dit wordt veroorzaakt door:

- * Lagere kosten voor schoonmaak en energie is een voordeel van € 14.000
- * Bij invoering van het nieuwe BBV is een baat van € 39.000 per abuis niet afgeraamd.

Tractie

De afwijking wordt voornamelijk veroorzaakt door premie verzekering (uitbreiding wagenpark SDW), toename brandstofverbruik en prijsstijging brandstoffen t.o.v. 2016 en de toename onderhoudskosten.

Openbaar groen groot onderhoud

Wij hebben in de 2e bestuursrapportage een extra opbrengst geraamd van € 137.500 voor de verkoop van groenstroken die in het verleden verhuurd werden. De werkzaamheden t.b.v. de verkoop zijn nagenoeg afgerond, de opbrengsten komen echter pas binnen nadat de akte is gepasseerd bij de notaris. In 2017 is er een bedrag van bijna € 40.000 binnen gekomen. De verwachting is dat het restant, bijna € 100.000 in de loop van 2018 gerealiseerd wordt.

Stichting Dalfsen Werkt (SDW) openbare ruimte

Per abuis is bij de 2e bestuursrapportage een intern verrekenbudget van € 200.000 opgenomen voor de loonwaarde van de groenmedewerkers vanuit SDW. Met deze rapportage wordt deze verrekening gecorrigeerd.

Speelvoorzieningen

Wij hebben het budget voor speelvoorzieningen overschreden met € 12.000. Uit de veiligheidsinspecties kwam naar voren dat er een aantal toestellen vroegtijdig vervangen moesten worden. Om de speelwaarde niet verloren te laten gaan, zijn deze toestellen vervangen.

Apparaatskosten

Er is sprake van niet geraamde advieskosten beheerplan groen € 11.000 en hogere kosten automatisering van € 12.000.

Mutaties reserves	89.000 V
--------------------------	-----------------

De afwijkingen zijn (in de meeste gevallen) per taakveld inhoudelijk toegelicht.

Het taakveld Mutaties reserves laat een voordeel zien van € 89.000 en is als volgt te verklaren:

Opbrengsten snippergroen	€ 96.000
3 x kleine afwijkingen binnen de N-wegen, groenstructuurplan en het Dorpsplein Oudleusen	€ 7.000 (-)

Het budget opbrengsten snippergroen wordt voorgesteld voor budgetoverheveling naar 2018.

Programma 4 Economische zaken

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2017			Begroting 2017			Realisatie 2017			Verschil Begroting		
	Primitief			(Na wijzigingen)						(Na wijz.) - Realisatie		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Beheer gronden	-1	6	5	-11	30	19	-10	45	36	1	15	16
Economische ontwikkeling	-80		-80	-80		-80	-80		-80			
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-994	994		-994	994		-1.011	1.159	148	-17	165	148
Bedrijvenloket en bedrijfsrege	-4	8	4	-4	8	4	-8	9	1	-4	1	-3
Economische promotie				-45	10	-35	-35		-35	10	-10	
Saldo van baten en lasten	-1.078	1.008	-71	-1.133	1.042	-92	-1.144	1.213	69	-11	171	160
Stortingen in reserves	0	0	0	0	0	0	-159	0	-159	-159	0	-159
Onttrekkingen aan reserves	0			0	35	35	0	35	35	0		
Resultaat	-1.078	1.008	-71	-1.133	1.077	-57	-1.303	1.248	-55	-170	171	2

Fysieke bedrijfsinfrastructuur	148.000 V
---------------------------------------	------------------

Het taakveld Fysieke bedrijfsinfrastructuur laat een voordeel zien van € 148.000 en dat is als volgt te verklaren:

Via het MPG 2018 is de raad geïnformeerd over de geactualiseerde grondexploitatie. Het voordeel heeft vooral te maken met de winstneming van € 159.000 voor de Griff III, de Posthoornweg West en de overige percelen. Dit bedrag is toegevoegd aan de reserve.

Overige afwijkingen binnen dit taakveld geeft een nadeel van € 11.000. Dit komt onder andere door een afwijking in de toerekening van de uren aan de grondexploitatie.

Mutaties reserves	-159.000 N
--------------------------	-------------------

De afwijkingen zijn (in de meeste gevallen) per taakveld inhoudelijk toegelicht.

Het taakveld Mutaties reserves laat een nadeel zien van € 159.000 en is als volgt te verklaren:

Deze worden veroorzaakt door de mutaties die voortvloeien uit de grondexploitatie. Het nemen van winsten laat hier een nadeel zien, omdat deze in de reserve grondexploitatie zijn geboekt.

Griff III, Posthoornweg West en overige percelen	€ 159.000
--	-----------

Programma 5 Onderwijs en vrije tijd

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2017			Begroting 2017			Realisatie 2017			Verschil Begroting		
	Primitief			(Na wijzigingen)						(Na wijz.) - Realisatie		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Economische promotie	-88		-88	-88		-88	-83		-83	5		5
Openbaar basisonderwijs	-98		-98	-98		-98	-93		-93	5		5
Onderwijshuisvesting	-680		-680	-655		-655	-673		-673	-18		-18
Onderwijsbeleid& leerlingzaken	-1.273	129	-1.144	-1.228	170	-1.058	-1.229	181	-1.048	-1	11	10
Sportbeleid en activering	-183		-183	-192	9	-183	-205	3	-203	-14	-6	-20
Sportaccommodaties	-1.505	194	-1.312	-1.793	182	-1.611	-1.510	194	-1.316	283	13	295
Cultuurpresentatie etcetera	-289		-289	-510	36	-475	-491	55	-437	19	19	38
Musea	-1		-1	-1		-1				1		1
Media	-653		-653	-683		-683	-695		-695	-12		-12
Samenkracht&burgerparticipatie	-90		-90	-164		-164	-254	99	-155	-90	99	9
Saldo van baten en lasten	-4.859	323	-4.537	-5.411	396	-5.015	-5.234	532	-4.702	177	136	313
Stortingen in reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	263	263	0	793	793	0	393	393	0	-401	-401
Resultaat	-4.859	586	-4.273	-5.411	1.189	-4.222	-5.234	925	-4.309	177	-265	-87

Sportaccommodaties	295.000 V
---------------------------	------------------

Het taakveld Sportaccommodaties laat een voordeel zien van € 295.000 en dat is als volgt te verklaren:

Zwembad de Meule

Bij de 2^e bestuursrapportage zijn de personele lasten van het zwembad bijgesteld. Daarbij is onvoldoende rekening gehouden met de extra benodigde inzet van tijdelijk personeel.

Kulturhus De Spil

Het bedrag van € 319.000 betreft nog niet of deels uitgevoerde activiteiten met betrekking tot het project WOC Campus / De Spil Nieuwleusen (bouwrijp/buitenruimte, onderzoeken en projectorganisatie). Het project voor de bouw van De Spil is namelijk onderhanden en zal in 2018 worden afgerond met de oplevering en ingebruikname van het kulturhus medio 2018. De verdere (financiële) afwikkeling zal daarna plaatsvinden.

Cultuurpresentatie etcetera	38.000 V
------------------------------------	-----------------

Het taakveld Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie laat een voordeel zien van € 38.000 en dat is als volgt te verklaren:

Vormings- en ontwikkelingswerk

De budgetten cultuureducatie voor de basisscholen zijn in het jaar 2017 eerder uitbetaald dan gebruikelijk. De scholen ontvingen het budget eerst altijd na afloop van het schooljaar en ontvangen het budget nu voorafgaand van het schooljaar. Dit geeft de culturele commissies in de drie kernen duidelijkheid en inzicht in het beschikbare budget voor dat lopende schooljaar. Deze keuze betekent wel dat er in het jaar 2017 twee keer een cultuureducatie budget is toegekend en er daarom een nadeel is van € 13.000.

Amateur kunstbeoefening en cultuur

Binnen het kunst- en cultuurbudget zijn een aantal activiteiten uit het jaar 2016 geboekt op het jaar 2017 waardoor er nu een overschrijding is van € 23.000. Dit betreft onder meer het budget voor de cultuurmakelaar van de gemeente Kampen (€ 7.000) en de combinatiefunctionaris cultuur (€ 16.000).

DNA van Dalfsen

Het project DNA van Dalfsen is opgedeeld in drie hoofdonderdelen: a) verhalen verzamelen, b) collecties koppelen aan verhalen, c) verbeeldingen in de 5 kernen. Chronologisch is het project ook in deze volgorde gestart. De kosten voor het ophalen van verhalen zijn in vergelijking tot het collectiebeheer en de verbeeldingen gering, waardoor er in 2017 nog weinig kosten zijn gemaakt. De verwachting is dat de kosten met name in 2018, 2019 en 2020 hoog zijn. De financiële knip in 4 jaar die om praktische overwegingen op begrotingsbasis is gemaakt, komt daardoor niet overeen met de realiteit waardoor het budget in 2017 een overschot heeft van € 63.000. Voorgesteld wordt om dit bedrag als budgetoverheveling mee te nemen naar 2018.

Beeldende Kunst

In het jaar 2017 is er het reguliere onderhoud uitgevoerd aan de kunstwerken. Dit heeft geresulteerd in een voordeel van € 11.000. Dit komt doordat een aantal kunstwerken niet het hele jaar "in functie" is geweest.

Mutaties reserves	-401.000 N
--------------------------	-------------------

De afwijkingen zijn (in de meeste gevallen) per taakveld inhoudelijk toegelicht.

Het taakveld Mutaties reserves laat een nadeel zien van € 401.000 en is als volgt te verklaren:

De Spil	€ 319.000
Schat van Dalfsen	€ 25.000
DNA van Dalfsen	€ 63.000
Kleine afwijkingen	€ 6.000 (-)

De budgetten Schat van Dalfsen en het Cultuurbeleid (DNA) worden voorgesteld voor budgetoverheveling naar 2018.

Programma 6 Inkomensondersteuning

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2017			Begroting 2017			Realisatie 2017			Verschil Begroting		
	Primitief			(Na wijzigingen)						(Na wijz.) - Realisatie		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Samenkracht&burgerparticipatie	-215	107	-108	-742	107	-635	-118	71	-47	624	-36	588
Inkomensregelingen	-4.034	2.977	-1.057	-5.128	3.709	-1.419	-4.969	3.609	-1.361	159	-101	58
Maatwerkdienstverlening 18+	-143		-143	-123		-123	-150		-150	-27		-27
Saldo van baten en lasten	-4.392	3.084	-1.308	-5.993	3.816	-2.177	-5.237	3.680	-1.557	756	-137	620
Stortingen in reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0			0	382	382	0	50	50	0	-332	-332
Resultaat	-4.392	3.084	-1.308	-5.993	4.198	-1.795	-5.237	3.730	-1.507	756	-469	288

Samenkracht&burgerparticipatie	588.000 V
---	------------------

Het taakveld Samenkracht & burgerparticipatie laat een voordeel zien van € 588.000 en dat is als volgt te verklaren:

Vergunninghouders

Via het COA en het Rijk (gemeentefonds) ontvangen we een uitkering met betrekking tot de asielinstroom. Deze uitkering is bedoeld voor de integratie van deze doelgroep voor de periode 2017 tot en met 2020. De financiële middelen en bijbehorende prestaties zijn gepland in de periode 2017-2020. Het resterende budget van € 256.000 voor Vreemdelingen wordt overgeheveld naar 2018, omdat dit hoort bij het projectplan Thuis in Dalfsen 2017-2018

Huisvesting vergunninghouders

Het resterende budget van € 332.000 voor huisvesting vergunninghouders is onderdeel van onze huisvestingstaakstelling. In 2017 zou er een woning aangekocht worden die tijdelijk verhuurd wordt aan vergunninghouders om te voldoen aan onze taakstelling. Het is niet gelukt om in 2017 een woning aan te kopen. Het bedrag wordt daarom overgeheveld naar 2018, om alsnog een woning aan te kopen en daarmee de achterstand in onze taakstelling in te halen.

Inkomensregelingen	58.000 V
---------------------------	-----------------

Het taakveld Inkomensregelingen laat een voordeel zien van € 58.000 en dat is als volgt te verklaren:

Inkomensvoorziening algemeen

Een herwaardering van de vorderingen laat in 2017 een nadeel zien van € 19.000.

Bijzondere bijstand

De lagere huisvesting van statushouders heeft er toe geleid dat er minder aan bijzondere bijstand voor woninginrichting is uitgegeven, dan vooraf geraamd. Daarnaast is er meer uitgegeven aan WTCG/Cer. Per saldo een nadeel van € 11.000.

Kindercadeaubonnen

De Klijsma middelen van het jaar 2017 worden via budgetoverheveling overgedragen naar 2018. Vanwege de besluitvorming van het beleidsplan '0-18 iedereen doet mee!' eind 2017 konden deze activiteiten op zo'n korte termijn niet meer uitgevoerd worden in het jaar 2017. Het budget van € 74.000 wordt ingezet voor Homestart en de inrichting van de nieuwe digitale website.

Apparaatskosten

Er is sprake van een voordeel van € 50.000 dat betrekking heeft op een budget waarvan de werkelijke kosten zijn geboekt op het taakveld overhead en leiden daar dus tot een overschrijding.

Maatwerkdienstverlening 18+	-27.000 N
------------------------------------	------------------

Het taakveld Maatwerkdienstverlening 18+ laat een nadeel zien van € 27.000 en dat is als volgt te verklaren:

Schuldhulpverlening

Het budgetverschil wordt verklaard doordat er in 2017 meer schuldhulp trajecten voor ondernemers zijn opgestart dan begroot. Daarnaast is een subsidie toegekend aan de Voedselbank.

Mutaties reserves	-332.000 N
--------------------------	-------------------

De afwijkingen zijn (in de meeste gevallen) per taakveld inhoudelijk toegelicht.

Het taakveld Mutaties reserves laat een nadeel zien van € 332.000 en is als volgt te verklaren:

Huisvesting vergunninghouders	€ 332.000
-------------------------------	-----------

Dit wordt voorgesteld voor budgetoverheveling naar 2018.

Programma 7 Sociaal domein

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2017			Begroting 2017			Realisatie 2017			Verschil Begroting		
	Primitief			(Na wijzigingen)						(Na wijz.) - Realisatie		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Ov uitkeringen gemeentefonds		10.928	10.928		10.910	10.910		10.910	10.910			
Samenkracht&burgerparticipatie	-1.870		-1.870	-1.921		-1.921	-2.007		-2.007	-85		-85
Wijkteams	-1.158		-1.158	-1.154		-1.154	-1.152		-1.152	2		2
Begeleidende participatie	-4.104		-4.104	-4.685	122	-4.563	-4.504	152	-4.353	181	30	211
Arbeidsparticipatie	-422		-422	-828	200	-628	-687	150	-537	141	-50	91
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-1.035	7	-1.027	-796	26	-770	-838	19	-819	-42	-7	-49
Maatwerkdienstverlening 18+	-4.657	619	-4.038	-2.582	237	-2.345	-2.565	255	-2.310	17	18	35
Maatwerkdienstverlening 18-	-3.797		-3.797	-5.037		-5.037	-5.558		-5.558	-521		-521
Geëscaleerde zorg 18-	-123		-123									
Volksgesondheid	-829	16	-813	-1.025	16	-1.009	-1.019	16	-1.003	6		6
Saldo van baten en lasten	-17.996	11.571	-6.425	-18.029	11.511	-6.518	-18.330	11.501	-6.828	-301	-9	-310
Stortingen in reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	90	90	0	486	486	0	631	631	0	145	145
Resultaat	-17.996	11.661	-6.335	-18.029	11.997	-6.032	-18.330	12.132	-6.197	-301	135	-166

Samenkracht&burgerparticipatie	-85.000 N
---	------------------

Het taakveld Samenkracht & burgerparticipatie laat een nadeel zien van € 85.000 en dat als volgt te verklaren:

Welzijn en Jeugd & Jongerenwerk - Laaggeletterdheid

Bij de her allocatie van de middelen sociaal domein is bij de onderbouwing van het budget van € 47.000 per abuis het budget voor het actieplan laaggeletterdheid 2017/2018 niet meegenomen. Dekking van dit actieplan zit in de reserve sociaal domein.

Welzijn - Mantelzorg compliment

In 2017 hebben wij de mantelzorg complimenten uitgedeeld. Door meer aanvragen is het budget hier met € 13.000 overschreden.

Maatschappelijke zorg - verstrekte subsidies

Een subsidie van € 23.000 is verstrekt ten behoeve van slimme leeftechnologie, waardoor een nadeel is ontstaan.

Begeleidende participatie	211.000 V
----------------------------------	------------------

Het taakveld Begeleidende participatie laat een voordeel zien van € 211.000 en dat is als volgt te verklaren:

Begeleidende participatie SW

Het positieve saldo op de SDW wordt veroorzaakt door een eenmalige bate van € 55.000, dit betreft de afwikkeling van de GR Wezo.

Sociale Werkvoorziening SDW

Het betreft hier een geringe overschrijding op de salarissen van de medewerkers van de SDW (WSW) op het totale budget van 3,6 miljoen.

Begeleidende participatie dagbesteding

Dit voordeel € 114.000 ontstaat doordat het onderscheid tussen dagbesteding, vervoer en individuele begeleiding onvoldoende duidelijk was. Dit zijn allemaal Wmo voorzieningen. De voordelen hierbij vallen nagenoeg weg staat tegenover het nadeel op individuele begeleiding.

Arbeidsparticipatie	91.000 V
----------------------------	-----------------

Het taakveld Arbeidsparticipatie laat een voordeel zien van € 91.000 en dat is als volgt te verklaren:

Re-integratie vergunninghouders (Thuis in Dalfsen)

Re-integratie volgt op inburgering. In 2017 hebben wij eerst invulling gegeven aan de inburgering en de huisvesting. Re-integratie activiteiten zullen in 2018 en verder plaatsvinden. Voorgesteld wordt het bedrag over te hevelen naar 2018.

Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-49.000 N
------------------------------------	------------------

Het taakveld Maatwerkvoorzieningen (WMO) laat een nadeel zien van € 49.000 en dat is als volgt te verklaren:

Maatwerkvoorziening vervoer

Bij dagbesteding hebben wij al toegelicht dat de voordelen op dagbesteding en vervoer nagenoeg wegvallen tegen het nadeel op individuele doordat het onderscheid tussen de verschillende producten onvoldoende duidelijk was. Het voordeel hier valt dus weg tegenover het bij individuele begeleiding gepresenteerde nadeel.

Maatwerkvoorziening rolstoelen

Wij hebben in 2017 een aantal persoonsgebonden aangepaste rolstoelen moeten leveren, waardoor er relatief duurdere elektrische rolstoelen zijn toegekend. Hierdoor ontstaat een nadeel van € 73.000.

Maatwerkdienstverlening 18+	35.000 V
------------------------------------	-----------------

Het taakveld Maatwerkdienstverlening 18+ laat een voordeel zien van € 35.000 en is als volgt te verklaren:

Maatwerkdienstverlening 18+ Hulp bij het Huishouden

Wij zien dat ondanks een toename van het aantal cliënten Hulp bij het Huishouden, de kosten binnen de begroting blijven. Dit kan verklaard worden door de nieuwe contractafspraken, waarbij wij alleen geleverde zorg vergoeden.

Begeleidende participatie dagbesteding

Dit voordeel € 114.000 ontstaat doordat het onderscheid tussen dagbesteding en individuele begeleiding onvoldoende duidelijk was. Beiden een Wmo voorzieningen. Tegenover dit voordeel staat een nadeel op individuele begeleiding van € 129.000.

Maatwerkdienstverlening 18+ individuele begeleiding

Dit nadeel € 129.000 ontstaat doordat het onderscheid tussen dagbesteding en individuele begeleiding onvoldoende duidelijk was. Beiden een Wmo voorzieningen. Tegenover dit nadeel staat een voordeel op dagbesteding van € 114.000.

Maatwerk dienstverlening 18+ PGB

Bij de PGB's voor huishoudelijke hulp zien wij een sterke daling door de komst van de algemene voorziening HH.

Maatwerkdienstverlening 18-	-521.000 N
------------------------------------	-------------------

Het taakveld Maatwerkdienstverlening 18- laat een nadeel zien van € 521.000 en dat is als volgt te verklaren:

Jeugd algemeen

Over het algemeen zien we dat de vraag naar ondersteuning bij opvoeden en daarmee de vraag naar jeugdhulp stijgt. Een trend die regionaal en landelijk ook zichtbaar is. Na twee eerste jaren zien we dat inwoners steeds beter het loket en daarmee de toegang weten te vinden. Daarnaast zijn effecten zichtbaar zoals meer integrale aanpak van problemen die dan vervolgens leiden tot een toename van de inzet van jeugdhulp.

In 2017 is een forse korting op het rijksbijdrage doorgevoerd. Deze korting is het gevolg van de invoering van het objectieve verdeelmodel. De gegevens in deze jaarrekening zijn gebaseerd op de laatste kwartaalrapportage van het regionaal service team jeugd (voorheen BVO). In mei verwachten wij de definitieve realisatie van jeugd.

Om administratief technische reden verantwoordend wij op het product PGB 18- ook de kosten van inzet van tijdelijk personeel binnen het programma en wordt het nog vrij besteedbare budget bijgehouden.

Maatwerkdienstverlening 18- PGB

De toename van het gebruik van PGB's is in lijn met de algemene stijging van het gebruik van jeugdhulp. Dit PGB gebruik levert op dit taakveld een nadeel op van € 49.000. Inzet van tijdelijk personeel levert een nadeel op van € 54.000. Het nog vrij besteedbare budget bedroeg eind 2017, dit is een voordeel van € 115.000.

Maatwerkdienstverlening 18- individuele zorg

De toename van het gebruik van jeugdhulp is met name zichtbaar bij de zorg in natura (o.a. GGZ en de LVB) die we inkopen via de regio. Ten opzichte van het budget levert dit een nadeel op van € 447.000. Voor het lokale maatwerk, met name ingegeven door het initiatief vanuit uw raad zien wij een nadeel ontstaan van € 72.000. Voor juridische ondersteuning hebben wij € 19.000 aan kosten gemaakt.

Mutaties reserves	145.000 V
--------------------------	------------------

De afwijkingen zijn (in de meeste gevallen) per taakveld inhoudelijk toegelicht.

Het taakveld Mutaties reserves laat een voordeel zien van € 145.000 en is als volgt te verklaren:

Consultatiebureaus vestigingen	€ 15.000 (-)
Hulp bij huishouden	€ 36.000 (-)
Preventieve gezondheidszorg (volksgezondheid)	€ 40.000 (-)
Inzet personeelslasten voor participatie- en re-integratie	€ 94.000 (+)
Tijdelijke extra uitgaven voor in- en uitvoering sociaal domein	€ 142.000 (+)

Het budget gezondheidszorg wordt voorgesteld voor budgetoverheveling naar 2019.

Programma 8 Duurzaamheid en milieu

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2017			Begroting 2017			Realisatie 2017			Verschil Begroting		
	Primitief			(Na wijzigingen)						(Na wijz.) - Realisatie		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Riolering	-1.341	1.514	173	-1.296	1.469	173	-1.310	1.487	177	-14	17	4
Afval	-2.144	2.741	597	-2.099	2.696	597	-2.101	2.687	586	-2	-9	-11
Milieubeheer	-773		-773	-724	50	-674	-672	113	-559	53	63	115
Begraafplaatsen en crematoria	-216	229	14	-162	229	68	-210	234	24	-49	5	-44
Saldo van baten en lasten	-4.474	4.485	11	-4.281	4.445	164	-4.293	4.520	228	-12	76	64
Stortingen in reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	300	300	0	159	159	0	69	69	0	-90	-90
Resultaat	-4.474	4.785	311	-4.281	4.603	322	-4.293	4.589	296	-12	-14	-26

Milieubeheer	115.000 V
---------------------	------------------

Het taakveld Milieubeheer laat een voordeel zien van € 115.000 en dat is als volgt te verklaren:

Milieubeleid

Dit bedrag is verklaarbaar door de volgende onderdelen:

- Vanuit duurzaamheid is in 2017 is € 130.000 bestemd voor een warmteactie. Door de benodigde besluitvorming is deze actie pas eind 2017 gestart en loopt door in 2018. Daarom wordt voorgesteld om dit bedrag over te hevelen naar 2018.
- In 2016 was nog een restant investering klimaat en duurzaamheid van € 40.000. Dit is in 2017 ingezet en veroorzaakt een overschrijding.
- Overige kleine afwijkingen met een voordeel van € 5.000.

Begraafplaatsen en crematoria	-44.000 N
--------------------------------------	------------------

Het taakveld Begraafplaatsen en crematoria laat een nadeel zien van € 44.000 en dat is als volgt te verklaren:

Begraafplaats Nieuwleusen

De overschrijding is veroorzaakt doordat:

- er voor het grafdelven door Larcom geen kostenpost begroot is;
- voor meer overledenen een graf is gedolven, dit aantal ligt hoger dan in 2016;
- de leges die geheven zijn iets lager uitkomen. Dit komt doordat er minder nieuwe graven uitgegeven zijn en er meer begraven is in bestaande (reeds uitgegeven) graven.

Mutaties reserves	-90.000 N
--------------------------	------------------

De afwijkingen zijn (in de meeste gevallen) per taakveld inhoudelijk toegelicht.

Het taakveld Mutaties reserves laat een nadeel zien van € 90.000 en is als volgt te verklaren:

Klimaat en Duurzaamheid 2017 (wamte actie)	€ 130.000
Klimaat en Duurzaamheid 2016	€ 40.000 (-)

Het budget Klimaat en Duurzaamheid 2017, wamte actie, wordt voorgesteld voor budgetoverheveling naar 2018.

Programma 9 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2017			Begroting 2017			Realisatie 2017			Verschil Begroting		
	Primitief			(Na wijzigingen)						(Na wijz.) - Realisatie		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Cultureel erfgoed	-36	9	-27	-82	9	-73	-86	10	-76	-4	1	-3
Openbaar groen & openluchtrecr	-27	11	-16	-34	11	-23	-33	5	-28		-5	-5
Ruimtelijke ordening	-1.038	70	-968	-1.101	105	-996	-1.209	189	-1.020	-108	84	-24
GREX (niet bedrijventerreinen)	-6.284	6.284		-6.284	6.284		-8.360	13.335	4.975	-2.076	7.051	4.975
Wonen en bouwen	-689	649	-41	-768	809	41	-813	1.098	285	-46	290	244
Saldo van baten en lasten	-8.074	7.022	-1.052	-8.268	7.217	-1.051	-10.502	14.638	4.136	-2.234	7.421	5.187
Stortingen in reserves	0	0	0	0	0	0	-5.574	0	-5.574	-5.574	0	-5.574
Onttrekkingen aan reserves	0	223	223	0	215	215	0	665	665	0	450	450
Resultaat	-8.074	7.245	-829	-8.268	7.432	-837	-16.076	15.302	-773	-7.808	7.871	63

GREX (niet bedrijventerreinen)	4.975.000 V
---------------------------------------	--------------------

Het taakveld GREX (niet bedrijventerreinen) laat een voordeel zien van € 4.975.000 en dat is als volgt te verklaren:

Bouwgrondexploitatie woningbouw

De resultaten vanuit de MPG 2018 laten een positief beeld zien. In 2017 is per saldo binnen de woningbouwexploitatie een tussentijdse winst gerealiseerd van € 5.043.000. Deze tussentijdse winst wordt met name veroorzaakt door een aanpassing in de regelgeving waardoor winsten eerder genomen moeten worden. Andere afwijkingen zijn te vinden door toerekenen van de rente en de uren aan de grondexploitatie, zie de toelichting hieronder.

Apparaatskosten

De toerekening van de uren aan de grondexploitatie is binnen dit product geboekt, terwijl deze begroot waren op bouwgrondexploitatie woningbouw.

Wonen en bouwen	244.000 V
------------------------	------------------

Het taakveld Wonen en bouwen laat een voordeel zien van € 244.000 en dat is als volgt te verklaren:

Baten Omgevingsvergunningen bouwen

Het aantal aanvragen voor omgevingsvergunningen bouwen met hoge bouwkosten is in de periode september t/m december 2017 sterk toegenomen. Oorzaken zijn onder andere:

- Er wordt en gaat volop gebouwd worden in de gemeente met name (project) nieuwbouw woningen in Oosterdalfsen en Nieuwleusen (Ruisvoorn, Snoekbaars en Stekelbaars).
- Er zijn verschillende grote (ver)bouwprojecten in de gemeente aangevraagd zoals o.a. uitbreidingen van winkels met appartementen, twee nieuwe windturbines in Nieuwleusen, een forse uitbreiding van de kaasfabriek in Dalfsen, grote agrarische uitbreidingen van varkensstallen in Lemelerveld.

Het moment van daadwerkelijk indienen van de aanvragen voor vergunningen is afhankelijk van de (bouw)planning en financiering van de projectontwikkelaars / aanvragers / eigenaren van de nieuwbouwkavels en is vooraf niet nauwkeurig in te schatten. De bouwleges leveren hierdoor een voordeel op van € 308.000, dit is inclusief een bedrag van € 8.000 voor aanvang en gereedmeldingen van bouwwerkzaamheden.

In onderstaande tabel een overzicht van de gerealiseerde leges.

Bouwkosten	Geraamde aantallen	Werkelijke aantallen	Opbrengst leges
tot € 100.000	150	161	115.995
vanaf € 100.000 tot 1 mln	60	108	607.761
vanaf € 1 mln	4	6	306.472
overig (kleine bouwwerken)	115	57	57.148
Totaal	329	332	1.087.376

Volkshuisvesting

Nadeel € 10.000

Dit betreft de beheervergoeding van de SVN starterslening.

Mutaties reserves	- 5.124.000^N
--------------------------	-----------------------------------

De afwijkingen zijn (in de meeste gevallen) per taakveld inhoudelijk toegelicht.

Het taakveld Mutaties reserves laat een nadeel zien van € 5.124.000 en is als volgt te verklaren:

Gebiedsbeleid	€ 59.000
Omgevingswet	€ 21.000
Grondexploitatie resultaten 2017 woningbouw	€ 5.043.000
Overige afwijkingen	€ 1.000

Het budget Omgevingswet wordt voorgesteld voor budgetoverheveling naar 2018.

4.8 INCIDENTELE BATEN EN LASTEN

Incidentele bedragen exploitatie	Begroot	Werkelijk	Saldo
LASTEN			
Programma 1			
Planning en Control, kapitaallasten	11.043	11.043	0
Procesoptimalisatie LEAN personeel van derden	15.000	0	15.000
Progr.dienstverl.kst procesoptimalisatie (LEAN) tlv ARVB	10.000	7.082	2.918
Actualisering variabele vergoedingen	27.000	23.242	3.758
Kapitaallasten uitvoering Wet Woz	15.000	15.000	0
PB burgerzaken bouwblok	20.500	11.410	9.090
Doorontwikkeling Lias	20.000	20.000	0
Lean debiteuren	20.000	0	20.000
Applicatiebeheer	35.000	35.000	0
Wijzigingen BBV	40.000	0	40.000
Huisvesting maatschappelijke dienstverlening	282.598	253.559	29.039
Huisvesting Dalfsen waterschade	0	76.059	-76.059
Programma 3			
Aanpakken trottoirs	50.000	50.000	0
Planvorming N340/N377/N35	60.000	51.229	8.771
Onderhoud wegen	150.000	150.000	0
Dorpsplein Oudleusen	15.000	13.164	1.836
Aankoop niet duurzame goederen, beplanting	25.000	22.925	2.075
Evenemententerrein	54.000	55.015	-1.015
Kosten verkoop groenstroken	40.000	41.018	-1.018
Storting in reserve ivm snippergroen/verkoop groenstroken	237.000	140.442	96.558
Programma 4			
Economisch beleid	45.000	35.228	9.772
Storting in reserve ARVB vanuit Grex	0	158.759	-158.759
Programma 5			
Subsidie zwembad Heidepark	8.000	8.000	0
Onderzoek doordecentralisatie onderwijshuisvesting	25.000	0	25.000
Onderzoek doordecentralisatie onderwijshuisvesting afgeraamd	-25.000	0	-25.000
Bouwrijp/project de Spil haalbaarhonderz onderwijs	319.000	0	319.000
Schat van Dalfsen	100.000	74.253	25.747
Archeologisch onderz Oosterdalfsen	46.000	46.000	0
Programma 6			
Subsidie Vluchtelingenwerk	11.000	11.000	0
Vreemdelingen, asielinstream	281.175	11.369	269.806
Huisvesting vergunninghouders	340.000	7.973	332.027
Programma 7			
Consultatiebureaus	90.000	75.187	14.813
Project Slimme Leeftechnologie	20.000	0	20.000
Sociale kaart	58.000	58.000	0

Programma 8			
Transitiebudget RUD IJsselland	16.000	16.000	0
Road 2 work	25.000	25.000	0
Energie Neutraal Renoveren	200.000	67.000	133.000
Programma 9			
Startbudget Omgevingswet	20.000	6.750	13.250
Storting in reserve ARVB vanuit Grex		5.574.097	-5.574.097
Totaal lasten	2.706.316	7.150.802	-4.444.486

Incidentele bedragen exploitatie	Begroot	Werkelijk	Saldo
BATEN			
Programma 1			
Progr.dienstverl.kst procesoptimalisatie (LEAN) tlv ARVB	10.000	7.083	2.917
Lean debiteuren	20.000	20.000	0
Doorontwikkeling Lias	20.000	20.000	
Arbovoorzieningen personeel	8.000	8.250	-250
Huisvesting Dalfsen waterschade	0	103.805	-103.805
PB burgerzaken bouwblok	20.500	11.410	9.090
Applicatiebeheer	35.000	35.000	0
Wijzigingen BBV	40.000	0	40.000
Verbouw huisvesting MO	282.598	253.559	29.039
Programma 3			
Planvorming N340/N377/N35 t.l.v. ARVB	60.000	56.229	
Openbaar groen verkoop groenstroken	277.000	180.442	96.558
Dorpsplein Oudleusen	15.000	13.164	
Programma 4			
Economisch beleid	35.000	35.000	0
Grondexploitaties	0	158.759	-158.759
Programma 5			
Onderzoek doordecentr.ondw.huisvest. t.l.v. ARVB	25.000	0	25.000
Onderzoek doordecentralisatie onderwijshuisvesting afgeraad	-25.000	0	-25.000
Schat van Dalfsen t.l.v. ARVB	100.000	74.253	25.747
DNA van Dalfsen t.l.v. ARVB	105.000	42.145	62.855
Bijdrage speelveld Polhaar	15.000	15.625	-625
Beachveld	0	9.796	-9.796
Bouwrijp de Spil	274.000	0	274.000
Haalbaarheid basisonderwijs de Spil	45.000	0	45.000
Bijdrage CV de Spil	50.000	50.000	0
Programma 6			
Vreemdelingen	42.000	42.000	0
Huisvesting vergunninghouders	340.000	7.973	332.027

Programma 7			
Bibliotheek, laaggeletterdheid	47.400	47.400	0
Welzijnskoepel	50.000	49.779	221
Preventie gezondheidszorg	80.000	40.000	40.000
Consultatiebureaus t.l.v. ARVB	90.000	75.187	14.813
Reserve onttrekking HH	67.000	30.575	36.425
Onttrekking res. Re-integratie	72.000	174.368	-102.368
Invoerkosten Jeugd 2017	80.000	213.697	-133.697
			0
Programma 8			
Energie Neutraal Renoveren	200.000	67.000	133.000
Programma 9			
Archeologisch onderzoek	46.000	46.000	0
Omgevingswet	21.000	0	21.000
Gebiedsbeleid	-75.000	0	-75.000
Onttrekking aan reserve ARVB vanuit Grex	0	530.600	-530.600
Grondexploitaties	0	5.043.546	-5.043.546
Totaal baten	2.472.498	7.462.645	-4.995.754

Incidentele bedragen investeringen	Begroot	Werkelijk	Saldo
LASTEN			
Programma 1			
Update gemeentelijke website (46)	45.000	26.843	18.157
Programma 3			
Actualisatie Groenstructuurplan (47)	25.000	10.905	14.095
Programma 8			
Klimaat en duurzaamheid	158.500	68.772	89.728
Programma 9			
Projecten gebiedsgerichte ontwikkeling (54)	90.000	55.735	34.265
Totaal lasten	318.500	162.255	156.245
BATEN			
Programma 1			
Update gemeentelijke website t.l.v. ARVB	45.000	26.843	18.157
Programma 3			
Actualisatie Groenstructuurplan t.l.v. ARVB	25.000	0	25.000
Programma 8			
Klimaat en duurzaamheid	158.500	68.772	89.728
Programma 9			
Projecten gebiedsgerichte ontwikkeling t.l.v. ARVB	90.000		90.000
Totaal baten	318.500	95.615	222.885

4.9 ONVOORZIEN

Gebruik onvoorzien	Begroting 2017 primair	Wijziging 2017	Begroting 2017 na wijz.	Realisatie 2017
Primaire begroting	83.940			
Wijziging 14 Blauwe Bogen		-10.000		
Wijziging 23 Stichting Hoog Overijssel		-10.000		
			63.940	0

4.10 ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN

Bedragen x € 1.000

Uitsplitsing naar taakvelden	Begroting 2017	Begroting 2017	Rekening	Saldo
C. Algemene dekkingsmiddelen	Primitief	Na wijzigingen	2017	2017
Treasury	578	677	751	74
Alg uitkering gemeentefonds	20.641	21.347	21.281	-67
Overige baten en lasten	-84	-64		64
OZB woningen	2.969	2.969	3.062	93
OZB niet-woningen	1.654	1.654	1.696	42
Belastingen overig	157	157	162	6
Economische promotie	143	143	148	5
Saldo van lasten en baten	26.058	26.883	27.101	218
Resultaat	26.058	26.883	27.101	218

4.11 EMU SALDO

x € 1.000

		werkelijk 2016	Begroot 2017	Werkelijk 2017
1	Exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-1.594	-2.570	2.170
+2	Afschrijvingen ten laste van exploitatie	2.145	2.013	2.234
+3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten lasten van de exploitatie	1.613	945	847
-4	Investerings in (im)materiele vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-3.417	-1.192	-6.582
+5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	567	0	67
+6a	Baten uit desinvesteringen in (im) materiele vaste (tegen verkoopprijs) voorzover niet op exploitatie verantwoord	0	0	0
-7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d.	-3.869	-3.615	-2.695
+8a	Baten bouwgrondexploitatie:	5.141	7.277	8.646
-9	Betalingen ten laste van de voorzieningen	-422	-1.599	-1.107
-10	Betalingen die niet via de exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves worden gebracht en die nog niet vallen onder één van de andere genoemde posten	0		0
11b	Boekwinst bij verkoop van deelnemingen en aandelen	0		0
	Berekend EMU-saldo	€ 164	€ 1.259	€ 3.579

Toelichting:

Afwijkingen tussen 2017 en 2016 worden vooral veroorzaakt door:

1. Tot en met 2016 werden veel lasten gedekt door de reserve. In verband met de wijziging van het BBV en het aangepaste beleid worden incidentele lasten niet meer ten laste van de reserve gebracht, maar ten laste van het resultaat. Dit resulteert in een positief exploitatiesaldo vóór toevoeging aan of onttrekking uit de reserves;
2. Grote investeringen zoals De Spil en de gemeentewerf Dalfsen zijn in 2017 gestart;
3. In 2016 moesten we een forse dotatie doen aan de voorziening wethouderspensionoenen. Dit was in 2017 niet nodig;
4. Er is veel belangstelling voor de gronduitgiftes.

4.12 VASTSTELLINGSBESLUIT

We komen tot het volgende voorstel:

1. Kennis te nemen van het verslag van bevindingen;
2. De jaarrekening 2017 vast te stellen;
3. In het kader van budgetoverheveling:
 - a. Een bedrag van € 876.400 aan lasten en € 250.600 aan baten over te hevelen naar 2018, dit voor € 417.000 te dekken uit de algemene reserve vrij besteedbaar en € 208.800 uit de betreffende reserves waar een claim op is gelegd;
 - b. Een bedrag van € 406.000 aan lasten over te hevelen naar 2018, dit voor € 13.000 te dekken uit de ARVB en € 393.000 uit de algemene reserve reeds bestemd;
4. In het kader van toevoeging aan en onttrekking uit de reserves:
 - a. De algemene reserve grondexploitatie voor € 4.477.000 vrij te laten vallen;
 - b. Resterende claims van € 156.000 uit de algemene reserve reeds vrij te laten vallen;
 - c. Deze middelen toe te voegen aan de algemene reserve vrij besteedbaar;
5. In te stemmen met continuering van investeringen in 2018 conform het overzicht in paragrafen 5.2.2 en 5.2.3;
6. Het rekeningresultaat van € 209.000 toe te voegen aan de algemene reserve vrij besteedbaar;
7. De begroting 2018 conform bijlage te wijzigen.

Hoofdstuk 5 Bijlagen

Hoofdstuk 5.1 Bijlagen verplicht

5.1.1 INVESTEREN MET GEMEENTEN (IMG)

	Aard controle	Invulling cichoreifabriek	Waterfront	Totaal
Beschikingsnummer provincie	D1	2010/0169527	2011/0034843	
Project afgerond/eindverantwoording Ja-nee	D1	ja	ja	
In de verleningsbeschikking opgenomen subsidie voor dit project	R	0	1.996.000	1.996.000
Besteed tlv provinciale middelen jaar x (conform baten/lasten-stelsel)	R	0	0	0
Besteed tlv gemeentelijke middelen jaar x (conform baten/lasten stelsel)	R	0	343.081	343.081
Cumulatief besteed tlv provinciale middelen t/m jaar X (conform baten/lasten stelsel)	R	0	1.996.000	1.996.000
Cumulatief besteed tlv gemeentelijke middelen t/m jaar X (conform baten/lasten stelsel)	R	600.000	343.081	943.081
Geplande einddatum	D1	31-12-2018	31-12-2018	
Optionele toelichting op één van de voorgaande kolommen	D1	600.000	1.996.000	2.596.000

5.1.2 SPECIFIEKE UITKERINGEN (SISA)

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2017 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2018

INDICATOREN							
OCW	D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB) Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstandenbeleid 2011-2017 Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9/03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9/04</i>	
			€ 126.514	€ 0	€ 0	€ 0	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	
	<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicatornummer: D9/05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9/06</i>	<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicatornummer: D9/07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9/08</i>			
	1						

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2017 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2018

INDICATOREN								
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2017 Alle gemeenten verantwoordden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
		<i>Aard controle R</i> <i>Indicatonummer:</i> <i>G2/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatonummer:</i> <i>G2/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatonummer:</i> <i>G2/03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatonummer:</i> <i>G2/04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatonummer:</i> <i>G2/05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatonummer:</i> <i>G2/06</i>	
		€ 3.126.684	€ 42.722	€ 320.162	€ 0	€ 10.019	€ 0	
		Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee	
		Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente		
		I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)		
		<i>Aard controle R</i> <i>Indicatonummer:</i> <i>G2/07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatonummer:</i> <i>G2/08</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatonummer:</i> <i>G2/09</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatonummer:</i> <i>G2/10</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatonummer:</i> <i>G2/11</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatonummer:</i> <i>G2/12</i>	
		€ 1.659	€ 0	€ 0	€ 83.400	€ 0	Ja	
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2017 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoordden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatonummer:</i> <i>G3/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatonummer:</i> <i>G3/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatonummer:</i> <i>G3/03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatonummer:</i> <i>G3/04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatonummer:</i> <i>G3/05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatonummer:</i> <i>G3/06</i>
			€ 39.349	€ 27.065	€ 8.438	€ 39.114	€ 0	€ 0
		Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee				
		<i>Aard controle R</i> <i>Indicatonummer:</i> <i>G3/07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatonummer:</i> <i>G3/08</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatonummer:</i> <i>G3/09</i>				
		€ 0	€ 0	Ja				

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2017 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2018

INDICATOREN							
I&M	E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordings informatie	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen	Overige bestedingen (jaar T)	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen
		Provinciale beschikking en/of verordening				Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen	Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen
		Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen					
			<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>
			<i>Indicatornummer: E27B/01</i>	<i>Indicatornummer: E27B/02</i>	<i>Indicatornummer: E27B/03</i>	<i>Indicatornummer: E27B/04</i>	<i>Indicatornummer: E27B/05</i>
			1 2012/0024902	€ 19.906	€ 24.330		
			2 2014/0027262	€ 530	€ 530		
			3 2014/0028577	€ 829	€ 829		
			4 2014/0327023	€ 55.411	€ 55.411		
			Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T)	Toelichting	Eindverantwoording Ja/Nee
				Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie		Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden
			<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>
			<i>Indicatornummer: E27B/06</i>	<i>Indicatornummer: E27B/07</i>	<i>Indicatornummer: E27B/08</i>	<i>Indicatornummer: E27B/09</i>	<i>Indicatornummer: E27B/10</i>
			1 2012/0024902	€ 107.939	€ 131.927		Nee
			2 2014/0027262	€ 1.355	€ 1.355		Nee
			3 2014/0028577	€ 222.626	€ 223.648		Nee
			4 2014/0327023	€ 87.825	€ 87.825		Ja

5.1.3 TAAKVELDEN

Als gevolg van de wijzigingen van het BBV zijn gemeenten verplicht om een zogeheten 'Taakvelden' overzicht bij de begroting te voegen. In deze taakvelden is te zien hoe de baten en lasten verdeeld zijn over de door het Rijk voorgeschreven taakvelden. Deze taakvelden lopen grotendeels gelijk op met de programma's maar een één op één aansluiting is niet te maken. Op basis van de ingerichte grootboekstructuur worden kosten en opbrengsten toegerekend aan een programma. Uiteraard komen de herkenbare posten uit de taakvelden overeen met de posten zoals die in onze programmabegroting staan. Onderstaand het overzicht van de baten en lasten verdeeld over de voorgeschreven taakvelden.

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2017			Begroting 2017			Realisatie 2017			Verschil Begroting		
	Primitief			(Na wijzigingen)						(Na wijz.) - Realisatie		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
0.1 Bestuur	-1.197	56	-1.141	-1.177	48	-1.129	-1.156	58	-1.098	20	10	31
0.10 Mutaties reserves		2.579	2.579	-237	4.246	4.009	-5.873	3.912	-1.961	-5.636	-334	-5.971
0.2 Burgerzaken	-1.179	477	-702	-1.278	532	-746	-1.366	580	-786	-88	48	-40
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-302	252	-50	-371	306	-65	-385	294	-90	-14	-12	-26
0.4 Overhead	-6.904	583	-6.321	-7.783	613	-7.170	-7.553	719	-6.834	230	106	336
0.5 Treasury	-51	628	578	-148	825	677	-105	856	751	43	32	74
0.61 OZB woningen	-228	3.197	2.969	-228	3.197	2.969	-225	3.287	3.062	3	90	93
0.62 OZB niet-woningen	-118	1.772	1.654	-118	1.772	1.654	-107	1.804	1.696	11	32	42
0.64 Belastingen overig	-9	165	157	-9	165	157	-13	175	162	-4	10	6
0.7 Algemene uitkering gemeentefonds	510	20.131	20.641		21.347	21.347		21.281	21.281		-67	-67
0.7 Algemene uitkering gemeentefonds (sociaal domein)		10.928	10.928		10.910	10.910		10.910	10.910			
0.8 Overige baten en lasten	-84		-84	-64		-64				64		64
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-1.711		-1.711	-1.706		-1.706	-1.707		-1.707	-2		-2
1.2 Openbare orde en veiligheid	-318	26	-292	-333	26	-307	-338	17	-322	-6	-9	-15
2.1 Verkeer en vervoer	-2.898	73	-2.825	-2.941	73	-2.868	-3.097	79	-3.018	-157	6	-150
2.3 Recreatieve havens	-35	9	-26	-35	9	-26	-34	14	-20	1	5	6
3.1 Economische ontwikkeling	-80		-80	-80		-80	-80		-80			
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-994	994		-994	994		-1.011	1.159	148	-17	165	148
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-4	8	4	-4	8	4	-8	9	1	-4	1	-3
3.4 Economische promotie	-88	143	55	-133	153	20	-118	148	30	15	-5	9
4.1 Openbaar basisonderwijs	-98		-98	-98		-98	-93		-93	5		5
4.2 Onderwijshuisvesting	-680		-680	-655		-655	-673		-673	-18		-18
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.273	129	-1.144	-1.228	170	-1.058	-1.229	181	-1.048	-1	11	10
5.1 Sportbeleid en activering	-183		-183	-192	9	-183	-205	3	-203	-14	-6	-20
5.2 Sportaccommodaties	-1.505	194	-1.312	-1.793	182	-1.611	-1.510	194	-1.316	283	13	295

5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-289		-289	-510	36	-475	-491	55	-437	19	19	38
5.4	Musea	-1		-1	-1		-1				1		1
5.5	Cultureel erfgoed	-36	9	-27	-82	9	-73	-86	10	-76	-4	1	-3
5.6	Media	-653		-653	-683		-683	-695		-695	-12		-12
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-2.311	121	-2.190	-2.765	438	-2.326	-2.691	298	-2.393	74	-141	-67
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	-2.175	107	-2.068	-2.827	107	-2.720	-2.378	170	-2.208	449	63	512
6.2	Wijkteams	-1.158		-1.158	-1.154		-1.154	-1.152		-1.152	2		2
6.3	Inkomensregelingen	-4.034	2.977	-1.057	-5.128	3.709	-1.419	-4.969	3.609	-1.361	159	-101	58
6.4	Begeleidende participatie	-4.104		-4.104	-4.685	122	-4.563	-4.504	152	-4.353	181	30	211
6.5	Arbeidsparticipatie	-422		-422	-828	200	-628	-687	150	-537	141	-50	91
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-1.035	7	-1.027	-796	26	-770	-838	19	-819	-42	-7	-49
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	-4.800	619	-4.181	-2.705	237	-2.468	-2.715	255	-2.460	-10	18	8
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	-3.797		-3.797	-5.037		-5.037	-5.558		-5.558	-521		-521
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	-123		-123									
7.1	Volksgezondheid	-829	16	-813	-1.025	16	-1.009	-1.019	16	-1.003	6		6
7.2	Riolering	-1.341	1.514	173	-1.296	1.469	173	-1.310	1.487	177	-14	17	4
7.3	Afval	-2.144	2.741	597	-2.099	2.696	597	-2.101	2.687	586	-2	-9	-11
7.4	Milieubeheer	-773		-773	-724	50	-674	-672	113	-559	53	63	115
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	-216	229	14	-162	229	68	-210	234	24	-49	5	-44
8.1	Ruimtelijke ordening	-1.038	70	-968	-1.101	105	-996	-1.209	189	-1.020	-108	84	-24
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)	-6.284	6.284		-6.284	6.284		-8.360	13.335	4.975	-2.076	7.051	4.975
8.3	Wonen en bouwen	-689	649	-41	-768	809	41	-813	1.098	285	-46	290	244
Saldo van baten en lasten		-57.678	57.688	9	-62.261	62.126	-135	-69.347	69.556	209	-7.086	7.430	344
0.11	Resultaat			9			-135			209			344

Hoofdstuk 5.2 Bijlagen niet verplicht

5.2.1 KERNGEGEVENS

Inwoners	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Totaal	28.086	28.100	28.238
< 20 jaar	6.845	6.760	6.900
> 64 jaar	5.628	5.725	5.768
waarvan 75 - 85 jaar	1.827	1.860	2.367

Uitkeringsgerechtigden bijstand	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
IOAW	23	7	22
IOAZ	0	3	1
PW (participatiewet)	228	200	230

Fysieke structuur	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
oppervlakte land in hectaren	16.510	16.510	16.510
oppervlakte binnenwater in hectaren	140	140	140
aantal verblijfsobjecten met woonfunctie	11.444	11.519	11.511
km gemeentelijke wegen	513	513	513
km provinciale wegen	34	34	34

Personele gegevens	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
aantal fte's	193	188	196

Financiële structuur per inwoner	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
algemene uitkering gemeentefonds	746	717	753

5.2.2 NIET AFGESLOTEN INVESTERINGEN VAN VOORGAANDE JAREN

Onderstaand is een overzicht opgenomen van de niet afgesloten investeringen van voorgaande jaren. Per investering wordt de voortgang beschreven na twaalf maanden van dit jaar.

Investering	Begroot	Uitgaven t/m 2016	Uitgaven 2017	Restant	Dekking	Afsluiten
1. Aansluiting N348 Lemelerveld	2.421.000	616.244	49.236	1.755.520	45% prov, 55% vz	nee
2. Zuidelijke aansluiting N348	810.000	464.615	6.657	338.728	50% prov, 50% vz	nee
3. Herinrichting Stationsstraat	470.000	11.649	1.061	457.290	50% prov, 50% vz	nee
4. Gem.Verkeers- en Vervoersplan 2014	100.000	80.684	18.611	705	activeren	ja
5. Gem.Verkeers- en Vervoersplan 2015	100.000	47.522	53.006	-528	activeren	ja
6. Gem. Verkeers- en Vervoersplan 2016	100.000	13.390	86.299	311	activeren	ja
7. Herontwikkeling Kroonplein	2.262.000	2.084.324	148.593	29.083	prov. subsidie	nee
8. Glasvezelproject Nieuwleusen	96.000	39.693	2.000	54.307	leges	nee
9. Glasvezelproject Buitengebied	182.000	89.876	10.032	82.092	leges	nee
10. Kulturhus De Spil	9.964.000	310.210	4.119.668	5.534.122	reserve	nee
11. vervallen		0	0	0		
12. ICT verv.servers, thin-clients, netwerkcomp.	100.000	33.109	69.710	-2.819	activeren	ja
13. 2 voertuigen WSW	100.000	3.000	89.931	7.069	activeren	ja
14. Sport en bewegen 2015 / 2016	15.875	1.000	9.796	5.079	reserve	ja
15. Archeologisch ondz Oosterdalfsen (budgetovh 2016)	46.000	0	46.000	0	reserve	ja
16. VW Krafter 32-VDR-3	45.000	2.250	49.760	-7.010	activeren	ja
17. Ford Transit 67-VLK-1	37.000	1.850	40.042	-4.892	activeren	ja
18. Bebakeningswagen	10.300	2.000	8.252	48	activeren	ja
19. Werken zonder Grenzen (WZG) (2016)	40.000	19.128	20.872	0	activeren	ja
20. Draadloos netwerk (wifi)	20.000	1.000	22.617	-3.617	activeren	ja
21. Personeels- en salarisadministratie	115.000	28.791	44.830	41.379	activeren	nee
22. Dorpsplein Oudleusen (budgetovh 2016)	15.000	0	13.163	1.837	reserve	ja
23. Klimaat en Duurzaamheid 2016	200.000	159.728	40.272	0	reserve	ja
24. Digitalisering Maatschapp.Ondersteuning	130.000	32.984	57.672	39.344	activeren	nee
25. Komgrens Zwarteweg Hoonhorst	207.500	93.078	110.821	3.601	45% prov, 55% vz	ja
Totaal	17.586.675	4.136.125	5.118.901	8.331.649		

1. Aansluiting N348 Lemelerveld

Dit betreft het meebetalen aan de 1e fase van het provinciale project N348. Project is in 2017 aanbesteed en wordt in 2018 uitgevoerd.

2. Zuidelijke aansluiting N348

De zuidelijke aansluiting loopt grotendeels gelijk op met het provinciale project N348. Voorbereiding en aanbesteding is in 2017 gedaan en uitvoering is in 2018.

3. Herinrichting Stationsstraat

Planvorming voor de Stationsstraat wordt in 2018 uitgevoerd. Uitvoering kan pas als zuidelijke- en noordelijke aansluiting gereed zijn. Naar verwachting zal dit eind 2018/begin 2019 zijn.

4-5-6. Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan 2014/2015/2016

De resterende middelen van GVVP 2014/2015/2016 zijn volledig ingezet.

7. Herontwikkeling Kroonplein

De werkzaamheden zijn nagenoeg afgerond en de provinciale subsidie is vastgesteld. Het restant over 2017 (€ 29.000) zal in 2018 nog besteed worden aan enkele werkzaamheden en het proces voor het opstellen van een verbeterplan als gevolg van het eind 2017 uitgevoerde belevingsonderzoek Kroonplein. Daardoor kan het krediet bij de jaarrekening nog niet worden afgesloten.

8. Glasvezelproject Nieuwleusen

Op maandag 13 maart 2017 is het convenant met (CIF) Rabobank Bouwfonds Communication Infrastructure Fund ondertekend. Met de ondertekening zijn de onderhandelingsresultaten bekrachtigd en kon de vraagbundeling starten. Het behaalde resultaat in de vraagbundeling is geëindigd op 63,3%. Na jaren van overleg en onderzoek kan nu overgegaan worden tot de realisatie van een breedbandnetwerk in buitengebied, een resultaat om trots op te zijn. De eerste aanvragen voor instemmingsbesluiten zijn eind december ontvangen en de realisatie zal nu spoedig starten. Rest voor Nieuwleusen nog een mogelijke aanleg van een glasvezelnetwerk binnen de kom. Het initiatief hiervoor ligt bij Nieuwleusen Synergie, conform eerdere afspraken met deze organisatie.

9. Glasvezelproject Buitengebied

Op maandag 13 maart is het convenant met (CIF) Rabobank Bouwfonds Communication Infrastructure Fund ondertekend. Met de ondertekening zijn de onderhandelingsresultaten bekrachtigd en kon de vraagbundeling starten met een positief eindresultaat. Voor fase 1, ten zuiden van het Overijssels kanaal zijn de graafwerkzaamheden nagenoeg afgerond en kan er al deels gebruik gemaakt worden van de breedbandverbinding. Hoe de aanlegfasen verder binnen de deelprojecten Buitengebied of Nieuwleusen vormgegeven gaan worden is mede afhankelijk van het technisch ontwerp en uitvoering.

10-11. Kulturhusplannen Nieuwleusen, De Spil

Met de start van de bouw van kulturhus De Spil in september 2017 is de realisatie van onze ambitie dat elke kern beschikt over een kulturhus dichtbij. De oplevering van het kulturhus De Spil is gepland in juli 2018, waarna deze in gebruik zal worden genomen in september. Het projectbudget voor de realisatie bestaat uit de door uw raad beschikbaar gestelde kredieten. De post onvoorzien (circa €400.000) was eind 2017 nagenoeg beschikbaar. De besteding van het budget is gedurende 2017 en 2018. De projectorganisatie en –besturing is op de bouwfase aangepast zodat wij adequaat kunnen sturen op tijd, kwaliteit en geld.

12. ICT vervanging servers, thin-clients, netwerkcomponenten

Conform de planning zijn ook de netwerkcomponenten vervangen. Een deel van de netwerkcomponenten en bijbehorende hardware heeft waterschade opgelopen. De extra kosten zijn door de verzekering aan ons vergoed. De vergoeding van de verzekering is elders geboekt. Het krediet kan worden afgesloten.

13. 2 voertuigen WSW

De voertuigen zijn aangeschaft zoals vermeld in de 2^e bestuursrapportage 2017.

14. Sport en bewegen 2015 / 2016

Betreft de uitgestelde investering beachveld kern Dalfsen, waarbij aanleg in 2017 plaatsvindt. Aanleg beachveld in kern Dalfsen heeft plaatsgevonden en is afgerond.

15. Archeologisch onderzoek Oosterdalfsen

In december 2017 is de basisrapportage Oosterdalfsen opgeleverd.

16. VW Crafter 32-VDR-3

Het voertuig is aangeschaft zoals vermeld in de 2^e bestuursrapportage 2017.

17. Ford Transit 67-VLK-1

Het voertuig is aangeschaft zoals vermeld in de 2^e bestuursrapportage 2017.

18. Bebakeningswagen

De bebakeningswagen is aangeschaft zoals vermeld in de 2^e bestuursrapportage 2017.

19. Werken zonder Grenzen (WZG)

Conform de 2e bestuursrapportage is dit krediet besteed aan de aanschaf van iPads, laptops, extra beeldschermen en software voor de handhavers, zodat mobiel handhaven ondersteund wordt. Waarna het krediet is afgesloten.

20. Draadloos netwerk (wifi)

De WiFi is in het 2e kwartaal van 2017 geïnstalleerd en in gebruik genomen. Er is sprake van een geringe overschrijding. De investering kan afgesloten worden.

21. Personeels- en salarisadministratie

In 2017 hebben wij een groot deel van ons nieuwe personeels- en salarissysteem YouForce kunnen implementeren. In 2018 zullen wij nog enkele aanvullende modules, onder andere werving- en selectie en ziekteverzuim toevoegen.

22. Dorpsplein Oudleusen

Het project is afgerond.

23. Klimaat en Duurzaamheid 2016

Project is in 2017 afgerond.

24. Digitalisering Maatschappelijke Ondersteuning

De vereiste koppeling is gereed en bestaande archieven zijn gedigitaliseerd. Als gevolg van de koppeling is gebleken dat de huidige systemen geoptimaliseerd moeten worden. Hiervoor gebruiken wij het restant van het budget in 2018.

25. Komgrens Zwarteweg Hoonhorst

Het project is afgerond. De afronding van de provinciale subsidie zal via de SISA 2017 plaatsvinden.

5.2.3 VOORTGANG INVESTERINGEN 2017

Onderstaand is een overzicht opgenomen van de investeringen voor 2017. Per investering wordt de voortgang beschreven na twaalf maanden van dit jaar.

Dit betreft investeringen:

- uit het investeringsplan 2017 - 2020 (jaarschijf 2017)
- nieuwe investeringen vanuit de Perspectiefnota 2017
- nieuw beschikbaar gestelde kredieten voor 2017
- in voorgaande jaren beschikbaar gestelde kredieten voor 2017

Investerings met activering	Begroot 2017 incl. wijz.	Uitgaven 2017	Restant	Dekking	Afsluiten
1. Werken zonder grenzen (WZG) (2017)	40.000	7.791	32.209	activeren	nee
2. Bossingschaar buitengebied (naar 2019)	0	0	0	activeren	n.v.t.
3. Ford Transit Connect 85-VHG-2	30.000	3.000	27.000	activeren	nee
4. Goldoni 2-wielige tractor	15.000	1.500	13.500	activeren	nee
5. Iseki tractor begraafplaats Welsum	35.000	44.035	-9.035	activeren	ja
6. Miles elektro auto	65.000	6.500	58.500	activeren	nee
7. Renault Master wijkteam buitengebied (naar 2019)	0	0	0	activeren	n.v.t.
8. Schaftwagens langzaam verkeer	25.000	27.435	-2.435	activeren	ja
9. Vervallen en samengevoegd met nr. 12	0	0	0	activeren	
10. Vacuumtank Veenhuis	17.500	1.750	15.750	activeren	nee
11. Voertuig WSW	50.000	50.618	-618	activeren	ja
12. Zoutstrooiers Nieuwleusen & Lemelerveld	52.200	4.700	47.500	activeren	nee
13. Gem.Verkeers- en Vervoersplan (GVVP) 2017	160.000	47.152	112.848	activeren	nee
14. Groot onderhoud brand-/inbraakinstallaties scholen	60.000	57.000	3.000	activeren	ja
15. Verbouw werf Dalfsen	1.200.000	783.377	416.623	activeren/vz	nee
16. Minigraafmachine	20.000	24.874	-4.874	activeren	ja
17. Voertuig WSW (elektrisch)	35.000	34.595	405	activeren	ja
27. iBurgerzaken	0	44.400	-44.400	activeren	nee
28. Klimaat en duurzaamheid algemeen	28.500	28.500	0	reserve	ja
28. Klimaat en duurzaamheid warmteactie	130.000	0	130.000	reserve	budgetovh
28. Klimaat en duurzaamheid zonnepanelen	141.500	3.150	138.350	activeren	nee
29. Voorbereidingskrediet Jagtlusterallee	100.000	20.884	79.116	activeren	nee
Subtotaal	2.204.700	1.191.261	1.013.439		

Investerings/projecten t.i.v. reserves/voorziening	Begroot 2017 incl. wijz.	Uitgaven 2017	Restant	Dekking	Afsluiten
18. Renovatie openbare verlichting	120.000	120.293	-293	reserve	ja
19. Update www.dalfsen.nl	45.000	26.843	18.157	reserve	budgetovh
20. Actualisatie Groenstructuurplan	25.000	25.000	0	reserve	ja
21. Uitvoering Groenstructuurplan	82.000	82.000	0	reserve	ja
22. Herinrichten/opwaarderen woonomgeving	215.000	244.152	-29.152	reserve	ja
23. Nieuwe ontwikkelingen GRP	5.000	23.894	-18.894	voorziening	ja
24. Grondaankopen voor toekomstige uitbr.plannen	1.000.000	508.007	491.993	grex	ja
25. Projecten gebiedsgerichte ontwikkeling	280.000	220.616	59.384	reserve	ja
26. Schatkamer van Dalfsen (DNA van Dalfsen)	105.000	42.145	62.855	reserve	budgetovh
Totaal (inclusief 1 t/m 17, 27 t/m 29)	4.081.700	2.484.211	1.597.489		

1. Werken zonder grenzen (WZG)

Conform de intentie van het Werken Zonder Grenzen zijn de gelden ingezet om medewerkers meer mobiel te laten werken. Om te zorgen dat er op een veilige wijze gegevens verwerkt kunnen worden en spy- en malware en andere bedreigingen buiten te sluiten, vindt er een upgrade plaats van onze "firewall". De technisch aanpassingen zullen in het eerste kwartaal van 2018 worden afgerond.

2. Bossingelschaar buitengebied

De aankoop van de Bossingelschaar is uitgesteld naar de jaarschijf 2019 zoals vermeld in de 1^e en 2^e bestuursrapportage 2017.

3. Ford Transit Connect 85-VHG-2

Verv. Ford Transit 85-VHG-2 is doorgeschoven naar de jaarschijf 2018 omdat een elektrisch voertuig met zwaarder accupakket in 2017 nog niet vrijgegeven is voor verkoop.

4. Goldoni 2-wielige tractor

Voor levering van de te vervangen Goldoni 2-wielige tractor is de opdracht verstrekt en vindt plaats in het tweede kwartaal van 2018.

5. Iseki tractor begraafplaats Welsum

De Iseki tractor is aangeschaft zoals vermeld in de 2^e bestuursrapportage 2017.

6. Miles elektro auto

De Miles elektro auto is meegenomen naar jaarschijf 2018. De definitieve tekening van laadbak is niet in 2017 ontvangen. Na ontvangst kan de opdracht plaatsvinden.

7. Renault Master wijkteam buitengebied

De vervanging van dit voertuig is 2 jaar uitgesteld. Voorgesteld was het krediet af te ramen in 2017 en opnieuw in de investeringsplanning, jaarschijf 2019, op te nemen zoals al aangegeven in de 1^e bestuursrapportage 2017.

8. Schaftwagens langzaam verkeer

De schaftwagens zijn aangeschaft zoals vermeld in de 1^e en 2^e bestuursrapportage 2017.

9. Sneeuwplougen Nieuwleusen & Lemelerveld (vervallen en samengevoegd met nr 12)

10. Vacuumentank Veenhuis

De opdracht voor levering is verstrekt en de levering heeft plaatsgevonden.

11. Voertuig WSW

Het voertuig is geleverd.

12. Zoutstrooiers Nieuwleusen & Lemelerveld

In de 2^e bestuursrapportage hebben wij u voorgesteld de budgetten voor de kredieten sneeuwplougen en zoutstrooiers (nr 9 en 12) samen te voegen en een extra krediet van € 21.200 beschikbaar te stellen voor de aanschaf van zoutwatersproeiers. De levering heeft plaatsgevonden in het 1^e kwartaal van 2018.

13. Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP) 2017

Het krediet wordt ingezet voor projecten uit het uitvoeringsprogramma. Het restantbudget van 2017 willen wij graag inzetten voor onderzoek rotonde Kampmansweg, Haersolteweg en Beatrixlaan/Julianalaan. Daarnaast voor de planvorming van de snelfietsroute Dalfsen - Zwolle.

14. Groot onderhoud brand- en inbraakinstallaties scholen

Het betreft afspraken die voortvloeien uit het IHP 2010-2014, waarbij per school in 2017 een vast bedrag beschikbaar wordt gesteld. De beschikbaarstelling aan de schoolbesturen vindt in de loop van 2017 plaats.

Dit heeft eind 2017 plaatsgevonden en is afgerond.

15. Verbouw werf Dalfsen

Er is een bedrag van € 1,2 miljoen beschikbaar gesteld voor de verbouw van de werf. De werkzaamheden worden uitgevoerd door de plaatselijke bedrijven Bouwbedrijf Bongers en Installatiebedrijf Morrenhof-Jansen. De kantoren, kantine en overige personeelsruimten zijn inmiddels gereed en in gebruik genomen. De overige werkzaamheden zijn naar verwachting eind juni 2018 gereed.

16. Minigraafmachine

De graafmachine is geleverd.

17. Voertuig WSW

Het voertuig is geleverd.

18. Renovatie openbare verlichting

We hebben 427 armaturen vervangen door LED-armaturen en 60 armaturen zijn voorzien van vervangend binnenwerk (LED) en daarmee is ca. 8% van het areaal verduurzaamd.

19. Update www.dalfsen.nl

Het programma van eisen voor de nieuwe website is afgerond en we hebben de website aanbesteed. Daarmee is een grote stap gezet om te komen tot een toptakenwebsite, die in het eerste kwartaal van 2018 is opgeleverd. Daarom wordt verzocht het bedrag van € 18.000 over te hevelen naar 2018.

20. Actualisatie Groenstructuurplan (GSP)

Actualisatie en vaststelling van het GSP door uw raad is i.v.m. de overvolle jaarwerkplannen verplaatst naar 2019. We hebben het GSP 2013-2017 ook van toepassing verklaard voor 2018 e.v. totdat er een geactualiseerd GSP is vastgesteld door uw raad.

21. Uitvoering groenstructuurplan

We hebben in 2017 veertien groenprojecten in Nieuwleusen, Oudleusen en Dalfsen (deels) uitgevoerd. Daarnaast is een groot deel van het budget in 2017 ingezet om het project afstoten groen succesvol af te ronden (1^e kwartaal 2018 geheel afgerond). De uitvoering van het groenstructuurplan ligt op schema en 78% van de uitvoeringsprojecten is gerealiseerd.

De looptijd van het GSP 2013-2017 is verlengd totdat er een geactualiseerd GSP is vastgesteld door uw Raad.

22. Herinrichten/opwaarderen woonomgeving

Het krediet is ingezet voor speelplaatsen, onderhoud van trottoirs, opwaarderen van te onderhouden wegen en het herinrichten van de openbare ruimte bij divers projecten. De projecten zijn uitgevoerd. Het krediet is in 2017 besteed.

23. Nieuwe ontwikkelingen GRP

In oktober dachten we maximaal € 5.000 uit te geven aan nieuwe ontwikkelingen GRP. Uiteindelijk is door particuliere initiatieven bijna € 24.000 uitgegeven. In de dekking wordt voorzien vanuit de voorziening riolering. Daarom is deze budgetoverschrijding budgetneutraal.

24. Grondaankopen voor toekomstige uitbreidingsplannen

Het geld is bestemd voor strategische grondaankopen. Deze komen ten laste van de grondexploitatie. Dit jaar zijn 2 strategische aankopen gedaan.

25. Projecten gebiedsgerichte ontwikkeling

Er is budget beschikbaar gesteld voor cofinanciering in het kader van het Europese LEADER plattelandsontwikkelingsprogramma. Voor dit programma kunnen initiatieven worden aangedragen aan de Lokale Actie Groep (LAG), gericht op acties ter versterking van het platteland. Op dit moment zijn een aantal initiatieven bekend, waarvan echter bij doorgang de cofinanciering in 2018 pas aan de orde is. Binnen gebiedsgerichte ontwikkeling hoort ook het programma Ruimte voor de Vecht. Hiervoor is in 2017 een subsidie ontvangen van € 60.000 voor de waterspeelplaats (fontein) in het Waterfront nabij de Vecht. Onder andere de fontein, de bijdrage aan de wandelpromenade langs de Vecht (onderdeel van het Waterfront) en de verbreding van het fietspad over de stuw Vechterweerd zijn uitgaven die zijn gedaan in dit programma. De financiële effecten zijn verwerkt in programma 9.

26. DNA van Dalfsen

Vanaf begin 2017 wordt invulling gegeven aan de opdracht om het erfgoed van Dalfsen stevig op de kaart te zetten. Tot op heden zijn dit met name procesmatige activiteiten geweest, zonder dat daar forse financiën voor ingezet zijn. In maart is er voor de direct betrokkenen bij het project een startbijeenkomst georganiseerd waarin de erfgoedopdracht uit de cultuurnota centraal stond. In de periode daarna is er een projectgroep en stuurgroep gevormd. In september is het project officieel gelanceerd voor inwoners uit de gemeenten op de open monumenten dag. De maanden daarna zijn de verschillende kernen druk bezig geweest met het verzamelen van verhalen waarbij cultuurparticipatie centraal stond. Erfgoed Gelderland is betrokken om de deskundigheid van de historische verenigingen te bevorderen op het gebied van het collectiebeleid zodat verhalen en erfgoedcollecties met elkaar verbonden kunnen worden. De eerste verbeelding in Lemelerveld vindt plaats in 2018 waardoor het budget met name in dat jaar en de jaren daarna wordt besteed.

27. iBurgerzaken

U heeft ingestemd met de aanschaf en implementatie van het systeem iBurgerzaken van de firma PinkRoccade. Hiervoor heeft u ook voor 2018 € 50.000 beschikbaar gesteld. De planning was het eerste kwartaal van 2018 te starten met de implementatie. Echter, doordat het systeem gezamenlijk en gelijktijdig met de gemeenten Staphorst en Zwartewaterland is geïnstalleerd, is de planning naar voren gehaald. Het implementatiejaar is vervroegd van 2018 naar 2017, daarom moeten de beschikbaar gestelde gelden voor 2018 naar voren worden gehaald.

28. Klimaat en duurzaamheid 2017

In 2017 zijn diverse uitgaven gedaan voor ondersteuning van duurzame dorpen, verduurzaming gemeentelijke gebouwen, etc. De planning was dat de investering van € 300.000 na 2017 gerealiseerd zou zijn. Dit beschikbare bedrag is in de loop van 2017 verdeeld over de volgende onderdelen:

- Extra zonnepanelen werf € 141.500 (activeren)
- Warmteactie € 130.000 (t.l.v. reserve milieu)
- Overige duurzaamheid € 28.500 (t.l.v. reserve milieu)

De genoemde activiteiten voor zonnepanelen en warmteactie zijn i.v.m. benodigde besluitvorming en een langere doorlooptijd eind 2017 gestart en worden in 2018 voortgezet. Het hiervoor benodigde budget/investering wordt overgeheveld naar 2018.

29. Voorbereidingskrediet Jagtclusterallee

Na besluitvorming is in 2^e deel van 2017 gestart met de voorbereidingen Jagtclusterallee. Hiervoor zijn de nodige uitwerkingen en onderzoeken uitgevoerd. Verdere uitwerkingen en de uitvoering vindt plaats in 2018.

5.2.4 ONTWIKKELING VAN DE BEGROTING 2017

bedragen
x € 1.000

Omschrijving	Lasten	Baten	Lasten reserve	Baten reserve	Eindtotaal
Programma 1: Bestuur, ondersteuning en algemene dekkingsmiddelen					
000 Primaire begroting 2017	9.569	-27.398	0	-1.242	-19.071
001/2017 septembercirc. 2016	320	-42	0	0	278
002/2017 huisvesting werf dlfs	0	0	1.060	-910	150
007/2017 Activiteitenterrein	-81	0	0	0	-81
009/2017 PD burgerzaken	21	0	0	-21	0
010/2017 communicatiebel.	0	0	0	0	0
011/2017 Leegstand buitengebied	-30	0	0	0	-30
012/2016 corr huisv werf dlfs	0	0	-1.060	910	-150
012/2017 Amendementen begroting	-15	0	0	0	-15
014/2017 1e berap bijstelling	-108	-280	0	0	-389
015/2017 Mutatie jaarrekening	115	0	0	-115	0
017/2017 ppn	439	-235	0	0	204
018/2017 meicirculaire	486	-927	0	0	-441
021/2017 huisv soc dom	0	0	0	0	0
023/2017 2e berap	198	-67	0	0	130
024/2017 septembercirculaire 2017	-166	32	0	0	-134
026/2017 Verbouwing MO	283	0	0	-283	0
108/2017 hersch.OR	0	0	0	0	0
109/2017 div adm wijz 2e berap	0	0	0	0	0
112/2017 corr. Res. Prog1 naar 3	0	0	0	17	17
113/2017 grootboekwijz	0	0	0	0	0
Totaal programma 1 na wijziging	11.029	-28.918	0	-1.643	-19.531

Programma 2: Openbare orde en veiligheid					
000 Primaire begroting 2017	2.028	-26	0	0	2.002
014/2017 1e berap bijstelling	6	0	0	0	6
023/2017 2e berap	4	0	0	0	4
103/2017 adm wijzigingen 1e berap	0	0	0	0	0
105/2017 leges APV	0	0	0	0	0
108/2017 hersch.OR	0	0	0	0	0
Totaal programma 2 na wijziging	2.038	-26	0	0	2.012

Programma 3: Beheer openbare ruimte					
000 Primaire begroting 2017	5.217	-193	0	-462	4.563
007/2017 Activiteitenterrein	81	0	0	0	81
012/2017 Amendementen begroting	5	0	0	0	5
014/2017 1e berap bijstelling	27	-120	120	0	27
015/2017 Mutatie jaarrekening	30	0	0	-30	0
017/2017 ppn	4	0	0	0	4
022/2017 zonnepanelen wer	0	0	0	0	0
023/2017 2e berap	342	-197	117	-25	237
108/2017 hersch.OR	0	0	0	0	0
109/2017 div adm wijz 2e berap	0	0	0	0	0
112/2017 corr. Res. Prog1 naar 3	0	0	0	-17	-17
Totaal programma 3 na wijziging	5.707	-510	237	-534	4.900

Programma 4: Economische zaken					
000 Primaire begroting 2017	1.078	-1.008	0	0	71
004/2017 prov subs tbv detailhan	10	-10	0	0	0
015/2017 Mutatie jaarrekening	35	0	0	-35	0
023/2017 2e berap	10	-24	0	0	-14
Totaal programma 4 na wijziging	1.133	-1.042	0	-35	57

Programma 5: Onderwijs en vrije tijd					
000 Primaire begroting 2017	4.859	-323	0	-263	4.273
005/2017 Cultuurbeleid 17-20	105	0	0	-105	0
014/2017 1e berap bijstelling	189	-45	0	0	145
016/2017 bouwrijp/project De Spi	369	0	0	-369	0
017/2017 ppn	-115	0	0	0	-115
023/2017 2e berap	22	-48	0	-56	-81
102/2017 adm bijst zwembaden	-19	19	0	0	0
107/2017 recreatie en toerisme	0	0	0	0	0
111/2017 wijz grex en cultuurbeleid	0	0	0	0	0
Totaal programma 5 na wijziging	5.411	-396	0	-793	4.222

Programma 6: Inkomensondersteuning					
000 Primaire begroting 2017	4.392	-3.084	0	0	1.308
001/2017 septembercirc. 2016	-149	0	0	0	-149
014/2017 1e berap bijstelling	879	-739	0	0	140
015/2017 Mutatie jaarrekening	382	0	0	-382	0
018/2017 meicirculaire	282	0	0	0	282
023/2017 2e berap	153	-45	0	0	108
024/2017 septembercirculaire 2017	106	0	0	0	106
109/2017 div adm wijz 2e berap	-52	52	0	0	0
110/2017 adm wijz vangnet	0	0	0	0	0
Totaal programma 6 na wijziging	5.993	-3.816	0	-382	1.795

Programma 7: Sociaal domein					
000 Primaire begroting 2017	17.996	-11.571	0	-90	6.335
001/2017 septembercirc. 2016	-404	276	0	0	-129
013/2017 Invulling fin ruimte SD	194	0	0	-194	0
014/2017 1e berap bijstelling	169	-221	0	0	-52
017/2017 ppn	50	0	0	-50	0
018/2017 meicirculaire	358	-199	0	0	159
019/2017 herallocatie soc. domei	-201	201	0	0	0
021/2017 huisv soc dom	0	0	0	0	0
023/2017 2e berap	-153	-5	0	-152	-310
024/2017 septembercirculaire 2017	19	9	0	0	28
Totaal programma 7 na wijziging	18.029	-11.511	0	-486	6.032

Programma 8: Duurzaamheid en milieu					
000 Primaire begroting 2017	4.474	-4.485	0	-300	-311
002/2017 huisvesting werf dlfs	0	0	0	-150	-150
008/2017 corr. Milieu beleid war	0	0	0	0	0
012/2016 corr huisv werf dlfs	0	0	0	150	150
012/2017 Amendementen begroting	10	0	0	0	10
014/2017 1e berap bijstelling	20	0	0	0	20
022/2017 zonnepanelen wer	-142	0	0	142	0
023/2017 2e berap	-81	40	0	0	-41
109/2017 div adm wijz 2e berap	0	0	0	0	0
Totaal programma 8 na wijziging	4.281	-4.445	0	-159	-322

Programma 9: Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting					
000 Primaire begroting 2017	8.074	-7.022	0	-223	829
011/2017 Leegstand buitengebied	30	0	0	0	30
014/2017 1e berap bijstelling	103	0	0	0	103
015/2017 Mutatie jaarrekening	157	0	0	-157	0
017/2017 ppn	2	-95	0	0	-93
023/2017 2e berap	127	-160	0	0	-33
027/2017 gebiedsbeleid	-225	60	0	165	0
104/2017 corr. strat.grondaank.l	0	0	0	0	0
111/2017 wijz grex en cultuurbeleid	0	0	0	0	0
Totaal programma 9 na wijziging	8.268	-7.217	0	-215	837
Eindtotaal	61.889	-57.880	237	-4.246	0

5.2.5 GEMEENTEFONDS

Circulaire	mei-16	december-17	afwijking
Jaar	begroting 2017	specificatie 8	2017
Onderdeel A - Inkomstenmaatstaven			
Maatstaf	begroot	werkelijk	afwijking
1c Waarde niet-woningen eigenaren	-726.482	-756.023	-29.541
1f Waarde niet-woningen gebruikers (onder aftrek amendement De Pater)	-504.504	-529.641	-25.137
1a Waarde woningen eigenaren	-2.566.026	-2.579.753	-13.727
Subtotaal	-3.797.012	-3.865.417	-68.405
			-
Onderdeel B - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor van toepassing is			
Maatstaf	begroot	werkelijk	afwijking
1e OZB waarde niet-woningen	176.949	184.145	7.195
8a Bijstandsontvangers (vanaf 2016)	398.905	472.646	73.741
8b Loonkostensubsidie	9.587	9.587	0
3a Eén-ouder-huishoudens	99.984	102.484	2.500
2 Inwoners	4.275.184	4.289.938	14.754
4 Inwoners: jongeren < 20 jaar	1.661.673	1.660.945	-728
5 Inwoners: ouderen > 64 jaar	429.948	448.181	18.233
5a Inwoners: ouderen > 74 en < 85 jaar	47.250	47.985	735
7 Lage inkomens	121.220	83.272	-37.948
7b/c Lage inkomens (drempel) (vanaf 2016)	716.710	742.248	25.538
12 Minderheden	46.435	72.083	25.648
11a Uitkeringsontvangers (vanaf 2016)	108.990	111.485	2.495
3b Huishoudens	1.014.393	1.036.653	22.261
3c Eenpersoonshuishoudens	58.499	62.248	3.749
13 Klantenpotentieel lokaal	995.680	1.011.752	16.072
14 Klantenpotentieel regionaal	240.300	246.527	6.227
15e Leerlingen VO	59.280	65.801	6.521
		2.625	2.625
38 Bedrijfsvestigingen	188.950	220.545	31.595
31a ISV (a) stadsvernieuwing	4.459	2.218	-2.241
31b ISV (b) herstructurering	1.026	510	-515
36 Meerkernigheid	81.574	81.574	0

37 Meerkernigheid * bodemfactor buitengebied	133.872	133.872	0
36a Kernen met 500 of meer adressen	166.555	166.555	0
34 Oeverlengte * bodemfactor gemeente	25.620	26.288	668
35a Oeverlengte * bodemfactor gemeente * dichtheidsfactor	21.360	22.005	646
32a/b Omgevingsadressendichtheid	430.407	418.201	-12.206
23 Oppervlakte bebouwing buitengebied * bodemfactor buitengebied	259.189	266.812	7.623
22 Oppervlakte bebouwing woonkernen * bodemfactor woonkernen	494.198	491.110	-3.089
21 Oppervlakte bebouwing	199.466	198.275	-1.191
23a Oppervlakte bebouwing buitengebied	162.960	338.895	175.934
22a Oppervlakte bebouwing woonkern	182.350	366.082	183.731
19 Oppervlakte binnenwater	5.319	5.562	243
16 Oppervlakte land	678.066	679.470	1.404
18 Oppervlakte land * bodemfactor gemeente	436.855	436.696	-159
24a Woonruimten (vanaf 2016)	706.038	678.569	-27.469
25a Woonruimten (vanaf 2016) * bodemfactor woonkernen	600.363	598.966	-1.397
39 Vast bedrag	236.201	237.799	1.598
Subtotaal	15.475.815	16.020.608	544.793
			-
Onderdeel C - Uitkeringsfactor (uf)			
Maatstaf	begroot	werkelijk	afwijking
Uitkeringsfactor	1,42	1,428	n.v.t.
Subtotaal (B x C (=uf))	21.975.658	22877428,88	901.771,14
			-
Onderdeel D - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is			
Maatstaf	begroot	werkelijk	afwijking
56a Suppletie-regeling groot onderhoud verdeelstelsel 2e fase	-76.628	-76.507	121
56b Cumulatierегeling gemeentefonds (SU)		-1.579	-1.579
61 Suppletierегeling OZB	0	-76.628	-76.628
Subtotaal	-76.628	-154.714	-78.086
			-
Onderdeel E - Integratie- en decentralisatieuitkeringen waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is			
Maatstaf	begroot	werkelijk	afwijking
71 Impuls Brede scholen combinatiefuncties (DU)	52.680	52.921	241

113 Peuterspeelzaalwerk (DU)	81.880	81.880	0
170 Decentralisatie provinciale taken vergunningverlening, toezicht en handhaving (IU)	42.454	42.454	0
62 Wet maatschappelijke ondersteuning (IU)	1.821.221	1.878.968	57.747
205 Voorschoolse voorziening peuters (DU)	31.093	31.093	0
221 Verhoogde asielinstroom – partieel effect (DU)		122.500	122.500
222 Verhoogde asielinstroom – participatie en integratie (DU)		67.999	67.999
223 Armoedebestrijding kinderen (DU)		78.890	78.890
252 Vergoeding Tweede Kamerverkiezingen (DU)		2.161	2.161
Subtotaal	2.029.328	2.358.866	329.538
			-
Onderdeel F - 3 D's in het sociaal domein			
Maatstaf	begroot	werkelijk	afwijking
172 decentralisatie AWBZ naar WMO (IU)	3.161.939	3.103.617	-58.322
173 decentralisatie jeugdzorg (IU)	4.596.016	4.603.100	7.084
174 decentralisatie Participatiewet (IU)	3.170.035	3.202.914	32.879
Subtotaal	10.927.990	10.909.631	-18.359
			-
Onderdeel G - Aanvullingen van de gebruiker			
Maatstaf	begroot	werkelijk	afwijking
sept.circ. 2015: stelpost accressen	-100.000	0	100.000
Subtotaal	-100.000	0	100.000
			-
Totaal uitkering 2017:	30.959.335	32.125.795	1.166.460
			-
Uitkeringen gemeentefonds	20.031.345	21.216.164	1.184.819
Integratie uitkering sociaal domein	10.927.990	10.909.631	-18.359

5.2.6 VERANTWOORDING FRACTIEONDERSTEUNING

Verantwoordingsmodel fractieondersteuning

Fractie Gemeentebelangen

Boekjaar 2017

Datum	Crediteur/leverancier	Omschrijving	Ontvangst	Uitgave
22-03-17	Gemeente Dalfsen	Fractieondersteuning 2017	€ 5.860,00	
01-01-17	Rabobank	Bankkosten		€ 32,08
01-04-17	Rabobank	Bankkosten		€ 27,24
01-07-17	Rabobank	Bankkosten		€ 22,28
10-07-17	Vechtdal advisering	Zelfevaluatie en training deel I		€ 605,00
13-07-17	Moorivier	Ruimte t.b.v. training		€ 544,80
05-10-17	Rabobank	Bankkosten		€ 25,60
05-10-17	I. Snijder-Haarman	Declaratie kaart en bloemen Agricola		€ 22,99
18-10-17	de Heeg.nl	onderhoud website		€ 95,59
18-12-17	P. Noordegraaf	Vergoeding fractieondersteuning		€ 750,00
18-12-17	K. Siero	Vergoeding steunfractie 2017		€ 150,00
18-12-17	W. Dankelman	Vergoeding steunfractie 2017		€ 150,00
18-12-17	H. v.d. Berg	Vergoeding steunfractie 2017		€ 150,00
18-12-17	W. van Lenthe	Vergoeding steunfractie 2017		€ 150,00
19-12-17	W. Pessink	Vergoeding steunfractie 2017		€ 150,00
19-12-17	Vechtdal advisering	Zelfevaluatie en training deel II		€ 605,00
19-12-17	Hof van Dalfsen	ruimte t.b.v. training		€ 200,00
	Totaal		€ 5.860,00	€ 3.680,58

Verantwoordingsmodel fractieondersteuning

Fractie CDA

Boekjaar 2017

Datum	Crediteur/leverancier	Omschrijving	Ontvangst	Uitgave
22-03-17	Gemeente Dalfsen	Fractieondersteuning 2017	€ 4.510,00	
15-03-17	Ondernemersvereniging Nieuwleusen	Advertentie Dalfser Marskramer (Kerstbericht)		€ 121,00
18-04-17	Coop Neppelenbroek/Kruidvat	Attentie installatie wethouder Uitslag		€ 15,39
26-04-17	Passie Flora Salland	Attenties lintjesregen 2017		€ 30,00
01-08-17	Ondernemersvereniging Nieuwleusen	Advertentie Dalfser Marskramer (Zomerbericht)		€ 121,00
19-10-17	Anne-Moon	Attentie Fam. Pasman		€ 20,00
06-12-17	PLUS Bakker	Attentie werkbezoek JDC Nieuwleusen		€ 11,78
13-12-17	Anne-Moon	Attentie installatie wethouder Schuurman		€ 19,00
22-12-17	Ondernemersvereniging Nieuwleusen	Advertentie Dalfser Marskramer (Kerstbericht)		€ 121,00
22-12-17	M.F. Elshof	Vergoeding steunfractie		€ 300,00
22-12-17	W. Pasman	Vergoeding steunfractie		€ 150,00
div	Rabobank	Kosten Rabo BasisPakket		€ 190,35
	Totaal		€ 4.510,00	€ 1.099,52

Verantwoordingsmodel fractieondersteuning

Fractie ChristenUnie

Boekjaar 2017

Datum	Crediteur/leverancier	Omschrijving	Ontvangst	Uitgave
22-03-17	Gemeente Dalfsen	Fractieondersteuning 2017	€ 3.160,00	
12-12-17	D. van Gelder	Inzet 2017 voor steunfractie ChristenUnie		€ 360,00
12-12-17	M. Kuiterman	Inzet 2017 voor steunfractie ChristenUnie		€ 301,50
12-12-17	H. Huizinga	Inzet 2017 voor steunfractie ChristenUnie		€ 553,50
18-12-17	M. Kloppenburg	Inzet 2017 voor steunfractie ChristenUnie		€ 675,00
div	Rabobank	Diverse Bankkosten		€ 15,30
	Totaal		€ 3.160,00	€ 1.905,30

Verantwoordingsmodel fractieondersteuning

Fractie PvdA

Boekjaar 2017

Datum	Crediteur/leverancier	Omschrijving	Ontvangst	Uitgave
22-03-17	Gemeente Dalfsen	fractie ondersteuning	€ 2.260,00	
01-01-17	Rabobank	bankkosten		€ 9,63
01-04-17	Rabobank	bankkosten		€ 10,10
01-07-17	Rabobank	bankkosten		€ 9,78
01-10-17	Rabobank	bankkosten		€ 9,78
mnd	J. van Driessen	vergoeding leden steunfractie		€ 600,00
mnd	L. Broere	vergoeding leden steunfractie		€ 600,00
mnd	J. Cents	vergoeding leden steunfractie		€ 600,00
mnd	P. Weerstra	vergoeding leden steunfractie		€ 600,00
mnd	J. Eilert	vergoeding leden steunfractie		€ 600,00
	Totaal		€ 2.260,00	€ 3.039,29

Verantwoordingsmodel fractieondersteuning

Fractie D66

Boekjaar 2017

Datum	Crediteur/leverancier	Omschrijving	Ontvangst	Uitgave
22-03-17	Gemeente Dalfsen	Budget fractieondersteuning	€ 2.260,00	
01-01-17	Rabobank	Kosten rekening		€ 13,80
09-01-17	Plantage Schuurman	VVV bonnen Bijeenkomst bestuurlijke vernieuwing		€ 80,00
01-02-17	Rabobank	Kosten rekening		€ 14,55
01-03-17	Rabobank	Kosten rekening		€ 23,10
01-04-17	Rabobank	Kosten rekening		€ 6,00
01-05-17	Rabobank	Kosten rekening		€ 14,55
18-12-17	Bunq	Kosten rekening		€ 15,30
18-12-17	M. v.d. Berg	Steunfractie		€ 500,00
18-12-17	B. Schrijver	Steunfractie		€ 500,00
18-12-17	H. de Graaf	Steunfractie		€ 500,00
18-12-17	H. Prins	Steunfractie		€ 75,00
18-12-17	M. Dijsselhof	Steunfractie		€ 75,00
18-12-17	A. Bouwman	Steunfractie		€ 75,00
18-12-17	S. Loggen	Steunfractie		€ 75,00
18-12-17	A. Seuters	Steunfractie		€ 75,00
	Totaal		€ 2.260,00	€ 2.042,30

Verantwoordingsmodel fractieondersteuning

Fractie VVD

Boekjaar 2017

Datum	Crediteur/leverancier	Omschrijving	Ontvangst	Uitgave
22-03-17	Gemeente Dalfsen	Fractiebudget 2017	€ 2.260,00	
29-06-17	The Phone House	iPad voor commissielid		€ 449,00
03-07-17	Albert Heijn	Kabel + oplader iPad (oude defect)		€ 13,90
11-07-17	The Phone House	Hoesje voor iPad		€ 49,99
15-09-17	The Phone House	iPad + hoesje voor commissielid		€ 493,14
21-09-17	Harry Kok	Vergoeding fractieondersteuning 2016		€ 600,00
18-12-17	Reint Warmelink	Vergoeding fractieondersteuning 2017		€ 450,00
18-12-17	Ronald Frijling	Vergoeding fractieondersteuning 2017		€ 450,00
18-12-17	Hans Borgeld	Vergoeding fractieondersteuning 2017		€ 175,00
19-12-17	Marinus van Riezen	Vergoeding fractieondersteuning 2017		€ 450,00
19-12-17	Julian Boer	Vergoeding fractieondersteuning 2017		€ 280,00
19-12-17	Harry Kok	Vergoeding fractieondersteuning 2017		€ 450,00
19-12-17	Margreet Jansen	Vergoeding fractieondersteuning 2017		€ 100,00
	div Rabobank	Bankkosten		€ 15,30
	Totaal		€ 2.260,00	€ 3.976,33

De besteding van de financiële bijdrage is in overeenstemming met de geldende regelgeving van de gemeente Dalfsen. Namens de gemeenteraad heeft het presidium deze verantwoording geaccordeerd. Het presidium voornoemd,

L.M.
Nijkamp
Voorzitter

J. Leegwater
Griffier

5.2.7 DEFINITIES BELEIDSINDICATOREN

In onderstaande tabel wordt een definitie c.q. nadere beschrijving weergegeven van de beleidsindicatoren zoals opgenomen in de programma's:

Programma	Indicator	Definitie/beschrijving
Programma 1	Formatie	Het gaat om de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. Uitgangspunt is het vastgestelde formatieplan, dus niet de werkelijke bezetting. Het gaat om formatieplaatsen ongeacht of die worden ingevuld door iemand met een vaste aanstelling, een tijdelijke aanstelling of nog openstaan in de vorm van een vacature. Fte is het equivalent van een 36-urige werkweek.
	Bezetting	Het gaat om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is, dus niet om de toegestane formatieve omvang uit het formatieplan. Ook boventallige medewerkers worden hierin meegeteld.
	Apparaatskosten	De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. Het betreft dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur.
	Externe inhuur	Het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de organisatie in dienst zijnde opdrachtgever, door een private organisatie met winstoogmerk, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt. Onder externe inhuur valt niet: alle vormen waarin een product of opdracht compleet in de markt wordt gezet of inhuur van deskundigheid voor de uitoefening van wettelijke taken, zoals bijvoorbeeld tolken.
	Overhead	Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Het percentage overhead betreft de overheadkosten zoals begroot op taakveld 0.4 gedeeld door het totaal saldo van de lasten (exclusief toevoegingen aan reserves).
	Programma 2	Verwijzingen Halt
Harde kern jongeren		Het aantal hardekern jongeren, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-24 jaar.
Winkeldiefstallen		Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.
Geweldsmisdrijven		Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).
Diefstallen uit woning		Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.
Vernielingen en beschadigingen (in openbare ruimte)		Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.

Programma 3	Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	Als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.
	Ziekenhuisopname na vervoersongeval met fietser	Als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.
Programma 4	Funcziemenging	De funcziemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
	Vestigingen (van bedrijven)	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
Programma 5	Absoluut verzuim	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.
	Relatief verzuim	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.
	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.
Programma 6	Personen met een bijstandsuitkering	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 1.000 inwoners (18 jaar e.o.)
Programma 7	Banen	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
	Jongeren met een delict voor de rechter	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.
	Kinderen in uitkeringsgezinnen	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.
	Netto arbeidsparticipatie	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking.
	Werkloze jongeren	Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar).
	Lopende re-integratievoorzieningen	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
	Jongeren met jeugdhulp	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.
	Jongeren met jeugdbescherming	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
	Jongeren met jeugdreclassering	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).
	Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	Aantal per 1.000 inwoners. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 180 deelnemende gemeenten.
	Omvang huishoudelijk restafval	De hoeveelheid restafval per bewoner per jaar (kg).
Programma 8	Hernieuwbare elektriciteit	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.
	Gemiddelde WOZ waarde	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.

Programma 9	Nieuw gebouwde woningen	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.
	Demografische druk	De som van het aantal personen van 0 tot 15 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 15 tot 65 jaar.
	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouders	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.
	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouders	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.